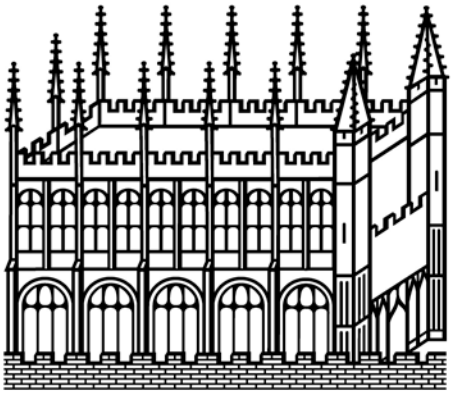


Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks



This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.







شرح دیوان حافظ - باحل معانی و مصطلحات صوفیہ
از تصنیفات مولوی سید محمد صادق علی از جانب مطبع -

دیوان شمس تبریز - مشہور کلام از روشنی طبع ولی ماورزاد
محمد بن ملک داد معروف بہ شمس تبریز -

دیوان حضرت - خواجہ قطب الدین بختیار کاکی -
کلام پر تاثیر

دیوان حضرت - احمد جام - ژندہ پیل سرخیل عارفان -

دیوان خواجہ معین الدین - چشتی - یہ دیوان نایاب
محض عنایت ایزدی سے اس مطبع کو ملا پہر گا طبع ہوا

دیوان حضرت - غوث الاعظم پیر دستگیر شیخ محی الدین
عبد القادر گیلانی قدس سرہ -

دیوان مخفی - اوستاد اہل زبان کا کلام ہوا جلوہ طبع
مخفی رشتی اور جو ناواقف کلام زیب النسا کہتے ہین وہ
نادرست ہونا تذکرہ سے ظاہر ہے -

دیوان غنی - درسی دیوان مصنفہ ملا محمد طاہر غنی کشمیری

دیوان مہتاب - از سخنور نازک فکر منشی مہتاب رائے
شہری داستوبہ رئیس گڑہ -

دیوان مورون - از خوش فکری عالیجناب راجہ
رام نراین شہری داستوبہ کھرے -

دیوان ناصر علی - شاعر نامور کا کلام

جوہر معظم - یعنے دیوان مرزا گل محمد بکرانی اہل زبان
اور اسکے ساتھہ منشی جواہر سنگہ کا کلام ہے جو تلامذہ
مرزا صاحب سے تھے

دیوان کشفی - از جلوہ خیال بلند مولوی شاہ سلامت اللہ

دیوان بلالی - کلام اہل زبان -

خیال بخودی - دیوان منشی سیتل سنگہ بنارسی
بخود تخلص -

دیوان قاسم - کلام سرکردہ شعرائے نامی زمانہ
ملا قاسم دیوانہ -

دیوان نویدی - فارسی غزلیات مفید یادآوری
مبتدیان -

رباعیات عمر خیام - مجتبی یہ رباعیات مثل دواوین
اور استادون کے کلام کے اعلی درجہ کی سندی ہین

اختراع جدید - صنائع شعری مین نادر کلام ہے
از جلوہ نو در طبع رائے کشن کمار رئیس ضلع مراد آباد

قصائد مدحیہ نظام - نواب نظام الدولہ محمد مرزا علیخان

قصائد ہفتخوان - مصنفہ مولوی عبد الاحد -

قصائد پر فوائد - مصنفہ منشی نتھن لال بہجت تخلص

قصائد عرفی - مجتبی مصنفہ مولانا جمال الدین عرفی شیرازی

قصائد بدر چاچ - مجتبی مع فرہنگ مصطلحات

ساقی نامہ ظہوری - مجتبی -

قران السعدین - مجتبی - مصنفہ امیر خسرو دہلوی

تذکرہ شعرا

تذکرہ گلشن بیخار - شعرائے نامی گرامی متقدمین کا تذکرہ
ہے مولفہ نواب محمد مصطفی خان دہلوی شیفتہ تخلص -

تذکرہ پارسی - مجموعہ منتخبات بیاض اشعار از مولوی
عبد الغفور خان نساخ

خزانہ عامرہ - شعرائے متقدمین کا تذکرہ ہے جنھون نے
بصلہ سخن عطا حاصل کی ہے مدونہ حضرت مولوی
میر غلام علی آزاد - بلگرامی -

جواہر البحائب - ذکر زنان شاعرہ کا ہے مصنف
اسکا فخری بن ہروی مشہور استاد ہے عہد مین طہماسپ
شاہ ایران - کے یہ تذکرہ تالیف کرکے مقام سندھ
مجنور اکبر شاہ بادشاہ ہند کے بطور ارمغان نذر
بھیجا -

تذکرہ حسینی - نوادر تذکرہ سے ہے مولفہ
میر حسین دوست سنبھلی -

مثنوی زاد المسافرین - مصنفہ ملا حسین واعظ

مجموعہ نوادر نظم - یعنے مجموعہ ہشت مثنوی از کلام اساتذہ شعرائے متقدمین -

۱ - مثنوی - در صفت نیگالہ -
۲ - مثنوی - معراج الخیال از کلام تجلی -
۳ - مثنوی - قضا و قدر - از طالب آملی -
۴ - ایضاً - دیگر - "
۵ - مثنوی - قضا و قدر و مثنوی " از میر آزاد
۷ - مثنوی قضا و قدر - و مثنوی در صفت حلم از سلیم

کلیات و دواوین و قصائد

کلیات حزین - یہ مجموعہ نوادر روزگار سے ہے جسمین چند رسالے ہیں

۱ - سوانح عمری حضرت مصنف - ۲ - تواریخ سلاطین
۲ - قصائد نقیہ ائمہ اطہار علیہم السلام -
۴ - دیوان مصنف
۵ - مثنویات صفیر دل و چمن انجمن -
۶ - مثنویات خرابات - ۷ - فرہنگ نامہ
۸ - تذکرۃ العاشقین - مصنفہ شاعر عدیم النظیر وحید العصر شیخ محمد علی حزین -

کلیات خاقانی - جسمین قصائد عربی فارسی و غزلیات و رباعیات کا پورا ذخیرہ ہے ایسا کلیات اس جامعیت کے ساتھ کمیاب ہے جو اس مطبع مین محشی ہوکر مع حل معانی اشعار عربی کے دو جلد مین چھپا ہے -

کلیات مرزا بیدل - اس کلیات مین چار کتابین ہیں

۱ - دیوان بیدل - غزلین سب ردیفون کی
۲ عناصر بیدل -
۳ - رقعات بیدل -
۴ - نکات بیدل - نتیجہ طبع شاعر نازک خیال مرزا عبد القادر بیدل - تخلص -

دیوان بیدل - فقط نقل از نسخہ قلمی محررہ ولایت ایضاً

کلیات سعدی شیرازی - جسمین رسائل ذیل ہین -

۱ - دیباچہ کلیات
۲ - کریما - محشی -
۳ - گلستان - "
۴ - بوستان - "
۵ - قصائد - عربیہ و فارسیہ و مراثی و ترجیعات
۶ - طیبات - و بدایع و خواتیم و غزلیات قدیم و مقطعات و صاحبات و مثنویات و قطعات و رباعیات و مفردات و ہزلیات - از نتایج طبع حضرت مصلح الدین سعدی شیرازی -

کلیات نظم غالب - مرزا اسد اللہ خان غالب دہلوی

انتخاب کلیات عناصر خسرو - اسمین چار دیوان ہین

۱ - دیوان تحفۃ الصغر - صغر سن کا کلام ہے -
۲ - دیوان وسط الحیات - عنوان شباب کا کلام
۳ - دیوان غرت الکمال جو کمال عمر چالیس برس مین فرمایا -
۴ - دیوان بقیہ نقیہ - کلام ہنگام پیری -

یہ کلیات ایک انتخاب ہر چار دیوان روشن طبع سخنور صاحب کمال ملقب بہ طوطی ہند حضرت امیر خسرو دہلوی ہے -

کلیات جامی - تصنیف ملا عبد الرحمن جامی -

کلیات نظیری نیشاپوری - از خوش فکری ملا نظیری نیشاپوری -

کلیات ظہیر فاریابی - تصنیف صدر الحکما ابو نصر فاریابی

دیوان ظہیر فاریابی - تصنیف - "

دیوان صائب کامل - از مرزا محمد علی صائب تبریزی ایضاً - انتخاب دیوان - "

دیوان حافظ - محشی خوشخط از انکشاف طبع روشن صاحب کمال ملقب بلسان الغیب حضرت خواجہ شمس الدین حافظ شیرازی ایضاً - مطبوعہ بدیہ بہت خوشخط -

وفتور قوی بر شحذ ربند تن جمله آورد و بر فزینه و دفینه سینه که عبارت از سخن ست دست تطاول دراز
کرد آن کیست و نامش چیست که شاهد زیبا جمال ذکرش را به لعل پاره استعاره و غازه الفاظ تازه آرایشگری
نماید و به حمایل توشیح و گلوبند ترصیع آراید لباس حریر تحریر پوشاند
و به دیبای صنایع بدایع نشاند زلف مسلسل فقرات و لالا و نیز بر طرف غدا صفحات سیم سیما شکند
و از خال نقاط خط نکات بالین بهین تزئین کند بدولت انفاس همایونش علم مردهٔ چنین سال زنده
گردید بدر جیبش کتب نادر الوجود را تا مفلوک مملک زده نجرید درین ایام ناخواست شوق طبع
زلیخای ناظم هروی دامن خاطر معنی پرست گرفت و بر ایران به نام منوسلمان مطبع فیض مطلع حکم تاکید طلب
آن رفت چنانچه بتیسیر مراد ادانق جنبوط طلوع فرمود و شاهد مدعا از پس پردهٔ خفا رو نمود که بحسن اهتمام خیر
فرجام و سعی بلیغ و کوشش تمام کارپردازان شیرین کار بنمک انجام در شهر شوال ۱۲۸۶ سنه هجری مطابق ماه
جنوری ۱۸۷۰ سنه عیسوی در بیت العلم کلهنو جلیه طبع پوشید و مطبوع طبائع گردید قطعه تاریخ از مولانا مولوی محمد انوار حسین تسلیم

چو شد طبع این نسخه هر یک گفت	همانا شد طبع با عین حسن	رقم کرد تسلیم تاریخ سال	زلیخا شد طبع با عین حسن ۱۲۸۶

ایضاً قطعه تاریخ از نتایج طبع موزون جناب منشی محمد فاخر حسین فاخر تخلص کهین برادر محمد انوار حسین تسلیم

بآن خوبی زلیخا طبع گردید	که حسن یوسف از هر لفظ پیداست	نمودم فکر بهر سال فاخر	خرد گفتا زهی یوسف زلیخاست ۱۲۸۶

ایضاً قطعه تاریخ از افکار ابکار و نتیجه طبع جناب میر عالم علی صاحب خال محمد انوار حسین تسلیم

جلی صحت چو جوید بهر کتاب	طبع کاهی کلیلی سلوب ہے	جب ہوئی تفتیش محکم بسالگی	بول اٹھا دل یہ زلیخا خوب ہے ۱۲۸۶ ہجری

خاتمة الطبع

حمد الحمد والمنة که کتاب مستطاب احسن القصص و نادر حکایات ثبته از کلام رب الارباب منبع قرآنی و برهان فرقانی
بحقیقت سراپا پند و موعظت تمام رشادت و هدی مثنوی یوسف زلیخا مولفه منظومه عمدهٔ شعرای زمان زبدهٔ نظمای
جهان فارس مضمار خروری معروف به مولانا ناظم هروی در مطبع فیض مجمع معدن فضلا و بحور مخزن کملا
ذی شعور منشی نول کشور بار دوم بماه نومبر سنه ۱۸۷۹ع مطابق ماه ذی قعده سنه ۱۲۹۶ هجری بصحت تمام
و حسن اهتمام بجلیهٔ الطباع آراسته و پیراسته گردید ایزد تعالی این شاهد زیبا محبوب عالم گردانند بمنه و کرمه

خاتمة الطبع مطبوعهٔ طبع شایع از فوائد طبع وقادموسومی محمد انوار حسین المتخلص بتسلیم سهسوانی

صور تگر فطرت بهی و باریکی پرده دار روشنی و تاریکی عالم حرف ناگفته بوشناس غنچهٔ ناشگفته آسوده از رسیدگی و آرمیدگی مبرا از کشادگی و کشیدگی موصوف بصفات لایزالی حاصل معنی پروردهٔ حاکم سجود و برنگهدار خمسه و عشر هو الاول هو الآخر صفات ذاتش هو الباطن هو الظاهر ذات صفاتش سزاوار بندگی مستوجب پرستندگی حکیم علی الاطلاق ست که معبود و مسجود آفاق ست مبتدای او بی خبرست و خبر انجمله ناآشنای ادراک در قوس قیاس بسهم نارسائی خانه ساخت و براق برق تاز اندیشه لامکان فرام در گام نخستین سم انداخت قلمی که سیاه رو و بد بین زبان ست و دبانی که تکه گوشت در دهانست یکی از دیگرے زیاده تر بکار خویش دهنده و معذور در معرکهٔ سخن سرائی و نکته آرای معترف بعجز و قصور من از کجا و سخن از کجا و حمد خدای زمن از کجا گنگ چه گوید و لنگ چه پوید ذهن ما ناقص فهمتان راه کامل بسر پردهٔ جلالش نبرد و طائر تیز پرفهم منسوب بوهم هوا در یافت کنهش نپرد هرگاه بسر قیاس شتافتم بسر آن صدیاس یافتم چون قالب خیال خالی دیدم از عالم آرمیدن رسیدن کیست قلم را ازین واداشتم هولناک جلوتاب کردم و در تشدید نشید عدیث خوابه دو سر انتاب کردم نعت سید المرسلین محمد ست فخم المرسلین که شفیع خیل امم ست و رحمت خدای عالم زیبا عروس هست که بدلها مانوس آسوده از تکلیف تکافلست و بی نیاز از مشاطگی خیالات درود نامعدود و ثنار جنابش باد و هدیه بزم آل و اصحابش بعده و منکی اریکهٔ نادانی انوار حسین **تسلیم** سهسوانی بسمله بابسم الله سیگوید و در کوچه سر بسته سخن می پوید که بهد تنگی و ثنا گستری ممدوح همه منفعت و تمام عقوق مغز خرد جان هوشمندی نریب دوستی و سر بلندی مربی هنروران بلاد و امصار منشی **نولکشور** صاحب مطبع اوده اخبار یکدست قلم بعد کردن ست مضمر ضمیر بزبان آوردن که از نام زندهٔ جاوید خوشدلی حاصل بر نیج رقوت شد و دشمن افعی سرشت را رگ قلمش نیش کنه موت خوشتین را بکار گذاشتگان داده و راحت عالمی بر نیج خود مقدم نهاده بهر شیخی نام دیگران مانند شمع خود را سوخت نتیجه این دلگرمی مایهٔ بزرگی و دستگی اندوخت همین بسطح خاطر و بطبوع طبع لئام و سحریست که برای طبع کتب ما یاب منعم و رای تسلیم عمر صانع و را زیاد و دولت بر روی متوسلان باز آناز همه بیشتر مستحق این مدحتگریست که گفت و شنید حرف و حکایت دیگران گنگ و کریست سیاه دل سیاه ضعف قوی و لشکر بی سفید پیرے

مگس کی چتر شاهی چون ربایدو
بقدر خویش باید دست و پازد

بکنیش هر که دم زو بسته دم شد
علم هر کس درین میدان قلم شد

چه طبع آن بنده را حق دوستدار است
که عمرش صرف او در پوست دارد

بذوق فکر شعرش دل ردا آن رنگ
که بر نظم جواهر میزند سنگ

چنان نقش معما سخت بسته
که چون کاشی نقاشی شکسته

چو باشد صاف در خور چون دل جان
کنم تا وصف او پنهان و پیدا

باسم نواب مستطاب
عباس قلیخان

زنیک مصرع که استخراج این نام
شود ثابت که بیجا نیست دعوا

ازان تاریخ آورد این معما
تو کردی من مرصع کار گشتم

تو گفتی من گهر گفتار گشتم
هم از لطف تو خواهم اجر بسیار

زر نجم چرخ خبر داری درین کار
کنی در عالم نظمش پسیبر

بروی یوسف پاکیزه گوهر
بدل زاد و ردار از تمیزش

کنی در دیدهٔ خوبان عزیزش
بغافل کاتبان کارش میندار

زند جائی که کاتب بر تصرف
کشاید شعر گیسوی تا سف

بنا دیلی کتابی را کتابی
چه میگویم نسازد حسن را خوار

بیا ساقی که زینت یافت گلشن
چراغ باغبان گردید روشن

تو مور تشنه در چاه صحرا
خلافش هر کرا گردید در دل

کمال عقل و دولت در رهاوست
قلم چون سر کند خط مفرا راست

کنم تا وصف او پنهان و پیدا

لجا گردی نهنگ بحر بیجا +
مسیح جان تنش را گشته قائل

خدائی هر چه باشد داله اوست
زبان لفظ مبغی در ارست

گهی شعرم خوش آید گه معما +
خدایش دیده لایق تر ز احسان

تواند گر نه قائل باشد الهام
که این گلزار معنی یافت رونق

ز هر تیم در احسان کشودی
کتابم را دهی منشور اقبال

مبارک سازیش بر شاه و بر خان
چو تیر آنش نگه داری ز آفت

که حامی را نسازد در دی آمیز
ز بیهوشی شراب غیب خواند

کند بشاطه گر تقصیر در کار

بده جامی که مست باده کام
کنم آغاز شکر حسن انجام

ندانم خیرگی منت خدارا | که اخراج از سرم کرد این هوا را | چه بیند چین بر ابرو کس بیانم | که ریزد چو ابر در بر زبانم
حیا پرورده ام چندانکه بلبل | کند شبنم عرق از خنده گل | ندارد شعله یکشیرمی آهم | گدازد دیده چون شمع از نگاهم
اگر خورشید بیند سینه ام را | کند یوح مزار آئینه ام را | دلم را بسکه آرایش در دست | رخ آئینه بر دیوار کرد است
چو گل در خون نشینم شستن تم | چو صیقل رنگ گیرد نور نخجم | که پا بوسیده گیرم دست سایل | طپیدن از شرم همت در بر دل
دم صبح دعا از لطف خالق | نمیخواهم بجز کام خلایق | نمیگردم ز رنج خویش مخزون | چو چشم از درد مردم میخورم خون
مسوز دآرزوی زر چو داغم | زبان زرفشان این چون چراغم | چو دارم دست رسن مخزن غیب | چو دارد بیچ و تاب من خواستن غیب
بود گر حاصلش صد ذر من النعام | نگارم دانه در خاک ابرام | دهد گر ساقی دوران پیاله | گرفتن میکند داغم چو لاله
وطن گر شد حصار آهنینم | نیفتادم بهر در بس همینم | نراندم جز براه کعبه محمل | چو گردون گشتم اما کرد منزل
گذشتم از تلاش منصب و جاه | که این دفتر ندامت داشت انجام | بخود پیوسته لرزیدم چو خامه | که باشم از معاصی پاک نامه
بحکم عقل با قرب سلاطین | زدم پا بر غرور نفس خود بین | دعا کردم اگر نفرین شنیدم | شکر دادم اگر خلل چشیدم
ز عجزم شد بلا یم خصم مقهور | چو پشت مار شد ره مورد ستور | چو بود این فطرتم مرکز دین دار | ندیدم از نشار تنگی از آزار
بمرز اینکه وحدت بود کارم | گذشت از فیض یک دولت ندارم | حسن خان تاج استعداد را سر | که در ملک بقا باد اسکندر
شد اول خضر طبعم راهنما سا | دلم را زندگی داد از مواسا | پس آنگه نقد ایران افتخارش | که رایج باد چون سکه دارش
فزون تر از پدر شد دلنوازم | نمود از بار عالم بی نیازم | مرا نگذاشت محتاج زمانه | بکارم بست همت خسروانه
چنان قدرم فزود از قدردانی | که کردم با بزرگان سرگرانی | ز فیض التفاتش در خراسان | شب و روزم گذشت از هند و ایران
فروغ از سایه اش دیدم بدان شوق | که صبح کاذبم گردید صادق | بنظم این کتابم ساخت مامور | فلک چنبید و مشرق دم زد و نور
بخود صد گنج زین فرمان سپردم | که در تفسیر قرآن رنج بردم | بصورت نختم یک عمر بخشید | بلذت گاه معنی هم رساند
بزرگانی که ممتاز جهانند | بزرگ صورت و معنیش خوانند | وجودش آنچنی باشد ز احسان | که نازل گشته در شان خراسان
غرور داوری مطلق ندارد | بجز پاس رضای حق ندارد | چنان در پای طینت مستلم | که در هر شش کعبه گفته کعبه زمزم
جوانمردی پیر جبریل خصالش | بزرگی کرسی و عرش صفاتش | براورنگ نسب تاج السلاطین | در اقلیم حسب اس الخوانین
بدولت در خراسان نائب شاه | بزرگی را بزرگی جاه را جاه | که خود را در بزرگی مثل او دید | که دوشش چون فلک در هم نپیچید

سخن چین را کند گلچین انصاف — حسود از فخر ورزد ما و من صاف — نمیدانم درین سودا چه سود است — که نادان دشمن و دانا حسود است
نظر بکشای بر نور الهی — چو نازی چون قلم بر روسیاهی — باین حرفم محبت کرده گویا — که باطل رو نه حق را نیست پروا
نگردد دیده پروانه خونبار — گر آتش را برو ناخن زند کار — چه غم صافی دل از تشویش دارد — رهو گر زخم آب از خویش دارد
ندارد چشم اختر بیمی از دود — فلک را نیست باک از تیر نمرود — سخن کش صبح بیدار دهد دم — شکافد سنگ را چون نقش خاتم
چو حسن یوسفی باشد بیان را — زلیخا میکند آخر جهان را — مئی تاریخ این میخانه هوش — هم از یوسف زلیخا میزند جوش
ولی این دمی از خم برآرد — که بالفوظ حروفش را شمارد — ازین هم گر بزد می پی بمانند — خرد بر منشین کنم ظاهر ترا الهام
ز هجرت در هزار و پنجه و هشت — زمولودش سخن جوش دو دمان گشت — بهفتاد و دو دور و چهر تمامی — چو ماه چارده گردید نامی
نگارش زان درین صنعت فسرد — که سال چارده سن بلوغ است — مدان از من درین اندیشه تاخیر — که من بودم زبان گوینده نقاد
اگر میگفت دستان ساز بودم — وگرنه گوش بر آواز بودم — نگویم انچه این بشنید و آن گفت — زمینی نیست این حرف آسمان گفت
بدان سان شد رخ اندیشه گلگون — که عمری داشت فکرم ریشه در خون — شبم رو بر رو فیض ازل بود — چو مشرق روزم آتش در بغل بود
پر از حق مشو خانی ز اقرار — که باشد آنکه مستم کرده هشیار — بسی دیدم رموز نان و جامل — که انجمین چمن و چند غافل
طرف گشتند تا میدان تحقیق — بجیک تنگ برد ند ابریق — زبان چون شعله نخوت کشاد نم — سر خود چون شهر بر باد دادند

حکایت

سیاهی ریش دارد چون قلم مو — که گشتی از تراش ریش بی رو
به مشکین خط جوانی زد چنین دم — که با این رو که صاحب حسن گردید
خرد باشد تپن در اندیشه جانش — که در زیر لبی زبان آوازه نیست
بود بحر محیط فیض بیچون — که باشد گوهرش گفتار موزون
ز علمناه معلومست کاین ساز — بتعلیم خدا آید به آواز
نه هر شاعر ولی صاحب یقینی — که چون ایمان ردیف آید بدینی
رصد بندانه گر پستی گزیند — فلک در چاه بیخ خانه بیند
تر اشد آفتاب از ذره فکر — برآرد کوه طور از ذره بکر
شود غواص دریا باد آتش — که در گوش دلی گردد گهرکش

جوانی دزد دش بر ریش و خندید — که در زیر لبی زبان آوازه نیست
دلی داند کسی کو اهل معنی ست — که در زیر لبی زبان آوازه نیست
کتاب الله که دین بوسد و دارد — زموزونیست بسم الله سر او
بقول مصطفی شاعر برآرد — هران گوهر که گنج عرش دارد
دلش گر مشرب زبان آسمانها — دلش روشنگر مرآت جانها
برآرد از دو مصرع ذوالفقاری — کزان باشد دو عالم زخم داری
اگر باران فشاند ابر بر خاک — دلش فیض ازل ریزد بر افلاک
کشد آزار گر از یک جهان مست — چو من جامم گستاخی نرنجد

گروهی هست باطن سخت ظاهر — خزف در سینه و بر لب جواهر — بخلق آوازه تا خود را نمایند — زنند این لاف هر حالت کشایند

که مارا بیم مردن نیست اعدا — چو زیر خاک مردانیم چو با لا — ولی دانند دانایان اسرار — که می بندد تکلف نقش این کار

بنود این تاب چون پیغمبر لنزا — چه حد صبر کردن دیگر انرا — زمردن آنکه میگوید چه پروا — مدانش بنده کو نفس مسماست

لبش گر این ترنم می سراید — دلش از آه گیسو میکشاید — شبی کافور مغنی گفت باشمع — کرا صد گونه سودا در سر جمع

چه لازم بهر یک شب زنده بودن — درجان سوختن بر خود گشودن — جوابش داد شمع آتش افروز — که من گر شب تو یکسو روز شب روز

بیا ساقی که مردان در کمین ست — علاجش باده جان آفرین ست — بباده جانی که گردد تا نه جانم — شود دوات روح استخوانم

خدارا اشکر کاین نور السموات — که توفیقات پرتو داده از ذات

کمالش را بغیر داد نا مید — که بزم آرای اعالم شد چو خورشید

شد از رنگینی این نامه رنگین — سیاهی در دوات افکد شنجرف

نشستن بر نگین عز و جاه — گرامی نقش توفیق من الله

خدارا اشکر کاین بن النماثیل — که داد آرایش دیوان تکمیل +

زکارش خامه گشت آرام پرداز — ستون خاتمت را شد سر انداز

اللہ تعالی ولی التوفیق ارآستان بارگاه
اتمام این حکایت احسن الاعاز اشرف
الانجام بشعشعه چراغ افروز کلام
الهام نظام و شکر موفق ناظم
افتتاح بکبهار پاشی بساط اختتام و
شرح بعضی از لزومات بتائید ملک العلام

نشستم فارغ از تحریر و فکر — خدارا اشکر کاین خیر النتایج +

چو یوسف شد عزیز مصر و لما — قبولی یافت آخر چون زلیخا — بنجاقانی علم زد شاه گفتار — که فتح از ناظم کل داشت در کار

گل شهرت دمید از خوش کلامی — شد از نخم تخلص یافت جامی — زفرزندیش از بس نسبت قوت — پدر شد مادر سر طبیعت

باستعداد این شیرین شمایل — سخن پرداز کرد آئینهٔ دل — که مهرش فلک تا در سر افتاد — چو طوطی مست شد در شکر افتاد

ز هر علمی فضلون را فطرت — چو عقلش داد بخت بی مشقت — شریعت را بهر طلبش دو بارست و — که خورشید حقیقت پنجهٔ اوست

تصوف را کند چون باده جام — رساند فیض اعرابی با عجام — چو ساقی نامه در میخانه خواند — بتحسین سیاغر جانی فشاند

برآرد چون نشید عاشقانه — دران گلشن چو زد گلبانگ توحید — گل خجلت هزاران نام خود چید

زند مشقی از عاشق زبانه — زبس درس عمل تکرار کرده — چو علمش دید از خود عار کرده

بعارش گر جهانی لب گشاید — گمان دارم که با این خصلت و خو — کند تسلیم خوش گوئی به بدگو

ترشح آب حیات وتموج هوای زندگانی وکیفیت سلوک آدمی زاد درین غفلت آباد

شراب زندگی خوشرنگ و بوست
درین کیفیت آن صحبت کجا گرم
مرا این نشئه با مغز آشنا بود
شقاوت ریشه در آب و گلم داشت
هوای نفس گیرا آتش فشاندی
چنانم داشت لهو و هوش سرمست
ز کار خیر چون شرمسار میدم
بقرآن بسکه دل شوریده میشد
چو شبها می شنیدم بانگ پایی
رکوعم بر عبادت پشت دادن
ازین غافل که آن نامهربان یار
چو کیفیت شبی با هر که آمیخت
شبیه آن پری رو ماه عیدست
جوانی هر چه خاطرخواه دارد
زمن نالشش بگسسته پیوند
ببوئی لشکند رنگ دماغم
بجای جام بر لب دارم انگشت
دلم آئینه از رنگ بسته
خورم چون مجمر از بس آتش خشم
بدین حالت که از ضعف قوی رگ
چو رفتن یاد میدم آید ازین گلستان

سرم تا سینه میدان هوا بود
فساد پادشاهی در دلم داشت
ز خارم گل ز گل شبنم دماغی
که میخم چو جام خالی از دست
بیال و پر چون پری پر میدم
نگه موی دماغ دیده میشد
باحیا میدوم بر بطریان
قیامم عشق مخلوق الستا بان
نه با گل سیکند یاری نه با خار
چو خوابش برد زو آهسته بگریخت
که تا گردیده پیدا ناپدیدست
ولی بد غفلتی همراه دارد
نه زهرم رنجه قندم بود وقند
زدود خم شود لغزش چراغم
بجای نشئه در شیر آمیختن مشت
زبانم تیغ را دم شکسته
بجای اشک چون شد دود از چشم
اجل نتواندم دیدن بعینک
چنان لرزم که عریان در دستان

صلاح اندیشی من دور میگشت
بلطفم تا کند سلطان سپاهی
نسیم زلف گر بر من وزیدی
ندیم بزم بودم معصیت را
دلم هر شب چراغ می بپرستی
گزیدی مسجدم چون خانه شیر
عبادتخانه ام بود خرابات
دلم در صحبت پیران چنین بود
چو ساغر پیش هر کس خنده زن رفت
ز دود دلفریب زندگانی
نه پندارم که عیبش می نگارم
چو با لغزش می غفلت پرستی
فغان پیرهم در بر کشیده
چو خورشیدم کلاه ذره بر سر
خمیدن گر دو انگشتر نمایم
پشیمانی گل جیب و کنارم
نفس گردیده از بر قم عنان کش
تعلق همچنان بر جولیش دارم
مکن عیبم که از مردان هر آنم

جوانی اولین کیفیت اوست
که چون آبی بجوید بگذرد هی از شرم
نمی ترسیدم از قهر الهی
ز بی قیدی چو می رنگم بر پیدی
نسیم حبل شمع معرفت را
سرم هر صبح بر زانوی مستی
کشیدی بر سرم محراب شمشیر
دلم را غلغل مینا مناجات
که فرمان جوانی این چنین بود
چو کردش مست خویش از انجمن رفت
بر ره بست نور افشان جوانی
که رابطی در سخن بی او ندارم
وگر بی او شکست اندر شکستی
بهار شوخی از شاخم بدید ۵
چو گردونم لباس لرزه در بر
خورد بر داغ هر ناخن زیایم
ندامت نقشبند بود و دارم
بخاری آب دارد بر کرانش
امید از نا امیدی عیش دارم
که قدر زندگی را می شناسم ۶

پریشان کرد دولت موج چون ماهی — گریبان چاک زد شاهی چو خامه — بجا تم بافت سودا مضطرب دیل — زمین چون آسمان غلطید بر نیل

بقصد خود زلیخا شد بسی دست — ولی دست مرادش هیچ دسی بست — به بیهوشی شعورش اقتدا کرد — سه ماز تعذرت دارا ی قضا کرد

ز خود میرفت و می آمد بخود باز — ولی با سوز رفتن آمدن ساز — چنین تا هفته می مرد و میزیست — که آخر یافت دردش را دوا چیست

طلب فرمود چاودار شد کفن پوش — بتابوت عماری داد آغوش — زنان از سازو برگ خانمان شد — بسوی تربت یوسف روان شد

چو دید افتاده سرو سرو قد او — بیاد آورد شمشاد قد او — گرفتش در بغل اما چنان تنگ — که گر دیدش در اعضا جای تنگ

بخاکش جان فشاندند آن جوانان — بکارش آمد آید زندگانی — بدین تنگ از بهار عشق نیکوست — شود شیرین بخاک این آب پیشور

دشنکو بخت باید پا فشردن — تواند گر کسی بیدو ست بردن — مصیبت داشتن نامهربانیست

چو نقد جان ستاند از که زهره — سپاری گر بگنجوری وفا به — اجل باشد علاج درد مجبور

شود در مصر هستی تشنه جاوه — که باشد نعون یوسف آب این چاه — زلیخا دارت آخر میخورد خاک

بقا دود لیست پیچان بر نسیمی — جهان گردی بر خسار یتیمی — زگردی چند دارا پای در گل

اگر پیغمبری عالم بدینیت — وگر شاهی جهان زیر نگینیت — نه امت یادت گردد نه لشکر

تو از خاکی مبر از یاد خود را — مکن چون آسمان پر باد خود را — تسلی شو بمردن تا نه میری

نگردی گر لطفلی نوحه پرداز — لبت را چون شکر شیر مگداز — که خواهی خفت سوچون خمر صهبا شد دست از دو

ز غفلت صبح کس نود بندارد — قیامت گر بشود شوری ندارد — که پیش از پر کشودن بال ریزد

بزانوی غم اینجا گر گذاری + — سر از جیب نشاط آنجا برآری — تو انی سرخ رو گشتن چو صهبا

کند بانگ که اینجا گشت بی پر — شکار سایه در صحرای محشر — وجودش را عدمیت دان که دارد

ضعیفان را قوی گردن امیریست — کلید ملک گیری در دستگیریست — که می تابند قفلی را که بسته است

در ان مجلس که باشد حق شنوگر — زبان خوش بیا لال بهتر — که روز بحرتن دارد شگفتن

سخن گر سر کنی باید چنان کرد — که گوش دیگران نشود زرد — که فرصت اندکست و کار بسیار

بسوی رفتگان لب تشنه بشتاب — که در زیر زمین فانی تست آب — که پیوندت بود با جان همیشه

بیا مطرب ترنم چند یکدم — دعای رفتگان گویم با هم — روان یوسف و روح زلیخا

بصد رشک تمنی از یکدیگر بنیاد
چو مشرق مظهر آواز لاهوت
چواستادان بکارش دست بستند
صفا کاران ز فراشی نشستند

هم آغوش زلیخا گشت یوسف
بسیر آن گلستان تصرف
بدو گفت ای بحسن و عشق همتای
که از شمع تو سر زد شعله کاری

چو نازت از گل عشق خدا ملکت
سر از حکمت کشیدن بیوفائیست
تو گر تجانه کردی عمارت
برای من ورایام امارت

بآبادیش کردی گنج ویران
شدی چون خانهٔ مانی ز نقاشان
کنون بهرت همایون کعبه من
مسیحا ساختم زیشان فرین

تو آنجا تیره دل کردی مرا دوم
من اینجا دیده بر نورت کشودم

ز دردم داشت عشق آشفته حالم
کنون هم خانه آباد وصالم
هوای عشق در سر کرد پیچید
زهم بوی خوش و نانوش نفهمید

بلی هم چون وجود دنیای مشهور
بود با هستی گرداب معاور
تمیز نیک و بد کار شعور ست
وزان خود وحشت عاشق مست

چه داند قطره گز ابر بهمن
گر خوار و ریا هین با نجس با نجست
تو هم زان باده مستی چون من اکنون
ولی مرد و باشد ظرف نا فرزون

دهم مر دل زان بر نیایید
مرا گر عشق رو کرد مضطرب ساخت
ازان خورشید عکسی بر تو هم تافت

بدر دم چون رسایی بود لایق
زامت کاپیغمبر ما بید
خیالش ز وجنان جوشش تصرف
که بوسیدش وهان الصادق الوعد

اشارت کرد و کان بخت سرآمد
که بر سیم خیالی بزم خالیست
درین معبد بطاعت خویشتن باش
بشکر آسمان گشتن زمین باش

کسی مسجد بکان و ظلوت و باید
مصلای تو این کاشانه معبد
ورا نیاز نخست گاه گر آل
بر آشید از سفالت جام اقبال

ز والا گیرت و سودی بر آورد
گر و شاد زره رات هم شود سیاه
تر امن بعد تو هم داشت معتاد
در آغوش تو خواهم بود مجبور

مگر وقتی که از کار آگهی
زلیخا بوسه زد بر پای یوسف
که ایمن شد ز اسمیلای یوسف

بدین دستور باهم دست دادند
در دل بند مقام هم گشادند
که از هم بسته که پیوسته بودند
گل کام از رخ اوراد چیدند

چهلتن در بزم آمیزش بسی سال
تماشا را تو گفتی نیاز دیدند
که شاهنشه زندشان هم صفا داد

ز تاب یکدرو الا فته باهم
درین غمخانه بودند آنقدر شاد
که در سینا و جام دیگران کرد

چو حشر اول از قرن دوم طی
قضا این خم بساغر شان آب کرد
که تو ان عالمی را نو حه گر کرد

ز نهر عمر خود چندان ازان آب
بشرح این قصه کام زبان چیست
بر و ن زد و صیه این دار فا سف

ولی گفتیست خوش تفصیل ملتم
شنیدستم که داود کلیم
فرا زل در ز فو میبا و آر

ازین کثرت سر و انگیز دیدم
بوحدتخانهٔ اصلی خرامید
قیامت رنجک در صحرا یام

چو اخلاصت شود بر عشق ظاهر
زلیخا شیر نر بین پای تو شیر

چو باید بود عاشق را موحد
نمیشد خرجهم آواز محبت

درین جنبش جهان مردانه گشته
رمانید از گمان صبح یقینش

ز رحمت کم کسی می در شود وا
چراغ مرگ را عشاق باد ند

ز یوسف هرچه لول شد صور
حجاب آب و خاک از ریش برخاست

بخندید چون نگاه افتاد دندانش
ز پهلویش تهی میکرد پهلو

فصیحی زین مطایر اجتناب
همان از عشق یوسف بود بیتاب

نمیشد در خط صحبت شناور
کشیدی از جام وصل بی دادست

بنای طاق چون قصر تفضل
چو کاخ چشم صورتخانه جان

زمین از سایه اش حسن آب شفاف
ز خاکش گر سگ آدم مخمر

ز اعجاز هوایش مرغ تصویر

رخت انتقال بر نافه آرستال بستن و بر آزاده شتافتن

چنان بر عشق می پیچید خود را
چو دایم در سر خود این هوا دید

دعایش را ز عشق جاودانی
جوانش کرد و حسنش داد و خوبی

درین گلشن گلی با شد شگفته
نیازش نازنینی یافت چندان

چو ماهی چند با یوسف ببرد
ز صورت صاف چون معنی بر آمد

ز یوسف عاشقی عامیز و زبانه
گریزان گر شکیبی یوسف دیگر

گهی بر عکس رایش کار کردی
بلکف میخواست دانم تقدیر صحبت

چو یوسف بر ضمیرش آگهی یافت
عباد تخانه از بهر او ساخت

گل صحبش صفا دست معما
چو مهر کربلا نقوش منظم

ستونش ساعد دست ولایت
ز ری بود از فتوح فیض یابت

درش باب الصفا کعبه نور

شبیت را روز گردد دیر و زود آخر
بسوی او گر خویش بجوشید

که بر نگشت و کم سید خود را
ز مرغ خانه پرواز جاوید

اجابت کرد معشوق تمانی
بهشت قرب را گردید طوبی

که رنگ عاشقی رویش گرفته
که بود از صحبت یوسف گریزان

مجازش را حقیقت پیشتر برد
ز روئی رفت از میان و محدث آمد

از و معشوقی و نازد بهانه
گرفتی دامنش از پی دریدی

ولی در باطن استغفار کردی
که ساز مصرف در ما زیاعت

دلش خورشید رحمت شد بر و تافت
که چشم حسنت از خاکش نمودند

سنبل و زشن نگاری پای دیوار
نقشش از جبین سعد اکبر

همایون شمسه اش مهر نبوت
ز خاصیت عابر باد آب

عبارش غازه رخسار حور

کشیدش در بغل نعره‌ دوش برآمد از بهار و باده یک جوش — کفش سیمین تن را گشت غبغب — لبش نقش نگیرین بست بر لب
لب جویان دهان عشاق را جان که باشد بوسه خضر آب حیوان — صدای بوسه در وقتی که دادند — بود آواز آب زندگانی
ز لعل غنچه چون صد گونه گل چید ره باغ نهان از شوق پرسید — برآمد چشمه از زیر دامان — که گشتی ماهی از تنگیش گریان
دوانی دید پر شنجرف بیجاده بشوق کامرانی خامه برداشت — ز بس بار یک کردش نگار آذر — قلمزن ساخت در شوق قلم جا
نهاد از شوق طبعی بی توقف بجز بر کلک انگشت تصرف — بسیمابی فرو شد شاخی از زر — برآمد جامه یاقوت در بر
نهانی شد روان در باغ نسرین بجیب غنچه شبنم ریز و گلچین — چنان در صرف عادت عشق کوشا — که آتش بی گزند از پنبه جوشید
ز انسان کم کند زان یکدلی گل که از پشت و شکم جوشد تناسل — ازان پستی بلا شد اهل دنیا — که آب اندر زیر اول زبالا
زند زان خصمی از مردم زبانه که افتاد و ابتدا خوان در میانه — چو ذوق سخت رو شاست گردن — عطش را چاره کرد از آب دادن
قرار از بیقراری یافت مولود گهر افتاد و از مشقب برآسود — ز آمیزش تهی پهلو گذشتند — بهم سودند پشت از رو گذشتند
چنان کز دار هوای خویش رفتند که در یک بستر از هم دور خفتند — حکیم صبح تنان چون بر سر آمد — ز رنج خواب بیداری برآمد
محکم کرد یوسف باز لیخا که ای دیوان حسن معجز آسا — بکام دل عزیزت بار ها خواناد — معما توصل ناکرده چون ماند
که چون ناخن شود دانا بستن فکر عقیم ست از درستی معنی بکر — جواب آماده شد کای تجربه اندوز — ز سر ماضی و مستقبل آگاه
تو در خواب آمدی بیخ الستم سپیدی از بر اخود بنجوشیدم — گل تعبیر آن خوابست کالحال — ز پیوند تو چیدم بعد سی سال
کشایش زان نشد کز کش کلیدش که بر دست تو بود این در کلیدش — ازان محفوظ ماند از درد خائن — که بود این گنج را عشق تو خازن
چه میدانم که دانائی و دانی فکردم بلبش از زین چاپک زبانی — تسلی گرنه زین عرض مجمل — بپرس از خامهٔ ناظم مفصل
که سیر سرگذشتم را بتفصیل درین کنز السرائر کرده تاویل — بیا ساقی درین بزم مکافات — میم ده از سبوی کشف حالات

روزگار گذرانیدن زلیخا مدتها بسیار در لباس مواصلت معشوقی با حضرت یوسف علیه السلام و بدیدار او لا دو احفاد مسرور گشتن و بعد از سفر ناگزیر آنحضرت بتحریک اتفاق صحبت

که یکشاید دم چشم تماشا بعجز یوسف و ناز زلیخا
گرت بجان هوای زندگانیست ورت بر سر سر تاج کیانیست
اگرچه ضعف زور آرد بتارند جوان چون صحبت پیری برآرند
گل عزت ز خار آن خواریت بر کشی در بارگاه قرب ساغر
بدان ای دلا عشق زن دست که یابی بر مراد جان دین دست

عزیز انبیا را حکم عزت ‌ ز وحشت ساخت مادون بو ملت ‌ بعزم عقد رنگین حجله آراست ‌ که از جنت ملائک حور عین خواست

خلیل الله شده خوان صلا را ‌ طلب فرمود از شه تا گدا را ‌ وفور تمکنش در مصر خلقت ‌ سجودی کرد و نشر ناز و نعمت

که بر هم گر نخورد وی رسم دیرین ‌ شدی صفرا و سودا چرب و شیرین ‌ ز نازش بسکه نعمت گیر گردید ‌ گدا از پادشاهی سیر گردید

بحکم میمنت وقتی که ساعت ‌ سلیمان بود و بلقیس سعادت ‌ مسیحا با خضر زانو شکستند ‌ زلیخا را بیوسف عقد بستند

رسوم شرع شان اینکار فرمود ‌ بهم شان در نه پیوند از ازل بود ‌ زلیخا شد چراغ حجله خانه ‌ بشکرانه این تجلی روز یانه

که آخر ماه بختش بی کلف شد ‌ کنار و یوسفش بیت الشرف شد ‌ پرستاران بپایش جمله سودند ‌ بگردش دعوی خدمت نمودند

چنان کرد ناز نه کسب انوار ‌ که شد خط شعاعی هر پرستار ‌ لباس دلفریبی کرد در بر ‌ جمال آراست خوبی را زیور

پس انگه منتظر خوبان دیده بنشست ‌ براه نور چشم خود نظر بست ‌ دلش خالی ولی از آرمیدن ‌ که ساغر پر چو شد باید کشیدن

لبش تر نیک چون دید لب یار ‌ نگشته بوسه زن بر رو گفتار ‌ گهی گفتی بروز آیا شکسته ‌ شب هجران نه راست نه بسته

برو تا شمع من از در در آید ‌ چو شمعم زندگانی بر سر آید ‌ گهی با عشق میزد لاف بخلی جوش ‌ که ای پیش تو خضر تشنه نوش

خدائی گر کنی دعوی تو دانی ‌ که هم جان میدهی هم میستانی ‌ بروگر صد دراز دزدم کشادی ‌ چو زر بجبر استخوانم تاب دادی

بدرمان آخرم لطف تو پیوست ‌ رسانیدی بزلف مقصدم دست ‌ حلالت کردم آخر خوب کردی

زبانهای تو با شد ضامن سوء ‌ مبادا گر تو غمناک ستی خوشنود ‌ چو فارغ شد ز کار جشن یوسف ‌ بشب نم دیگ پر از تکلف

قضا آراست خلوت خانه ‌ چراغ ماه شد پروانه شب ‌ کواکب منبسط باهم بدالسان ‌ که داماد ان خوشخو با عروسان

زمین کان سیمیا تا فلک شد ‌ طلای روز پنهان در محک شد ‌ شکستی از دم آتش نخورده ‌ زنیلی جفته بیرون جست زرده

برآورد این سرزان چو سیماب ‌ فلک تخت سعادت پرورانه ‌ قران چشمک بماه و مشتری زد

زجا برخواست یوسف همچو سروی ‌ پی دلجوئی محزون مدروی ‌ بسوی آرجال افشانده دامان ‌ روان شد سوی دارالعیش نسوان

فروزان پیش پیش آن والا ‌ هزاران شمع چون آه زلیخا ‌ درآمد در حرم چون باده در جام

چو بخشایش چراغ افروز حجت ‌ چو آمیزش رواج افزای الفت ‌ زلیخا دید یوسف را بحور پیش ‌ بتعظیم حضورش رفت از خویش

شدش یوسف بفکر چاره چالاک ‌ گرفتش دست و گفت این بیخودی چیست ‌ بهنگام وصال آگاهی از کیست

زجا جست آنچنان زین نوازی ‌ که شرمشش دلیری کرد مازی ‌ نمودش دست در گردن حمایل ‌ ز یوسف نیز شد تا نیمه زایل

بدر دیار کرد آه و فغان سر
که یوسف شد بهر شش مهر پرور

ورین دم طوطی عرش آشیانه
فرو آمد دران آیینه خانه

که در وقتی که زد بر سنگ نیسان
بت خود را ازلیخا شد مسلمان

دگر آمیزشت تا زین دم باشد
براه آرزو نازنده باشد

کنون بشنو دعا بشنا که بینی
زما مشاطگی و ناز نینی

زود ده ساخت بزم آراچو اعنی
تراشید از قفص طاوس باغی

مصور تا مرکب در صدف ریخت
سوادش یا بیاض دیده انگیخت

بامدادش سفیدی ریخت بر سر
بجایش چین مجاور شد زابرو

مسلمانی فرو دوش آب و رنگی
که عاشق شد بهر سویش فرنگی

سخن پرداز طوسی گوید آن دم
که بنیا شد زلیخا نوجوان هم

بوحدت خانه جان چون دلش داد
درش بست و دعارا درست بکشاد

زلیخا را چو این حاجت روا شد
بپای شکر یوسف جبهه سا شد

ولی در عرض مطلب دم نمیزد
لب گل در دبه هم نمیزد

زنقش هر نامل ساده گردید
بفکر کار خیر آماده گردید

که باشد دست بر دست پیمبر بستن
بقبول امهات ایجاب با آب

کند بر عالم و جاهل مبرهن
که زن را مرد باید پرده از زن

جهان و نق بلد بر اتصال است
تفرق ماه هستی را وبال است

بود یک جمله این وصلت آباد
عروسش ماسوا الله بر داماد

اگر دانی مزاج چرخ و اختر
نه بینی یک مونث بی مذکر

ازین سنت بواجب آشنا شو
عرب را اعتبار کرد خدا نیست

رسیدن زلیخا به تشریف ازدواج حضرت یوسف علیه السلام و تصرف و تفرق حواس مجنتش باتصال تبدیل یافتن

مزن لاف خدائی کز خدا شو
بیک لب گفتگو خاطر کشا نیست

نفس منجواست سازد آسمانگی
ولی از بیم گستاخی نمیکرد

به یوسف گفت میگو یا بعیدا
تبا شیر آشنا سازد دعایت

چنین مالیده بر خاک آن جگر ریش
زما درخواست حسن اول خویش

فکر دیم از کرم در سوالش
مثنی گشت در دم در حالش

دم یوسف بکار حق پناهی
دعا را داد دست نقشبندی

گلی آمد برون از داغ ناسور
زیکشت استخوان پاک پیرهن نور

طراوت گیر شد در رو بشکن گیر
برآمد بال بلبل را گل از زیر

قماشی یافت حسنش تا بماهی سر
که دارائی شد ش لشکینه در بر

زنخل عشه اش تمکین بر آمد
چنین چون آفتاب از چین بر آمد

چراغ بزم یوسف بود یعقوب
باو شد از خدا این کار منصوب

زتاثیر دعای آن یگانه
برون آمد بدان نخوت زخانه

بگردش مضطرب میگشت هر دم
که این انگشت جم این بود خاتم

بحکم حق چو یوسف گشت آگاه
که غار احتیاطی نیست در راه

بیا ساقی بده می آبگویم
طلاق خویش و وصل دردمندیم

زلیخا را بیوسف عقد بستن وجود آدم و ایجاد حوا

که زن را مرد باید پرده از زن
زلیخا را بیوسف عقد بستن

تفرق ماه هستی را وبال است
وجود آدم و ایجاد حوا

عروسش ماسوا الله بر داماد
که زن را مرد باید پرده از زن

نه بینی یک مونث بی مذکر
تفرق ماه هستی را وبال است

عرب را اعتبار کرد خدا نیست
عروسش ماسوا الله بر داماد

نه بینی یک مونث بی مذکر
عرب را اعتبار کرد خدا نیست

که گردشورش از رویے سخن رفت | بیوسف از زبان خویشتن رفت | که ای جانم فدای گفت و گویت | شب و روزم نثار رنگ و بویت
توئی دستان زن چون من تنهائے | منم گلچین لطف چون تو شاهے | بشکر خنده جستی چون بخوشم | که آواز تو می آید بگوشم
خوش آن روزے که چشمم روشنی داشت | ترا امید دید و گل در سینه میکاشت | ز گفتار تو جانم می یافت جانم | روان از فیض تو قاریت روانم
مدام از مهر بودم طاقشایت | نمی بستم بجز بنیاد قبایت | عنایت گر ز من میخواست جانے | تهی میساختم جسم و جهانے
برایت استخوانم عود میسوخت | بپایت دیده ام نعلین میدوخت | ز من میکرد هر دم نغمه گل | شدم پروانه بودم روز بلبل
بجوش آورد یوسف اشتیاقش | بماضی تاخت از میدان جانش | سر اپا دلنوازی گفت چون شد | که زان پخته ات خلم آخر چون شد
شبیخون زد که بر روئے خوش آورد | چه پیشت آخر طالع کشش آورد | نگویم جاه و اقبالت کجا رفت | جمالت راچه شد حالت کجا رفت
کشیدائے او گفت ای کرده تاویل | رموز معنی تغیر و تبدیل | نگردد پرده شب کرده خالے | که چون گه میشود پرگاه خالی
تو تا بودے بجام میل زان بود | که گر خواهی تو زان سودا کنم سود | نیامد دیگر آن معنی بیادم
وگر آید براهت نور یا نار | تصدق کردم و گشتم سبکبار | مه عشقت سلامت رفته باشد
مرا میسوزد این منجلت که زین پیش | بتحریک زبان معصیت کیش | لعنت باد بر من
امید رحم با این جرم منکر | گرم باشد بود تقصیر دیگر | خطا گر قاف باشد پاس عفاست
چو میدانے که عاشق را خرد نیست | جنونی را تمیز نیک و بد نیست | جوان مرده چه باشد کین چنان است | شود گلگون عفت را عذاری
برون آید ز چاه شر مساری | شود چشمه امید وارے | بعجزی گریه کرد آن ابر رحمت | که یوسف گشت چون دریائے رحمت
که این خود سهل باشد دل قوی کرد | که تقصیرت گذشتم چون گل از خار | بگو گر آرزوی دیگرت هست | که گر مقدور باشد گیرمت دست
زلیخا زین عنایت شاد خندان شد | که سنگین خاک غم را داد بر باد | بزاری گفت چون وا کرد لب را | که گستاخی کنم در عرض حاجت
قضائے حاجتم معجز نمائیست | مرادم را برآوردن خدائیست | چراغ این تمنا تا بمردن | اگر امیدست کس را خاطر افروز
ولی چون من خبردارم ز حالت | شناسم پایه پیش ذوالجلالت | طمع دارم که بیچون و چرائے | کنی در کار ما خلقم دعائے
خدا بیند سویم رحمت تو | شود یارم بروی دعوت تو | چو آن خسته بنوش آغاز بخشد | جوانی و جمالم باز بخشد
بدان سانی که بودم باز گردم | بدان تا نون که دیدی سال زگردم | مرا در جهان از بندگانی
ترا هم دیدن من بد نیاید | چنین تا عمری باشد بگذرانم | ز و مملکت هر نفس کامی ستانم

بیا ساقی مدار از پیر هم عار — بیار در پیش من هنگام شربت

داخل شدن بارگاه حرمت و کامگاه عزت مکافات و لعنایات الهی و دعای حضرت یوسف علیه السلام از حسن جوانی و نظر بینایی بهره مند گردیدن

بیا ساقی مدار از پیر هم عار — بیار در پیش من هنگام شربت

بهر همراه خویش اما بغیرت — ببر همراه خویش اما بغیرت

وگردار ی همان پیمانه بردار — گران چون شد دماغ عاشقی تر

زلیخا را جوانی رفته در سر — بگو کار وفا میزد کار یست

که داغی را تلافی چشم تار یست — زتن گر بگذری جان میدهد دست

گر این از کف نهی آن میدهد دست — سر ثابت قدم در راه دلبر

شود گر خاک از ان دولت زبر سر — ولی برآتشت وقتی زند آب

که بوسد بهر پی چون پای شمشیر — که پاند از وی عشق وحشی تاب

زنومیدی اسیری کردی آزاد — که سازد رشته جان دام صیاد

که باشد ضامن عمر دوباره — چو یوسف از سوار ی بار گردید

بساط آرای خلوت گشت فارغ — در آمد میهمان دار زلیخا

کبابی را که میجوشید از درد — زلیخا شد دران مجلس چو داخل

زنقش صورت و معنی مبرا — همه حسن از فشار پنجه درد

سفید و خشک چون دندان شانه — لبش دندان چو هر دار گشته

که از خود رفتنش باز آمدن بود — بر ندکی بر سر آن کرد پیکر

نمود ند از حضورش خویش را گم — بدان ضعف آنچنان آمد عجب دست

که خاصان خواستند از جا و آیند — نخست از پیش ازین در مصر دولت

که دیوار ترا بر سر بریزد — بگو سست ستی خاک از رهی چیز

بدین سان قصه پرداز تلطف — زلیخا چون شنید آواز یوسف

چو آه بسته لب چسپید بر خویش — بسی دسینه بر وی آن دلبر آمیز

صدای کوس آواز و عمامه
بسی فریاد کرد اما ز یک تن
بجای خود خجل برگشت زانرو
ز جا برداشت بت را مست و عجلت
شد از هر پاره اش تعمیر حال
بتعمیر خرابیهای ایمان
که ای سرمایه امیدوارے
کرم خوش با گدائی از تو دارد
ندارد بر درت گردون بزرگے
تجلی دارد از نور تو هر ذات
تو پروردے ز نور خود گل او
کند هر صبح فرمان تو تصویر
جوانم ساز از پیری براهیم
برآمد آفتاب ملکدارے
دهم امروز پیش از ناله زار
کزان گم گشته ماه تیر احوال
نمیدانم چه شد آن دردپرور
رسیدے گر بدستم دستش امروز
بگوئی دیده بی درد تلافے
بباش از ذوالکرم خیر الناس خاموش
چنان بر د اضطراب از دل قرارش

فکند از تارک گردون عمامه
ندادش بخت پیغام شنیدن
چو شعشش اشک بر اشک آه بر آه
ز دشمن سنگ چون مینای کثرت
همایون کعبه امید و آمال
زمین گل کرد و رو از آب مرگان
بر حمت دستگیری آه و زارے
ز رحمت روئے از تو دارد
نباشد هر بزرگے چون بزرگے
دلیلم شعله نور السموات
که گر دیدم بدینسان بلبل او
جوانی بر جبین عالم پیر
دهی چشمی که بر یوسف کشایم
علم زد بر سر کوه سوارے
سرایت کرد یوسف را بزدار
نماید یاد بعد از پانزده سال
که هم سرور هم میر اد و هم زر
تلافی را کمر می بستم امروز
اگر شد نامرد گویم نیست کافی
مکن بدنامی خویش از خدا پوش
که گفتی پادشاهی شد دو چارش

زلیخا ناله پیرا تر ز هر روز
چراغ ناله هایش یک شراره
ز هر مویش برآمد دست توحید
مگو از پار ها کثرت مبین ست
بسر زد در زمان از گلبن آه
چو شب شب پاک دل از غسل توحید
یقینم شد تو نی در زیر و بالا
شهنشاهان بر میر بر هفت کشور
لبش گر سکه از نامت پذیرد
تو یوسف را بدان حسن آفریدے
تو سوزے سینه شبهائے بجوید
مرا هم آرزو ا باشد که فیروز
دمی دامان لب رنگین گفتگو چید
زلیخا باز بیرون رفت محزون
چو یوسف را هم اسلام زلیخا
بخود میگفت آن مسکین کجا رفت
بحقا از دیدنم بسیار دیده
سرخوان محبت می کشودم
بگو پست است شکر اهل دنیا
درین اندیشه چون دیدش تفکر کرد
بنزدیکی اشارت کرد کای زار

شتابان شد بآه آن دل افروز
نزد بر سینه گوش ستاره
بکسر شان شرک آماده گردید
که تخم وحدت افشانی چنین ست
گل الا تقنطوا من رحمة الله
بدرگاه خدائے پاک نالید
زمین و آسمانرا رونق افزا
بزرگی ده تو نی الله اکبر
گدائی مرده نقد جان بگیرد
تو در روح عشق در جسم دمیدے
که چندین چشم اعمی را دهد نور
کنی با آنچه کردی با شب روز
که رنگ شب بوی صبح گردید
چو تیر جسته از دل غرقه در خون
نهانی کرده بود آن روز اسیا
که هر جا رفت همراه وفا رفت
ز عشقم جای کام آزار دیده
ادای حق نعمت می نمودم
مبادا این شیوه بالاتر نهد پا
که می آید ز راه مقصد آن گرد
که می بینی چنین پیچیده خوار

آگاه شدن زلیخا بتکرار سر راه و توجه نمودن بدین توحید و آخر بت شرکت را بسنگ شکستن و قبول ایمان و خدا پرستی کردن

که عاشق مست وحدت تا نگردد
میان عاشق و معشوق حائل
دل عاشق چو گیرد مشیب یار
دودم تعنیست با توفیق هم پشت
یکی گشتند افراد مقوا
بحق پیوستت از خود گسستن
کجی آهش چو قصد آسمان داشت
مدام از فرقت یوسف حزین بود
اگر میرفت از خود هفته هفته
شبی پیش بت خود با دل تنگ
پرستیدم بجان و دل مدامت
ز بس سعی دمم بپایت روی امید
خوامیدی سندم باد در سر
بقدرت در هوی گر خواست سائل
مسلمان اهل مصر از خاص تا عام
که کارم گر شود مشکل درین راه
تو خود پروردگار ما جانی
مرا عمر بست هی بینی بدین روز
که از دیدار یوسف چون شوم شاد
وگر بنم بدین حالت که هستم
ازین گفتار دم میزد که زودم

که گر دیدند پرستیان اجزا
مسلمانیست مرهون شکستن
ازان نی بست ترکش بر میان داشت
دلش در چاه غم زندان نشین بود
نمیشد بر دلش ظاهر که رفته
نشست و زد زدید این بر سنگ
کمر بستم بطاعت صبح و شامت
شبیه داغ ناخن خورده گردید
چو آب از رو دان کعبه پر زر
بگنجی کرد مشن بنجه است خوشدل
شدند یکسو من تر ابر دم همان نام
کشایش بنیم از لطف تو درکار
چرا با بنده خود سر گرانی
همیکردی چراغ رحمت افروز
تنم نیز از الم خواهد شد آزاد
که می انکار خواهد کرد مستم
مسیح صبح احیا کرد عالم

بر انگیزد باده وحدت حلالست
زلیخا بعد ایامی که هر روز
گهش از ناله سیکرد آن الم ناک
نه از یاری امید یاری اورا
بسی در راه یوسف ناله پرداخت
که تا حکاک در کار تو کوشید
ترا پروردگار خود شمردم
خوشا وقتی که صاحب چاه بودم
گهت بر کرسی دل می نشانم
بامید یکنافات تو پیوست
شدم تنجانه صدقت سراپا
کشاد در پیش صاحب نده آمد
خدائی چو تو هر کس را که باشد
ندارد ای ازتم گر رنجها دور
اگر بنم رخش را بار دیگر
ولکن قطع امید از بنده خاص
سپاه شوکت یوسف بدستور

بکار عاشقی بیدا نگردد
نباشد جز دوئی از غیر بگسل
شود شام و امش صبح دیدار
دوئی را هر که در قلب فنا کشت
که از دیدار خود مست و صفا لست
ازان فی خانه بود آتش افروز
در ائی گردن جمازه خاک
نه از کس طالع غمخواری اورا
کسی بر ناله اش گوشی نمیداخت
خدا و ندی ز اندامت تراشید
براه احترامت یافشردم
سریر سروری را شاه بودم
گهت با جان مقابل می نشانم
گرفتم بنده گانت را بسی دست
باین خلاص کردم بنده گیها
برافروزد ز غیرت نا بماهی
زدی بیکسی چون دل خراشد
نظر دارم که چشم را دهی نور
با خلاصت کنم افزار دیگر
که تو میدی ندارد پاس اخلاص
صف آرام را بر هم زد از شور

درین سن گر رضا بودی بقسمت — کی این خفت کشیدی و این فضیحت — لب انسان بودگر بر لب گور — زند بر پای دنیا بوسه از دور
سوال خلق را کردی اشارت — که گوشم را گرانی کرده غارت — وگر گاهی جوابی کرده انشا — نگفتندی مستمع را غنده از پا
اگر بسیار ولگیری درین کو — کری پیدا کن و با او سخن گو — کشیدی این ستمها لیک محزون — نگشتی بل شدی از بخت ممنون
که تا بر پنج در راه دلارام — دلالت میکند بر حسن انجام — سحرگاهان که یوسف صبح تابید — سوار اکطرستی چو خورشید +
ز میدان در تش تا طرف باختران — برین هر نوخیش کردیدی چو گردون — نبود تش لشکر دریا طلاطم — نمودی کشتی گردون تو هم
بجولان هر طرف زرین توانی — کلید آسمان کبریائی — میان دولب نیمیف مردمک دان — سوار ابلقی چون چشم دلدار
خرامش بالغ دولت را موائی — سعیلش کوه شوکت را صدائی — چو برگردش شاه چتری از زر و سیم — کشوده بر سرش دامان تعظیم
نهیب چاوشان و چوبداران — شکستی شان بی پرواسواران — زلیخا خوش شدی از جوش مردم — شدی خندان گذشتی از تبسم
که این غوغا و هنگامه احیاتم — نمایدره بصدر الاتفاتم + — بطبعم ریزد این شور استقامت — که بوی زندگی دارد قیامت
بزحمت رفتی از نی بست بیرون — چنان از نخجیای زخم دل خون — بچشم دل رخ آن ماه سیما +
ز یوسف مغز جان کردی معطر — فشاندی بر رخ آب از مژه گر دلشکر — غبار آلوده تر گردیدی از راه
که شاید رخ تواند سود جائی — که آنجا خوش یوسف سود پائی — بکنج آن قفس بر باز میکرد
بقدر آرامی آنشب داشت در دل — که کامی کرده بود از بخت حاصل — شدی شاکر ز خاکش آب جاری
خموشی را سخن پرداز کردی — شکایت را بلند آواز کردی — ندارد یاد دیگر عاشق آزار
وجودم تا بایجاد آشنا شد — چها کرده چها دیدم چها شد — خریدم یوسف فرخنده پی را
کنون آن شاه و من زندان گه ایم — مقامش تخت زرا ینجا نه جایم — بغیر از من که میسازم بدین سوز
نمیگوید زلیخا را چه افتاد — که گوشم را نمی مالد بفریاد — که گر دم ساعتی میگشت صدبار
گر او بد کرده باشد کرده اوست — چرا من مغز بخش را شوم دوست — برو معشوق عاقل پرده پوشش
نه تنها من خطا کردم ز عشاق — بسی افگنده ست این شیشه از طاق — بنور ماه پا میزد شب و روز
همان سرگاه یوسف با صد ناز — بسمت خانه اش میشد سکتانه — همان کاری که اول کرده میکرد
نمیشد کس بجایش ملتفت لیک — که وصلت دور و غوغا بود نزدیک — برین از شیشه تو حید در جام

بحکم بنجودی با آن پرستار — تحکم کردکاری یار وفادار — نیاید کس درین ویرانی آباد — که گوید حرفی از یوسف شوم شاد
اگر نومید گردیدم ز دیدن — شود باری دلم خوش از شنیدن — بجای آرزو دارم توقف — که باشد چون شدم در راه یوسف
شود وقتی مرورش بی تک و پو — بگوش آواز پای لشکر او — دماغم بال و پر گیرد ز بویش — دل و جانم کند پرواز سویش
ز فیض آن سفر گردون پیچید — پی نقل مکان آماده گردید — بیا ساقی که عشق شورش افزا — ستم برپا نماید برز لیخا

حرکت نمودن زلیخا از آن خانه تجریک بقراری و بر سر راه از نی نغمه ساختن

بده جامی که شاید بی تکلف — نمایم عرض حالش پیش یوسف
بیکجا کی شود دیوانه پابست — ز شهر ویرانه چون ویرانه ها رست
نمیباشد مکان عاشق زار — که عشق اول حرش آمد پدیدار — بصحرا چون در آید چاه جوید
خوش آمد گوشه از روزگارش — که باشد بر سر راه نگارش — ز لیخا مطرب ساز شکسته — فنی در ناخن حسرت نشسته
ز سودا در نیستان نیست در کار — مقامی ساخت از نی در ریاض — بطرح چشم ما چشم گریان — سفید از گریه اش گردید مژگان
حصاری بر وشن بر گرد دیوار — بکارش سیما گردید معمار — به پشت افتاده کوئی عنکبوتی — هوا در وی چو باد اندر بر موتی
ببر دیکش رسیدی چون رود زد — ز شی ساکن ز رود خرگاه خنده — وزان بنشست شد از درد نالان — چو شیر نر خداری در نیستان
ولی در پنجه صد شور و شر بود — بحفظش هر نی انگشت دگر بود — ز رونق خیمه جاهش فتاده — طنابی چند گردش ایستاده
غلط گفتم شهی بود آن نکو فال — علمها بر سرش در موج اقبال — شکوه عشق گر خواهی بدانی — در او در طبلگاه ناتوانی
ضعیفان را نواز از عشق هم زاد — طنان خیمه نتوان بست بر باد — فغان بر مردم افتاده خنده — که مار افتاده ست اما زنده
نمیزد گر شتاب عاشقی جوش — کدو می سر تهی میبود بر دوش — بدا از زنگ زر دعاشقان تنگ — که میجوشد گل خورشید از ین سنگ
نظامی کز قلم میریخت پروین — محرک عشق شد فی حسن شیرین — گل عشق ست فی رنگ زلیخا — که ناظم بر ورق شد یوسف آرا
زلیخا را وران بتخانه مردم — چو دید بدر آتش آمد پیش سیرم — ز حرف نی نمک میزد او را باش — شد بدشش بحر احسها نمک پاش
ز پرسش زن ز رود سنور بنجانش — ز شوخی در نی آتش کوه بانش — یکی میگفت ناور یک چیدم — چنین نی نیز تنگ نوید یدم
بدون چشم دارد چشم دیدار — خصوص این یوسف خورشید رخسار — یکی میگفت این لیست پرنین — بدور حسن دینار رستم انگن
چه میداند محبت چیست با عشق — بحسن سیم در زر دارد گداعشق — گرفته راه بر یوسف کرین راه — برآرد یوسف دینار از چاه

چو خالی شد کفت زین کوزه دونان — شو دانیت بزندان موش انبان — بود گروانه چندت در انبار — چو سنگ آسیا چرخت کشد یار

وگر آن نیست این هشت ارامل — خمیر آسا زتندت مشت بر دل — خوش آن عارف که برو نیاز مد جوش — خرد در گوشه چون پنبه در گوش

کسانی را که عمری داده کام — شو د اعدا چو بر گردید ایام — مه از پهلوی خورشید است زنده — چو شب شد سید رو پیدا نخنده

شبت شمع ست گر تابی ندارد — سبد دلوست گر آبی ندارد — گروهی کز غلامانش برشوت — گرفته خلعت اقبال زدولت

زعیر بانیش دامن میکشیدند — بجای جامه الفت می بریدند — غلامانش ببوسیدند و هشت — سفر کردند بی زاد اجازت

کنیزان از تبسم و شادگشتند — بفتوای گریز آزاد گشتند — زلیخا شهریار از رونق افتاد — بغل بر یک جهان آتش کشاده

مقیم گوشه گردید ناچار — خراب از بام و در ویران زدیوار — دلش مخزون بکنج سینه افتاد — ز دست روشنی آیینه افتاد

بدل شد اطلس نخوتش بکرباس — بران هم نخجها از چاک و سواس — شد از تاب جوادت خشک چندان — که آهن شد لبش از زخم دندان

تفت کز بس رطوبت گشت دلگیر — نفس میزد صدا میکرد در نجیر — ز اعضایش لطافت مو بمو رفت — بخود چون ناف پستانش فرو رفت

کنیزی بود غمخوارش دران دار — ز رنج پیری آنهم رفته از کار — دران عهدش کسی دیگر چنان نیست — نشد بر گوشه بالین زمین گیر

بجز دستش کسی بر سر نیاید — بر ویش غیر ناخن در نیاید + — اگر بر سر فشاندی چون زمین خاک — کسی گردش نگشتی غیر افلاک

وگر صد بار چون سیماب مردی — جهان نوحه گرنامش نبردی — دلی آن عشق آتش دم نه عاشق — سراپا صدق حکم پی نه صادق

نمی آمد بخاطر ماه ماهش — که روزی بود جابر تخت گاهش — سواری باد پایش حکم جاری

سپاهی در رکابش میز دیدار — جهانی بر سرش میسود تارک — مکانی داشت فرشش نازنین بود — مقامش بود زین آن ناهمین بود

دران ویرانه عمری چون بسر برد — ز گنجش در دو پیری سیم و زر برد — دکان بر چید از حرف جوانی — روا گردید قلب ناتوانی

شد آفت را جهان بینش نظرگاه — چو یوسف مرد یک افتاد در چاه — سفیدی رخت چشمش زمانه — پر از برگ سمن شد آشیانه

بکاکی چنان پیرش بپیچید — که الماس از سلیمانی تراشید — چنان خمیده قرگاهش بهم — که شد راه تراوش بسته بر نم

بناخن سینه کندی تا بر خسار — که برگ گریه نتوان کرد بی بار — ز حسرت گر چنان بتیاب میگشت — که نقش خاتمش گرداب میگشت

همان با یاد یوسف در سخن بود — همان از شوق یوسف شعله زن بود — چو قرآن سخن در پیش می ماند — بغیر از سوره یوسف نمیخواند

نکردی جز بنامش خویش را رام — که باشد یک نگین مخصوص یکنام — سیاه فرقت یوسف دران دل — شبیخون شکیبش بر آورد

چو یوسف راستون دولت و جاه — قوی سیدید منیر خیمهٔ آه — مخاطب شاه را میکرد در دل — که ای نومید ای از قرب قو عامل
شدم فرسوده در کارت قلم وار — چرا دور م فگندی آخرین کار — حریفان ردهٔ از شاهان بریزند — که رخ در زرشه شطرنج چیزند
اگر تقصیری از من دیده بودی — ز عهده کار یم رنجیده بودی — کسی بالیست بر جایم نشانی — که باشد بر زمین در کار روانی
نه غافل کودکی کش من چریدم — ز نادانی بزنجیرش کشیدم — مروکی زند این نقش بر موم — که باشد بنده حاکم خواجه محکوم
چه بیشی داشت بر من خرد خود — که من معزول او گردید منصوب — تبعیری که صبح امتحانش — وهد بعد از تمامی زمانش
چو شمع از بخت برخوردار کردی — سر شب در دلش بیدار کردی — چو من کی در عمل دفتر کشاید — کجا از غنچه کار گل بر آید
گر او بر ناست من خندان نیم چو — که نتوانم کشیدن بار تدبیر — هنوز از قوتم بازو قوی نیست — نشان دشوکتم پهلوتهی نیست
بزرگی باید افزون بزرگان — نه از افعال اندک سال نادان — از ین غافل که می آید زجان کار — نه از جسم سمین درویش و دستار
بچشم اعتبار قیمت اندیش — حکایت — زصد صندوق باشد یک گهر بیش
زبی مغزی گر دونی خشک و خامی — طرف گردید با تنگ طلامی — که جبریان میکند از پهلو من — معاش چون تو بر کو ناه گردن
سر معموره دلشود و نمایم — ده فرسنه تنی را کدخدایم — ترا چون قرب شاهان شاد میسر — چرا بر روی من بستند این در
جوانش گفت غوص بحر عزت — تو نتوانی که پر بادی زنخوت — اگر خواهی که یابی اعتباری — چو من بگذار و پیدا کن عیاری
زتن پرور شمار گر کام حاصل — شکم بالیست باشد بهتر از دل — سخن کوته غیر از رشک یوسف — بحاری بود در تاب تاسف
که تب در استخوانش بستر انداخت — در اعضایش گرانی لنگر انداخت — بلائی بدتر از درد و مساست — بمردن گر شود نزدیک بدنیست
چنان گردید زار از ناتوانی — که پنهان شد ز چشم زندگانی — جهان باشد خط مغشوق و عالم — دوه شهرش حروف اعراب آدم
که دارد اینچنین خطی بخاطر — که سازد فتحه اش را کسره آخر — برین مضمون قلم پی برده گویا — که گر یانیست هر جامی نهد پا
بمرگ آماده شو گشتی چو زنده — که هر آیندهٔ باشد رونده — زلیخای عزیز از تاج اعزاز — سوی صحرا خواهی گر نه پرواز
ندید از روز و شب الا دو رنگی — در و سعت بروی بست تنگی — رسید از مجلس اعیان چو او باش — مبادا کینه ات زر کاسه بی آش
نمود مذاز حضورش دوستان رم — چو خوان بر رحمت امیکرد و دگس کم — رهت در روز دولت دوست خلق پویند — چو بر گردد همه همراه او یند
مدار از اهل دنیا چشم یاری — مگر در روزگاری مالداری — اگر داری بکف مالی گدایند — وگر در کوزه آبی کربلایند

بکار لشکر تن اقبال نخشیده
بسر دار علم کردش چو پور شید
خیان دست ضعیفان را قوی کرد
که خسرو ملک آتشش خسروی کرد

بر نگی بارگاه معدلت چید
که غیر از ظالم مظلومی نمید ید
رعیتی یافت همواری که سوسان
ز دومی آئینه بر رخسار خوبان

چنان در راه تقوی راند محمل
که بستانیج خوشخوان جلاجل
چو در گلزار دین وا گشتی
حیا منقار بلبل را نشکستی

خطیب خامه کش منبر بیالست
ز فیض دوستی با دشمنان خط سوالست
که یوسف شعله شمع نبوت
منور ساخت چون محراب دولت

بران شد با بر دی شاه کشور
کشاید کعبه اسلام را در
بهنگامی که بر بطاق سریت
بلال وقت میزد بانگ کفرست

بحق گوئی در آمد گفت با شاه
که ای تاج سر شاهان آگاه
در عمارت که بختم گشته فیروز
شبم را داده قربت بهروز

ندیدم از شعورت چون رسائی
ز ادراکت بجز مشکل گشائی
تمنیرت در پس آئینه دل
بحق رو آورد تا باز باطل

بدرک نیک و بد خود راه یابی
که بی اندیشه فرق از هم توانی
عجب دارم که با این عقل و عرفان
پرستاری غافل زیردان

بتیغ کش همه را از زر گدازد
نمیداند چه خواهد شاه چه سازد
پرستش را نزیبد دست زنهار
بیاور زر کهن در کیسه مار

خدا ئی اینچنین نیکو نباشد
که زر گر گر نباشد او نباشد
اگر داری نظر بر نقش هستی
هنر گر جای بت در گر پرستی

خدا ئی گش توان در یابد او را
بود چون بنده خود را نگهدار
خدائی را پرستش کن که افلاک
بحکم او بست مزدور کف خاک

فشارد ابر بار آنرا ببارد
زمینها بر شکافد بار آرد
شود تا گوهر باران مخمر
هوای خشک را سازد گل تر

شب و روز آب و تاب جمله ازوست
تن و جان رنگ و بو گلبرگ و سوسن
گر و افر عمرت شمع زندگانی

جز او از هیچکس فیضی نه بینی
به بین آن آسمانی این زمینی
تبا شیر ز و حدت داستان زد
که شد او دود و شد آتش بجان زد

بت غفلت شکست و سد مسلمان
نصیبم کن خدایا قرب جویان
صف آراشد خلایق را بدعوت

بهر سو عزم یوسف کرد جولان
بحکمش کافری آورد ایمان
زر و سیم مصر نیل کافری رفت

چنان تسخیر اسلام آبرو دید
که بت شد کرد مسجد ساز گردید
کسی در دهر پرستی خبر نیخا

بین توفیق یوسف چون ظفر یافت
دو دی بر حوالت شور شور یکان
ز احسانش چنان شرمنده گشتند
که مغروران بگلشن بنده گشتند

گر از ناسازی اخوان بدرد
بفلسی چند بندگی کرد
چنان افسرد و دانیز داغ حرمانش
عزیزی بی تمیزی خوار گشته
در افسوس را دیوار گشته

چو با نیغت زند گلبرگ زرباف — بسوزد بال و پر خوبی زرنگاف
چو از تقریر یوسف تافت برشاه — که زار و دل بقدر خوبی آگاه
بدو گفت ای بکار ملک لایق — دم علم و عمل چون صبح صادق
ندیدم از تو بهتر کاردانی — کزو یابد نسق کار جهانی
ز هر کس پایه ات را پیش کردم — بعبر زانکه در عهدم بدینسان
فلان منزل بتملیکت مزین — تو ئی من بعد یارم جمله اعیان
ز بحر گفتگوی شاه کشور — برو بنشین بصدر ملک داری
مبارکباد زد جوش از زبانها — نثار شاه تحسینها نمودند
چو ریان شد زمال سخت یوسف — ز الطاف شه بنیان تلطف
بحکم خصت آنگه شد روانه — بسوی خانه خود خسروانه
بیارا را بارگاهی خوش بیائی — بحکم خصت آنگه شد روانه
بزرگ باطن از اقبال ظاهر — بسوی خانه خود خسروانه
چو گل چیند رخ زیبا ز دیدن — بیارا را بارگاهی خوش بیائی
ولی زان تازه گردد جان عشاق — بزرگ باطن از اقبال ظاهر
بود در کار دنیا فیض بسیار — چو گل چیند رخ زیبا ز دیدن
ستد رکز عدل و احسان زینت مرد — ولی زان تازه گردد جان عشاق
اگر سلطان عادل بیت ترا شد — بود در کار دنیا فیض بسیار
نظر بر عرصه یک شکوه گستر — ستد رکز عدل و احسان زینت مرد
بفکر کار درویشی فنودن — اگر سلطان عادل بیت ترا شد
دمی شد از تجلوشش یافت اقبال — نظر بر عرصه یک شکوه گستر
بگشت آبدار پاک طینت — بفکر کار درویشی فنودن
دمی شد از تجلوشش یافت اقبال

شرف اسلام یافتن ملک و اهل مصر از برکات انفاس و دعوت حضرت یوسف علیه السلام و تاج و زارت را بجواهر نبوت و سلطنت مرصع ساختن و از روی کمال استقلال وزارت را بلوازم فرمائی پرداختن و در گذشتن عزیز مصر ض الموت حسد و خواری بزرلیخا مستولی شدن و در خانه بکبی تسبیر بردن

به از یک عمر شب بیدار بودن — چو یوسف تکیه زد بر مسند جاه
لبالب شد ز نوشش مه و سال — بدانسان صفصها رسانید
شد اول ابر دامن دار رحمت — ز شکبت آب بر دادش چو دریا

جهان مست از هشیار بینی — همه اجدل چو با هم یار بینی
بخلق از لطف ایزد مهربان شد — بدین گفت ای دولت کارفرمای
که ماهیت را سپهر گشت هاله — ز عیم بود اقبالی موالیه
کشیدی بی گناه آزار زندان — بعبر زانکه در عهدم بدینسان
تو ئی زین پس عزیزم دیگران خوار — تو ئی من بعد یارم جمله اعیان
که چون من در ولایت شهریاری — برو بنشین بصدر ملک داری
در تعظیم بر یوسف گشودند — نثار شاه تحسینها نمودند
که شاباشی ز همکار بهرام — نخست شد چنان زائل باجرام
سپاس آنرا که شد راد و فرمان — دعای شه بنطاهر گردد و پنهان
بعزت تکیه زد بر تخت شوکت — بیا ناظم که یوسف یافت دولت

ز رنگین میوه‌ها خوش حلاوت — مذاق ذوق را دیانت لذت — ندیمان مرحبا گو بازله پرواز

تکلفها چو شد مرطی شاه دلجو — ز مطلب گشت با یوسف سخنگو — که بیدارش بخشد صبح تعبیر

جواب آماده یوسف آنچنان شد — که پیش از گفتگو معنی عیان شد — ز عدلت عصر دولت یوسف آباد

حدیثی چند گفتم زین فسانه — بعرضت شد شرف غایبانه — بگویم چاره حکم القیاست

قوی تن گاوهای شیر گردن — گرت تفصیل آن مجمل مراد است — بچشم دعوه بین شاه دانا

پس آنگه هفت دیگر دارد لاغر — که دیدی گشت در صحرای رویا — ز بون لاغران گشتن همینها

بهاران فربهان زار کردن — برانه تاختن چیدن اینها — بشیر از خوبی و نا خوبی حال

ازان هفت آسمان عیش گستر — دلالت میکند بر چار و سه سال — ز دیگر یافتیت بر هفت پرده

بخوابت پیشتر زان لطف جبار — زین هفت آنرو هر هفت کرده — کنی در وسعت اقبال تنگی

درین ایام کاغاز نکوهیست — که دنیا را ندانی بی دو رنگی — هوا از دانه خرمن می دماند

بود سرسبز بخت صاحب املاک — جهان را روزگار خوبر بیست — کمر بندد بدور کار زراعت

کنی از حاصل هر سال نیمی — مطیع حکم دهقان کاو افلاک — کنی همطرح خرمن خانه ها را

نبیند تا شکستی از زمانه — میسر زرعها خوش نسیمی — نروید سبزه خبر آه مظلوم +

شراب افشان شود ابر معیشت — گر به در صدف در خوشه دانه — شود نان در تنور بش آسیا سنگ

ز قحط قوت از دندان مردم — بدین تدبیر روزی کز بر دیم — شود در ریشه سوزی چاک بیتاب

حکم چیده از دهقان گندم — زمین تخم افگن محصول آفت — چنان کز بیم سوز موج در آب

توانی تعمار ادست بستن — چو انبان تهی بر پشت مردم — گریبان چاک هر سو اشتوائی

بود واجب لشکر حکم بر شاه — کند ضمار گندم گون تو هم — بمرگ لقمه هر جانبه غذائی

بمار خوشه آنسان با فشارد — طلسم شدت قحطی شکستن — گرفتن دست مزدوقان چو حیز از ق

بش رنج فقیران راحت اینست — که بیند قلمه بر دسیل در راه — زمین را در بغل گیرد فلک وار

لی باید درین کارت وزیری — طعام حشر زالذت اینست — چو حاصل شد کند بر حلق قسمت

سلیمان فطرت آصف نخیری — که سازد چون بد بسوزی و بدرتن — دماغ گفتت را خوش بکردن

سواد مصر زان گلزار امید — گل خرم بهشتی انقدر چید — که خود را گوهری خواند فضایش — شدی ناظم گواه ادعایش

پرستاران بخدمت پا فشردند — همان تخت روان را پیش بردند — نگو تخت روان باغ روانی — سپهر از پیر آیش داغ روانی

همان نو منظری پر شوخ بنیاد — ز آب گوهر و خاک زر آباد — بکارش بحر و کان گردیده حیران — ز بحرین آب و رنگش تا بخشان

روان عراده جولان طرازش — چو گردون بهشتی برفرازش — مشبک حاریه دیوار از زر زناب — بموج چشمه سار آتشین آب

بفرشی کرده مخصوص لطافت — کز آن حور و پری را تاب جست — مبارک سایه بانهاد است بر سر — که ظلش سرو زرین میکاشت در بر

زبان گنجینه خسرو ز سرخش — نگاه آئینه شیرین ز نظرخش — پذیرائی سراپا زیب و زیور — سلیمانی ز ظلش سایه پرور

بایمای سعادت آن نکو بخت — چو دولت نکیه زد بر گوشه تخت — سبدل شد بگنبش آرمیدن — ز سالک رفتن از قافله کشیدن

سمندی گرد آن تخت رونده — ز هر سو چون رکاب عزت خمنده — رکابش حلقه چشم طلائی — بگرد گنج هر یک اژدهائی

ز بس شد صرف راهش عود و عنبر — فلک چون گاو عنبر شد معطر — ز هر جانب بزرگان همرهانش — جهان تهنیت خوان در عنانش

کند در پرده تار و پیش نظاره — فلک شد عینک چشم ستاره — ز دوی بر روی آن شایسته گوهر — دعا جائی نگاه از دیده ها سر

یکی بر ان یکا و اصرار کردی — عزیزا لله یکی تکرار کردی — نثار مقدمش خوان جواهر

دران ره هر که سالی بعد از و رفت — چو شقه در گهر پایش فرو رفت — ولی در پرده روئی خنده می دید

لب از غیبت بدز دا از خنده در نهار — نگه ریز د خون دندان خنده نا — نگر دید آگه از طول مسافت

خبر وقتی شد آن دولت مراد را — که دولتخانه شه شد نمودار — بدستوری سپهرش مفت در بند

گذشت از شش در شش ره کشاده — سوار و در رکاب اعیان پیاده — فرود آمد ز زین را آسمان گرد

بشیران شاه را کردند آگاه — که از یوسف کشائی تین یافت در گاه — که خود را همرهش در آمدن دید

بحکم مصلحت میخواست یوسف — که بوسد دست شه سه بی تکلف — گرفتش دست و پا جلوه بکشاد

ز فیض اتحاد آن دو سرور — سر بر جاه شد بر برج دو پیکر — بسوی تخت داد و مر دمی داد

بگرد بزم همخیلان کشور — کمر بستند گردون را باختر — جلال و جاه شد پیوسته با هم

ز شه گل کرد تا حدی تلطف — که شد یعقوب نجوا زیاد یوسف — نشستن آنکس که شایستی بصحبت

بهر سو شد دران مجلس منور — چراغ مجمری از دود عنبر — معاجین کرده باب الدشه مفتوح — ستادن آنکس که بایستی بخدمت

وداع انجمن شد حقه روح — که آراید جلوس پادشاهی

چو شه دانست ز قرار زلیخا — که زندان جای یوسف گشته بیجا — بجبار ی ز نانرا کرد بیرون — بمصر و ان ساخت محبس را دگرگون

بخاصان گفت باید شاه عادل — من از سعی غریزم شاه غافل — غریزم خوار و در چشم شهان کرد — که ظلمی این چنین از من نهان کرد

ستم در پرده عامل چون کند عام — شود بی پرده دولت شاه بدنام — کنون آید بگوش از عدلم آواز — که او را سوز و یوسف را دهم ساز

قصاص ظالم این باشد که مظلوم — شود فرمانده او معزول و محروم — مقرر کرد کز زندان بجائم — خرامد شب آن نیکو سرانجام

کند باشست و شو خود را مهیا آغوش — بآسایش ز محنتها فراموش — پس آنگه در لباس پادشاهی — در آید همچو تقدیر الهی

برآرد آفتاب از آب چون سر — برآید از سر حمام زیور — کند تخت روانی را مزین — که باشد شاه دولت را نشیمن

خرامد سوی ما چون نو بهاری — دهد اقبال ما را برگ و باری — ز فکر حشمش و استقبال یوسف — چو فارغ شد شه صاحب تلطف

سراپا انتعاش از بزم برخاست — که تعظیم عدالت شرط دانست — روان شد شوخ خلوتیان اقتدارش — که بنشیند براه انتظارش

حکیمی کو که دل را بر فروزد — بسنجونی که مینا را بسوزد — که بزم او نه مستی را مقام است — که پیشش نام می بردن حرام است

خوش آن خرم صباح روشناده — که دولت را کند ابرو گشاده

بیرون آمدن حضرت یوسف علیه السلام از تنگنای ملال و سلیمان وار بر تخت روان اقبال تکیه زدن و از شاه راه استقبال ببارگاه ملک حمیده خصال برآمدن و معجب عزیز الاعزال معزز گردیدن +

ز چشم بخت بیداری دمانده — که دولت را کند ابرو گشاده

چو نرگس دیده را در راه دیدار — برون از آب طشت انتش آورد — ز نسرین گشت خالی هفت گلشن — گل زردی دمید از برگ سوسن

شب از فرمان شه چون کبک دری — سران گشتند پای بی توقف — روان گردید با ارکان دولت — سپاهی در عقب پیش ابر عجلت

طرب شد تر کی آتش تازیانه — که شست از گرد رویی دید ما را — بپابوسش بزرگان دست بر سر — در ون رفتند بیرون ماند لشکر

ز بون گردید چون افسون عجائز — نگه را پشت بر دیوار دیدند — چراغ لشکر شه کرد در دشن — که وا دا آن صبح دولت را دمیدن

فلک در سطاس بازی خرقه بو کرد — که چشم شاه دارد بر رهت رو — مرجا بر جست یوسف پا نهد سر — بعکس شاه گل در جامه زر

جهان از نو جوش استقبال بو سف — شب ابی صبح را آئینه گردید — فشاند از موختن بر مغز مهاد نا — زاو رنگ یمن بر روی صحرا

غبار منزل آن عالم آرا
چو یوسف را بدان رخسار دیدند
پس از عرض دعا گفتند با او
ز بون در لیمائی چو خورشید

باستقبال برگزیده خاندان نبوت مامور ساختن

بیکدم جمله را کردند حاضر — بدیوان خانهٔ سلطان قاهر
شه عادل میر اورنگ جلالت — گزیدان از نگاهش استمالت
مخاطب کرد آن مشت خطا را — بشویید از زبان گفتار ناخوب
مسازیدم بحرف کذب جوهر — که دارد از چه در زندان او قصد
چه دیدید از وی و عمری بسر برد — شوید و نگسلید از ناله زار
گنه کاری که قائل برگنه شد — یکی گر بود تقصیرش دو گردید
چه حاصل ارد و یغ را راست مانند — بود آنگاه جرم از جرم بدتر
زنان مصر از بیم سیاست — نتراشیدند و گردیدند گویا
که یوسف را خطا در آب و گل یافت — گل عصمت دمیده و سته و سته
بهشتی آدمش را جلوه گاهست — که از نورش هوا نفس مرده
رخش در مجلس و دیدن چو دیدیم — ز شوقش تا بود دیوانه مون ماست
مصد اغراز امیدش فزودیم — نگردد از شرم دین دار نگاهی
دگر میکردمی دیدیم آسان — که مهر مارش ز اغیار زدوسر
ادب را از رعایت کرد پنهان — خس بحر محبت چون گهر نیست
ز من بشنو حدیث آن فرشته — نه پیچیده بود ماغش دو دو تلبیس
نبوت را مبا هی کرده راتش — اگر دارد گلی در غنچه او ست
غیر را عذر من آزار جو شد — که یوسف بیگناه او فتاد در بند
زند سر دم ز عاشق نغمه جوش — وگر پوید نمیفهمد روان کیست
بهر کاری که رو آرد چو پرگار — بجد ی کش رو دارد مقیمش
ورش بیند گر فتار زبانه — گهش بر پاکدامانی گواه ست
هوا ی عشق ناپاک از تهوس نیست — نگردد تا تهی از خواهش کام

که خود را گر نمیخواهید مغضوب
حکایت سر کنید از راز یوسف
بشرط آنکه سازد راز تی نار
وگر بر جلیه و انکار پیچید
وران دیوان که باشد عقل دانا
بهر جا نقش پای او نشسته
که از نورش هوا نفس مرده
ز شوقش تا بود دیوانه مون ماست
نگردد از شرم دین دار نگاهی
که مهر مارش ز اغیار زدوسر
خس بحر محبت چون گهر نیست
نه پیچیده بود ماغش دو دو تلبیس
اگر دارد گلی در غنچه او ست
که یوسف بیگناه او فتاد در بند
وگر پوید نمیفهمد روان کیست
بجد ی کش رو دارد مقیمش
گهش بر پاکدامانی گواه ست
نگردد تا تهی از خواهش کام

پریشان زلف روی افگار را — محیط آتش و خود را شناور
که دانستش سزاوار عقوبت — خلاص از گیرودار از پادشه شد
شکر فی را نسازد فارغ از بند — که شیطان بر درش یک خلقه بست
شدند آشفته چون مو در مصیبت — ز ما هر کس نمرد آنروز شیدا ست
بخواری نیز تهدیدش نمودیم — طلاق پاک بینی عقد عصیان
بشه گفت ای سر صاحب کلاهان — که بر عرش و فلک عمر گشته
که امت را عظیم الشان صفاتش — گنه من داشتم رندانی او شد
که سنور و مغز در سر پنه در گوش — که بهر کام با جانان شود بد
بخود پیچید چو آه عاشقانه — که یوسف بیگناه او فتاد در بند
سر آسودگی بر دوش کس نیست — چو جام می نگیرد عشق آرام

نبودی عقل اگر دلرا معاون — نگشتی ملک دل از فتنه ایمن — نمودی رنگ شش کردون کماهی — نفاذ حکم تقدیر الٰهی

بروز اینها که شد پیش تو مذکور — بعرض شه رسان چون می بخواهی — بگو میگوید آن اندوه فرسای — که در تدبیر و تغییرم قوی رای

درانداز جهان ناگشته پیدا — عوارض علیم و سازم مداوا — ولی زین بند از ادی نجویم — بغم خوگرده ام شادی نجویم

مگر وقتی که شه چون فکر دانا — کند دیوان بحل این معما — گروهی را بخواند در بر ابر + — که تهمت را شد نداوراق فتر

من مظلوم را ظالم نمودند — در زندان زنگلزارم کشودند — شود روشن بر بی شاه جبار — که من بودم جلا آئفرقه زنگار

زلیخا چندی از من کام جو بود — دلش آلستن این آرزو بود — بسے پرزد چو شیطان گردو نیم — بگس گیری ندید از انگبینم +

زمن چون عاقبت نومید گردید — بخود عصیان بمن زندان پسندید — گواه خویش کرد اول زنانرا — بدعوی برکشود انگه زبانرا

زبان دستیارش دیدهٔ تر — زعجز فش رستهی در خون شناور — بود کار زنان در بند بهتان — رطوبت را تعفن بید بدجان

بتصدیق زنان دگریه او — غریو بیخبر گردید بد خو — بقیدم داد فرمان بے خیانت — چنین داور سزاوار زلالت

درین زندان کنون شد سال هفتم — که میجوشم بخون چون باده در خم — ز بیمش کس درین مدت نزدم — که واندد اورس بیداد مبهم

که پیشش انیز مان هم کردی اظهار — نمیکردی گرش بجواب بیدار — زقیدم ملتست پرداغ زنیم — که شد بدنام عالم شخص دنیم

ازین بدنامیم گر شه برآرد — بفرمانش قلم گردن گذارد — جوانمردم ندارم دل درین بند — که زندانی شود آن نازنین چند

زعدل شاه بس این عذر خواهم — که داند پاک بودم بیگناهم — چو شد جبرئیل از آن پیمبر — پیام اورعیسوی شاه زد سر

بیا ساقی می پاک از منے — بده از شیشهٔ لطف الٰهے — بخواب بیگرمی شد بخت بیدار — که یوسف را چو آن می داشت بیدار

بازگشتن آبدار از زندان و سبب تعلل حضرت یوسف علیه السلام معروض داشتن و ملک باحضار نسوان امر فرمودن

دم خوش گفتگوئی باد گیرا — که در بزم شهان ملک پیرا

سخن را چون شود زنجیر جنبان — برارد بیگناهی را ز زندان

نفس را تا دهد چون صبح تابی — زبند غم برآید آفتابے

چو آمد آبدار پاک گوهر — به بزم شاه چون ماهی بکوثر

بدرد قصهٔ یوسف بیان کرد — چو شه را چشمه آه و فغان کرد

ز غیرت شه خبان برخویش پیچید — که تیغش بر کمر زنجیر گردید

باحضار زنان فرمود مامور — گروهی از مدار اچون مخدور

سوالش را جواب آماد گشتند — خمار مقصدش را باده گشتند — ولے جام خیال کس نگردید — بکام از ذره طبعانی نخورشید
بعفو دانش خود جامه در تاب — بمرگ خویش رضے گشته زان خواب — ز هر کس یاد شه تعبیر پرسید — بجز آواز پای نالہ نشنید +
غضب بر دے چنان گردید غالب — درین وقت آبدار از بحر نسیان — برآمد تر زبان شد پیش سلطان
که همت را در رازی در غنان بست — مبادا از بلبل رایت نهفته — گل رازی که خواهد شد شگفته
در آن مدت که من محبوس بودم — ز پابوس تو در مایوس بودم — منزه از خطا چون نیکی از بد
بفرمان عزیزی ناخردمند — بجرم بیگناهی مانده در بند — زمین از خضر گردون را فسر شته
چنان در غیب دانے بود قادر — که گفتی هر چه بگذشتے بخاطر — ز خواب خویش و از همراهیش آگاهی — حکایت کرد و شد معلوم هر شاه
شهش گفت اهی زرد و تخواهیم دید — ز من چون داشتے این راز مستور — فرو بستن ز ظلم عاملان دم — بود پاشاه خصمی بل بعالم
چراغ بنده کی بر فروزد — که چون بیند بد صاحب نسوزد — تلافی باشد اکنون این خطا را — که بکشائی در زندان سرا را
ز ما خواهیش عذر انگه ازین را — ز نی دم کوس طلعت بر آواز — نجا طر هر چه گوید نقش بندے — گزان آید نوید دل پسندے
دگر همراهیت آید راه کن سیر — دلیل خضر شو سوے سکندر — بحکم شه روان شاهی سوے زندان — نسیم غنچه را کرد خندان
چو یوسف را وران زندان غم دید — بخویش از ره چون زنجیر پیچید — خجالت شد آبدار از شرم بیتاب — که چون فواره موشد بر سر آب
جبین در پیش یوسف سود بر خاک — چنین چون رخ گردون عقناک — که کردم آن سفارش گشت فراموش — که کردی با من نسیان هنر هوش
خدا را دانا کاین رود اختیارے — نزد هر زین شرار شرمسارے — چنان غفلت شعورم کرد زائل — که یاد چون تو نے تو شد محو از دل
کنون ممنون ز خواب شه نیارم — که هر زه گلشن راز تت خارم — بغفلت داده است آگاهیت زین
بخلق آنکس که از خالق بر و رد — شود هم خود فجل هم یاور او — زد یا کشتی دل را بگل بست
دهد قطع تعلق رونق کار — نماند رخنه چون افتاد دیوار — فجل منشین که از یاران حالے — نمی آید خلاف مهربانی
بگو خواب شه روشن روا نرا — که عاجز کرده تعبیرش صبا نرا — ز موز خواب و پیغام حبا نداز
بانشائے جوابش نطق یوسف — در آمد چون بد لجوئی تلطف — دو صورت دید صاحب دید بینش
سیه چون روز ملغمت بخشش انوا — که در آئینهٔ این خواب موحش — توانند زنگ شب را داده تغییر
گشاد گره چاره نماید احوال — بر و زآنکس که ریزد شمع تدبیر — که بکشاید ز کار و دلش بند
علاج مشکل آینده در حال — وزیر شاه می باید خرد مند

بجوشش آمد که تعمید بیست خوابم — چرا کردی باین آتش کباجم — جوابش باز یوسف گفت کز من — مدان هم خود شکیبا خویش و دشمن

چنین گفتی و تعبیر آنچنان رفت — برون جان دگر مطلب که آن رفت — مگو خبر راست کز نارا ستی مو — چو سرزد بیکشندش تیغ بر رو

سخن با اهل حق سر کن باداب — که از دم سرد آتش گردد این آب — چو گردون مجلس سوز دگر چیز — برآمد آتشی بر دو بپیچید

یکی شد دار پیرای سیاست — یکی از شاه مخصوص ریاست — جوان آبدار از گوهر پاک — شبه پیوست چون اختر بافلاک

چنان میر دسلوکش جوش آداب — که شه را بود شب بیگشت و روز آب — دمی صد حرف باشه بی تکلف — زدی خود حرف استخلاص یوسف

بلی آنرا که واجب دوست دارد — کشش در خاطر ممکن گذارد — بیا مطرب نوای مژده سر کن — پریشان یوسف دلرا خبر کن

خواب دیدن ملک مصر و عاجز شدن کاهنان و دانایان در تعبیر و جوان آبدار بشرح حال ماضی تر زبان شدن باعتبار طلب آنحضرت یوسف رخصت یافتن و بزندان شتافتن و از بهار تکلمش برنگ و بوے مطلب رسیدن و او را از زندان برآوردن

گرت رسوایی زندان زنجیر ببیداد — گرفتاری که پیچد بر تو کل — نماند حلقه زنجیر در بند

گرت خواهد درین باغ ایزد آزاد — چو نخجت آمد که وقت یوسف از کاه — زدامم پر زدن چون بوے سنبل

صبور ے امتحان را دستگیر است — شکار تیز در آرام نیز ست — شود چون ابر نیسانے گهربار

نماید اخترش پرواز امید — برآید از شب زندان چو خورشید — کز نقش حکم بر آب نگین بست

شبے سلطان مصر آن ملک پرور — کند شاهی بفرمانش گرو دست — که چون بیدار شد بر خویش لرزید

چو خوابش بود بر زبان گفتنا یاست — گران خوابے بچشم آگهی دید — ز لطفش فرد آگه تا بلا غسم

مصور در کتاب رنگ بوها ست — ز شرم خشک من مشتاق خشک تا تر — وزان می ایقدر در شیشه کردم

شاه پر عالم تنگی و دو سعت — ز نگرار سخن اندیشه کردم — که سر غیب را ساز ند مشهود

عروج جستجو را گشت حبریل — طلب فرمود هر جا عارفی بود — چو استدراجے کامل کهانت

رصد بندان بر کف گوی افلاک — چو استدراجے را کامل کهانت — چو استدلالے افر فطانت

مصلے بود باغ دلکشائیش — قرارت اندلیب خوشنوائیش — مسیح آسا لبش از تسبیح سبحان — شدی دلجوی بیماران زندان

زشرم‌خانه اخلاق وافی — بهر یک شعبه میداد کافی — جلا داد اوے بدم آئینه ہارا — صفا از مهربانی سینه ہارا

حکیم طوس میگوید درین باب — که یوسف آفتاب فرد نایاب — زمجبوسان خنان آواز چنین شد — که در دل کفر شان در دین شد

تبان شرک را بیخود شکستند — کمر در خدمت تو حید بستند — رضا جوئی دل یوسف همیشه — شراب صحبتش را جام و شیشه

دو تن بودند زانها محرم شاه — بجرمی گشته زندانشان دو گاه — یکے را آبدارے بود منصب — یکے را در سفره گستردن مطلب

ازین آب صفا بے مطبخ و جام — وزان نان خیال تنگی خام — شبے دید آبدار این خواب کز وے — طلب کرد آب صافی شاه چون مے

روان آورد و شه بگرفت و لوشید — زجام التفاتش مست گردید — چو دم زد صبح بیدار فرخناک — بیار خویش گفت آن ادراک

که خوابے دیدم اما جز بیوسف — نگویم تا نیفتم در تاسف — بود تا او نگردد هم زبانم — چو خاور مهر آتش بر دهانم

تکلم با بزرگان خسر و من — کشاید از دل قفل آهن — که کشف راز پیش آسمان کرد — از ان خورشید تسخیر جهان کرد

ز قول و فعل آن نیکو سرانجام — ز لال وحی جوشد صاف الهام — رفیقش گفت من دارم تو قیف — درین کز غیب آگاه ست یوسف

بقصد امتحان نادیده خوابے — کنم اظهار روز خواهم جوابے — اگر دانست نازم بر شعورت — وگرنه دارم از ادراک دورت

پس انگه پیش یوسف چون گل و خار — شده آرایش گلزار گفتار — نخستین کرد خواب خویش تقریر — دلش را کرد یوسف خوش بتعبیر

فزاید آبروئیت را تجدید — دهد تبدیل بیمت را امید — که فردا کار سازد کارسازت — دهد بال تقرب شاهبازت

کند صبح از شبیت ظلمت ترا شے — نجاکت سایهٔ گل آب پاشے — ولی خواهم که چون در حلوت شاه — شوی محرم شود کار تو دلخواه

نمائی قصهٔ مظلوم سیم عرض — که باشد دوستی بر دوستان فرض — مرا از قید ناکامی برآرے — ملک را هم ز بدنامی برآرے

کند شاه از عدالت گر فراموش — بود تقصیر نزدیکان خاموش — مشو غافل ازین تشویر پرورد — ز دام افتادگان نا امیدانے

نهاد انگشت بر چشم آن جوانمرد — ولی یوسف ازان گفتن بناکرد — که آب از خون بجوشد شاه دانم — که آب از خون بجوشد شاه دانم

تمنا ے چون بتعبیر تا توسل — تحمل کن درین زندان تحمل — شده حق را جمال غیرت افروز — که تا کی گیرد ش لطف خدا وند

عرق کرد از خجالت لیک چاره — نبودش می نمود از راست ناچار — مرا آگاه از تعبیر گردان +

در لطف امتحانی گفت دیگر — که دیدم خوان نانے تا دوش بر سر — ازان نان طعمهٔ منجر زدند مرغان — وزان هر مرغ خواهد شد شکارے

جوابش گفت نازد شاه چیزے — تمنا کرد حرز خانه داری — سعرت یکچند خواهد بود دارا

عسس را اول از مضمون خبر کرد — بسی انگه بغرش مستانه سر کرد — به تغییر لباس آنماه بی صبر — روان شد مضطرب در چادر ابر

چو آمد بر در زندان کشادند — بجنبت دو زخمی را بارو دادند — سراپا دیده چون زنجیر گردید — ولی در گوشهٔ بر خویش پیچید

گمان بودش که در زندان آلام — فتوری دید چون آن گل اندام — فشرده پنجهٔ غم غنچهٔ را — گزیده رنگ قوتی لبش را

زخش خط بر دو لاری کشیده — قدش گردون عمر سائی گشیده — شده سوخی ز چشم دلستانش — غم ایماز موج ابروانش

ولی چون گشت گلچین تماشا — بهشت نازکی دیدش سراپا — همان سیما لطافت بر لطافت — همان بالا ز اکت بر نزاکت

بهارش در خزان آباد اکراه — چنان بیغم که در تن جان آگاه — همان از رنگ و بویش باغ میسوخت — گل از عشق جمالش داغ میسوخت

لشکر حسن و فر فرون آن گل — چنان شد گرم دیدن هر نگاهش — که آب افشاند آتش بر نگاهش

گهی از چشم آن زیبا شمائل — بر و دیش گه چنان سگشت حیران — که مینالید از بیداد هجران +

پریشان تر ز آه خویش سگشت — ولی نبود آگاه زان راز — که در دی هست پنهان گنج پرداز

دگر بود از مروت دور میدید + — نگاهش را غمان هر سو نمیداد — بهر جانب دلش پهلو نمیداد

بطاعت پای دین افشرده محکم — بحق پیوسته فارغ از دو عالم — زمین شفاف تر میشد ز افلاک

چو سر از سجده بر میداشت زندان — سحر خورشید را میشد گریبان — گل دیدار میپیچید از رخ یار

چو شد مولود صبح از شب نجابان — چو طفل مرده زد فریاد از بطن زندان — گلستان بود آن داغ تاسف

بدین اندیشه می پرداخت گاهی — جلا میداد مرآت نگاهی — نباشد باده نوشیدن سزاوار

که صاف عشق گردل را دهد دید — بیا ساقی بگو بی یار و گلزار

خواب صادق و امتحانی عرض نمودن آبدار و سفره کش ملک مصر بحضرت یوسف علیه السلام و تعبیر خوشدلی و ناخوشی مسرور و ملول گشتن و حضرت یوسف با دار سفارش شفاعت خود نمودن و از بخت هفت سال دیگر در زندان ماندن +

جهان زندان بین شور بست دیگر — بحکم حق گوارا کرد بر خویش — که بدمی آمدش گر دیدن حال

زین سر هنگ مغرور ولی زد — بارام آنچنان پیوست خوشحال

خلاصی مجرمی را کی پسندد — موکل بر درش سر هنگ تقدیر

دگر خواهد مقید نیک پائی — که حکم گیرودارش بر خطا نیست

ز فتارش امید از کس ندارد — بر و دیش قهر شاهان نه بندد

بر و یوسف ز حمت زندان و دشوار — باز ادیش توان یافت رائی

بگرد شچون نگاه خویش میگشت — مگر هم خود بکارش یا فشارد

که ای در رسم گلچینان امید — بدام افتاده در گلزار تایید
ازان شمعی که خونم کرده روغن — چرا بزم شما گردیده روشن
کرا در ناخوشی خوش کرده بودید — چه بد کاری فرامش کرده بودید
ز رویش روز با صبحی همانند — شب از بویش ز صندل تر پراکند
چه غم می بود بی رویش ز مردن — که این دن نبودی تا بمردن
درای عشق را آوای زبان یاد — زدی سر بر درود یوار فریاد
رسید گر بیادش آب سردی — فشردی آتش اندر کوزه گردی
شب هجرش چنان زد شعله در بر — که بودی مندلش خون سمندر
شد از دستش گرفتن رفتن از پا — بروز رعشه اش جنبید اعضا +
کداه چاره باید گر نخفتن — نباشد کار عشق از کار رفتن
براه دل که خواهد شد روانه — که خواهد خواند شعر عاشقانه
شبی دزدانه میرفتیم باهم — بزندان چون بجیب غنچه شبنم
چو بر نبض تنش زد این سخن دست — عرق ریزان چو تر گانش ز جا جست
ازین نظاره چون روز آراست رخسار — که شب گیر و ره زندان دیدار
که قانون سلاسل تار و دران — زندانداران الشفا عارضه اضطراب النسق
بگیر و با کس الفت طالب دوست — وشب بر فاقت دایه آنجا رفتن
سراغ دوست گر در شام یابد — وصبح سینه چاک بر آمدن +
گر از زندان برآید بوی یارش — بجوش آرد چو خون ناب بهارش
بگستاخی زند چون زلف بر خم — کند خود را مشوش دوست را هم
زلیخا آتشی در خود فشانده — غبار خویش را بر باد رانده
بگردش کرد این فیروزه خرگاه — در آمد مشعل میر شب ماه

چمن پیرای من آباد یوسف — بهاری کش بخوبی انکم ارا نجاست
که شد تا تیرش امروز آنکسارا — گلستان کرد زندان شمارا
رساد گر حکم آزادی بگیرید — بدر رود در پیش چون من نمیرید
چو در بام از سخن بیگشت دلگیر — چو اشک خود روان میشد بزیر
زدی سر بر درود یوار فریاد — زبان خود باز بر دیوار سودی
بدر دش چون بدینسان دا شت دلبر — صعیفی بر بجانش داد هجران
گلش در جیب در دی در بخیت ایام — نهال قامتش افتاده زاندام
چو با این حال دیدش دایه رو کند — سراپا پنجه شد چون شانه مو کند
خطاب از نخم گرانی چون سر شت یافت — تخلص نا توانی پیکرت یافت
نمی بودی تو گر زنگونه بیمار — چو در رگ خون دل پوشیده رفتار
تو از دیدار یوسف میشدی شاد — من از رنج تو نشوانش تو آزاد
که بیماری که دارو تندرستم — بچالاکی تو ره سر کن که هستم
بیا مطرب دلی گر میکشائی — قوی کن پنجهٔ نازک ادائی

ندارد گوشه بهر تفل زندان
اگر با او نباشد در ره آید
شنش روزی نگه از صبح تا
نداند پاس آن لذت دو ضرورت
چو شد هجر سوز درد و بقرارش
سیه پوش شب آید زندان بر
ثوابت در کمین هر سو نشسته

بقربی گر رسد گاهی ز دوری
هوس قی با بود در دل کارش
چو روزی وعدهٔ زندان سر آید
بشب گردی مگر سیاره بستند

دریدا یام منشور شباتش / قلم انگشت بینی شد دوا تش / نماندش برو راز خدمت پنهان
من آن معزول انگشت ندارده جا هم / ندا منها هجوم قرض خواهم + / بروا ین حاصل عمر م زخانه
چنین انداز یشها میکرد و میسوخت / چنینها بیشها میکرد و میسوخت / چنین هر روز و هر شب مضطرب بود
مسرغ از بیخودی میکرد خودرا / اگر گردد باد و سازد گرد خودرا / بیا مطرب بگو بی پرده این راز

غلبه کردن هجران یوسف علیه السلام بر زلیخا و گاه از نردبان بلند پایهٔ سودا بام اضطراب دویدن و گاه از روزن فروتنی چون هوای گوشه گیری بخانه در آمدن و خود را بر در و دیوار بیطاقتی زدن و بیمار شدن و بدر او افسون اجرای رهنمائی دایه صحت یافتن و شب روانه شدن به تمهید عزیمت زندان روزگار گذرانیدن +

که باشد حسن خود بر عشق سلطان / ولی از گوچهٔ دلهای آگاه / کسی جز نا ملائم قرض خواهان
زلیخا شانهٔ در مو شکسته / که طاقت گر شود بار یخلتن حفظت / ستاند و یگری جان مسلمانه
زغفلت زهر هجران در کشیده / زگردش دیده را کردی عمارت / گهی مینو دوم از آتش گه از دود
نکردی نور در چشمش توقف / نهادی بر رخش روی تلطف / برار از میر تم دور ست غماز +
شده باشد تلخی هم آغوش / ندیدی جز لباس چاک در بر / زلیخا چون فرستادش بزندان
زدی تا خن بدل کا شفته را / خواس ظاهر و باطن رو نچه / بحسرت در پریشانی نشسته
چه اقدرش ندانستی که دانست / بدان سرعت که از بالا بزیر آب / زهر سو دیش سر ماری دمیده
نگیر فزاره رفتن چو خامه / بر و یش دیدهٔ گریان کشاید / که نتوان دید جای یوسف
الله هر چه در سر کار سختن / چو صاحب دخل زندان محرمش بود / نموده خواب شیرین را فراموش
فرستادی بزندان بیگه و گاه / چو بودی پیش ازین جوا لانگه یار / نگردد دیدی بگردش گرد نامه
بگردش مضطرب میگشت و میگفت / دران کردی چراغ آه روشن / اخص هر چه در بازار گلشن
نمودی خلوتش را چون زیارت / که بخت تیره من بر تو تابید / شدی روز آتش و شب برق دودی
بهر جا دیده رو دیدی بپای یوسف / گرفتی بر سر دست افسرش را / قوان گردید بر گردت چو دیوار
چو دیدی جا مهایش در بر ابر / یکی را بر سمن سوسن نگاری / که نمیسوزی تو هم از آتش من
نمودی بسکه بود از درد رنجه / بپایش حلقه کردی چشم گریان / سرت دور از گل خورشید گردید
دویدی گه بپای قصر بیتاب / مخاطب ساختی زندان جا نرا / نمودی افسر زانو سرش را
که از سعدان چو در زندان در آمد / کشودی پس لب نالش بیانرا

یکی را بود دل نرم و زبان تند — یکی بر عکس چون آئینه پرداخت — دمی از هر کسی سنگر دو تیرش ساخت
زلیخا داغ دلهای فسرده — شده از حرف بد گوخانه‌ئی قهر — سرانش کرده زندان سراشهر
شبی ادل بخود دارد که بسیر برد — چو شد صبح آفتاب طالعش مرد — پشیمانی چو سود ابر سرش زد
بطعن خود زبا بزد تیغ دم ساخت — ندامت برق بر خشک و ترش زد — چنان زیبا کسی را خوار کرده
نه از خود دور کرد ی شب کباین کرد — سوار شوق شهر خویشتن تاخت — که ای ناکس چرا انکار کردی
که رافضی شد که این دامی اکشاید — دولت سر دا زعرق شد تپ کباین کرد — که لب ز خنده می بندد بیارب
که جانش در تن زندان در آید — که جانش در تن زندان در آید — دهد زندان گلی از زندگانی — کند گلزار دل را کوره دانی
کباب شرم کرد این فکر خامت — شراب عاشقی باد حرامت — که هست این باد گار حسرتا و
گهی طشت فغان میساخت با خود — زبام صبر می انداخت خود را — بنفرین دست بکشود بزبانرا
که یارب بینوا گردید چون من — ز آسایش جدا گردید چون من — بچشم خواب راحت نیاید
چو در چرخ مسلوکم دیده بودید — چه بد بسی زرد و کم دیده بودید — چو مقراض گریبان چاک گردید
بتحریکم بستد بخندان — که کردم یوسف خود را بزندان — بخون صد پشیمانی نشاندید
گهی میگفت گوش از دست مدهید — که رویت ای سخن چین زرد باد ا — چرا از کر شدن کردی فراموش
زبان را میدرید از نیم بندان — که یوسف را چه کردم حکم زندان — نگشتی چون حال خود دران حال
بدل میگفت کای عشق بلاجو — تو خود می یا فتی از صحبتش کام — چرا منعم نکردی تا من اکنون
اگر میشد دمی از ناله خاموش — قیامت میزد از خاموشیش جوش — بسوز سینه‌ئی را دل بر مخروش
که عشقت نیست در سر زنه ان گل — گرت میسوخت سیر دی تحمل — بخواهت کرد ایمانی رسیدی
ز اشک دآه بر گشتی جفا کش + گهی در خون نشستی گه در آتش + بسی تدبیر با اندیشه کردی
چو مشرق لب بافسون نها کشودی — که تسخیر آفتابش را نمودی — کنون کامد بدام اختیارات
مهش را کز تری در دیده دامان — نمودی ماهی گرداب زندان

حکایت

سفیهی قرض کرد و داد سوت — که گیرد از شهنشاهی وزارت — بسی شد حلقه در های بسته
چو دادندش گرفت آئین دیگر — بدفعش صرف رعیت زد چو لشکر — دو روزی حکم جاهش بود معمول

ولی چون در رضا گردون نمی‌رفت — ز هر تاری نبودی راه می‌یافت — وزین طینت گهرها چید آخر

خدا آنش کبریائی داد کاعدا — ثمار سجده‌اش کردند سرها — ز صد زندان الم یوسف برآمد

دران عالم خانه بال شکر بگشاد — که از دام معاصی گشت آزاد — صفا دید و لطافت یافت چندان

ز سقفش همچو نرگس در نظاره — نمی‌شد مانع سیر ستاره — که کار نافه در جیب جهان کرد

دران دود دلی گر راست گردید — بگردون طوق نور از روزنش دید — بزنگ طاوسی برآمد

گرفتار آن چنان گشتند و دلشاد — که سیر و آنکه میگردید آزاد — ز خود رفت و شعورش را خبر کرد

که نورست این تلاش حد مطلق — چنان باید که موسی کرده بر طور — بجای ره نمودش خاطر آرا

ز زندان گوشهٔ دور از تر و زرد — بفرمان شعور آن مرد دانا — بهشت رنگ و بوئی در وی افتاده

دران نشست یوسف ره بجائی — ولی مفتوح شد بر رویش این آب — زلیخا کرده شوقش مست برجا

بخود لرزید و داد این ناله سر داد — که در دامش بفتید بار دیگر — به از کعلی هوای باغ عصیان

بیوسف خنده در زندان بر آمد — ز لیخا در حمین گریان برآمد — که جای بیغمی در مصر بوده

شد این آسوده چون آن خفته بیدار — چو مشک آن خوی و خون چون بن خطا بست — ندامت گشته آنرا نفس سرکش

رهی تا از شکست خام رائی — دم دل زنده کرد این را چو آتش — دل آگه بدست آورد گر هیچ

دل آگه ز حرف فتنه کیشان — نه بینی تا ز بد خوئی خطر هیچ — نمیرفت ار دلی سیدا شت آگاه

شود گر تند میجوشد پریشان — زلیخا کش نهان بر دند از راه — ز اغراض هوا سل و قهر اعضا

نمیزد جوش بد خوئی درین دار — نمیشد یوسف خود را دل آزار — چو روح از مستی نفسم برآور

شود انسان چو آتش گر غضبناک — اگر راضی نباشد دل چه پروا — عزیزی را نسازم خوار اینجا

چو دل منعش کند آمیست دغا — بیا ساقی زدل پیش آر ساغر — اثر دارد مگن گوش این فسانه

که از جا در نیایم چون زلیخا — نمایندش بمیدم از دهادم

فسون مار گیران زمانه — گشایند آب بی نم بر لب دل

که باشد ماهی کو نگر آدم — کنند آتش مزاج و مشرب دل

بجوشش از دل کس تا نجوانی — بظاهر شود دل خود را نگهدار

در آمدن حضرت یوسف علیه السلام بزندان و از شکنجه تکلیفات زلیخا نجات و فارغبال بعبادت پروردگار تعالی جل شانه

جزا اینجا بمست عشق فرمانی — گرت بد خو شدن امریست نا چار

بقیمت داد مشتی گنج جواهر
بزندانش نسازم تا نشیمن
که بود آن روزم این اندیشه از سر
نمیدانم چه مشرب داشت آنجم
گرش میکرد فعل کید پامال
زلیخا پیش یوسف روز دیگر
چراغ خلوتم شو ورنه از من
زلیخا زین سخن دیوانه‌تر شد
برانداز لباس اعتبارش
ازین غافل که دریای حقایق
ازین غافل که پیش زلیخا برد
وگر تعلیمها در کارشان کرد
چو بی هر کس که در راه تماشا
گمان بود وش کزین تدبیر ابتر
نرفی از خانه عریان شد بیازار
بیاساقی برانچی بهوش آ
مدار از زشتی ظاهر مجالت
بس است این حسن و دندان شکسته
بخوبی دید تا دل کار دارد
بجرم حسن بگذارند
چو بود از هر چه هر خوبی سرشته

سهای گوهرم بشکست آخر
نخواهد شد زبانها کوته از من
زبانم بست طفل نطق گستر
که خون مرده را می نام میکرد
نمیرد پشه تا بیش بال
بشور آماده شد چون روز محشر
چنان بینی که شمع از باد و از من
دلش بنجیر ساز شور و شر شد
نشانندش از حماقت بر حمارش
ندارد باکی از جوش خلایق
بود زندان زبزم باده خوشتر
که باید این چنین گفت و چنان کرد
نگه شد دیده‌ور روی آن دلارا
شود بدنامیش کم شد فزون تر
که نامحرم بود تصویر دیوار
سر مینا به بند و گوش بگشا

زندان در آمدن حضرت یوسف علیه السلام و منور گردیدن زندان از پرتو جمال آنحضرت

که تا در شیشه زندانیش سازند
گهر شد لبته زنجیر رشته

عجب تر اینکه سر زد خیانت
عزیزی مضمحل زین خر بشگفت
کنون هم نیست در صحبت گرانی
شدی از بس تمیزش دانشمندان
گر آتش راز اینجا گفت آبست
که استغنای حسنت سوخت ما را
جوابش داد یوسف کای خطایش
بسر هنگام پیسر مایه فرسود
بدین خفت بیازارش درآرند
فتراید انبیا را مزح اخلاق
بگلشن باز دشتابین چون برد او
بدر سوزی که سر مود آن پریشان
لب از طعن زلیخا بست و بگشود
که آمد قصه یوسف بیادم

دل آئینه در رنگست بیغم
زخوبی دید صاحب حسن کنعان

نیم مطعون ولایت در ولایت
چو حلوا در سخن شیرین شد و گفت
غلام تست جلبش بیتوانی
چو سوزن در لباسش نیز پنهان
شدی عریان که غسل اینجا صوابست
هوای خشک مغزی دارد ابرا
همانم من که بودم بلکه زان بیش
که یابد از زبان رحمتش سود
بزندان گلستانی را سپارند
خرید یر کب و یمشی در اسواق
تفس باشد بهشت مرغ آگاه
دوانید ند یوسف را بزندان
بنفرینش زبان آتش آلود
در آب انداخت خود را آبرویان
که ناقص تر بود فکر زنان از
لب دل چون در زندان کشادم
که خوب از چشم بد می بیند افتد
که از زندان زیری باز رسته
بزرگی در دو سر بسیار دارد
چو روشن شد خطا دارد و بادم
عزیزی و غلامی چاه و زندان

یکی گفتا ای زخوبی چشم خوبان — بروی دوستی بگشای مرگان — زسودایت زلیخا ور گدا دست — بهر مویش زغم دستی مدار است
رخ چرخ از دوشش هر روز رنگیست — تنش در آب مژگان پیشه‌ات نیست — زاحسانش چو عمری کام دیدی — بمعراج نواز شهار سیدی
لکن از لطف وافر جود دائی — فرامشش باش در فکر تلافی — لکن زین بیش اندوهش کناره — دلش چون گل بگردان پاره پاره
گرفتی دل بده کام دلش را — که شرط انیست در بازار سودا — کجا رسم ست این دنیا و این من — گرفتن قیمت و کالا ندادن
یکی گفتش دمی کز خاک آدم — تولد یافت بازن بود تو ام — حلال یکدگر باشند زن و مرد — خدا این حکم در سر قدر ازل کرد
مباشد مرد را از زن گریزی — بود جفت کمان هر جا تیرے ست — چنین معشوق آنگه مائل تو — تو چون دارے شکیب آه از دل تو
دگر جائی سری دارے بگو راست — که حکمت بسکه جاری بر زلیخا ست — زغیرت خویشتن را نگذراند — ترا اول بکام از دے رساند
دگر تا کرده کاری نیست دشوار — فرو بردن در آب صاف منقار — گهر زرست است مثقال با مترسان — گره بست است انگشتی بچنبان
یکے ضرب زن بر تا این چنگ — که فکرے کن مشو بیرخارج از ننگ — که باشد طرف دل هر خیده عالی — چو پرشد میشود در حال خالی
دل پرمنیکا فد استخوان را — ببین دلبسته مغز این بیان را — چو بیند سر کشی از مهر سیار — کند مه در کسوفش سعی ناچار
مکن کاری که بر گردد زلیخا — گذارد در ره بیمهریت پا — کند از باغ آزادی بروئت — نشاند در دل زندان بخونش
چو در یوسف دیدگان جمع مشوش — عبث بر آب میپاشد قلمش — چراغ شرم شان دودی ندارد — تضرع پیش شان سودے ندارد
بظل آفتاب آید ز سایه — نمود دلنشای تصریح از کنایه — که بر من بیش ازین افسون نخوانید — بدانستم راه بد کاری ندانید
بزرگ گر کسے در دل هراسم — سلیمانم خدا را می شناسم — زلیخا گر کند خاقان دهرم — وگر زنجیری زندان قهرم
زمن کامش نخواهد شد میسر — بگرد قصے که دین گوید بکش سر — اسیر صد بلا دارد آن زن — خوشا زندان و فارغبال گشتن
دلی از زندان زنی دارد چو در نام — نه نیتم ترسم آنجا نیز آرام — نزد یوسف چو تخم این دعا کاشت — بآمینش اجابت دست برداشت
زمانه داشت چو این مجمل معلوم — که دور ست از همایم بالی بوم — زسعی خویش هر تا پا خجالت — برون رفتند در جوش شرارت
زلیخا را خبر دادند کان ماه — زخورشید و صالت دارد اکراه — خیال چشم جادویت ندارد — دماغ عنبرین مویت ندارد
غرور زیستنش در پایه نیست — که بی دشت کند با چون تو ے زیست — اگر چندیش در زندان نشانے — گزان مهبر بنی مهربانے
برون زندان ز منظور آن جرایم — طلادر بوته میگرد بلا یکیم — زلیخا آنچنان بر خویش پیچید — که صد مو بر تنش یک مو نگردید
زمانه شب رفت ناموس محبت — باستخفاف یوسف بست همت — چو شب شد بائے بیزنجیر گفت — که از یوسف به رسوائے شدم جفت

یکی زخم از گل حیرت بکف زد — گهر بگذاشت و شقایق بر صدف زد — بر انگشت از یکی شاخ تمنا گستاخ — ترنج آسوده آفت ریخت بر شاخ

ازان سیمین صدف یاقوت جوشید — وزین شاخ آبنوس رنجی تراوید — خجالت مند بر کف لیک زینسان — خجالت بندان نمودند آن عروسان

رخی گر دید سطح آن نشیمن — زنی چون زلف هر سو دید پیمان — یکی گر سوخت دیگر با خیون ساخت — گر این را برق زد آتش بر ان تاخت

بیک جولان نسیم حسن سرکش — بر نگی کرد هر یک را مشوش — زنان دیدند حاصل زان تماشا — که سر منبر ز گفتار زلیخا

ز راه گفتگو تکذیب فتنند — بحرفش معترف گر دیده گفتند — که یوسف اشرف اولاد آدم است — ملائک زاده عرشی صفات است

ازان آمد بزیر عرش والا — که ساز د خاکیان را پایه بالا — کسے کش بندش شد انباشد — بکامش دیده بینا نباشد

لبے کز حرف جنبش نیست خندان — زبانش خشک تر باشد ز دندان — ولی گر ناب مهرش در نگیرد — چراغ دولت عمرش نمیرد

ازان روزے کر شد عشق آمیزد — چنین شالیسته معشوقی ندیدند — بهار حسن تا گر دیده ایجاد — ندارد و انچنین گلدسته یاد

ز رسوائے مشو اندیشه فرسود — نمی بودی اگر رسوائش باید بود — چو خورشید آنکه روشن بنیاد افروخت — ترا معذور دارد بلکه مجبور

زلیخا گفت بود این بد عا یم — که یا بم آگهے بر حسن رایم — ندانندم بران صورت نظر باز — که طبعم را توان شد چهره پرداز

جز این کز من گریزان است دیگر — ندارد عیبی آن پاکیزه اختر — اگر سوزم نریزد رنگ آهے — وگر میرم نگردد اندر نگاهے

بر و خوانیم افسون نصیحت — زنان گفتند گر با ہم رفعت — زلیخا شاد بدین تدبیر خرسند — که شاید پند شان بگشاید این بند

ز مهر و لطف سازیش خبر دار — نمایندش ره زندان و گلزار — شود رنجیر با سازیش سنبل — زو هشت نرمی آرد یوسف کند گل

وگر نه گردد و شش رحمت پسندے — کند زندانیش ناچار چندے — نگر زندان کند از نخوتش دور — که تاریکی فزاید شمع را نور

بیاسائے مشو پرناز بیما — مبادا لم شود ظرف مدارا — که چون صبر زلیخا یافت نقصان — ز یوسف بخت می در جام کنعان

ترغیب نمودن زنان مصری حضرت یوسف علیه السلام را بموا صلت زلیخا و از قبول مایوس گشتن و به فتنه انگیزی زلیخا را حبس آنحضرت معتقد گردانیدن و قبول آن مشوره و احوال و آن حضرت را بزندان فرستادن

شب دیجور این سودا بپرور — رضا دادند صبح انداخت چادر

زنے فتانے از مغرب برون تاخت — کنیزی مغربی را همرهم ساخت

زنان گفتند با ہم نیست توقف — روان شد سوی دلالتگاه یوسف

ز فندش حلقه بر دروازه ها زد — کلید بستها ایما مزابرش نثار

زبان حیله را جنبش فزودند — لب تدبیر پیمائے گشودند

برآمد از سر هر زن صدائے — که همچون بیدلان فکر خطائے

بجای خویش هر یک را نشاند — از و هر کس بقدر پایه جا دید — کنیزان مرصع پوش چالاک — نخست آشتا چو دل با دل بساک

رسید می هر چه مجلس را بخاطر — بدون خواست میکرد و نه حاضر — درین مهمان سرای سفره هر روز — کشد گر آفتاب عالم افروز

زلیخا پیش شان بی فکر و تدبیر — رحی صد سفره می گسترد و میچید — تکلف بر تکلف پیرده میشد — یکی گردیده صد نادیده میشد

چو سیر بر بلیعت گشت خالی — بساط حاضری کرد و نه غائب — زاقسام صلاوت دست شستند — چو تر شی دافع صفرا ست جستند

در آن نوبت از کنیزان عسوه پیچی — در آمد بر سرش خوان ترنجی — نهادش بر زمین چون نرمن گل — دل صفرا نیا نرا کرد بلبل

زلیخا گفت آور دند مشتاب — تنک کردند مجلس باد آداب — درین دم شد فنجی ناگه مواژن — که بود آن حلقه از چشم روشن

که بیش از حد رشاخ مهربانی — زلیخا کرد بر ما گلفشانی — نه تنها محو لذت کرد ما را — نه بر اکرام و عزت کرد ما را

همان روز م و شادیم امروز — اگر دی سبز شد شادیم امروز — کسی دیگر چنین بزم مزین — نخواهد کرد ای مه ور شیدا این فن

بجا آورد انواع تکلف — بخر مهمانی دیدار یوسف — بر و لیش گر کند ما را گرامی — دهد ماه ضیافت را تمامی

زنان دیگر ش تحسین نمودند — بقصد یقش پیاپی لب گشودند — که ما را هم بدل بود این تمنا — ولی میشد ادب مهر لب ما

بخون شد روزگار کز شنیدن — نشسته چشم ما بر راه دیدن — ز ما صد رنگ شکیبی نماند — شنیدن را بدیدن گر رساند

زلیخا گفت منعی نیست در کار — اگر باشد شما را تاب دیدار — از ان ترسم که دیدار ش چو بینید — بمرگ دیدن از حسرت نشینید

گر دهی از شما دیوانه گردند — گر دهی با اجل همخانه گردند — بحکم خنجر دی باز دکشانید — ترنج آسا بخود تیغ آزمایند

زنان را بر لب آمد این عبارت — که پر اغراق کر دی در صفارت — تو بیم ز ور حلیس می رو انیست — تو ساقی شوکی در ظرف ما نیست

زلیخا گفت وقتی کان می نو — کند این خانه را میخانه طور — بقطع این در دسر بیچار سانید

باین شد راز زنان بر خاف یار است — زلیخا چون خبار از باد بر خاست — سر خود را از پا لیش تا بخشید

بزر گر دا لطاف مطلب بی تو قف — بحکم وعده قد افراخت یوسف — که لعل و لاله شد از خاک تا سنگ

ز لیخا خنده زد بر ریش چون گل — کنیزان از قفا یک دسته سنبل — گریبان چاک میکر دند خاقان

لبا سی در بر ش کز حسرت آن — رخ از نور آلمی انتما بی — که جای شب نشینی بود و مشتی

زنان از سایه اش مجلس بر افروخت — چو صبح انجمن شد گشت صادق — که چون منبر دهم تحکین شان چیست

که دیوار شکیبائی چو در سوخت — زنان را اضطرابی سخت در هوش — که تیغ خود دهند آب از ترنجی

خرام از پا در آمد جنبش افتاد — در آمد م شد هوس تحریک سنجی

فتاد از بام چو خت طشت نکوس — بر آمد از جهان فریاد افسوس — زنان مصر مسارتند با هم — به تشنیعت هم آواز ند با هم

یکی گوید زلیخا خوش نسیب است — که در ذات نسب ترک ادب است — وگر باشد گناه مادر اوست — که گردد طعم مغز از غندهٔ پوست

نمیدارد سلیمان زاده هرگز — شعار برهمن بر خویش جایز — ازین غافل که سازد عشق جبار — بسی شهزادگان را زاده عار

یکی خندد که خسنش را نمک نیست — وگر نه یوسف از نسب ملک نیست — گرش میبود دستی در تصرف — گرفتی دامن تسخیر یوسف

چو زن در پردهٔ معشوقی نگارد — جوان از صورت پیری برآرد — ندارد کاب و رنگ حسن فتان — ز جوش عشق میریزد ز مژگان

یکی چین بر جبینش پا نشارد — که با این حسن غیرت هم ندارد — علامی از ملاقاتش چو بگریخت — نباشی وگر باشی آمیخت

گلی کز صحبتش بلبل گریزد — بود بی عار اگر از هم نریزد — مقامی کز عفت آن شهر خالیست — کدر ستان عشق انیست میرست

سخن کوته نمو دم بیت دیگر — شده مصروف در وصف زلیخا — ز لیخا سوزی از داسوختن دور — کباب عشق یعنی داغ ناسور

چو دانست آنیکه زاغان باز گشتند — هدف سازان خدنگ انداز گشتند — برآن شد تا کند صحبت نمائی — که داند شش خطائی ذی خطائی

چو یوسف محرم سامان دیدار را — کند مسعود روزی خویش آنکار را — ضیافت خانه ترتیب فرمود — که وسعت بر معاش عالم افزود

ورود از ناز و نعمت هر چه خواهی — چو نعمت خانه و الطاف الهی — هوایش عطر بار از بوی یوسف — گل جیب تماشا روی یوسف

بوصفش هیچس از زین گردان نجیبه — مقامی را که این نامست دامن چیست — ز شرحش میبرد رنگ سخنگو

بیوسف گفت کای روح روانم — فدایت هستیم جان جهانم — ز سعدایت گلم شد داغ لاله — می بذ نامیم شهرت پیاله

زنانم همزبان طعنه دارند — ترا نادیده علیم می شمارند — بدین اندیشه لعم دل دلوده حضرت — که گردد مجلس آرای محبت

کنم شان صید خود شاید درین دام — بآب دانهٔ احسان و اکرام — نباشندم بداغ جان نا شاد — که آرند از تعب چون بعد ازین یاد

بجوش نکته سنج الشیخ حکمت — ضرورت آبی افشاند زهمت — چه خوش گفت آن کریم مصلحت دوست — که ریزد سرمهٔ آواز بد گوست

نظر دارم که چون گلزار مجلس — شعورزان شوند چشمان باغ نرگس — زبان آرزو پیشم کشاید — باحضار تو تحریم یکم نماید

ز روحشت خانه و بیگانه آشنائی — در آیم چون بتکلیف نوائی — زمهمان پرور چون میبرانان — دمی جوئی رضای میهمانان

ز ریبت شاید این یکشهر میوش — روند از خود کنند از من فراموش — دران خلوت چو گردی خود مدارم — درین کثرت نسازی سر شمارم

نجالت گر چه باشندیم شبنم — ز دریا پیش فردم میبرند — قضای حاجتش چون مصلحت دید — سر از حکم رضا یوسف نپیچید

مسلمان زن رود زو گر شمارد زنا را — ز نخوت گشت تعظیمش مرا کو — گرفت الا مهر یکیک را در آغوش

عزیزانرا زوصف آن طفل دوماهه — چو یک بین شد درین راه دور آمد
تعجب کرد از برگ برش گل — که چون شد در سخن آن غنچه گل
برآمد از لباس آزاد فهمید — که یوسف خرقه عصیان نپوشید
ز کید آراستی صد خوان سوگند — مراد آمد بشورش عهد و پیوند
لبت از حرف صدق آراسته چون — دلت از راستی چون لب دو نیم
شمارد نعل بد از ان نکوتر — بد و نیک بیش باشد مهر مادر
بدین جرئت نبایستی دگر زد — اگر دادم امان حکمتی نیست
بآه و ناله شاید بار و یگیر — بجای راستکاری راه دیگر
پس انگه کرد با یوسف سخن سهر — که ای از صبح صادق راستگوتر
جوابش داد یوسف کای تو فرمه — صدا از کوه صورت کی زند سهر
غیر از خانه چون طی مکانش — برون آمد ولی خون بر زبانش
در انحالت که خود دار گذه داشت — نمیدانم که چون خود را نگهداشت

که سازم مست حق گوی زبانرا — بدنام شدن زلیخا و بحجبت نمائی زنان مصر را لبضیافت طلبیدن و به تیغ حیرت جمال یوسفی و از کف خودداری آن نارپستانها را بریدن
تیغ عشق رسوائی بهارست — اگر در ریشه بر شاخ آنکارست
ولی مستی کزان شد چاشنی دوست — چو نار نخش برون آمد از پوست
زلیخا با دل او در حسرت — بدامن پرور طفل مصیبت
در تدبیر ها بگشود و بستند — زمی چون ساغرش پر شد شکستند
بهر راهی که فکرش رهنما شد — چو تیرش بر نشان آمد خطا شد

گهی با عشق میگفت امی دل آزار — بجانش لشکر مستی سخت افشاند
بزاری گریه میکرد آن جفا سنج — گهی با مرغ کی بیرحم تا چند
زنی گفتش زغم زان دان حالت — بسوزی میکشد آه آن ستمکش
که ای مرغ ندامت پر و بالت — دمیدا از غنچه بیرون بوی زارت

که رفت از خویش و گر گشتن نفسید — که گردد از تو جیب ننگ و ناموس
چو چاکش چشم حیرانش بر انداخت — بسهم خویش را نعلش گروی
نگاهش بیخ یوسف مضطر انداخت — گلاب از شیشه می بر نیاید
بت مهتاب باز لیخا گفت افسوس — نهاران فتنه اش در خانه برخاست
عظیم الکیدی خود فاش گردی — نفس را موکش و در بانم دین
زنی و زن بحر عصیان نزاید — که رحمت در دل رحمت دارے
زن خورشید را تا آسمان خواست — که غمازی نباشد مرد را کیش
بگفتنی گفتن نیندیشش — سرشش سرسبزی می جود پوست
زوی بر روی غمز آئینه گردست — ولی درکیش غیرت نیست معذور
خبر می داشت آن سختی ز خود دید — گزان شد طفل گویا یوسف آزاد
بیا ساقی بجامی کن مرا شاد — کنم صاف یقین ور رو گمانرا

نبرن پیوسته زنبور جفا کیشر — که برد لها ز ندز و یکیتیش نیش — زگ خامی ز خود چون بگسلد ان — معطل میشود دبی تشنه سوزن
سر اسر حال خود گریان و مقبوض — بعرض استعاش داشت معروض — ز لیخا دید کز تقریر یوسف — غیر نقش میکند دور از تلطف
سراپایش ز اشک حیله مضمون — کتاب فتنه را شد نیک الفاخون — قدم نبود در ره تکذیب بهتان — بایمان دروغ آورد ایمان
که گفتارم ندارد رنگ تهمت — زد آتش در نهادم جوش غیرت — وگر باور ندارد سے گفته ام را — خدوف دانی در نیا سفته ام را
مکن زنهار در جرم دلیرے — که از شاهی خطر دارد وزیرے — نیم بی کس عنان خود نگهدار — شکوه شاه مغرب را بیاد آر
که گرداند جفا کاریت با من — کشد تعویش بخون مصر گردن — کند پامال آتش حرمت را — بسوزد ریشه ریان گلشنت را
چه نالایق زمن دید امتحانت — گر نیسان کرد با من بدگمانت — چه بد کردم که شاهی ملک پرور — غلامی پیشه از من را ستگوتر
درین دعوے اگر صادق ندانے — عقوبت را بر و لایق ندانے — نیم من مرده زهر قاتلم هست — توانم خورد و از ننگ چنین رست
غیور آن کز خدائی خانه صبر — برش داد و در رد شانه صبر — بدم سهل ست اگر دشوار باشد — که موم از سر د سنگ منفر و شود سنگ
چو یکسو دید یوسف را بطاهر — ندانست اینکه بی کس را کسی هست — که از غم رست با او هر که پیوست
بسوزش باز تا بید از غضب رو — گره زد چون دم عقرب بابرو — که چون دید از ملیخا خفیه تنها — چرا بیرون نمی رفتی از انجا
کنون کز غیرتم خونت بریزد — کند زندان سے حبس نوید — بروز روز چین زندان طلب باش — زمن آماده قهر و غضب باش
بهر از آه یوسف شد بشوش — که یک گو بود صد چوگان آتش — لب از چون و چرا نا چار در بست — بزنجیر رضای حق کمر بست
چو مفتاح گشایش بود پنهان — بدل بهتر ز چین قفل افشرده دندان — ز قمریان نخیزد در گلزار نالہ — گل خونابه بر رخ لالہ لالہ
بجز خالق ز خلق امید بر داشت — که قادر بود از حالش خبر داشت — ز نی ناگه دران بزم شکر ریب — در آمد نی مرنا نه دش از غیب
بگو هم باز لیخا خویش را نا — چو خاتون صداقت راستے را — بدوشش کودکی چون غنچه باز
چو کودک دید یوسف را بدان در — زبان چون برگ گل نازک بیان کرد — بر سم صلحان آمد با و از
که مشکل پیش دانا باشد آسان — نماید گر کنی از دیده حیران — تعبث را و از بینا ندیدن
نبود سے عمر اگر دور سفر لیت — منت میکرد م آگاه از حقیقت — که مامور ست نمازی از مردان
شود تا بر تو عریان سیرین کار — سر از پیرا من یوسف دون آر — یوسف باز کن در کار تحمت
اگر از پیش دارد چاک بینا — در تصدیق بر قول زلیخا — بسحال اصلی خود گشت راجع

چو بلبل مست شد بر طرف گلزار — خزید بر روی گل ناخن ز منقار — بدیوان عزیزان تهمت آهنگ — نظم بر دود نالان شد بدین رنگ

که یوسف بر سرم امروز زد ناز — نمیخوانی چو زلف آورد بیتاب — که بر سیمین حصارم آن خط انگیز — زنافی سینه عصیان بر دو پیش

فساد اندیشی خود عام سازد — مرا رسوا ترا بدنام سازد — چو شد دستش با عضایم چین سا — مرا بیدار کرد او را سبک پا

بقهرم بر دو پیلی در پرده راز — گریزان شد چو خاموشی ز آواز — دویدم از پیش مخزون و غمناک — چو دنبال رفو گر سینه چاک

درین در سر عتم با میش انگبت — گرفتم دامنش شد چاک بگریخت — حمیت را برای گور پرده + — نه با من این خیانت با تو کردم

ممیز گر کنی مرد انگے را — جزا میش ست و زو خانگی را — غریز آشفته زین وزف انچنان شد — که مغزش شعله گوگرد استخوان شد

مخاطب کرد یوسف را بشفقت — گیاهی شالیسته ز جور و عقوبت — چرا کردی ز شاخ خشک عصیان — گل آلوده دامانے بدامان

شدی از سیر باغ و سبزه دلگیر — پسندیدی بخود زندان و زنجیر — هوائے ناخوش نفست خوش آمد — رمیدی از نسیم صبح سرمد

چو یوسف شعله قهرش چو دید — بجود و آه خود بر خویش پیچید — بغفار ازل واصل شد و گفت — که ای ذات تو بارای ز رین جفت

عجب دارم که با این عقل و هنگ — که بینی نور در دل نار در سنگ — ندیدی آب در شیر زلیخا — نبردی پی تبسم بر لبخا

زلیخا با تو عمرے شد که یار ست — مرا هم در گمت دار القرار ست — نبا لیست اینقدر غافل بمانی — که نشناسی مرا در نوه دانے

کسے را صاحبی زیبنده باشد — که آگاه از ضمیر بنده باشد — نسازد نیکبختی را چگر ریش

تو گر نشناسیم من حق شناسم — بود شکری تو واجب حواسم — نه نادان که قدر راحت ست — ندانم بد بود او را رم نباست

توام در غربت از بخت خرید ے — چو مهمان عزیزم پرور ید ے — شد از لطف تو زهرم آب کوثر — کنم چون در حمیت خاک بر سر

اگر انبیا نیز منظور م نباشد — خلاف شرع مقدور م نباشد — ندانم تشت پر او از رسانم

بجوش گفتاری زن خموش نگردم — نیم مائل بگوهر گوش مردم — مرا تا داده جان ابلیس مرده

مرا در دے که کردی شمع خانه — زلیخا زد به سنجیرم ریانه + — بعکس شمع سر تا پنبه میکرد

گرم بر دیده زد انگشت الماس — نمک را چون نمکدان داشتم پاس — نکردم شرم نا موست فراموش

دمساز سخانه پر نقش و نیرنگ — برا هم ریختیت از گرد فسون رنگ — در صحبت بر دیش وا نکردم

بر دلدار با فسونم که زن بود — سلیمان کی ز بون اهرمن بود — چه حلوت شد بلای آسمانست

نبودی مرد گر همخوابه زن — جهان کی میشد از راحت مزین — نمد بر خاک اشپت بست ابلیس

طراز و برد و دیوار صنعت | کند خورشید از تکلیف صحبت | پس از عمری که شد فارغ ز کارش | برآورد آفتاب از انتظارش
بصید آرزویش تا برافروخت | تمام آن شکلها شد آب بال سوخت | در و دیوار پاک از هر صور شد | درو عشق نقشبند شور و شر شد
که فکر ست زد بر شیشه لعل رنگ | ز خامی گشت ویران خانه رنگ | بنائی را که خود در آئیست معمار | ندامت در پشیمانیست دیوار
کنون گر آن خراب اندیشه بیند | ز بخت خویش میگردد خشنود | غم یک خانه کردش گر شنوش | مراد در خانها افتاد و آتش
نوم صد در صد اگر برنیاید | ز بخت آواز پائی بر نیاید | کلید چار با بر کف مهیاست | ولی زندانش زندان عنقاست
درین ره گر پیام و درد دیدم | نشان از منزل مقصد ندیدم | بریز بال و پر جز بخت رنگ | نیاید دست و پا جز بر سر سنگ
مبادم شام گر وا باز دیدن | که دارد تیره روزی باد چون من | نشستن نیست در نقش مرادم | شود دلبستگی بیش از گشادم +
رخش در گرد غم خاکنشین بود | ز خشکی لب چو چینی بر جبین بود | مه سروش ز استادن پیاده | چو مستان در همین آب داده
گهش سیماب گیت اشک در دشت بجا | که چشم تر نبیند خشک بگذشت | گهی هی میزدش سودا که میسوز | چو داغ آذرین بهتر بر افروز
چنان از درد میمرد و میبرزانو | که دشمن دشمنی را شت بر رو | نفس در سینه اش افسون همی خواند | بهر سو لیش در یغی رنگ میریخت
بکام خویش در صیادی کام | سر اپا چشم حیرت بود چون دام | بیا ساقی می پرهیز گاری | بجام ریز اگر در شیشه داری
که از عشق شود انگیز عصیان | شوم مستانه چون یوسف گریان | درین دار هوس گیر مواچند | چو کارت سخت شد دل در خدا بند

متلاشی بر آمدن حضرت یوسف علیه السلام از خانها و رسیدن عزیز با کنیزان و دست مبارکش را بدست دلجوئی گرفتن و بخانه در آمدن و بدسته گردیدن زلیخا و آن معصوم را بعصیان منسوب ساختن و گواهی دادن طفل سه ماهه به عصمت او و کندن زلیخا و عزیز او را بتعرض و استغفار مخصوص نمودن و حضرت یوسف علیه السلام بکتمان این راز و کند خدایانه از خانه بیرون راندن +

که از سختی توان جستن بدین رنگ | نه چون تیر از کمان چون آتش از سنگ
چو نور عصمت یوسف ز خانه | بر نگ صبح بیرون زد زبانه
چراغ شکر حق میکرد روشن | که چون شمعش نکرد آلوده دامن
درین حالت عزیزش بر سر آمد | نه تنها با کنیزان سر آمد
بر و تا بید از سیمای آثار | که شمعش را نسیمی داد آزار
سبب پرسید از یوسف نزیبا | محل اظهار آن مضمون مضمر
عزیزش دلنوازی کرد و با خویش | بجای برد کانجا بود آسایش
ز لیخا تا نگفت غفلت بر نگیزش | که خواهد کرد بی غیرت عزیزش
ز حکم عشق بر بندد بر و دست | پسندیدا نچه از عاشق نیکوست

بدست کوته از دامان ای جان — تهی آور دو بیرون از گریبان — بزرگش پرده پیچید و بنهفت — سبب پرسید یوسف مضطرب گفت

کیم بود و چیست این شکل زیبا — پرستار و یم پنهان و پیدا — تنش زر داشت یا یاقوت و مرجان — سرشکش گیدنه و دیدار غلطان

خداوندا زر و سنگین بهاتر — ندارد سومنات هفت کشور — ز گردون زان برآورد دمم کز بامن — نباشد چون کنی دستم بگردن

ندانم این قدر دور از حیایم — که با او خلوت آرائی خطایم — بس است این بندگی بندهٔ بکاره را پسند — که بد بدتر بود پیش خداوند

بدزدد گر یوسف کاهی کج افتد — ستاند خود سزای بدکاری خویش — چو بر بدکاری خود دارد اقرار — مرنج از من گرت باشم در انکار

ترا شرم از وجود رنجیت در سر — مرا چون شرم از ان صانع بنا شد — که از گل جوهر جان می تراشد

بحسن و قبح در صد پرده مینا — یا جز نیک و بد قادر توانا — جحیم از کلخ قهرش هفت رودن

بحکم اوست کاین دریای ارزق — شب و روز است در جریان معلق — سر کوه سعادت چاه گردید

دم یوسف ز دو آتش در زلیخا — ولی خالص نشد آن سیم سیما — که غافل بود و شیطان داد دستش

بیوسف گفت زین افسانه جانی — چه حاصل کی دهد خواجم گرانی — بطوفان داد کشتی احتیاطش

بگستاخی دلش گستاخ تر شد — بجنبش دست و پایش بال و پر شد — شد آغوش عرض لبریز جوهر

چنان پیچید بر یوسف بابرام — که آمد بر زبان از هر دو یک نام — کند روح ملک را نفس رانی

قوی بر بان رب یعنی نبوت — اشارت کرد یوسف را به عصمت — گران شد در چون آدم ز حوا

ز گردن ساعد از ساقش مگر ست — سلامش زان دو گرداب عطا جست — ز نخلش برگ آمیزش فرو ریخت

بقهری کرد غرمش راه در سر — که از بیم شکستن بازشد در — گریزد در ره عصمت نهد گام

کشایش ایزد دانش توفیق درکار — چه دل در دش چون مرغ دیوار — بروی خود ز مشرق باز تر دید

زلیخا در خفایش مضطرب حال — گریزان شرم و بی شرمی ز دنبال — بر جعبت تلنفت ساز و مپش را

نمیدانست آن غفلت گرفته — که بر گشتن ندارد هم رفته — نمودش چون قلم چاک از پس سر

بگوشش معصف و لبهایش مخزون — ز قعرش باز رست و جست بیرون — برآمد دران کمند هفت حلقه

زلیخا رخت بنگ آه و افسوس — حریف ناله را گردید مأنوس — مثل میزد کز آب و خاک تدبیر

خراب اندیشه را رخت برتارد پیکر — فرنگی لعبتان از موم و کافور — زپیرد از لطافت یک چمن حور

زلیخا باز چون دربست و بکشاد — لب زاری بر زنگ غنچه از باد — که ای اوج شرف را سعد اکبر — سعادت را طوعا داده افسر

بر نظارگیان مصحف نور — کز آن یک صفحه باشد غارض حور — بابر ویت که مهتاب تمناست — سجود آموز مشتاقان ایجاست

بمور و نون قامت کز جهان برد — قلم بر مصرع طوبی کشیده — بآه من که از شوقت بلندست — غزال ناامیدی را کمندست

بداغم کز تو دارد چشم مرهم — نه چون خورشید از عیسی مریم — بسوزی کز تو اهم تا سینه تابست — دلم مضمون آتش را کتابست

کزین بیشم بخون دل مگردان — در آغوشم در آ منزل مگردان — مکن کاری که بگذارم ترا زشت — کنم یکدل بکینت شش جهت را

خردمندانه یوسف گفت با او — که ای تا بنده از راه وفا رو — اگر در دوستی کامل عیاری — چرا نقد خلافم میشماری

بمعشوقی که عشق از هر که سر زد — بر آتش دامن دل بر کمر زد — اگر حسن ست تا باد از جمالش — وگر عشق ست جوشد از جلالش

که خواهم با تو بی اندیشه پیوست — ولی وقتی که دانم وقت آن هست — پس آنگه بسکه خود را بیخبر دید — ز حیرت راه هفتم خانه پرسید

چو در فانوس هفتم شعله در شد — زلیخا بست در بر روی پروا — ادب را کرد بیرون باد

بسفت اندام تن آسوده از راست — که از تسبیح شد او آرام برخاست — سیه کارش کرد افسانه بسحر — که شب گر دید روی هفت کشور

بافغان گفت تا چندی جفایش — بدو گفت الوقت دورم دار از خویش — دگر طاقت ندارم کوصبوری — که در نزدیکیت سوزم بدوری

میسا خلوت و فرصت میسر — محالست انتظار وقت دیگر — چو هست آتش چه باک از خصمی خس

تو شمع افروز فرخت من جمیله — زر و غن بهر چه اپیچید فتیله — بیاد آر اتصال مرد و زن را

ازین صورت مصور داشت اگر ده — که ظاهر بر در و دیوار کرده — که دانی دایم الانسان بود گیتا

چو دید آن نقشها یوسف برافروخت — بر نگ کافتاب از سایه اش سوخت — شراب معصیت را موج تکرار

بتکرار سخن را عجب چرائی — مخور آب از پی هم تا شتائی — که از حکم خدا غافل نمیشد

زلیخا باز تعظیم جنون کرد — وداع صبر و تدبیر سکون کرد — که بیند از تو کارم عکس پیوند

بگنج وصلم ار زانت خریدم — در آغوش محبت پروریدم — وگر پیچی دم دیگر نه بینی

تو ابر تر من آتش دیده فرمن — مروت نیست بی لطفیت با من — خلاف بنده از فرمان صاحب

جوابش داد یوسف بنده کردار — که نا فرمان نیم الا درین کار — قبولم تن دهد تر هم ز جان نیست

ولی همت بکاری گه ندارم — که رحمانرا بقهاری در آرم — بخود پیچید اما همچو زنار

کنم در برترا یا تیغ بر سر — نباشد این سخن را چو تو ثانی — زلیخا ساز دیگر این ترنم — لب یوسف تغافل بر لبم نه

که چندان گوش کردن خرد را دان — بود تحریک بر تکرار مذیان — چو چارم خانه را مشروب نسبت کرد — مسیح از صحبت خورشید تب کرد

زلیخا با خیال خام همدست — در تدبیر چون دیوار در بست — شکست باده انصاف میکرد — همان زهر نگر رصاف میکرد

برویش موج استغنای یوسف — نمیزد دم از روی تلطف — بد و گفت از کسی تا کی کنی عار — که شد صرف برش چشمی ست خونخوار

زمن نگذرد کی ممتاز تا نم — درین گل گفته خورشید آهنم — گشایم سینه سوزن رنگ دلبر را

کسی کاو بوسه از لعلت پذیرد — گر آب زندگی نوشد بمیرد — بدو نام رخ خوبان باد شنام

بزلفم گر رسد دست تخیل — زند مقراض بر گیسوی سنبل — صدف با گوهر یکتا دو دل شد

میانم را میسر نیست دیدن — کشد پیچا زغرگان حیده کردن — فعالم جاودانه چون دهد آید

زند خورشید تابان بر سر شرم با — نگردد گرد راه من چنین ساده — که جنس خویم را مشتری نیست

تو هم از سر گرفتاران روزگاری — چرا با من سر سودا ندارے — تو هم خواهی شد از من محو لذت

زبیم تیر مژگانش یوسف تیر وگردید — چنان کز سایه مه جوزم خورشید — که چون خورشید بر آئینه اش تابید

وآنجا یوسف درمانده در کام — طلسم همچنین راست گر فتار — علم زد بر سر میدان غمها

دو دیدش بسکه بیتابی سر مو — بر و بیش موج سیمابی شد ابرو — زبان آراست چون شمشیر تیغ

نخاطر بیم و از دل باک بیرون — سر ناموس بر فتراک دو بگرفت — ز وصل خویش پیوندم بریدن

تلاش کام گر گوئی گناه است — تقاضای جوانی عذر خواه است — نباید زار تابش بود و لگیر

تقضای حاجتم دانی تو غفلت — نمیدانی که دوزخ بخیت مست — گناهی به که خون بیگناهے

بخودی عفو گر منظور ارباب — نمیشد توبه و کفاره واجب — من و قصد خود و دور خون طپیدن

چو شمع از زندگی کامی نگیرم — پسندم تیغ بر خود گر نمیرم — شوی از کرده گوئی کاسفیدن

خاتم بار دیگر نجشد آن دم — نعابر غیر قم گرد نوآرد دم — زمین تشنه ام آب روان باش

بوسف ازین شوریده گوئی — بجوش آمد چو مغز تند جوئی — بجویش الکاظمین الغیظ میخواند

بوش حافظ تن در ع عصمت — نگردد اندیشه از زخم فضیحت — شد اگه مشت مشکم را

+ تکمین پنجه نامید استلام را +

پی هم دعوتش چون روز یابند — بصبر اندیشش یوسف شمار دانند — چهان شد تا حریم آن همین گاه — گل آئینه با بلبل آه
چو یوسف دیدگان مشکین سلاسل — بر و پیچیده چون اندیشه بر دل — خلاف شرع را آسان شمرده — قدم در کار بد کاری نشرده
ز هر مویش برآمد دست اجری — دلش داد این دعا را دستگاهی — که یارب بر لب دریا تشنه — چو موجم باز لیخا در کشاکش
بحفظ دست و ستاری بری دل آر — ز لغزش پای دینم را نگهدار — چو در چاهی چنان کشتی معینم — بگردان ماهی بحر چنینم
بیاساقی بیگین ساغر از دست — که پر گردید عشق ساده دل مست — مبادا فتنه را درکش شاید — که معشوق ازل را نوش نیاید

گشتی راندن حضرت یوسف علیه السلام تحریک تند باد و التماس زلیخا بهفت گرداب معصیت شهوت جوش و لعنایت خداوند از سر عصمت جبلی سالم و پاک دامن تر آمدن +

اگر افتد کسی در بند عصیان — که باشد از کج اندیشی هراسان
بکارش راستی همت گمارد — چو آوازی از بندش برآرد
چو شد کاخ نخستین یوسف آباد — سپهر اول از چشم به افتاد
زلیخا قفل بر در زد کزان در — برآرد فتح باب طالعش سر
نشاط عید قربش رخت بخشد — چو ماه نو هلالش گشت خندان
کشود از بهر تن دامانگاه در خواب — بشوخی راز پنهان فاش کردی
بسیر خلعتهای نقش کرده — ز قرب زهره مه فرخنده فالست
بدین دستور می بردش بهر سو — جدا نیگشت با او همچو سیار
از و میزد گل آشفتگی سر — عطارد بر مقام خور قدم زد
زلیخا کرد بر پنجاره دل — سخنهای تمنک چون فزونتر
با فسون خوانی و جادو زبانی — فضول گفتگو میکرد و انکار
عرائض می نوشت اما بتمکین — برانش مستر و میکرد در دل
سوم را بلوه اش چون بیم و فردا — زبان زهره شد خواند این غزل را
که ای گلدسته نامهربانی — نزاکت بار سهر و سر گرانی

غزل

سپیدم شاهد و خلوت روانست — چرا بیکار باشد کامرانی
ترا تا چار باید با من آمیخت — نه آنم من که بودم گر توانی

تماشا سنج صورتهاش کردی — نگاهی بر پناهش لب می سود و گه گزید
تمنا کاربر سیدا پرده — که با من اتصالت بی وبالست
گهی بر پاش لب می سود و گه گزید — ولی یوسف چو دنیش داشت بر کار
ز یوسف چیستی از دل دو بین تر — چو در قصر دوم نورش علم زد
در گم کرده راهی را مقفل — همان چیدی بر دوی هم مکرر
محرک بیشدش بر کامرانی — تحصیل تمنای دل زار
که بودش صفحه خاک پای جانان — چو یوسف مطلبش میدید بیدل
زلیخا محکمی تعلیم در داد — کشود انگه لب بلول را

غزل

کشیدن مهر زفرمان جوانی — چو عشق و حسن در یک پرده باشد
که با الفاظ خوش باشد معانی — با فسونت و گر نگذارم از دست

بزندش گر بعبودت خانه قفال — نمی یابد بغیر از معنی حال — ز شهرش نقش افسون و فسانه شنود محوا ز در و دیوار خانه
بیا مطرب بآهنگ نصیحت — محبت را بتر سان از فضیحت — که بر کار محول دل نه بندد — به نیکو نام بدنامی نخندد
درین شش هفت بیت از بهر نعت خانه — رفتن زلیخا بعد از مفاکاری و آرایش خانه خود بجهت حضرت یوسف علیه السلام و بدعوت استدعا آن حضرت را بسیر خانه های مسطور مجبور ساختن +
درین شش هفت بیت از بهر نعت خانه — رفتن زلیخا بعد از مفاکاری و آرایش خانه خود بجهت حضرت یوسف علیه السلام و بدعوت استدعا آن حضرت را بسیر خانه های مسطور مجبور ساختن +
بیک جا چون نشیند بیغم و شاد — هوای هر مکان را داده بر باد — چنان سیرش ز خاطر تیرگی رفت — بعیشه سرغ جان چار آشیانه
زلیخا خانه روب عشق سرکش — بطراحی طراوت را سر افراز — ز قالیها که نسابش چمن بود — که هر جائی پدید از بام ایجاد
دران قصر مصور چون در آمد — بهر جا هر چه لایق بود گسترد — گیاهی با مشش از بس عنبر بود — عروس پرده بطبع مشوش
ز فیض دیدن آن تازه بنیاد — دل گرمش مرصع کار مجمر — ز جوشش زیورش موج هوا دید — دلش از فکر هر منزل برآمد
بفراش صبا را کرده ممتاز — چو بینندی پا غیبی در ره یافت — لب هر غرفه فال فرمی زد — که شامش را صباح الخیر می گفت
دران گلزار آرا یش در آورد — چو مژگان نگارش بهر سو گوهری تافت — بتعریف لباس حسن آن گل — ز مکرش نور گردیده آتش آلود
چو شرق سینه مصدرش منور — پس انگه خویش را زیور گزین ساخت — وگر گلکم بشهر حسن در نیاید — چو مژگان جنان حیران مصر آلود
غرور عشق را بر دل خلد خار — چو بینندی پا غیبی در ره یافت — که آید در نظر تا نقش محکمی زد — همان رنگی که انگشت از حنا دید
پس انگه خویش را زیور گزین ساخت — چو مژگانش بهر سو گوهری تافت — که بر گردیده ام خوشخوان بلبل — در هر خانه نقش محکمی زد
قلمها کرده ام در زر شناور — در قعر کشتی دریای گوهر — که نقش بسته بستی را نشاید — چو بر گردیده ام خوشخوان بلبل
نمیگویم خبر این کان آب پیکر — شد از سر تا قدم یک عقد گوهر — ز فکر نور گردیدی آتش آلود
بخاصی خواست گوید تا کند عام — پی احضار یوسف جنبش کام — سوی بتخانه خواند مصحفی را
درین اندیشه ناموس محبت — بروز دوست کای افسر عشاق — نشستن برق را لایق نباشد
غرور عشق را بر دل خلد خار — چو بینندی پا غیبی در ره یافت — که بندد دیگری بر نافه محمل
نشاند این حرف غیرت جوش بر تگ — بود موج بر تو واجب زین چه حاصل — نگاهی سوی چشمی کرد و پرداز
در آمد از در یوسف بزاری — ز جا جست و شد از مژگان قدم ساز — در گشتن بروی دیده بستن
بگار تهای رسمی را درین دار — بگار نقش و نگاری سوی آهنگ
که در وی چون خرام آماده گردی — ز نقش فی دماغی ساده گردی — طرب را وسعت مشرب فزاید

قدم در کار جالاکی فشرده — چو عنصر گرد لیست و چار کرده — چو ابر از نفیض تر دستی مخمر — چو تفیش استخوان بندی ز هر بر
بدقت صد طلسم از هیچ بستی — مگر چون بار گردی ز هیچ بستی — بلند اندیشه چون چرخ مقوش — ز اختر منظر فکرش مقرنس
در ایوان خیال سخت بنیاد — ز موج آب بستی طاق فولاد — صفا کاری که در پایش فتادی — بدست آیینه اش تا خشت دادی
یکی در صورت آرائی یگانه — ز کلکش خورده مانی تازیانه — در اشکال بندی چون کشادی — کلیدار از دست اقلیدس افتادی
چو دام همت آرائی گشیدی — شکارش روح بطلیموس دیدی — نگاهش بر در و دیوار دیده — کشیده صورت خواب ندیده
مجسم بسته نقش سیمیا ها — مطلا کرده چون آتش هوا ها — هنرمندی که از گل ساختی گل — رقم کردی ز دود آه سنبل
کشیدی آب در آتش چون بانگشت — شنیدی مرحبا از خضر در دشت — بدلیشان گفت خندان و شنگ — که ای رشک ملکان شاید خاک
بذوق تازه بنیاد زلیخا — شده یکمشت خاکی آب سیما — کمر در کار بیماید چنان بست — که در کار زمین هفت آسمان بست
ز من از گنج گوهر ور کشودن — زبازوی شما جوهر نمودن — زده فرمان عشق این نقش بر سنگ — که من بر خاک ریزم ز رشما رنگ
بچشم انگشت چون گرگان نهادند — بجد دست ستادی گشادند — باندک وقتی آن شایسته بنیاد — در معموره اتمام بگشاد
نشاط سال و مه را آشیانه — بزنگ هفته در هم هفت خانه — سرش را پنجه خورشید کاکل — ورش را تاب زنجیر سنبل
صفای عشق صنعش داده پرواز — نیاز و ناز را آئینه ساز — نمودی گر چمن را سایه پرور — چو ماهی سبزه خوردی غوطه در زر
بهر جانب دران گلزار صورت — بتی با ساده روئی گرم صحبت — رقم کرده بصد رشک صور آرا — مثال یوسف و نقش زلیخا
که با هم خرم و مسرور بودند — چو تردیکی ز دوری دور بودند — ستونها راست چون فرمانگاران — ز سر تا پای در موج جواهر
بهر سو بر گذران آب حیوان — که صیقل صاف کردی در گفتار — گلش خورشید بودی غنچه اختر
گمان موج بر گوهر کشیده — ز شرمش آب حیوان آب دیده — درختی بر لب هر بر که از زر — دراندامش بلند آوازه زرگر
مرصع پوش هر یک شاخسارش — ز مرد برگ و مروارید بارش — مصور طایری بر هر سر شاخ — بناور شیوا گردیده گستاخ
بهر گانگه نسیمی گر وزیدی — صفیری سر ز منقارش کشیدی — زدی چرخ دک شبدیز پنجه بر زر — بهر جانب فشاندی مشک عنبر
ورش چاک گریبان بهاران — هوایش گفتگوی گلعذاران — بقول بلبل طوطی آشیانه — یکی دانسته اندین هفت خانه
بصافی آسمانیش سقف بودی — مصفا کرده بودند آسمان وار — که یوسف چون دران بیند بهر جا — نه بیند همنشینش جز زلیخا
زلیخا را گمان کاین طرفه بنیاد — دلش را میکند معموری آباد — ازین غافل که صاحب دیده عرفان — نمیگردد بهر تمثال حیران

جوانان دختران درهم کشیده
بالفت رام واز وحشت رمیده
همه باهم مصاحب چون گل و مي
همه پیچیده برهم چون رگ و پي

یکی لذت شناس لعب کیدان
شراب بوسه پی در پی چشیدن
یکی بر گوشه زانو سرین سای
بگستاخی ادب را کار فرمای

نگارین پنجه پا بر سر دوش
پر و بال پری را برده از هوش
گلفامهای حبابی خرمن آب
بگردش خوشه چین چون موج بیتاب

غلامان نرم خوبان را بانگیزه
زده بر گردن پرهیز مهیز
وو کس هم را گرفته تنگ در بر
نموده از دوئی وحدت مصور

دو کس پیچیده برهم گشته غلطان
مرتب کرده یک گوی از دو چوگان
بدین وضع غریب اتمام یابد
نظر باز تماشا کام یابد

دران ناگاه با یوسف درائی
در نظاره بجولانش کشائی
چنین هنگامه هر گوشه بلبند
گمان دارم که مجلس بر نچیند

بران زور آور و رو دوق جوانی
زند راهش عروس کامرانی
در آغوش تمنایت در آید
لبت بر لب نهد کامت بر آید

رگ گردن کند چون سایه عزم
کنی دستش بگردن فارغ از شرم
نه پیچد سر ز تکلیف رضایت
شود محکوم حکم مدعایت

زلیخا گفت حرفت بی سبب نیست
برین ره گر روم دور از ادب نیست
ولی پرهیز گی در کار کردی
ادب را صورت دیوار کردی

محبت گرچه رسوائی طراز است
چو شمع از بیحیائی در گداز است
خرد باید چرا عیبی بر فروزد
که دل روشن شود اما نسوزد

بیارا این چمن اما بدین رنگ
که از دیدن نباشد دیده را ننگ
کلید گنج داد و گفت برخیز
بیا سائی بزن بر خاکم آبی

لیکن در رهی این اندیشه پرداز
تو ئی با من طلب فرمای بنا
رهم افتاده بر مخزون حزائی
بیا سائی بزن بر خاکم آبی

اهتمام دایه بفرمودهٔ زلیخا در رنگ ریختن خانهای محیل و نقش نگار فسون و نیرنگ مصور ساختن

که در کارش کمر بندم چو همت
کم نشست گلی حرف محبت

خرابی را که غفلت کار فرماست
مرمتش پا در گل صد خار بیجاست

چو صیادی کند طبع منقشش
قفس از موم سازد مرغ زانش

گهی بر سر فشاند خاک نیرنگ
که رنگ وصل میریزم بدین رنگ

گهی بر تیشه نماخن زند همی
که چاک سینه باشد کندن تیشه

بدل دود گران افشاند چراغش
بر قصد چون پر پروانه داغش

سرابی گر بموج آید سزا بست
هوائی چون کند گرمی کبا بست

قضا غربال بر دوش هر دم نماید
گران شخصی کشایش بر نیاید

ازین غافل که دیران پرده یار
شود پیران تراز تعمیر اغیار

براه عشق تدبیر هوسها
بود بر ناقه ساکن جرسها

بصد کار فرمائی چو دایه
بر و صد خنده کار آگاه دل زد
که وسمت کاغذین در آب و گل زد

طلب کرد از هنرمندان نادر
دو آتش دست گردیدند حاضر
دو و دیوار از خیالش سایه و نور

برون آمد ز خلوت شور در سر
چو خورشید از پس دیوار خاور
بوحدتخانهٔ یوسف خرامید
سر خود را ز بالینش تاج بخشید

بگردش رنگ گردید از جنون تخت
که اجزای زمین بر آسمان تخت
لبیل انگه باغ او ز خون لشکر
بسوی خانه بالا یوسف خرامید

بیامد سر بسر عشق شورانگیز آهنگ
بجیب بیخودی بر بیند چنگ
بساز از نغمه معجون تدبیر
که این بم را کند کیفیتش زیر

زلیخا را چو در گلزار افسون
درماندهٔ شدن زلیخا و حلقه آه
گلی حاصل نشد جز دامن خون

رسید از شوخی پرواز تدبیر
مجدد از همراهی دایه فسون زدن +
در آغوش قفس شد آشیان گیر

سوار نامه بر خاموشیش تاخت
و از کلوخ کاری تدبیرش التماس
بآهنگی که اول داشت پرداخت

سراپا شد زبانی بهر شیون
تعمیر خراب خالی نمودن و باستشمام
همه تن یکدل از بهر طپیدن

فلک را مضطرب میکرد آهش
که گل تمهید خانه سازی کردن و امید
زمین را چشمهٔ آتش نگاهش

ز شمع آتشین بدل میزد گل خار
بعلاج ضعف نومیدی کردن
شبش بیسوخت روزش بود خونخوار

اگر بیدار خواب آلود هم بود
وگر در خواب تعبیر علم بود
شبی با دایه گفت ای غمگسار
زور دم دامن درمان کشیده

من از شور جنون پر خام جوشم
ندارد دانشه اندیشه هوشم
تو خود در علم و صلت هوشیاری
خرابات عمل را پیر کاری

چرا رنگی نمیریزی که آرد
خمارم نشئه گرد و سر کرا می
چرا نقشی نمی بندی بکارم
که بخشد نگسلد از پود تارم

بکام طفل پاسخ داد پیر
چنین افشاند پستان سخن شیر
که آن موزون گل باغ آلمی
که رنگت را تخلص داد کاهی

چو موجش ریشه در باغ هوس نیست
بدامانش هوا را دست رس نیست
ز ابر گفتگو شبنم بگیرد
ز صبح صد سخن یکدم نگیرد

نصیحت گر بتاک کوشش گر انست
زمین با خط گل آلود اسحاق نیست
کجی از راست کی روید بایوان
کمی آید کمان از تیر بیرون

ز گل پیمانه دل گر توان ساخت
توان جام حجاب از شستش انداخت
ز شرم عصمتش هنگام اظهار
زبان ناطقه زد بر لبم قفل

تو کردی نیز صد مضراب بر چنگ
نشد قانون غرمش خارج آهنگ
منش در دام صد دستان کشیدم
قبولش از شکار خود ندیدم +

بر و نا خوانده افسونی نخوانم
نه بینم زین ورق حرفی نخوانده
نگین ساده بر کف ندارم
که نقش تازه بروی نگارم

جز این گر خاک خواهش خیزد از سنگ
بنای رنگ دیری مخترع رنگ
پر از خورشید اما آسمان نه +
نگارستان چین اما چنان نه

جهان آرای پرکاری نگارے
که هر عضوش زند چشمک بکارے
چراغ شرم خاموش از نسیمش
رخ دیوار ها تا سینه پور

ورو لعبے نہاں تا با بالے
پر از بی قیدی از تکلیف مجالے
بتصویرات شوق افزا

در ایام جوانی نیست نیکو — زدن چون غنچه نقش جامه بر بر
روان شد بس بکوی خانه خویش — ولی در سینه با غم صحبت اندیش
هوا تشریف بوا از سنبلش یافت — چمن پیوسته رنگ از گلشنش یافت
زلیخا داد فرمان چیره اغان — بخدمت خادمان کرد تا جوان
بیکدم هر حرس باغ تماشا — چراغی شد چو پیش گان زلیخا
هوائی ساده باف از موج انگار — پرند خویشتن را دید زرتار
برآمد شب پی نظاره بی تاب — چو طفلان بر سر دیوار مهتاب
فلک سان قلعها هر سو دونده — چو خرمنهای گل گلها جهنده
زمین شد ابری و باران شرارش — ولیکن برخلاف ابر کارش
تماشا گشت چندان عشرت انگیز — که از گلشن برآمد چرخ گل ریز
زلیخا هر نفس جاسوس راهی — فرستادی هم آغوش نگاهی
ولی یوسف چراغ عصمت افروز — دران شب بارخ روشن ترازروز
بلی آنرا که بر گلزار علوی — نظر با شد نه بیند سوی سفلی
یکایک یوسف ابرو را بیاسا — کزان بیند مه عید تمنا
یکی لب لب تکلیف کردن — شراب بوسه را تعریف کردن
یکی میگفت معشوق نگاهم — چرا سویم نمی بینی گناهم
بدین دستور تا یکهفته هر شب — هزاران جنبش لاوست از بار
گل هر شیوه کز جیب تصرف — تمامی آخر آورد ند ایمان
ازین معنی زلیخا چون خبر یافت — شبش بر روز زن از صبح و سحر تافت

نشاط آماده شو می جوش می بال — اگر من ناخوشم باشی تو خوش حال
خرامی چند یوسف کرد هر سو — گهی بر روی گل گه بر لب جو
چو شام آمد چراغ انجمن شد — نشستن تخت تمکین زو شدن شد
چنان بستند در کارش کمر چست — که بیش از شام مشمع از نخلها رست
زلبس مومین نهال گل ستانی — گلستان شد در و بام نظاره
زرنگ روشنی خواهی فخواهی — خالست آب بر انگشت ماهی
دران هنگامه آتش بار تر روست — سحابی بود کز وی برق می جست
گل مهتابی افشاندی دران طور — ز دامن جای شبنم خنجه و نور
انارش چون دل عشاق مجروح — بهر سو از طپیدن تخمی ز خون
دران صحبت دل پروانه رخت — بهر جا کرد جولان طرفها بست
که بیند حال یوسف را که چونست — نشاط خاطرش کم یا فزونست
نظر بر گرمی صحبت نمی کرد — وگر میکرد بی حکمت نمی کرد
بگردسندش زیبا کنیزان — بردی حسن رنگ عشق ریزان
یکی فرگان چشمک زن کشوده — نگاهش راه آمیزش نموده
یکی چون زلف دستی بر گرد اشت — که نا کام آنکه از من دست بر داشت
یکی بی پرده میگردید خندان — که صبحم فیض دارم زیر دامان
بصد نیرنگ دستان ساز بودند — ز اسرار نهان غماز بودند
حیالیش دمبدم بیشد زیاده — چو استقلال هوش از ترک باده
دم یوسف چو آمد در نصیحت — بچشم ذوق شان شد خار خجلت
کمر در خدمتش مردانه بستند — بت اندیشه باطل شکستند
بتدبیر دگر بر داشت آهنگ — که آید تیر شان اینجا نیز بر سنگ

جوانش دید یوسف کانگورا ای — سرم در راه عزمت از جبین پای — گل آرام خیلان نیست بیرنگ — که چشم عارف از سیرش کند تنگ

از انعم خوش نیاید سیر باغشت — که خون بندد چو قرن رنجیت در دشت — اگر رنگش بگردیدن نمی تاخت — زبون فیروزه را مردن نمیساخت

بآسایش نگین در خانه پی برد — چو تیر از خانه بیرون جست خون خورد — مرا خود دل زجوان باشد آزاد — ولی حاکم بحکمت میشود باز

زلیخا را قبولش تازه رو کرد — نثارش صد گلستان رنگ بو کرد — سراپایش بزیب آراست چون باغ — چو شاخ گل خود از سر تا قدم داغ

سوار عزم گردیدند در روم — بهار آن چمن گشتند باهم — زتن خرمش فردوس یک شرح

گل اندامی که دایم داشت بر سر — ریا منی دید یوسف فتح ع طرح — بهوا مهتابی ابری شب و روز

ره تمکین زلال بر که می بست — زنورافشان پرند صبح چادر — بهار آب و رنگش خاطر افروز — که رقصیدی چو شاخش لیشود دل

زخاکش لیسکه شادابی دمد سر — رگ فواره از آرام می جست — زنیشش بود تا حدی فرخاک

دمیدی ماهی از تخم سمندر — شکار بلبل آسان در فرازش — که تر عیشد پرو بال از هوایش

چنان در چار فصل آن خرم آباد — زتفکر برگ ریزی آفت آزاد — که خاک باغبان را عشه می بخیت — اگر بر خاک برگ سایه می ریخت

زسیر آن گل آسودگی چید — ولی چون غنچه اش در پرده پیچید — دران گلشن دو قصر دلکشا بود — که هر یک را قدر خود بنا بود

یکی در گوشهٔ گلزار محصور — زدیگر چون زمین از آسمان دور — نمود از هر جوانش آنرا معین — که شب چون بگسلد زنجیر شون

رسیدن بر سر یوسف ع بریزد — زبزم کامرانی بر نخیزد — دگر یک را که رونق داشت احوال — انسان صد چمن چون سینه از دل

تجمل بخش عنصر چار طاقش — جواهر خانهٔ انجم رواقش — چو قصر آسمان خوش طرح و پرکار — چراغش ثابت و پیمانه سیار

نشیمن گاه یوسف کرد و افزود — بران هر زینتی کش در گمان بود — برشیم بود قالیهای زرتار — که زیر انداز نشان می بافت گلزار

دران عالی مکان گسترده پیچید — بهر تصویر جانی با صد امید — که چون بروی خرامد بی توقف — تواند بوسه زد بر پای یوسف

بجای سور سنبل شد اطلس افگن — که بر دل منجلیدش نام سوزن — بهار آگنده پشمینهای گل بود — چو دانا در قفا نیکو تر از رد

مطرز پیرهنها از زر مصور — به سیرش خسرو انرا چشم بر در — بهر سو مجمری در جوش نکهت — حبابی بر سر دریای نزهت

حباب آسا چنان منجر گهر بود — که با صد رهزن ایمن از خطر بود — چو نزدیکش رسیدندا زخیلیان — بیوسف گفت کاجای دل آنجاست

فدای تست جانم سیم و زر چیست — نثارت اصل و فرعم بر گ و بر چیست — دلت گر سیر خواهد در نشستن — زمن آئین بزم باغ بستن

بود این ملک و قصر این گلستان — کنیزان نیز داده عیش بستان — بهر صورت که میخواهی نظر کن

تو در بزم جوانی شمع نازی — نه پیری چند بر آشوب تازی — بروان آ چون کمان و حلقه در چنگ

ندارد تاب چندین بیقراری — که هر نازک نهالش سیمگاری
ترا میطاقتی در رنج دارد — خرابی بی نصیب از گنج دارد
اگر بر لوح دل این نقش بندی — طلسم احتیاطش را شکستی
بخوشخوئی اگر خود را رسانی — نگردد بر تو ناخوش زندگانی
زلیخا را خمر و آورد و دایه — ز معراج تقاضا پایه پایه
نهان در سینه آتش کرد پنهان — رضای یوسفش آموخت آنگاه
بیاسائی درین باغ منوشش — که حسن و عشق را دارد دو آتش

بسیر باغ بردن زلیخا حضرت یوسف را علیه السلام و کنیزکان ممالک فریب را
بر و گذاشتن و رنگ گل معصومش
بگرو انیدن و خار یاس در گریبان
امید بر گردن و غنچه رو ارسر
بفکر دیگر فرو بردن +

صفیر آماده کلک بلبل آهنگ — سپیدار زاده را نیست آسمان
که مجبور شکیبائی زلیخا — ز خواهش چند رے واز نبندد
بحکم مصلحت گردید رنگش — و گرنه میفزود بر زندگی دوش
ز صحرای غضبناکی بر آمد — هوا با شد یکی تازان بهر سو
کنیزان را بآب الیش چنین ساخت — نصیحت گر خردمند نه باشد
بگوش هر یک از دریا خرامان — بگلگشت سلوکی آماده گردید
که باشد بعد ازین یوسف تمنا — چنان گل بیحجابی شاد گردان

خداوندا نهان و آشکارا — شب و روز ش بشوقی شاد دارید
که دارو شاکی او تازه رویم — و گرنه بشکنم گر رنگ اویم
اگر دیدار شما قوتش فزایش — مرا هم هست امید کشایش
بکار یک گهر مشقت چه شد تیز — شود بر دیگری هم غیبت انگیز
که آمیزد اگر با غیر یارش — نریزد شب بر خاطر غبارش
که ای برگ حیاتم را ز برگ تو — بیوسف بعد ازان چون صبح خرم
ز بخشش حکم دل جاریست بر تن — جمال هستیم را زیور از تو
بیا تا در چمن گیریم منزل — ز گردش دیده را گر دیده روشن
که تنگی می نشاند خانه بر دل — چو آه از سینه پا بیرون گذارد
دل افسرده را درمان بهار است — علاج درد هجر ز انوی یار است

بافسون ساختن محکوم شیطان
بسیر و صحبتش میدار خرسند
ترا هم مرگ میگردد در آغوش
ز آتش زردی چیند ز رنگ لعل
ز آتش آدم آبی تر اشد
بساط تازه رنگی در چمن چید
که بلبل را کند چون غنچه خندان
گل افشان ترنم شد بدین رنگ
چو زر بر اختیار نیخودی پا
غزالی سر بر آورد از پلنگش
بگلزار طرب بنا گے در آمد
که حسرت گلستان را چهره پرورد
کشید این گوهر غواص جان
بهر جا پا گذارد سر گذارید
و گر خوابد چو بستر نرم باشید
بسوی صید گه تازد ز خانه
چنان بر سار نگاری دل گذارد
ملایم تر ز بوی گل درین دم
همین آهنگ بلبل می سزاید
قدم بر تارک گردون گذارد
علاج درد هجر از انوی یار است

نمی چینی چرا از صحبتش گل
نمی هیچی بزلفش تا رکا کل
برآور جوش آمیزش فزائی
شکرخائی چه لازم شیرخائی

گرت اندیشه از قهر عزیزیست
که چنگت باد صالش در گریزیست
زلیخا چون بهرت کج نشیند
گرایارا که سویت راست بیند

خدا نا کرده گر زین راه گردد
سر کوهی سپهری چاه گردد
شود دنا چار بد خو عاشق زار
چو بیند بهر کشی از یار بسیار

چو پر شد دل که راه صبر پوید
که چاک از سختخوان چون بپوید
منت از مهربانی کردم آگاه
تو میدانی و گر این چاه و این آه

زیوسف در جوانش زد چنان تیر
که در پیش زلیخا بل فزونتر
ولی گفتش بلفظ عجز پیرا
که ای آدم صفات و نسل حوا

یکی طفلم بدوش فتنه دهر
که مصرم جا شکر میدید از زهر
ز کنعان نبوت و دور مانده
ز دیدار پدر مهجور مانده

ز بیداد او سپهر و جور اخوان
نگاهم هر نفس بر رو دو رو دو
مرم هر لحظه بر زانوی دردی

مرا زین دردها چندان بدینست
که بر حکم خدا کس را ظفر نیست
که آتش رنگ میریزد دراکم

چنان جهلش عنان افگنده در من
که شکر برق میدید از ز خرمن
چو زن باشد مسلط دای بر مرد

نمیداند که انجم را ز دامان
نمی جوشد تری از جوشش دامان
پری سستی ندارد دبال دیم

نزادم تا بادم پاک گوهر
ز من این فعل ناخوش چون زبادر
بهارم لیک در باغ فزان نه

اگر تیغم کشد بر چرخ خورشید
وگر بر تخت بنشاند چو خورشید
نگردم بارگاه آرای غفلت

بحال خویش حیران تر ز خویشم
زور و خویش گریان تر ز خویشم
که هر ساعت با آهنگی بسازی

زلیخا را نماید راه ناموس
برون آرم مرا از چاه افسوس
شود صافی ز زهر فتنه شیرم

گماندارم که یارم گردد انکس
گر و امید یاری باشد و بس
ترا خواهم کند گلچین مکافات

بر نگی دایه را عجزش بر افروخت
که اخلاص زلیخا در دلش سوخت
جزای پاکیت باد انگهدار

صلاح آموزد بخوبی فسادی
یقینم شد که پیغمبر نژادی
نیازش عالمی صاحب نیازیست

کسی کز بهر عصمت چنین کوشید
تواند در ببر دو صحبتش بست
بهر صورت که بودی میشدم دم

ولی این راز گرداند زلیخا
مرا حسنش که این تکلیف میکرد
مدارا هر چه ضرباید بران باش

برآرد پیش زاول سر بلوغا
تو چندین مصلحت را پاسبان باش
کف آبی بر آتش می فشانم

اگر پیوسته بسیار ست گاهی
که من هم در دو قایت تا توانم
که از دست تو می نالد چو بلبل

درون بیمار دیر و دلش مسیحا
تبسم زیر لب گفت ای غنچه گل

بروزت دسته گل شب چراغست — زبرشکست بلبل وپروانه داغست — کرا بخشید عشق این شبان وشوکت — که معشوقش کمندو رنجدرمت
دو روزی گر نگیری در برش تنگ — نخواهد داشت کارت دایم این رنگ — رسد وقتی که سائی بر لبش لب — بکف گیری زنخدانش چو غبغب
ثمر بر شاخ وعالمتاب خورشید — نباید از رسیدن بود نومید — وگر بر بیقراری باش خرسند — که در کارش کنم من هم دعای چند
زلیخا کرد چون گوش این نکلم — چو زخم تازه خونین زد تبسم — که من هم صبر بیدارم که چونست — صبوری طاعت وترکش زبونست
زبی تابیست زلف آشفته احوال — بود جمع از شکیبائی دل حال — ولی کوهی اگر بندم بهبر مو — ندارم سنگ تمکین در ترازو
خبر تا می شوم بر قحم شرارم — نفس تا میزنم دود دم بخارم — نه پنداری که شورم اختیارست — نهال شعله بر کشتن بقرارست
بشیرم لب چو اول کرده تر — مشکر نیزم آخر باش رهبر — دمت گیرد بر شاید توانی — کنی صیدش بدام خویش بتوانی
بیا مطرب بسوی پرده یار — روان کن تا صدی از ناله زار — که باری گر نگردد وصل الفت — ادا یش شورد اگاه ز حال عاشق خویش

در آمدن دایه بخانه یوسف علیه السلام و از تاثیر کلام عظمت نظامش متنبه شدن و زلیخا را بحیرت با قرار بیان شدن بگلزار ملایمت رسانیدن

روان شد دایه اطفال تدبیر — چو زر از مغرب آرد بر لبش شیر — بسوی انحراف اولاد تقدیر
بتقوی خانه یوسف درآمد — بصبح اتصالت نارسیده — زهشیارلیش از بستی برآمد
زبانزاور س حکمت پرورد داد — زخشم و یوان حسرت داده تربیت — بپابوس خطالبش سر ورد داد
گدای بیش خرامت سرو آزاد — چنانش از رمه پرا عشه خیزد — پری کز بال قمری رفته برباد
زلیخا روزگاری شد که در سر — بسر عضوش زدل داغی رسیده — زسودائی تو دارد شور محشر
بخوابش رو نمودی مست کردی — بزنجیر غمش پابست کردی — دوانیدی بهبازار جنونش
درین زیبا چمن تا دیده رویت — لبی چیده بر خود همچو میوه — سیه روئی لبی چون شام دیده
مروت را کنون بدنام سازی — زکام خود گرش ناکام سازی — هزار زلفین گرد آلوده تر غیب
سری سروی که بر طوبی زند تیر — خمیدن در بغل دارد چو شمشیر — که ابر دیبر خشش چون لف زریزد
مهش از زخم ناخن گشته پروین — سرشش از بار غم چون کوه تمکین — بهر سو از جگر دودی دویده
اگر حالش کند زین دست حرمان — زند آب حیاتش موج نقصان — بماند فصلی از یاد آید — پشیمانی بطبعت لب گشاید
مکن کاری که آن شمع لطافت — شود پروانه دود مصیبت + — ترا آغاز صبح کامرانی — زلیخا نیز در جوش جوانی
زوصل هم چرا خرم نباشید — جگر سوز نگل و شبنم نباشید — دو یکدل را زهم جوهر نماید — گهر با چون خودی قدرش فزاید

استمالت نمودن دایه زلیخا را از اضطراب و تعهد دیدن فسون + فرمایشات و نصیحت بر حضرت یوسف علیه السلام

زلیخا یافت از تقریر یوسف
که طبعش جنگ دارد با تلطف
اگر عاشق رضای خاطر دوست
نجوید نیست عاشق دشمن اوست

دو روزی شد مدارا پیشه ناچار
که بر گل بیش ازین نتوان زد خار
بیا تا ساقی که عشق شورش انگیز
برنگی میشود هر لحظه گل ریز

بده جامی که بیهوشی زند جوش
الم نادیده بیمار گردید
کنم از سیر این گلشن فراموش

نفس در سینه اش هموار میکرد
برو میطاقتی چون نبض میدید

طبیب آرزویش بود پیوست
غذای تندرستی ساز میکرد

ز علم خویش اگر تاثیر جوید
نگردد خبر و طن مطبوخ تدبیر

اگر با علیسیش الفت نمی بود
که باید با طبیبش بود بیمار

شد از قصرش چراغ بادرون
گلی در باغ صحرا گر دگشته

گداز عشق در کارش قلم زد
تمنا مرد و درمان زندگی یافت

خیالی چند دور از کار میکرد
بپوشید صبحش از سفیدی

سرشکش در سینه گه چون لاله پیمان
زشانم تیره اختر می تراشید

گهی خشک آنچنان میکرد دردش
که میگردید بر گردش سمندر

دمی کز مضطرب حالش نمیکرد
که حکاک نگینش موم میشد

چو دید آئینه احوال آن ماه
نفس منزد که خاکش بر نباد

که ای اورنگ خوبی گوهر تاج
لب بلبل شد و زد و بر نواد

بهار عالمی بر گل ز قرگان
نه سیماب اضطرابت اینقدر زیست

مبادا از پا و را همسایه گردار
گرفته ناتوانی بر بدت تنگ

نظهور عشق را عاشق ضرور است
غم خود خور اگر غمخوار عشقی

ابصبر آنها که عاشق پیشه بودند
کمال عاشق می آید بمیدان

چو شمع خویش را در خانه دارے
شفق بی پر تو خورشید نور است

فرمایشات و نصیحت بر حضرت یوسف علیه السلام

ازین غافل که بر کس بوس تقدیر
برو میطاقتی چون نبض میدید

که بر در دگران خیزش نزد دست
غذای تندرستی ساز میکرد

بقدر تقدر اط را گو سالہ گوید
نگردد خبر و طن مطبوخ تدبیر

تپ خورشید را شدت نمی بود
که باید با طبیبش بود بیمار

عرق بر آتش تب ریخت روغن
گلی در باغ صحرا گر دگشته

قلمزش بر حروف بالیدن قلم زد
تمنا مرد و درمان زندگی یافت

جلا در بوزه از زنگار میکرد
بپوشید صبحش از سفیدی

چو سودا گه دلش همسر دیدن
زشانم تیره اختر می تراشید

که بر روغن نمیگردید گردش
که میگردید بر گردش سمندر

چو آه از دل کشیدی ریشه در د
سخنهای نمود از سوز دل هم

ز حسرت دایه شد مشاطه آه
بزمی گه چنان موسوم میشد

بجسمت هر کرا مسی محاخ
و گر دل داد بیتابی نمیداد

چرا چندین چو صبح صبحدم اشان
خرد مندانه پیش آن گل مست

محبت زار گردد عشق بیمار
نه زلفی هیچ و تابت اینقدر زیست

نمود از عکس بی آئینه دور است
ضعیفت کرده و سوا و سی چنگ

نقاب از چهره مقصد کشودند
چو مائل بر رواج کار عشقی

خرابی تا پی پروانه دارے
اگر عاشق تو اندکر د جوانان

محبت را چراغ افروز صبر است
نگاهت نور میگردد ز رویش

دگر گاهی بجنبش لب بکشودی
زبانش بر سخن تیغ آزمودی
حلاوت از سخن بنشیست عمدا
که باشد ایمن از شور زلیخا

زخش میزد تغافل بر طراوت
قدش پهلو بجولان نز اکت
نمک سیکر داعجازش زلب دور
که بنشیند زجوشش آن زخم ناسور

برو در خندتش با صبر و بساز
بدل در حرف باد اندوه را راز
که یارب رحم کن بر عصمت من
چو مردانم برار از مکر این زن

چو پا کم کرده تخمیر میپسند
که گرد و پای لغزشش در گلم نبد
درین دشت از هوای نفس جبار
زلیخا بر سرم ابر لیست خونبار

بکش باران لطفیم بر سر
کز آلایش نگردد دامنم تر
زلیخا را چو برگ کار سازی
نرست از گلبن افسون طرازی

بجستش تا زیوسف دید نکشاد
نخورد از جلوه اش با سر و آزاد
محبت کرد با شورش نگاهی
که هر مویم بتنش گردید آهی

که عاشق را سخن در پرده بیجا ست
زمرغ بانی عروس عشق زیبا ست
دلیرش کرد عشق مختلف ساز
مریح آهنگ شد در پرده راز

چیارا بر وهن زد شرم زوتن
مخاطب کرد یوسف را بگفتو
که ای گاهی زخم از رنگ آلت
گره در کارم از سودای خالت

برابست عمر تا هر سو دویدم
که از دور ی بزدیکی رسیدم
چو نزدیکم شدی نزدیکتر شو
سرم را تاج تا جم را کمر شو

اسیرم بستلایم بتقیرام
چرا با زد بقبلم میکشائی
چو تیغ از تار یک پهلو چرائی

لبت شکم زلال عافیت باش
که بتیا جم گلاب رحمت پاش
نگیرم تا نگیرم از لبت کام

الا تکم لبکه بی پروا شتابست
چو ماهی سینه و دریا کبابست
زآهم بر سپهر مهر فرازی
کند افلاک و انجم خاکبازی

در آب و آتش عشقم شناور
گهم ماهی کند دل گه سمندر
درین سودا نه مختارم مجبور
محبت دارد م پیوسته در شور

هوای نفس ا بر من گذر نیست
چو می جوشم بذوق شور و شر نیست
سخن کوته ندارم بیش ازین صبر
که با خورشید با شم تیره چون ابر

در آغوشم در آ کز غم برآیم
بسور آمیزم از ماتم برآیم
چو یوسف گوش کرد این نغمه از و
شد شش خون در رگ پی خشک چون نی

سری در پیش این آهنگ سر کرد
که زیبا ست ابر خطا افتاد بر کرد
غلامم بنده ام اما درین کار
ندارم دستی از من ست و بردار

زمن کاست نخواهد گشت حاصل
که جاری نیست حکم نفس بر دل
گرم گوئی بر آتش تا زتازم
ولی باد و د این سودا نسازم

هوای نفس سحر زو بال دین را
زند آتش گلستان یقین را
تلاش کام باید کرد چندان
که دین گریان نگردد کفر خندان

فرزند گفتی روز اول
سلوکت شد چنین آخر بمنزل
نه از من شرم میدارد نه از خویش
نه از رو ی عزیز عصمت ایزد ش

پرورده عاقل سرشتی
چرا دیوانه اعمال زشتی
بداز هر کس زند سر بد نیاید
بود مو تیره از هر جا برآید

بستن قهر الهی ست
طلاق شرم و عقد روسیاهی ست
بدر ی کو که بنشیند بزیر سخن جوش
که جوشش گریه اش بنشیند در سر

ز جوش چشمه اش محشر صدائی — فلک ز جو بیارش آسیائی — بچیده از سایه یوسف گل نور — تجلی بخت بر بوم و بر طور

سبکروخانه براو جش خرامید — مسیحا شد مصاحب باد و خورشید — بدینسان چندی از کهسار تا دشت — ز ابر التفاتش تازه میگشت

پس انگه رو بشهر آورد خندان — غلامان همرهش چون گوسفندان — زلیخا جذبه پروانه در دل — به شمع مجلسش آراست محفل

بانواع نوازش خرمش ساخت — بقانونی که اول بود پرداخت — بیا ساقی درین بزم هوسجوش — می در جام ریز از شیشه نوش

که عاشق را رنگ شاخی برآرد — ز معشوق حقیقی شرم دارد — سه رو پیش دارد عاشق زار — که رفتار است هر یک را سزاوار

علمدار شد نخستین اشکباش — رگ و پی را کند زنجیر آتش — بآتش تازند چون شعله دامن — بشور شها کشد چون موج گردن

سرشک بردوش صد سودا کند رقص — دلش در سینه صحرا کند رقص — هم از همراهیش ترسد دویدن — هم از همپایش لرزد پریدن

کند سودای معشوقش غلط سیر — ز خود غافل سراغش گیرد از غیر — دوم نزدیکی و گستاخ گوئی — کرشمه اش میکند گل زرد روئی

دلش هر دم بسازی گیرد آهنگ — گه از بوسه برآرد گاهی از رنگ — هوائی کام جوئی سازدش گرم — تدرو نخوتش ریزد ز شرم

وصال دوست خواهد چون بهم بند — بساط دوستی خصمانه چیند — دمش در عرض مطلب همره باشد — دمد چون سبزه اول زرد باشد

شود آخر خجل از خواهش کام — ولی وقتی که بالاتر نهد گام — سوم دار الشهود اتحاد است — که اصل آنجا مطابق با سواد است

رسد یک نشه از صد جوششش چون مل — وز آن کز خویشتن جوشد بپاید — ز هر جانب بسوی خود کشاید

ورنگ آرد شبنجون بر ستالش — بدل گردد بآرام انتظارش — کند مونسی شود شوقش عنان تاب — که ظرف پر ندارد ناله در آب

قدش بر عشق می پیچد چندان — که میشد خاطر گیسو پریشان — چنان مستغرق وحدت نشیند — که خود بین گر شود غرق بیند

زلیخا و میان آن دو منزل — ز دمچی چون نخون فاشد چو شاطر — بصد نیرنگ افسون سازگشتی — بصد دستان سخن پرداز گشتی

گهی میخواند شعر عاشقانه — گهی میزد چو مطرب بر ترانه — گل صد برگ و بو میچید هر دم — که یوسف برکشد در بر چو شبنم

رخ کارش ولی از خام دردی — چو برگ سبز با گل رو نزردی — غزالش را فریب اندام میکرد — دمیدن را با لفت رام میکرد

لباس مدعا بر تن نداشت — که حسن و عشق در یک پیرهن داشت — کمر بر تاب میزد زلف بر خم — نگه بر دلفریبی دیده پر نم

زیاد از مو ابرویش اشارت — تبسم لبرش میشد ز عبارت — نگاهش راز ها میکرد و اظهار

سپر اما دلبری میشد که شاید — بچشم غیرت یوسف در آید — جمال وحی دیدار نبوت

بسیوش التفات اصلا نمیکرد — ولی یوسف عمل خیار عصمت — نگاهش بر نمی آمد ز مژگان

بکارش غیر استغنا نمیکرد — برو گر باز کردی چشم فتان

نبندد در رهش شبان گریبرد دوام — نمی ماند بجز نامی ز اغنام
که رسم آنسیار اتازه سازد — شبانی را بلند آوازه سازد
که یار ب چه دارد خواهش انگل — که باغش را شد زاغ بلبل
پریشان گشت چون زلف از رخ انگیز — ولی گردون نه پیچد از رضایش
چه شخص نور گیران صبح امید — شد از زلفت عریان شال شبدیز
فلاخن بر میانش چون کمر ساخت — تاسف برد و پیکر سنگ انداخت
بر ستش چوب دار ساعد جور — که شاخ طوبیش میکرد رنجور
همه چون نفس حیوانی خورش دوست — غذای روحشان در سفره میوست
زهر خلق خود را پرورده — چو شیر از چرب و مرغی آفریده
زمین از نقش سم شان بر تمثال — هوا را کرده ابری از غبار و خال
چو سیمابستان عشوه انگیز — مذاق آهنا بر جسن شان تیز
مقرر کرد چندی از غلامان — که باشندش دران صحرا نفرمان
روان گردید یوسف سوی صحرا — گل آئینه چید از روی صحرا
پر جولان بهر سو باز میکرد — زمین را آسمان پرواز میکرد
کهن دیوانه صحرا پرستی — بدوشش از کهلکشانش چوب دستی
زهر جانب ره پیچیده بر وی — بدان هیئت که بر اعضا گره دی
طیورش را ملائک سایه پر — یکی از تاجدارانش دو پیکر
کواکب در پناهش کاروانی — فلک را گاه بی سارباني
هوایش کرد و مم عیسی گذشته — خس و خارش پر و بال فرشته
ز جوش لاله های سرخ رنگ — چو داغ لاله میدان زحل تنگ
گرد عرصه اش آرام بسته — ز پر شورش چو دریا دلم بسته

چو یوسف را نبوت در گهر بود — مدام این آرزویش در نظر بود
زلیخا گشت چون از مهرش آگاه — دلش صد گله غم را شد چراگاه
نه زید مهر گرانرا پاسبانی — جهان با نرا چه لازم دشمنانی
ملمع فرمود آورد خاصان — لباسی بر قد انیکا رچسپان
زمرد چون دیده اش بر سر کلاهی — نهاد و بست بر هر موگاهی
بپایش موزه کرد از غنچه گل — بر و پیچید پنداز زلف سنبل
نمود از گوسفندان آن چرائی — کزین یک گله آهوی ختائی
ره قرب از دل آگه گرفته — شهادت از ذبیح الله گرفته
به تیغ حکم گردون داده هر یک — فدای خلق را آماده هر یک
دران صحرا که جولانگاه شان بود — کیا چون شمع رستی رغون آلود
فتادی راه شان گر بر خیش و خار — زبان شعله گشتی چوب گفتار
وگر گویدکه پیش آیند آیند — وگرنه سجده از دورش نمایند
چو موج آب هر سو میخرامید — ز خار خشک سنبل می دمانید
گذار شان گهان بر کوهی افتاد — که نخجیرش حمل را شیر میداد
چو جوش بسته از شوری قوی مست — اسد را بر کمر چون شیر قلاب
بزرگی کبریائش را پرستار — ثوابت بر سرش چون کهکشان وار
دو دیدی بر ثریا لنگ لنگش — فرو جستی بقصد ریه پلنگش
نمودی بر فرازش لعبت شام — فلک چون خیمه شب بازی ایام
رباط چند گردش ربع مسکون — روان در دامنش سیلاب گردون
درون پر آتش و بیرون گلستان — چو زاهد در میان می پرستان
شکوهش بر ده از رد هوانگ — کز و مینای گردون بود بر سنگ

گهی میگفت من یابم که دارد — بدل فکری ولی بر لب نیارد — غریزش گفت مالک را مبیعست — که خوبی را بهر سو بیش سلعیست
باین سودا بحرص مال جوشد — که آن دین را بدنیا می فروشد — بود در خانه اش هر روز بازار — بهر استانش شتری زار
فزایش قیمت او کرد چندان — که محتاجست کان دریا پریشان — زنم گر دم ز بیعش ژاژ تنم نیست — وگر خامش نشینم غیر تم نیست
گلی را کش من آوردم بگلزار — چسان بینیم بدامان خسن خار — توانم کرد شه را تیز خرسند — که مال بنده باشد از خداوند
ولی ایمن نیم از مالداران — که میرند بر خاکش چو باران — متاعم پرور اور دست دلال — خجالت میکشم از قلت مال
نه حسنش کرده بیتاب انچنینم — که دارد عزت دولت برانیم — که از لعل شرافت بهره نیار — گذشتن تا جداران را بود عار
ندارد گر متومن دارم و خویشم — یکی صندوق چون صندوق سینه — مقفل زور قی در بحر اسباب — زیاقوت و گهر پر آتش و آب
بر فردا و بگشا دست احسان — بده چندان که میخواهند بستان — چو فرزندم چنین بتوان خریدن — چه لازم زحمت دیگر کشیدن
بساط ارآی مالک روزگیر — غریز مصر شد چون گنج گوهر — اشارت کرد و آمد در میانه — تراز وئی چو دولت راست خانه
کشاکش دید در کار عالم — بسود اگرم زد بازار عالم — چو کشتی کفها برگشته دامن — ولی بر عکس کشتی لنگر افگن
بلند ایوانی از اعجاز برپا — سر انداز آهن ابریشم ستونها — تواضع کیش چون اخلاق نیکو — رخ سنجیدگی را چشم و ابرو
بحدی از سبکروحی مصور — که میرد از گرانی بر زمین مور — چو موزونان بذوق گوهر افشان — بسوی آسمانش دید یابان
چو در ریگ دید یوسف یار کان شد — زحسرت دیگری گوهر فشان شد — زسنگینیش گوهر داشت تصویر — که دستی زود تر از دار تقدیر
وگر نه هر چه در گنج کمان بود — سبک در پله حسنش چو جان بود — سخن کوته دو در نش لعل و گوهر — زدیگر تحفها با مشک و عنبر
مضاعف بر بها کردند و دادند — خریداران زحسرت مو کشادند — فتاد آوازه در شهر و محالک — که یوسف را زلیخا گشت مالک
چو فارغ شد عزیز از جاد آمد — ازان بازار خوش سودا بر آمد — بسوی خانه با آن مه سواره — روان گردید و عالم در نظاره
زلیخا داشت از دل چشم بر راه — که آمد آن بهار حسن و لنخواه — زخش از صورت چین زنگ برده — لبش با قند مصری شیر خورده
بصیر شد اضطرابی تا خت گلگون — که تصویرش فتاد از پرده بیرون — ولی از بیم نفس بیقرارے — نزد بر نار و پودی پرده دارے
بباطن ریش کرد از بوسه پالش — بظاهر رخت رنگ مرجانیش — بیا ساقی که نوروز و صالست — زلیخای جهان یوسف جمالست

خواستن حضرت یوسف علیه السلام شبانی و مهیا کردن زلیخا اسباب گله بانی

بده جامی که بگشایم زبان را — بیار کباد گویم عاشقان را
درین صحرا اگر گرگش بی اماست — خلایق گله پیغمبر شبانست

نبندد در شبان گر برود دام — نمی ماند بجز نامی ز اغنام — چو یوسف را نبوت در گهر بود — مدام این آرزویش در نظر بود
که رسم انبیا را تازه سازد — شبانی را بلند آوازه سازد — زلیخا گشت چون از مهرش آگاه — دلش صد گله غم را شد چراگاه
که یارب از چه دارد خواهش اکحل — که باغش را باشد زاغ بلبل — نه زیبد سرگرانی را پاسبانی — جهان با نرا چه لازم دست بانی
پریشان گشت چون زلف از پریشان — ولی گردون نه پیچد از فرمایش — ملمب فرمود آورند خاصان — لباسی بر قد انیکار چسپان
چو شخص نور گیران صبح امید — شد از زلفت عریان شال شبرنگ — زمو چون دیده هاش بر سر کلاهی — نهاد و بست بر هر موگاهی
فلاخن بر میانش چون کمر ساخت — تاسف برد و پیکر سنگ انداخت — بپایش موزه کرد از غنچه گل — بر و پیچید بند از زلف سنبل
بر بستش چوب دار ساعد جور — که شاخ طوبی اش میکرد رنجور — نمود از گوسفندان آن چرائی — کزین یک گله آهوی خطائی
همه چون نفس حیوانی خورش دوست — غذای روحشان در سفره اوست — ره قرب از دل آگه گرفته — شهادت از ذبیح الله گرفته
ز بهر خلق خود را پرورید — چو شیر از چرب و مے از آفرید — به تیغ حکم گردن داده هر یک — فدای خلق را آماده هر یک
زمین از نقش سم شان پر اشکال — هوا را کرده ابری از خط و خال — دران صحرا که جولانگاه شان بود — کیا چون شمع رستی رغن آلود
چو سیمابستان عشوه انگیز — مذاق آشنا بر حسن شان تیز — فتادی راه شان گر بر خیش و خار — زبان شعله گشتی چوب گفتار
مقرر کرد چندی از غلامان — که باشندش دران صحرا نفرمان — دگر گویند که پیش آیند آیند — وگرنه سجده از دورش نمایند
روان گردید یوسف سوی صحرا — گل آئینه چیدا از روی صحرا — چو موج آب هر سو منجر امید — ز خار خشک سنبل می دمانید
پر جولان بهر سو باز میکرد — زمین را آسمان پرواز میکرد — گذارش تا گهان بر کوهی افتاد — که نخجیرش حمل را شیر میداد
کهن دیوانه صحرا پرستے — بدوشش از کهلکشانش چوب دستے — چو جوش بسته از شوری قوی تاب — اسد را بر کمر چون شیر قلاب
ز هر جانب ره پیچیده بیرونے — بدان هیئت که بر اعضا گره بود — نبرگی کبر یالش را پرستار — ثوابت بر سرش چون کبک کهسار
طیورش را ملائک سایه پرور — یکے از تاجدارانش دو پیکر — دویدی بر شریالش لنگ لنگش — فرو جستی بقصد ریه پلنگش
کواکب در پناهش کاروانے — فلک را گاه بے سارباني — نمودی بر فرازش لعبت شام — فلک چون خیمه شب بازی یام
هوایش کرد و مم عیسے گذشته — خس و خارش پر و بال فرشته — رباط چند گردش ربع مسکون — روان در دامنش سیلاب گردون
ز جوش لاله های سرخ رنگ — چو داغ لاله میدان زحل تنگ — درون پر آتش و بیرون گلستان — چو زاهد در میان می پرستان
کز ضد بستش آرام بسته — ز پر شورش چو دریا دم بسته — شکوهش بر ده از روی هوا رنگ — کز و مینای گردون بود بر سنگ

گهی میگفت من یابم که دارے ... بدل فکری دلی بر لب نیارے ... غریزش گفت مالک را علامیست ... که خوبی را بهر سویش سلامیست
باین سودا بحرص مال جوشد ... که آن دین را بدنیا می فروشد ... بود در خانه اش هر روز بازار ... سپهر استانش شرمی زار
فزایش قیمت او کرد چندان ... که محتاجست کان دریا پرشان ... زنم گر دم زبیعش ژرد تنم نیست ... وگر خامش نشینم غیر تم نیست
گلی را کش من آورد م بگلزار ... چنان بینم بدامان خس و خار ... تو انم کرد شه را تیز خرسند ... که مال بنده باشد از خداوند
ولی ایمن نیم از مالداران ... که میبرند بر خاکش چو باران ... متاعم پرورا در دست دلال ... خجالت میکشم از غلت مال
نه حسنش کرده بیتاب انچنینم ... که دارد عزت و دولت برانیم ... که از لعل شمر افت بهر دنیار ... گذشتن تاجداران را بود عار
ندارے گر تو من دارم دفینه ... یکی صندوق چون صندوق سینه ... مقفل زور قی در بحر اسباب ... زیاقوت و گهر پر آتش و آب
ببر فرد او بگشا دست احسان ... بده چندان که منخواهند بستان ... چو فرزندم چنین بتوان خریدن ... چه لازم زحمت دیگر کشیدن
بسا طاراے مالک روز و گیر ... غریز مصر شد چون گنج گوهر ... اشارت کرد و آمد در میانه ... تراز وئی چو دولت راست خانه
کشاکش دید در کار عالم ... بسود اگر من زد بازار عالم ... چو کشتی کف ها برگشته دامن ... ولی بر عکس کشتی لنگر افگن
بلند ایوانے از اعجاز بر پا ... سر انداز آهن ابریشم ستونها ... تواضع کیش چون اخلاق نیکو ... رخ سنجیدگی را چشم و ابرو
بحدی از سبکروحی مصور ... که میبرد از گرانی بر زمین سر ... چو موزونان بذوق گوهر افشار ... بسوی آسمانش دید یابار
چو در یک دیده یوسف را مکان شد ... زحسرت دیگری گوهر فشان شد ... زسنگینیش گوهر داشت تصویر ... که دستی زود تر از و دار تقدیر
وگرنه هر چه در گنج کمان بود ... سبک در پله حسنش چو جان بود ... سخن کوته درو زنش لعل و گوهر ... زو یگر تحفها با مشک و عنبر
مضاعف بر بها کردند و دادند ... خریداران زحسرت مو کشادند ... فتاد آوازه در شهر و محالک ... که یوسف را زلیخا گشت مالک
چو فارغ شد غریز از جاد رآمد ... ازان بازار خوش سودا بر آمد ... بسوی خانه با آن مه سوار ... روان گردید و عالم در نظاره
زلیخا داشت از دل خشم بر را ... که آمد آن بهار حسن دلخواه ... زخش از صورت چین زنگ بر رو ... لبش با قند مصری شیر شور و
بصیرش اضطرابی تاخت گلگون ... که تصویرش فتاد از پرده بیرون ... ولی از بیم نفس بیقرارے ... نزد بر نار و پودی پرده دارے
بظاهر رخت رنگ مرجانیش ... بباطن ریش کرد از بوسه نانیش ... بیا ساقی که نوروز و صالست ... زلیخای جهان یوسف جمالست

خواستن حضرت یوسف علیه السلام شبانی و مهیا کردن زلیخا اسباب گله بانی

بده جامی که بگشایم زبانرا ... بسا رکباد گویم عاشقان را
درین صحرا که گرگش بی امانست ... خلایق گله پیغمبر شبانست

وزین کرد یوسف را چو گلزار
که تا شنید بر دلش گرد بازار
وگر گوهرت باشد یگانه
خریدار از زر و دیوار خانه

وزین برهمان جدل پروانه با
دلیلم شمع فانوس خیالست
ازین افسانه بیداری آور
خلایق را چه سودا ریخت در سر

بزرگان بساط مالداری
امیران دیار شهریاری
بدر المبیع یوسف میدویدند
متاع غربت از هم میخریدند

یکی بر هم قماش هند میریخت
یکی عیسو و صبر مشک می بخت
یکی میزد بخن را سکه از زر
یکی عیشد مصمع خوان ز گوهر

بهایش میدهم بیشد زیاده
بر آورد این ندا و لالی آخر
که هم سنگش بها باشد جواهر

هوس در مغز هر صاحب هوائی
دماغ منعمان در جوش سودا
تهی دستان خریدار تماشا

وزین بازار کز شرم بضاعت
کهن بافی عصائیش دست بایه
شب مولود گردون بود دیباچ

مخطط کرده پیرایی آنچنانش
زده موی دماغش بر شکم شاخ
زنخدان سینه اش را کرده سوراخ

نظرگاهی چو بر گردون گشادی
چنانش دیدها افتاده در کو
که دیده از پی سر منزلت دور

جمال کاسه ترشی نظیرش
دماغ او دیده باد نخجوان و سیرش
چه گردی تشنه دندان استخوانی

کشیده هاز دو سو بالا دو شانه
سری در دی چو در منقار دانه
کف دیگ جوش استخوانها

دو لب یک نیمه نارنج فسرده
دو لبریز موج شیر و دو خورده
فتادی از خر رفتار لنگش

وجودش خشک تاری قاف صد سان
که ماهیشد در دماغش آب ندان
چه گردی از بیقراری جامه در بر

چو فانوس است جانش ظاهر پوست
دلی باطن چو شمعش روشنی دوست
در آمد در صف یوسف پرستان

بدستش مطرب آسا رشته چند
سر و دماین نغمه تاثیر پیوند
نیم گستاخ عشقم کار فرماست

ازین اندیشه منعم ناصوا لست
که در بازار گوهر رشته تا بست
که بی سامان بسود امیکشم شور

پریشانیست عاشق ابتضاعت
درین حج نیست لازم استطاعت
که در بازار یوسف میکند دود

بسوز بی ساز میگرداین ترنم
که وز خون غوطه میزد چشم مردم
نمیکردم ز عیش حسرت اندوز

قدم در نیکنامی می فشردم
بدستش دست یوسف می سپردم
گره میزد بخاطر آرزو ها

نه ما من دست فرصت چون سماند
شعار غنچه از هر یک دماند
چو شخص نالهٔ عود زار گشته

بصد دستان جنون پیراز گردید
ز هر جانب ترنم ساز گردید
که شاید آشنا فرمی کند گوش

چو دیدندش چنان گشتند حیران — که گوئی تا خت صرصر بر چراغان — بر نگ شمع پیش مه نشستند — زرو عوی اندک اندک ره نشستند

چنان بستند لب از خود ستائی — که در دیوان سلطان ثنائی — شدند از راه دم سرد عنان تاب — که جز یکشب نماند برق و مهتاب

زلیخا قصهٔ یوسف در انجا — چو بشنید از خبر داران احوال — دلش را انتعاشی ریخت در کار — چو بلبل داد بالش بو می بیدار

رهی بود از مقام آن والا را — چو نی پوسیده در و دیده ها را — بجائی منتهی میگشت آن راه — کز انجا دیده میشد مجلس شاه

ولی سوزش نگه کم جرات انداز — که بودش پرده ناموس در پیش — غیران حرم در عید و نوروز — شدی آنجا تماشا را دل افروز

از انزه تا خت سوی آن نشیمن — چنان کز خانه پرتو سوی روزن — دمی شد شمع آن منظر که انوار — برون رفت و پیش از زر که دیوار

شه از خود رفته مردم هوش داده — بهم خوبان ز حیرت دوش داده — در فتان بر سر شاخ تصرف — گل روی تجلی رنگ یوسف

چو چشم شوق بر خسارش انداخت — ز خود رفتن گره در کارش انداخت — دگر چون یک هوش از گلشن رست — باشک شادی از خود گر و غم شست

که اینست آن چراغ نار پرورد — که در خوابم ز بیداری بر آورد — که از دوریش آتش در دلم تافت — که زود در ریشهٔ نامو سم آتش

که اینست آن همای اوج ایجاد — که پروازم بغربت از وطن داد — گرم در خواب سودا کرد آخر — بخود بیدار یم را ساخت ناظر

گلاب مقصد از بویش بر آمد — مراد دیده از رویش بر آمد — که ره افتاده در بزم سلوکش — که ره افتاده در بزم سلوکش

شود با خواهشم همخانه یانه — چراغش را شوم پروانه یانه — زحیرت چون بر آمد شاه فرمان — که بنشیند بشستند خشونت

تلطف ساز لطف پادشاهی — نمود و کرد مالک عذر خواهی — چو شد اکل و شراب از راه برخاست — بحسن و جلوه تمکین مت آراست

نشستن سر کشید از شخص آرام — ز در یوسف زلیخا نعت ابرام — در گنجینهٔ این هفت مینا

خریدن زلیخا حضرت یوسف علیه السلام و سنجیدن جواهر بندگی حضورش را بمیزان خدمتگاری غنیمت شمردن و مسخر لشکر عشق گردیدن

که در بازار عشق گلعذاری — نخایم چون زلیخا روی کاری

محبت بر سر بازار سودا — چو دولت صاحب اسا البر دنیا

بقدر دستگاه هر خریدار — متاع حسن بیرون آرد از با

زنی کردم ز مجنون لیلی آرد — شوی گر کوهکن شیرین نگا

بر اندازد نقاب از حسن یوسف — محک شد درین بازار ا

که گردد مشتری مشتاق صد ف — دران یک خانه شورستان

فزایش داده و سعت در افزایش — که طاق آسمان کردی

برت داند زلیخا بی توقف — چو مالک را کهن دلال دور ا

فروشد گوهر کنعان صد ف را — سر آرد اشت از معموری آباد

در شش را کرده دریا کنایش — بصدر صفهٔ عالی اساسش

سخنها از خط و خالش منقش — سمندش فکرهای ساده‌اش نقش — چو خون از زخم سیرت آب خشم‌ش
گرش دامان زین میسود بر تن — شدی تند آنچنان کاتش زدی — گمان بر صید پیش از تیر می‌تاخت
سرانگشتی کز سمش در پویه می‌جست — گذشتی عمرها سیرش بگیرم — چو استغنای همت از دو عالم
عرق بر خاک آن هر جا چکیدی — بجای سبزه بالا می‌دمیدی — شکستی در کمر پشت پلنگش
اگر تازان سمندی در دشت شکار — گوالک خورده‌ای از موج هوایش — دویدن را بدیدن یاد میداد
خرامش چون بخنبش رنجه‌ای رنگ — سمش در کاسه کردی جای آن سنگ — بیاسا نیست جنبش لایق آن خاک
چو خود را آنچنان کردی وقیت و جستن — شدی ثابت گره بر باد بستن — زهر جانب چو تخمین راه دیدار
سپاه مفرموج کاروانی — بهم در جوش چون حسن و جوانی — پراکنشان تر در غان سلیمان
جنود مرغ گردش خدمت‌اندیش — که تا گذار کسی بیجا قدم پیش — هوای خیر مقدم خوان آن گل
رهاز جریان آن مرغ جوش جمعیت — چو جوجی خلد در موج لطافت — بجای سبزه نرگس بر لب جو
نشرش لیک در چشم تماشا — نگه ماندی چو قرقان خشک بر جا — پری بی پرده گردیدی و ملک هم
ازین بگذر خدا را چشم امید — اگر رویت روا بودی بمیدید — سریر در سر دانا فتحنا
در آمد چون بشهر از دولت و جاه — بگوشش میر سید الملک رسید — تمک در دیدها می‌سود و می‌رفت
فتادش ناگهان در آخر راه — نظر بر پیش طاق ستاره شاه — چو گوهر تنگ میدان شد سواری
کلاه دلبری کج نهاده — چو گل سروش خرامان شد پیاده — زرینی خورشید مانند آن ادیم
قدم در بارگاه شه نهادند — در تعظیم بر رویش کشادند — بشارت انت خیر المنزلین خواند
بدامار عشه از جنبش امیخت — که رنگ دیدان از ردی نگه ریخت — همان حالت که موسی داد طور
سی سروان مصر راکه فرمان — دران گلزار دولت داشت دامان — جمال حسن خود را می‌شمردند
یکی خورشید رخسار نورسیگفت — غرور حسن شان با هم سخن ساز — که شاهی خوبی از ما دارد آغاز
تصدق از رخ ما گل پذیرد — پریشان کرده بی با ختن را — بخون غلطاند رنگ ما مین را
نشرم پیگر ما چشم بلبل — شود با مصر اگر کنعان هم آورد — تواند عرض بی‌جا پیش ما کرد

ازان گر چشمهٔ خضر آب میداشت — سیاهی پرتو مهتاب میداشت — بگیسو شانه چون زد بخت گل — زهر مو یک چمن شاداب سنبل

تنش را آب شستن داد چون تاب — برون آمد بصد تاب گل از آب — برنگین جامهای پیکر افروز — که بر شب نقش کردی سایه‌اش دوز

فرین شد سر اپا همچو خورشید — بسوی خیمهٔ خود باز گردید — فتاد از جلوهٔ یوسف چنو غا — بشهر مصر و در مصر زیبا نها

تنبر و پادشه کردند اظهار — که مالک عدلمانی چو هر بار — غلامی چهره آن فرزانه دارد — که حسنش دیده را دلجانه دارد

برنگ گل خوش گویدکه برخیز — بطوبی نازنین سروش کرا گیز — بلند اختر زرویش خوبروئی

براهش تا قدم از سر نهاده — زبان شخص گل بر لب فتاده — شده شور از نجابت آب جیحون

فتد بر خاک هر جا سایه‌اش باد — زند تا آب بر آئینه پهلو — بیاض گردنش صبح بلندی

چنان جنبش پیش طاق ارجمندی — که دل را چشم بر دستگاه است — ملک را این حکایت رغبت افزود — نظر سوئی غریبان افکند و فرمود

که این کودک مقدس رو دوما نست — دلم نادیده میگوید که جانست — ظهور صبح بر دل می نگارد — که فیض مقدمش در پرده آرد

بگوشم هاتف غیب این ندا داد — که مالک از جلوه‌اش خواهد شد آباد — غمانم گر نگیرد عجب شاهی — دوم سوئیش ده سوی آب ماهی

تو فرداخنده رو چون صبح اوباش — باستقبال این خورشید بشتاب — منور ساز چشم بارگه را

اطاعت ساز غریبان آماده گردید — کزین گلبن گل عشرت توان چید — که فردا اقبال مستقبل چه داشت

چو دم زد صبح شد همچشم خورشید — سوار نقره خنگ جلوه گردید — سبکتازان میدان رسالت

بهر جا میرسید آن ابر بسیار — مبارکباد میگفتش خس و خار — باستقبال جان بر کف دویدند

ببازار و عالیش لیپه تلب — کشود و نخیت بر هم جلس مطلب — خریدارش بقدر حیا شد

فرود آمد لوای مهربانی — ز پیری تاخت بر مالک جوانی — بدیدارش شفیعانت کردو یوسف

سپر بالیش نشاط افروز گردید — ولی در دل ملال بی سبب دید — غبار فتنه‌ئی دارد زبنال

بفال بد مشو گویا که تاثیر — ازان ره میکند سوی تو شمشیر — خزانی لطفه‌ئی فکر خزانست

تکلفهای رسمی چون دا شد — سپاهی میزبان مهمان فدا شد — که مالک دید تا خیر نقصان

ز حکم پادشان سر کشیدن — ز شوق شاه کشور گفت چندان — رضا جستند و گردیدند رکاب

بود جان دادن و زندان خریدن — رضای شاه را دیدند واجب — براه از زلف لیلی خوشتر آمد

که میر و صورتش هی بر توقف — به تک از گریهٔ مجنون بدو تر

باغراز تو کوشم تا توانم ‌ نیم مالک ترا که بندہ دانم ‌ دل و طبع از تو پیدا و نهانی ‌ چنان خرم که پیری از جوانی

بگو اینها که بودند و ترا چیست ‌ نژاد و گوہرت از مخزن کیست ‌ که می بینم ز سیمای تو نابان ‌ فروغ جبهۂ اختر نژادان

کشید آه از دل پر درد یوسف ‌ که ای هستیم صاحب تصرف ‌ ز آب دیده از دلم بیرون نیاید ‌ که از زخم سمندر خون نیاید

مرا مغدور دارا راز گفتن ‌ بخار خشک تنم آن شعله رفتن ‌ چو مالک دل گرانش دید زین رو ‌ بمهرش سکه بر نقد سخن زد

بگرمی کرد روشن چون چراغش ‌ بریحان محبت خوش دماغش ‌ تحیر در دل یوسف دگر چند ‌ که از ناجنس این در جنس آن پند

سپاس راهنوش را حرمت رسان کرد ‌ که با او اجنبی را مهربان کرد ‌ دل مالک ز بهرش محمل آراست ‌ ز دوا تش ناقۂ خوش جلوہ پیراست

نشانیدش دران محمل با عزاز ‌ بسوی مصر دولت شد سبکتاز ‌ ز نیقش بود و بازار و صحرا ‌ قدم بر گنج سود آن کاروانرا

برنگ مهر و ماہ عالم افروز ‌ گهی شب راه میرفتند که روز ‌ چنین تا چند گه راندند محمل ‌ که خاک مصر شان گردید منزل

شرف شد پیا بوسش لب نیل ‌ باسایش تردد یافت تبدیل ‌ بیاسائی که از رنج رہم شست ‌ بجوی باده ام کین جان صفا جست

استقبال نمودن عزیز مصر حضرت یوسف علیه السلام بفرمان ملک ریان

که تا رزم سوی مصر از خود مجرد ‌ زلیخا را بگویم یوسف آمد

چو زد مالک دران صحرا لنگر ‌ سر کوی بتان رنگین عاج پرکار

رفیقان سفر هر یک بهر جا ‌ مصفا خیمها و سایبانها

که کابرد آرایش فرزونمند ‌ بلند ایوانها دران صحرا نمودند ‌ که تا چند روز اینجا مقامست ‌ تردد وحشی و آرام را مست

بران آورد مالک را محبت ‌ که یوسف را فزاید بر بیاض و فیت ‌ بشویند من مهرا چون بهار عش ‌ چنان کز چهره برافروزد غبارش

دلی چون روز بود و خلق ناظر ‌ بصد از شرم جستش بست خاطر ‌ چو شب شد گفت ای فرزند عصمت ‌ جواہر زاده دریای حرمت

تنت کز بوی گل می بنید آزار ‌ چرا باشد ز گرد ره گران بار ‌ ز شوقت آب چون تا کی بتابست ‌ ز غم ثرگان لولوجش پر آبست

خرامان گشت آن سرو روانی ‌ بسوی آب دادش رہنمائی ‌ برآمد از لباس آن مغز اندام ‌ چو نور از دیدۂ ور و غن از بادام

بشکین غوطه تن داد چون ماه ‌ که بودش پرده باف و بدر جولاه ‌ فروغ پیکرش چون من ملک تاخت ‌ کو الکب را ز چشم دیدبان انداخت

در آب اندا خت خود را بی محابا ‌ که با نور و ضیا بودش توانا ‌ تر دو دل غوطه در حیرت طرازی ‌ که باشد کار گوہر آب بازی

شفا میزد تموج بر لب نیل ‌ که شد مهتاب جوشش آخر شب بیل ‌ لطافت آب را زان بسکه اندوخت ‌ ز خار خشک ماہی موج ترسوخت

تجلی شد چنان بی جا و دران شط ‌ که مه را دل شکستی بیفتد بط ‌ گمان کرد بسی پیش کز نظاره ‌ شدی چون دام ماہی یار و یاره

که پر خالی ز ادراک و شعور است — به کذب و راستی نزدیک و دور است — چو نشنیدم از جابر نخیر و
کرش در چشم روشن جلوه گاهی — گریز آماده چون طفل نگاهی — بلند و پست سر گردان او نیم — گهی در کوه و گه در چاه چو نیم
چه سود از حسن خوبش طاهر غلامی — که دارد باطنش نقص تمامی — غلامی خوبرو دارد سر ناز — نظر بر حسن خدمت کی کند باز
ندارد چشم بر صورت هنر جو — کمالش از دل کار می آید نه از رو — زند چون بر خلاف کبک خوش گام — نگوید بنده کز فرزند لفزش
چو مالک گوش کرد این آشنا حرف — بیالید آنچنان کش ننگ شد ظرف — نکرد اما حکایت را پریشان — بتمکین گفت کای آزاده خشک
چو از طورش نمیگردید دلشاد — به بیم گر بیفشاند دامن داد — بهر عیبی که دارد میخرم من
رضا گشتند و دل بر بیع بستند — سخن کوتاه مالک گر بدش — بشهر و در هم ناقص خریدش
گرامی گوهری دادند آسان — بقلبی چند گوهر ناشناسان — چو مالک را غرض سود آگری شد
تجمل داد یوسف کار او را — همین امید بس سعد اگر او را — که قرگان سپاه از دیدنش سوخت
بعبری گفت با آن ده برادر — کز این سودا شمار اجیب پر سر — که باشد بر شکستش توبه راست
سمندر هوشمت از جا جهاند — که چون خواهد نگهدارد تواند — که کوهی را بسوزاند بکاهی
گرفتم تیره رای و بد نهادم — نه آخر با شما از یک نهادم — غلام خود که بفرستد چنین خوار
مرا از ضدگی کس چه پروا — شما بد نام میگردید و رسوا — ز چشم ابرو چون گریه افتاد
بنا موس آنکه ریزد رنگ گلشن — کند منع نسیم از بوی بردن — وگرنه هر دو یک چشمند یکجان
سری کو را نباشد در دنا موس — گرش بر ند تهمت افسوس — دل بیراه شان راه دگر داشت
برین افسانها گوشی نگردند — ز مستی نو بر عوشی نکردند — وداع کاروان کردند و رفتند

تمثیل

سخن مشاطه کلک نکته پرداز — نظر بر خود در این آئینه خانه — ز حسن خویشتن بر خویش بالید
که یوسف کرد در وصف عاشقانه — بود کم در بهای گوهر من — غبار غیرتش در دم چنان سوخت
کز این بنده باشم هفت مخزن — چه جای شد ز چشم از خویش بر خاست — چو مالک پشت خوان دید بر جست
بخود بینی چو یوسف شد چنان خوار — بد و گفت ای نهال سر فرازی — ز رویت دیده ام ناطل منور
پس از دولجوئی و خاطر نوازی — ز بویت برگ تا بارم معطر

بسوی مصر منزل می‌پریدند — براه آن چاه رانا گاه دیدند — گشودند از شتر بار روانی — دران معموره ارزان شد گرانی
قطارش سبعهٔ سیارهٔ خاک — متاعش تحفهٔ صندوق املاک — سفر آورده پیر آسمان دار — نجوم کاروانرا بود سالار
دلیل کشتی آرایان اختر — محیط معرفت راشاه بندر — چو صندوق تهی بقعر دادند — بکنج حجره‌اش افتاده گردون
این گوهر آباد امانت — خطا لبش مالک ملک یانت — غلامی داشت بشری نام فرخ‌رو — کزان زفرم بیابانرا کند رو
رسن پرایه دلو کوی رچه انداخت — بفیروزی علم دار و نه انداخت — چو شد نزدیک یوسف گفت بسم‌الله — که بنوازم ازو اچراغ دل بقندیل
گزین سیرت برون زجذبهٔ حق — کشاید بر کنار این طرفه زورق — نشست آن محتمد پرورده دودست — دران دلو تهی چون مغز در پوست
سوار دلو شد چشم سیاهی — رسن دلکش ترازمژگان نگاهی — عجب چشمی که از نرگس جهان بود — بدنبال نگاهی خود روان بود
چو دلو ازچاه شد دلو افگن گران دید — عجب گوهر دید چون بیش از گمان دید — کشیدش لیک چون شد کام دل یاب — فتاد شش چون رسن در دست خوبان تاب
درانجام کشاکش دید ناگاه — جوانی چون تبسم بر لب چاه — جوانی عشقبازش عالم پیر — عزیز روزگارش مصر تقدیر
دران صحرا زروی فرصت و نور — که شد یکدیگرش در چشم بلور — غلام آبکش زان آتشین رو — بحیرت غوطه زد تا موج ابرو
زمغزش جوش استعداد برخاست — زهر غمزش چو لب فریاد برخاست — کزین چاه آتشم میخیزد آبی — دمید از برج دلوم آفتابی
سعادت لیکه نجمش در کمین داشت — براهم چاه جان در آستین داشت — بشارت تیر روزان جهانرا — که خورشید نوی شد عالم آرا
مباشد زاویهٔ انسان بدینسان — دگرباشد زهی اقبال انسان — شتابیدند سوی شیر کاروانی — همه بر کف متاع مصر بانی
چو دیدندش بدان شکل و شمایل — یکی جان نجیب در بالش یکی دل — زبینای زبان تا ساغر گوش — شراب خیر مقدم بود در جوش
بگوش سدا استفسار بستند — بهشت فیض را دیوار بستند — قضا را او کمین بود ند اخوان — ازان غوغا بهر سو شد پریشان
که یوسف را ازین گرداب بیجون — بسعی کاروان آورد بیرون — مسافت را بسرعت می بریدند — دران مجمع پریشان دل رسیدند
بیوسف چشم شان افتاد ناگاه — تنش پوشیده دیدند از لباسی — برون از نگارگاهی هر قبایی
یقین کردند کش خیاط قدرت — بریده بر قدان تشریف رحمت — ولی از دل حسد بیرون نکردند — لباس فعل بد بیرون نکردند
بفرمود و شتر نگرو بدیدند عریان — همه بودند باکین هم گریبان — لب تهمت بر یوسف کشودند — بلحن عبری این سرودند
که از ما هر چه خواهی باش خاموش — وگرنه از سر خود کن فراموش — اگر دم بر خلاف ما برآری — شود تابوت رحمت زخم کاری
چنین گفتند کای فرزانه سالک — زما این طفل باشد خانه زادی — ولی بردی ندارد هم اعتمادی

که این گوهر نه برتر دیر سفتم — سخن دارد همین مضمون که گفتم — وگر گوئی که ره بر کذب داریم — رویم آن گرگ را پیش تو آریم
دل یعقوب را کرد این سخن صید — که صیاد کند آن گله شید — بچالاکی ره صحرا گرفتند — مصیبت دیده گوئی را گرفتند
دهانش را بخون آلوده کردند گلگون — بران بیچاره مالیدند باین خون — رسن بر دست و پایش کرد و زیخیر — بر یعقوبش آوردند چون شیر
که این دیوست خونخوار آن پیرا — سلیمان شو میر مردار و میرا — چو دید آن گرگ یعقوب قوی دل — چو آهی خویش سر بر آسمان کرد
که یارب قفل بکشا از زبانش — در گنج تکلم کن دهانش + — که تقریرش کند این عقده را باز — برم بر رشته ره چون گوهر راز
فصیح بی زبانش ماند و مردم — زبانی آله گفتارش آدم — سلامش کرد و گفت ای پاک گوهر — رسول خالق مخلوق پرور
بدان آلوده ام این فعل زشتم — نگردان طعمه دوزخ بهشتم — نه شیطانم که عصیان کیشن باشم — نه انسانم که ظلم اندیشن باشم
شوم چون برعزایر نیز دندان — که در عین نبوت کرده جولان — نجلقت گرچه یاور آزمایم — سگ پیغمبران دانشنایم
زاولاد پیمبر طعمه خوردن — معاذالله ز خوشحالی قوت مردن — ازین تقصیر بی تفریط دانم الواط — چنان دورم که صادق از خروف اسباط
یکی سرگشته ام گم کرده فرزند — درین صحرا لیلی شوق افگند — درین نیت که یابم زاده خویش — شدم ز انسان شکار دام نشویش
به بندم دست و پا و سر سوده کردند — دهانم را بخون آلوده کردند — چنان بر من پسندیدند بیداد — که صحرا کرد شیون کو فغریاد
ازینها هم بگریزم شکایت — شکایم نیست جون غلطاند تهمت — ولی گر همچنین هوری کشیدم — تلافی شد که دیدار تو دیدم
رسول ایزدی دیگر چه گویم — ز حال خود که دانی مو بمویم — تبسم لقش زبان یعقوب بگشاد — دعایش گفت و سیرش داد و بگشاد
فرو رفتند بد کاران بخجلت — چنان کانید بیرون در قیامت — که از خوبان کجا آید بجز خوب
ز آب و خاک و اشک و آه حرمان — مقامی ساخت داغش فرش الوان — نشست و در بر و اولاد
که از ذکر خدا امیگشت خاموش — خیال یوسفش میبرد هوش از — دهد پیمانه دار قسمتش مے

رسیدن کاروانی و جوشیدن زلال کامرانی از فواره چاه و خریدن مالک حضرت یوسف را علیه السلام و بمصر شتافتن

سحر کز طرف این نیلی بیابان — سر چاه تجلی شد نمایان
ز مشرق کاروانی شد نمودار — که بارش بود سیری صاف انوار
نمود این کشتی زرین خود رو — خرامش بر سر دریا بر تو
پریشان برگهای باغ اخضر — گلی شد نوخط نوستار افق سیر
نزل کرد و مزج جلس سودا — نگویم کاروان شهر دا

ترقی گری بازار صفرا | خریدار سعادت کاروا

بسوی مصر منزل می‌پریدند — براه آن چاه را ناگاه دیدند — گشودند از شتر بار روانی — دران معموره ارزان شد گرانی
قطارش سبعه سیاره خاک — متاعش تحفه صندوق املاک — سفر آورده پیر آسمان دار — نجوم کار و انذر ابود سالار
دلیل کشتی آرایان اختر — محیط معرفت راشاه بندر — چو صندوق تهی بقعر دارد ان — بگنج حجره اش افتاده گردان
امین گوهر آباد امانت — خطا لبش مالک ملک دیانت — غلامی داشت بشری نام فرخ — گزان زرفرم بیابانرا کند رود
رسن پرایه دلو کهربه انداخت — بفیروزی علم دار و نه انداخت — چو شد نزدیک یوسف گفت بسم الله — که بخرامی اچراغ دل بقندیل
کزین سیرت برو زجذبهٔ حق — کشاید بر کنار این طرفه زورق — نشست آن مهتر و در ده دو دست — دران دلو تهی چون مغز در پوست
سوار دلو شد چشم سیاهی — رسن دلکش ترازمژگان ماهی — عجب چشمی که از بس مهربان بود — بدنبال نگاهی خود روان بود
بخود لرزید دلش دلواگفن گران دید — عجب گردید چون بیش از گمان دید — کشیدش لیک چون شد کام دل آب — فتاد ش چون رسن در استخوان تاب
در انجام کشاکش دید ناگاه — جوانی چون تبسم بر لب چاه — جوانی عشقبازش عالم پیر — عزیز روزگارش مصر تقدیر
دران محرا زروی شش فت تا نورے — غلام آبکش زان آتشین رو — بحیرت غوطه زد تا موج ابرو
زمغزش هوش استبعاد بر خاست — زهر عضو شش چو لب فریاد برخاست — کزین چاه آتشم میجوشد آبے — دمید از هر مج دلوم آفتابے
سعادت لبکه نجم در کمین داشت — براسم چاه جان در آستین داشت — بشارت تیره روزان جهان را — که خوشباد نوی شد عالم آرا
نباشد زاده انسان بدینسان — وگر باشد زهی اقبال انسان — نتابیدند سوسش کاردانے — همه بر کف متاع مهربانے
چو دیدندش بدان شکل و شمایل — یکی جان بخت در پایش یکی دل — زبینای زبان تا ساغر گوش — شراب خیر مقدم بود در جوش
بگردش سد استفسار بستند — قضا را دو کمین بودند اخوان — ازان غوغا مهین شد بر نشیان
که یوسف را زین گرداب بیچون — بسعی کاروان آورد بیرون — مسافت را بسرعت می‌پریدند — دران مجمع پریشان دل رسیدند
بیوسف چشم شان افتاد ناگاه — که بود آن ماله توفیق را ماه — تنش پوشیده دیدند از لباسے — برون از کارگاهی هر قیاسے
چنین کو دند کش خیاط قدرت — بریده بر قدان تشریف رحمت — ولی از دل حسد بیرون نکردند — لباس فعل بد بیرون نکردند
زشور و شر نگردیدند عریان — همه بودند با کین هم گریبان — لب تهدید بر یوسف کشودند — بلحن عبری این سان سرودند
که از ما هر چه خواهی باش خاموش — وگرنه از سر خود کن فراموش — اگر دم بر خلاف ما برارے — شود تا بوت رحمت زخم کارے
پس انگه جمله بهدستان بمالک — چنین گفتند کای فرزانه مسالک — زما این طفل باشد خانه زاده — ولی بردے ندارد هم اعتماده

که این گوهر نه برتر دید و نه سفتم — سخن دارد همین مضمون که گفتم — وگر کوئی که ره بر کذب داریم — رویم آن گرگ را پیش تو آریم
دل یعقوب را کرد این سخن صید — که صیاد کنند آن گله رشید — بچالاکی ره صحرا گرفتند — مصیبت دیده گرکی را در افتند
دهانش را بخون آلوده کردند — بران بیچاره مالیدند بالین خون — رسن بر دست و پایش کرد و در نیر — بر یعقوبش آوردند چون شیر
که این دیوست خونخوار آن پیرا — سلیمان شو میر مرد اور میرا — چو دید آن گرگ یعقوب قوی رو — چو آهی خویش سر بر آسمان کرد
که یارب قفل بکشا از زبانش — در گنج تکلم کن دهانش + — که تقریرش کند این عقده را باز — بر هم بر رشته ره چون گوهر راز
فصیح بی زبانش داد و دم — زبانی آله گفتارش آدم — سلامش کرد و گفت ای پاک گوهر — رسول خالق مخلوق پرور
بدان آلوده این فعل زشتم — نگردان طعمه دوزخ بهشتم — نه شیطانم که عصیان کیشن باشم — نه انسانم که ظلم اندیشن باشم
شوم چون بر عزایت نی فزایند — که در عین نبوت کرده جولان — نجلقت گرچه بادور آزمایم — سگ پیغمبران دانستایم
زاولاد پیمبر طعمه خوردن — معاذ الله دو شبالی قوت مردن — ازین تقصیر بی تفریط وافراط — چنان دورم که صادق از خروط
یکی سرگشته ام گم کرده فرزند — درین صحرا دو لیلی شوم افگند — درین نیت که یابم زاده خویش — شدم زانسان شکار دام تشویش
به بندم دست و پا فرسوده کردند — دهانم را بخون آلوده کردند — چنان بر من پسندیدند بیداد — که صحرا کرد و شیون کو فریاد
ازینها هم نمیکردم شکایت — شکایم را بخون غلطاندن تهمت — ولی گر بیگنه جوری کشیدم — تلافی شد که دیدار تو دیدم
رسول ایزدی دیگر چه گویم — ز حال خود که دانی مو بمویم — بتصدیق زبان یعقوب بگشاد — دعایش گفت و سیرش داد و بگشاد
فرو رفتند بد کاران بخجلت — چنان کانید بیرون در قیامت — ره تنبیه شان نگرفت یعقوب — که از خوبان نمی آید بجز خوب
ز آب و خاک و مشک و آه حرمان — مقامی ساخت داغش فرش الوان — دران بیت الحزن محزون و ناشاد — نشست و زیر و بر دادی اولاد
که از ذکر خدا میگشت خاموش — خیال بوسفش میبرد از هوش — بمجموری رضا کرد و بتا کی — دهد پیمانه دار قسمتش مے

رسیدن کاروانی و جوشیدن زلال کامرانی از فواره چاه و خریدن مالک حضرت یوسف را علیه السلام و بمصر شتافتن

سحر کز طرف این نیلی بیابان — سر چاه تجلی شد نمایان — که بارش بود سیمین صاف انوار
ز مشرق کاروانی شد نمودار — خرامش بر سر دریا ز پر تو — نمود این کشتی زرین خود رو — گلی شد نوز نو ستار ق سر
پریشان برگهای باغ اخضر — تنزل کرد و نزع جلبش سودا — نگویم کاروان شهر دانی
ترقی گر می بازار مصرا — خریدار سعادت کاروانی

یکی تهمت بگرگ پیرخ بستے — که برد از گلهٔ ما شیر مستی — بسی شیون طراز یها نمودند — ولی قادر بتاثیرش نبودند
ولی از درد و آرزو نالهٔ تاثیر — که بر خود پیچد از فریاد زنجیر — موذن بر سر تابوت مردم — زند در پرده افغان ترکم
نشاند گور کن گر خاک بر سر — زماتم نسبت دارد در درد یگر — چو بشنید این نوا با دل آشوب — برون آمد ز طاعتخانه یعقوب
بدید اسباط را یوسف بهمراه — ز معراج امید افتاد در چاه — بآه از لب غبار خاموشی رفت — گره بر گوشه ابرو زد و گفت
که طوبا نی نشاطم را چه گردید — بهشت اینبساطم را چه گردید — چو مینالید کو دمسار جانم — چه گل کرد ست کو سرو روانم
برآورد ند شیون ماتمی دار — بفریاد و فغان کردند اظهار — که یوسف بر کنار ی مرغزارے — دمی آسود در حرم بهارے
هوا ئے سیر یارا تا خت در سر — جدا گشتیم زان فرخ برادر — ولی با خویشتن در جنگ بودیم — که از شهنا ئیش دلتنگ بودیم
صبا گر زد بهارے خلد پرور ما — چو مژگان چشم بستیم از تماشا — ز راه رفته بر گشتیم چون باد — ندید یمش بجا ئی خویش فریاد
همانا گر گی اورا برده باشد — بسان گوسپندش خورده باشد — که ما هر چند بر جانب دویدیم — بجز سر بال خونینش ندیدیم
ازین نا خوش نوا یعقوب غمناک — کشید آهی و رفت از خویشتن پاک — چو باز آمد بخود رفت از نخستین باز — چنین شد چند نوبت هوش و آواز
گرفت انگاه مونین پیرهن را — تهی فانوس شمع خویشتن را — بمژه شست سود و گفت ای یار شیدا — بگو چه پوشیده رازت را بدریا
می صافی که در دوش نبود دوشید — چرا از پرده ات بیرون نیامد — چه شاباعی که دیوارش تو بودے — ز گل در دان نگهدارش تو بودی
اگر در جی گرامی گوهرت کو — وگر بر جی همایون اخترت کو — چه پیش آمد بهارم را که بشکفت — چه رفت از آفتابم را که بنهفت
مرا بی او چه کام از زندگانی — چه حاصل بی بهار از باغبانی — دران حالت دران ایام محزون — نگاهی کرد عریان دیار مضمون
برایشان بانگ زد کاے اختر افشان — براه افتادن و شمن تلاشان — ندارد حرف نان رنگ و بوئے — بین سنجق قدم افسرده پوئے
اگر آهو و شم را گرگ فتان — در یدازهم دست ارزیست بر هان — نه جیبش را بمیر چاکی بدامان — نه دامان با شگافش هم گریبان
گهر اگر بود یک شهر دشمن — صدف تا نشکند نتوان شکستن — درون پیغمبر عنی را که چون رخت — که اول پیغمبه با آفت نیامیخت

تمثیل

قوی چنگی شنیدم در بدخشان — بذوق لعل میزد تیشه بر کان
چو کانش دید با کاوش هم آغوش — که بیداد تو تنغم بر کمر زد
چنین گفتش سخن فیلسوف یکدم — که بر میگون لب لعلم گرفتار
حریص لعل کانرا چون نکاوید — برآورد چون دریا طلاطم

که ای بیمار بسیار ز دل سیران
بر حمت پرور لازم عذابان
بکشت یاس تخم آرزو کار
بخاک مرده آب زندگی بار

به تیر بخطاب یعنی قضایت
براه راستی یعنی رضایت
بآن شدت که آگاه از فرج نیست
بهیماری که درمانش صحت نیست

بابری کافتاب حسن بارد
بدهقانی که تخم عشق کارد
بمرغ دل که آتش خانه اوست
سمندر در سمندر دانه اوست

بنوری کافتابش در غرام است
بشمشیری که دستش در نیام است
بمظلومی که چون دم بر فروزد
بآهی چرخ را یکجا بسوزد

بدرویی بپدر طفلی که در بر
نمیگیرد کسش جز داغ مادر
کزین سیلاب آفت موج خونخوار
کف خاک مرا سالم نگهدار

دعایش را اجابت افسر آمد
دران چاه آفتابش بر سر آمد
بجبریل این ندا آمد که دردم
زمستوری که باشد کاشف غم

که دریاب این گرامی بنده ام را
سزد گر رحمت پاینده ام را
بگیرش دست کز پا افتد افتاده
بنده درویش که پر دیده ایکرد

بگو کز ما چو دولتخواه گشتی
بده فرمان که صاحب جاه گشتی
تنزل را ترقیهاست در پی
بهاری میکند جولان بس آری

اگر کاری تو در هم کارساز است
مداری گر کسی بیکس نواز است
بلطف نا امیدش را نوی کن
سرش را خوش بتاج سروری کن

سه روزش همنفس باش و بچارم
بپایین کاصاف چون میجوشد انجم
بفرمان خدا ناموس اکبر
گرفتش در میان چاه در بر

دران چه بود سنگی مسکنش ساخت
شبه العل تر در دامن انداخت
سر انگشتکیش گردید وسعت
دم شور ابه اش صافی حلاوت

بعیر بانی لباس رحمتش داد
به بی قوتی نعیم جنبش داد
بحکم حق دران چه بیقرار است
که جنبش خواست زان رحمت بدر خواست

پس انگه گفت پیغام الهی
بآن ماه هلال ابرو کمانی
دل یوسف چنان افسرده لنگفت
که گر دشکوه شکر خاطرش رفت

تلاش سجده شکر گران کرد
چنین بسیار کز شوقش بران سنگ
کز آنجا سنگ نقشی از جبینش
که جسم بر سنگ نسیان رو نگینش

نمیدانم چه کرد آن چاه ظلمت
که شد فانوس آن شمع رسالت
خداوندی که چون یوسف دلالی
بکام چاه زیخ دلی سوالی

زحال تشنگان رحمت خویش
نگردد غافل ای ناظم بیندیش
بیا ساقی زموج می رسن ساز
برآر از چاه فکرم یوسف را

آمدن اسباط با مکی و ارقا سف

که گردم کاروان آرا سخن را
کنم مصر معانی انجمن را

خوردن برگم شدن حضرت یوسف علیه السلام و آوردن گرگ و رسوا گشتن برادران

ازان صبحی که بر گشتند اخوان
برآوردند چون سیلاب فغان

نزاشک بیخبر طوفان نمودند
زآه بی اثر گیسو کشودند

همه طلعت خراب از ماتم آباد
یلیت چون نوحه گر نالان بدادند

یکی چاک مصیبت کرد در من
که بر ماتمگه شد دنیا این زشت

زشهر و منزل و صحرای دامن
یکی در خون چو ابر از گریه گشت

بهود ابار دیگر جوش برداشت — چنان از مغز شمعون هوش برداشت — گرفتش دست و خنجر کرد بیرون — بقصدش تا کند بسمل چو شیطان
بخون کودکی بیجرم و تقصیر — چرا گه نیزه گردی گاه شمشیر — که اکنون میکشی خنجر بدینسان
نشد طالع بود کش واره سازیم — ز خونش رنگ ایمان را بسازیم — ازین هم تا چه آید بر سر ما — خدا داور که باشد داور ما
بدین تدبیر شر آشتن رهانید — ولی روی دل از او جان نپیچید — وران ظلمت مدار امید چاره — که یا یوسف نگردد همستاره
تصور کن ز ان غم غاوران را — بخود ون خاطر یوسف چه بگذشت — کسی بر کس نکرد این ظلم اعظم — بناخود چه خون خواره بدیدم
هنوزم شیر گردد خون مادر — اگر دانم کسی دارد برادر — چو زین منهی تا قیامت آورم یاد — دلم از ننگ مستقبل شود شاد
چنین ظلمی چو صادر شد ز غاصبان — من عاجز چرا ترسم ز عصیان — مرا خود نیست چون تاب تپیدن — ز خود رفتم فتد در خون تپیدن
بخوار سی می کشیدندش بهر سو — ازینش مشت بر سر ران بابرو — بچاهی راه شان افتاد ناگاه — که دود زخم از انبارش میکشد آه
ز تر سی بسکه رم کرد از سیاهی — دران افتادگاه از پشت ماهی — دل سخت زمین را کرد سوراخ
نور آتش او خون مردم — بروی هم دران از مار میزم — چو دود و آه چوب تر در کام کوره
بطرف آن چو افشر ند دیده پای — چو قرقان گرد چشم افعی ها — که از یوسف غریق بحر آلام — بر آرد آن نهنگ دشت را کام
چو یوسف دید آن یاران خائن — بیابان ظاهر و آن چاه باطن — بچه می افگندش خواه ناخواه — دهن بای و گر کشود چون ماه
برو میل شد هر پایش افتاد — که بار ی خود تو یدم تو بندید — پدر بر من شرار سوزی افروخت — مرا هم دل باسید تو افروخت
نمی آید ز اگر رحم بر من — ز فرمان پدر تنها ن گذشتن — ز بیدردی بدر داو نپرداخت — دل آزرده آش آزرده رسانخ
بزاری لابش هر کس فتد گریان — بسوی دیگرش کردی گریزان — ز چشمش خون دل صد جو بجوشید — لب خشک ستم شان تر نگردید
بعریان کردنش باز و کشادند — میانش را کمر از هم کشادند — گریبان مروت را دریدند — ز تن پیراهنش را هم کشیدند
تن یوسف چو گشت از پیرهن عور — زمین تا آسمان شد یکچمن نور — گرفتندش که اندازند در چاه — مبر از بردن کنند این قصه کوتاه
دگر شد کارشان خام از سیه دل — تبد بیر دگر پختند سودا — تنی کا زار میدید از رگ و پی — بن آورده پچیدند در روی
فرو هشتند در چاهش کشاید — نه مقصودشان از چه برآید — ازین غافل که هر کس را نگهدار — خدا یا شد نساز د بندهٔ اش خوار
گر اندازند در چاهش برآرد — به شل آبجو ن ماهش بدارد — وگر پیچد بر و هد شعله جاوید — نسوزد یکسر مویش چو خورشید
چو از چه پنجه بسطی کرد یوسف — بریدند آن رسن را ناگهانی — دلش گسست و از خلق جهان گشت — بخلاق جهان کرد این مناجات

چو یوسف از پدر این بشنید بر و بشگفت و در دل غنچه گردید که با یستی بخلقم سپردن ز مخلوقی چه آید وای بر من
پس آنگه شد روان همراه اخوان چو با سیلاب موج آب حیوان در بیدا در بر یوسف کشودند بظاهر رشک باطن را نمودند
یکی شد تیغ تا خون ریز گردد یکی ناخن که بر دل تیز گردد یکی شد دود تا بر دیده تازد یکی آتش که مومی را گداز د
یکی طوفان کشتی سوز گردید یکی برق بهشتی سوز گردید چو یوسف دید کان قوم فسون ساز بناسازی برآوردند آواز
ز رویش رنگ سرخی زان دمم مرد چنان بر خاست کز رویی بمین کرد باهی گرم زار ی رازیان داد تضرع را لب نالش بیان داد
که از من زود گردیدید دلگیر نمیدانم چه بد کردم چه تقصیر ولی چون خود رد و سال و بیگناهم شما گل باغ دین را من گیاهم
اگر از من خطائی دیده باشید نمیدانم اگر رنجیده باشید هنر وگر زحمت از من دور دارید مرا خویش خویشی را سر وردارید
من آن خاکم که تخم رحم بر من گر افشانید بردارید خود بر من ترحم را بهشت آمد مکافات ستم را دوزخ سبر خویش آفات
گرم نیرنگ تان دور از پدر کرد مرا عاجز شمارا پنجه در کرد بترسید از خدای عجز پرور که باشد قدرتش بیش از پیمبر
برادر یا برادر بد نباشد اگر باشد بدین سر حد نباشد چو مه باشد برادر از برادر پدر باید شدن نی مادر اندر
شما مهر پدر بر من گمارید سلوک ما در اندر وا گذارید نبای خانه بید او سست ست پیش ویران اگر سقفش درست ست
بر نگ گرگ به کردآن غم رسیده که در دامان شیطان بخت دیده ولی آن غافلان آگه نگشتند شب دیو انگی را مه نگشتند
خزان گشتند و بر باغ کردند مصفا لاله اش را داغ کردند ز سر دستارش از پا کفش بردند بدست کین گلویش را فشردند
بپرسیدو شبی که میدید از گل آزار بر نگ شعله سنبل طید بر خار تنی کشتن گ گل گر جامه میشید سر اپایش سیه چون خامه میشد
چو آتش پیرهن از خاک کردند اگر بیانش پر از خاشاک کردند بر آوردند و دار آتش گل
سنبر گیسوان ناز پرور که همچیدی بخویش از گرد عنبر عبیرش خاک صحرا خار خارش
بر ان ماهی که مه میبود شکش بیابان تا به شد رو غن سر شکش ز رو دود دل ز بانش چون بر زاغ زبانش داغ دل ها پینه داغ
از ان گر خواست نان زو بر دبانش وز ان گر آب آتش زد بجانش که چون کردند مهر و ماه و اختر بر سم خادمانت سجده بر د
کنون بخشند از ین ولایت رهائی شکست خاطرت را مومیائی کسی بر حال آن لب تشنه رحمت نکرد الا یهود ازان جماعت
بخواندش پیش گفت ای محی بر افروز بگیر این جام آب تشنگی سوز هنوز آن جام یوسف دست دشمنست که شمعون تند بر تی خند جیب
گرفت از مستی غفلت مدد ستش لبالب کرد چون گل بر شکستش بسود آن خشک لب را بر زمین سر که تر سازد گلویش را نخجب

بصحرا رفتن یوسف علیه السلام با امید صحبت برادران و بچاه نا مهربانی افتادن

برون رفتند و خوش خوش میدویدند
چو شب در انتظار صبح موعود

دم صبحی که فرزندان انجم
شد بیدار چشم یعقوب فلک گم

سحر ترکانه قصد این حشم کرد
دم گرگی نمود و گله رم کرد

افق شد جای دیبای سپاهی
نهان در روشنی گردید ظلمت

حوادث رخ برنگ دیگر افروخت
ز جا جستند چون مرغان از حرارت

سپاهی نماز خفتن آب
که کردند آفتابی را دل آزار

بجز از خانه یعقوب بلا کش
بدستی جان بدست یوسف

چو یوسف اولین جوش جوانی
لباسی در بر از بوی گلابش

چو یوسف گلشن یعقوب بلبل
گهی ماهی شد و گه گوش ماهی

چو یوسف نازنین فرزند آباد
دو ابرو سایه تیغ نگاهش

چو دید اسباط را یعقوب بیدرد
ز لیسان رنجیت از باران رحمت

که ای اختر نژادان سپهرم
نهال کبر را برگ و بارید

نزیبد از شما غفلت پرستی
عروج نشأه انصاف باشد

بلند آواز تا گردید باهم
زهار یکدگر جز گل نچیند

حسد شوم است بر گردید ازین راه
نمی بودش بگردن طوق لعنت

پیمبر زادگان را نیست لایق
هدایت ز لف و مقرنش نقاست

ز خود خواهی اگر راضی خدا را
دمی گر نشگفد دلتنگ باشید

زیاد از من بهرش برفروزید
که شب با ماهتاب و صبح را دم

شبانگه پیش من خوشحالش آرید
قبول خدمتش کردند یکسر

بنوعی سر و خاتش عهد بستند
تنها ی محبت شعله چون شمع

باو یعقوب گفتا ای صبح طلعت
با تفاق تو یوسف را سپردم

بصحرا رفتن یوسف علیه السلام با امید صحبت برادران و بچاه نا مهربانی افتادن

فلک دیوانه وار کف بر لب آورد
چو بگذرد مردم محتاج فرصت

علم زد آتشی خاکستری سوخت
فساد آماده اخوان شرارت

در یعقوب را کردند محراب
بران در حلقه گشتند آسمان وار

برون آمد چنان کز سنگ آتش
سپر بالش تماشا مست یوسف

نخستین موج آب زندگانی
کلاهی بر سر از رنگ حبابش

غزیز حسن را مصر تجمل
دو گیسو شبرنگ باد صبحگاهی

پیمبر زاده حسن خداداد
سواد چشم آهو صید گاهش

که ای گردون شد همند
بجوش آمد دلش چون ابر رحمت

جلا بخش دل خورشید بهرم
شما باغ نبوت را بهارید

ز شیدا ران مناسب نیست مستی
دو موج باده باهم صاف باشند

چو نی در بند هم باشید محکم
بدی پیوند گر از هم بچینند

که شیطان با ویست از چاه تا تخت
اگر می آمد از شیطان هدایت

شعار عاجز و کردار عاصی
سعادت غنچه بر گشن نقاست

بهین بسیار خوف و کم رجا را
بیوسف یکدل و یک رنگ تابید

بپایش گر رسد خاری بسوزید
یک امروزش چنان دارید خرم

بچشم آن جوهر جانرا سپارید
سفارش گرد یکیک را مکرر

که سود دو جهانی را شکستند
چو از رویش نقاب پیرهن را جمع

مبادا پرده پوشش مهر کینت
امانت دار انصافت شمردم

گلستان همچو ابر از جا در آید — چو شبنم دامن صحرا بخاید — هوای گشت تا حدی که گیهاست — چو رنگین محمل لیلی ست سیار
چه باشد گر بجایک مشت غمناک — گشائی چشم چون خورشید بر خاک — دهی رخصت که روزی سوی صحرا — کنیم آهنگ ازین عجم خیزاوا
ز سنبل مغز را خوشبو نمائیم — ز گلها غنچه دلها کشائیم — چو روی سبزه کشاد اب بینیم — نگه گردیم و بر قرگان نشینیم
ز شیر گوسفندان سیر گردیم — شبان گاه ز شمشیر گردیم — بجا ماندن درین ایام بیجاست — چو صحرا سبز گردد خانه صحراست
بشارت آنکه یوسف تاج اخوان — سر آمد گوهر یکتا نژادان — درین گلگشت با یاران باشد — رفیق ما چو گل با خار باشد
که او غنچه ست مانند شبنم — گل جمعیت ما نیست خرم — تو گر روزی ز هجران بر فروزی — بود زان سه که جمعی را بسوزی
چو مالید این سخن یعقوب را گوش — زبانش بر تکلم زد چنین جوش — که یوسف را چه وقت سیر و گشت ست — هنوز شش دوش دامان کوچک دشت ست
هنوز آن ماه نو را نیست قابلیت — خصوصاً دیده ام خوابی ازان خواب — بخویشان ز بیم می لرزم چو سیماب
بسان از کین چرخ مهر دشمن — رسد چشمی بنور دیده من — شما از من بر خصمت شاد باشید — ز فیدا نگ راز او باشید
که یوسف را دلم دامن گرفت ست — رهش را احتیاط من گرفت ست — شدند آن قوم از گفتار مایوس — چراغ یاس را گشتند فانوس
برون رفتند آن مخزن دلان تنگ — که شب مهتاب خانه بود بیدار — دل آسوده زان سودا گشتند — می آرام را مینا نگشتند
طلب کردند یوسف را نهانی — بافسون خوانی و جادو زبانی — بر و خواندند چندان کرد و دستان — که بیخود شد ز تاثیرش چو مستان
چو استیصال آگاهش دیدند — دریغ آهنگ همراهش دیدند — جرس بر محمل ابرام بستند — سوی بزم پدر احرام بستند
بعرض مدعا خود دگر بار — تضرع بار کردند ابر گفتار — ز اول گر مترنم بود با چنگ — ز آخر نغمه اش بر قرگان تنگ
باهنگی شدند ابرام پرداز — که شد ناسازی امشبان ساز — هنوز آن نغمها در پرده داری — که یوسف را ز جا برداشت زاری
چو قرگان تر زبان شد گریه آلود — چنین زخمی بر زین پیش کی رسود — که دل در خانه ام شیرازه حالست — چو در بیجاده ام قفل ملالست
اجازت ده که هم پرداز اخوان — ز شوم روزی بصحرا بال افشان — ز سیر لاله ریزم از جگر داغ — ز حسن داغ بینم در نظر باغ
ز تیغ کوه ریزم خون غمها — ز جوش سیر بر جوش الهها — همان بینم ز سیر دشت و هامون — که از ایام ماد طفل مجنون
پدر چون موج الحاح پسر دید — جهانش شعله آتشی بود آب گردید — بفرمان محبت داد ناخوب — که پیچد سر ز استرضای محبوب
بر و هر چند بود این قصه دشوار — سوالش را اجابت کرد ناچار — چو موج باده گردد شوخ جولان — بلی هر جا نگار حسن فتان
بنازی عشق را اول کند مست — که تواند زدن بر دامنش دست — چنان خرم که ترکان روز رزم — شدند اخوان یوسف زین بشارت

مجرد شبنمی میکرد جولان — در آغوش هوا صبح خندان — نگاهش ناگهان بر گلشن افتاد — گلش را خار در پیراهن افتاد

فرود آمد ز اوج سرفرازی — که بنید در گلستان دلنوازی — بمهر خود چو دید پرش صادق الگل — بر او فشاند دامان تغافل

مجرد یک نسیم حسن بی باک — فشاندش آبروی عشق بر خاک — تامل کن درین گوهر که سفتم — توئی آن گل من آن شبنم که گفتم

چنین افسانها هر شب زلیخا — بر اوراق نفس میکرد انشا — چو میزد صبح دم خاموش میشد — لبش از دل تهی آغوش میشد

بصحبت می نشست اما بدشت — که می سر میسد از قهر محبت — ولی چون مصلحت با زود می داشت — شکست کهنه اش رنگ نوی داشت

سراپا لطف و قهر آن نازک اندام — چو خورشیدش بکف هم تیغ هم جام — نمودی با انیسان زندگانی — ولی مخزون چو پیری با جوانی

چو در پیوسته بودش چشم بر راه — که تا کی گردش همخوابه آن ماه — نبو میدی و می همدم نمیشد — امید انتظارش کم نمیشد

بیاسائی ببر آرا ز انتظارم — تغافل چند جامی کن بکارم — که دل هم نشه گردد با وفائی — زلیخا یابد از یوسف سرائی

مبادا در پئی هیچ آفریده — **اتفاق کردن برادران مر دریش حضرت یعقوب علیه السلام و خواست تو استن یوسف علیه السلام تا کرا ابراهیم او بمدعا فائز سیدن** + — زبانها بر غرض گردن کشیده

غرض گویان چو با هم یار گردند — عزیزان بی خیانت خوار گردند

زبانها چون یکی گردد بتزویر — کند افسون شبان در سنگ تاثیر

بدین صورت قلم نقاش بسته — که نقشش بر دل شاهان نشست — لب تلبیس چون انسان گشاید — بشیطان راه خاموشی نماید

توان بیدست و پا از بحر جستن — جهان بگشادن توان شکستن — چو افسون میکند در انبیا کار — تو چون نائی معصوم هشدار هشدار

چو روزی چند در میثاق اخوان — گذشت آن مفسدان بی پدر همان — گل فرصت ز خار وقت چیدند — صلاح کار در افساد دیدند

بخلوتگاه یعقوب دل افگار — درون رفتند چون دیدند بیرون خاست — همه در علم سالوسی مسلم — همه در چاپلوسی اعلم از هم

درون پر عقده بیرون صاف سیما — چو شعر خوش در اعمال معما — شبیه صدق و کاذب چون خوش آمد — بباطن بولهب ظاهر محمد

زبان مخزن سینه اژدهی ملائم — سخن شیرین و زهرش در ملائم — بسا نیرنگ حیله ساز و فتنه آهنگ — چنین گفتند با یعقوب دلتنگ

گدای آئینه نور نبوت — پناه ما گروه عکس طینت — چراغ عالم و پروانه موئی — چو ما را نیست در عالم دگر کس

درین موسم که جوش اعتدال است — شمیم گل می ساقی شمال است — ز بستان بوته خورشید خاری — نعره غان نالهزاری نیاید

ز بستان بوته خورشید خاری — بخور مجمر گل هر نگاری — زبان سوسنش رنگین تکلم

بدخشان سوز کوه از رنگ لاله — صدف کش دامن ضحر از ژاله — صبا بر توسن شوخی سوار است — فضای دشت میدان بهار است

به مدت گر شبی با آن دلارا
بعمد تقریب بیشد محل آرا
نشستی هر کجا نازش نمودی
چو شمعش جای در پهلو نبودی

رسیدی گر بخاطر این خیالش
گرفتی دامن فوق و مصالش
زدی می خود فی الشخص جراتش دادش
که هر عضوش براهی رفتی از پیش

چنان وحشت زده شوخیش بستی
که موج نبض را دستش شکستی
بخود چون آمدی از خجلت ماس
بخاطر داشتی آن راز را پاس

زدندی بر طبیبان مژده
مداوا جست در سودش زیان بود
چو وقت امتحان بیشد همان بود

خدنگش جای دیگر صایب جست
همین آنجاش بر عشه در دست
چو تیر راجوب اگر دو چوبه تیر

بدو شد آه از آثار عریان
که ناید مرده صحبت داشت با جان
که با معشوق باشد لیک مهجور

زگستاخی کند خود را منزه
بحکم آنکه مرد از کند زن
چو خود را دید از مرد ستر زن

دل از وصل زلیخا دید ناچار
چنان کز نعمت شایسته بیمار
بدیدار تسلی شد چو دیده

چنان میسر است با آن عشق پرور
که با همشیره مصلی برادر
که مشکل تا خت بر مشکل گشائی

ز برق التفات چهان دیدخرمن
ز حیرت تلخکام عقلها شد
که زهرا ز شبر لی رحمت جدا شد

زلیخا چون ازین اندیشه وارست
بکار خویش بی اندیشه دل بست
بدل با عنبرین مویان سودا

چو عیش روز شب را یاد میکرد
چو شب در امبارکباد میکرد
بغل بکشاد در پرکش فغانرا

باهی سینه را میکرد پرنیک
چو شب بیشد چو موا ز مرس با یک
که بیشد شعله از نفسش خال اخگر

بعشق آن زن ز بس مرد انه میسوخت
هوائی خانه اش پروانه میسوخت
سر منصور رفتی داشت بردار

گهی سیکرد شرمش منع فریاد
لبش بندان خموشی مصلح بیداد
بچشم دیدی کردی در دل

که ای سرخانه نواز هدایت
چرا غان خاک جان از نقش پایت
کریمی مانع بخشائیت چیست

بدان ابرم درین صحرا مهوم
که گردم از هوا موجود معدوم
که بنشینم باشکی چند از پا

هوس گوهر نیم فرسنگ عشقم
چو دل تا زنده ام در بند عشقم
که من جوینده جسم گر تو جانی

کسی کز خون میولی بید ماند
بصورت نیز شش آخر میساند
بلالم گر کنند بجران نمیرم

چو با من آخرت پیوست باید
گسستن از منت چندین نشاید
بسوی مصر آثارت ندیدم

بسوداییت شدم سودائی افروز
پدر بیزار گردیدم وطن سوز
که خلف وعده بد نامت نسازد

فرو رده بسکه طاقش نخوت خاک — زوه پشت کمان بر روی افلاک — زبیر دلش صفا فارسیمیشه — چو شمع باده از فانوس شیشه
نیمش دست ببسمل فتاده — غبارش در گریبان گل فتاده — ز سیرش دیده گر سیگشت گچیز — شدی ثرگان چو صمع باده نگین
ز پرکاری چو آن پیمانه گردی — شدی وضع جهان معلوم مردی — بطرح نقش دیوارش نشسته — که مانی چین بر ابرو نقش بسته
ز نقشش خانه بهزاد در سوا — چو در شعر کابرد خیل بجا — دران گرزه می آید بجولان — هوا چون غنچه میگردش گل افشان
سریر صدر پیرایش که شاهی — شده از نسبتش بر خود مباهی — باوج هفتمه سر تا پا مزین — که تا باشد زلیخا را نشیمن
زلیخا از تماشا چون نظر بست — که نگاشت نگارنده عالی — کسی را نیشود چون چرخ خالی
که بنیاد دلش ویرانه باشد — خراب از جنبش هجران نباشد — بفرقم این مکانها ننگ پیزد — من و جائی که داغش رنگ پیزد
ز روشن دل تماشا خانه نشست — ز زمین تا آسمان فرخ و خشست — دلش در پرده این آهنگ میساخت — بمیدان جنون اش در پرده می تاخت
بیا مطرب بیا و نی نواز و نجم بر دوش — بزن مضراب و بنواز و بخروش — که بی شورم چنین رنگی ندارد — چو نارعاقه آهنگی ندارد

متنبه شدن بحکم الهی و سلوک زلیخا در مفارقت حضرت یوسف علی نبینا و علیه السلام

شنو منصور دار کدخدائی — که نامردیست بازن آشنائی
عروس اول حزین ناکامی آباد — ز داماد این دو لب خنگست — دهد معجون کافوری بداماد
چرا داماد این دولب خنگست — که عقد زن طلاق تلخ و ننگست
نمیرد گر براه این هوس گام — عزیز مصر کی میگشت بدنام — ولی بدنامیش باد در نیاید — که با فرمان حق کس بر نیاید
عزیز مصر در قصر تمنا — زلیخا را چو دید اورنگ پیرا — ستاد پیش رخ کیوان خرامش — شکوه از قطره اش در یا مرامش
بر و نش دید ماه شادمانی — جهان راز و صفای بیجهانی — مخصص کرد در دم البصیرت — مقرر کامرانی را بخدمت
که نیکماه مهمان عزیزند — تحصیل معیشت بر نخیزند — ز اسباب تنعم هر چه درکار — بگیرند از علم داران سرکار
ترنجم را بلند آوازه دارند — دماغ سوچون گل تازه دارند — خوانین ولایت را بحسان — سر افرازی فرمود و داد فرمان
که چندی تازه رو هر روز با هم — زلیخا را چو گل دارند خرم — بحرف از غنچه اش گفتار چیدند — بدهم زائینه اش را نگار چیدند
که در باغ جوان مستانه گردد — ز تنهائی رخ خورشید زرد است — رفیقت گر نباشد نازنینست — طبیعت را کند مهمان حشمت
بود در صبح کار غنچه شکفتن — اگر دلجو نباشد وای بر دل — بیاد تحفه هر لحظه شادش — نمودی تا رود عزت زیادش
که از جنس نفائس کارد انی — که از نوع ریاحین گلستانی — بخلوتخانه اش ارسال میداشت — بعکس آئینه از خوشحال میداشت

ولی آگاهیش از هیچ یک نه — خبر از سیر دورش چون فلک نه — دران محمل ز آب چشم گریان — بخون آغشته چون در زرخم پیکان
ز بوی گشته وعود قماری — دماغش داشت وضع دلربایی — کیش دل بر نوائی مطربان بود — که گوشش باشنید آن گران بود
بگوهر گرز دست بیجواست دستی — تاسف در لبش شقب شکستی — فتادی گر نگه بر لعل و مرجان — برون از دیده اش کردی چو مرگان
دلش را بود در خلوت طپیدن — گمان آه بر دوشش کشیدن — نمیدانست کارش را سرانجام — ولی امید طشتش بر لب بام
که شد آثار شاه مصر پیدا — زمین لرزیده بر خود تا نجارا — گرفت از شوکتش دنیا شکوهی — که هر موج هوا شد لخت کوهی
خرد پیرایه خاصان زلیخا — جواهر پوش آگاهی سراپا — شدند از آب فتاران پیاده — صدف کردار سر بر کف نهاده
چنین بر خاک پیش شاه سودند — چو گوهر آبروی خود فزودند — پس انگه یک زبان گشتند باهم — بداد استوار و رسم محکم
سلام مه بگردون عرض کردند — دعای کهربا فزون عرض کردند — زتقریر زلیخا چاشنی گیر — دعای باشتا چون شکر و شیر
که شاها شاه تیر باشی ز شاهان — بلند افسر تر از زرین کلاهان — خراج هند پا انداز پلیت — فلک در مصر دولت باد ولیت
کمان کی داشت این ترک ستمگر — که آید شاه گلشن را بخاطر — باستقبال و خود را نیچه سازد — وگر آید چه گنجایش که تازد
ولی نیسان چمن را گر چه صفادار — شکوه خویش را نشود نهاد او — خرد تحسین ز اسکندر نماید — ز نور آئینه گر جوهر نماید
غریبی برد از خاطر دلم را — گلستان وطن کردی کلم را — خداوندی نمودی لطف کردی — ز خسارم زدودی رنگ زردی
ملک را کرد گلزار تفضل — گل گلزار آن یک دسته بلبل — تجسین زلیخا پرتو افگند — که باشد بنده مرآت خداوند
باواز بلند از طرف آن تخت — که فیلش را فلک گفتی زهی بخت — زلیخا را نوازش کرد چندان — که گوش محملش گردید خندان
بساز گرم و لجوئیش لب کرد — که در آغوش گردون شیشه تب کرد — بندرگی چون بجا آورد و جاش — عنان برتافت سوی بارگاهش
زلیخا با وجود یکجهان درد — بشکر شاه خود را زنده دل کرد — غریو و پیر هیش او و قفالیش — بارد التخانه خود همایش
چه گامی چند طی کرد آن پریزاد — بکریاس سلیمان ارمش افتاد — شتر زانو زد و محمل تهی شد — بهشت جلوه را سروی کمی شد
بسان آسا بگلزاری در آمد — که فرودوسی ز هر کاخش بر آمد — ز هر جانب کنیزان گهر پوش — زیاد از نارپستان نازلف گیسو کش
سر خود را نوید تازه دادند — چو بار سرو در پایش فتادند — خراسیدان نهال سرگرانی — غبار خاطر صبح جوانی
بقصر خاص آرام آشنا شد — ز فکر راه چون منزل جدا شد — نظر بر طرح آن شالیسته منزل — کشود اما نهان از دیده دل
فتادش چشم بر زرین بنائی — چو قصر دوستی خاطر کشائی — ز منظرها بسویش دیده ها باز — بصحن رنگ رنگش نظر باز

اشارت کرد آدر وندب فیلے — نهان در موج زر دریا نیلی — چنان میریخت مستی از شبابش — که رم میکرد و نهد و ستان نخوابش
چو دریا بخارے از بر و بوم — جدا گردید از وی نهر خرطوم — اگر بر کوه آهن راه کردے — بهر جا پا نهادی چاه کردے
بزیر پایش از لنگر پناهے — زپشت گاو و زور خارپاهے — فتادی سایه اش هر جا که بر خاک — دمیدی کوه سودے در بر افلاک
تسلط بر بلند و پست ازان داشت — که خرطومی چو دست آسمان داشت — علم میکرد چون هنگام جید اد — سپهرش سر علم تر تیب میداد
دو دور ے گوش و سعت تو امانش — دو صحرا بود کوهی در میانش — بحیرت داده عقل از دیدنش تن — که کوهی بود و بر سر داشت دامن
دمش با تیغ بر خرطوم بسته — گریزان گشت و برق آبر جسته — زسنگینی خیال سالم او — زمین را خرد کردی لیشت و پهلو
بقهاری چنان غالب کدورا ن — به پرسش رفتی از غب کدورا ن — دمانش قلزمی دندان چو هنگش — سرش کوهی کجا بد چو پلنگش
زدی گر چرخ در میدان صحرا — هوا دیوار گشتی گرد و غبا — فرازش تخت آرایش بهائے — چو بر صبح بلندی آفتابے
نگویم تخت زانش ورقی بود — ورخشان در میان لجه دود — دتنبه بر سرش چتر ے که ازدے — مرصع بود و خاک روم تارے
شهی چابک سیر مانند شهباز — بروی تخت گردیدا آشیان ساز — روا روتا خت بر لشکر گه هوش — زمین شد آب و تا آسمان جوش
صدا پیچیده در گوشت از نقاره — شده رقاص بیگش چون ستاره — کشیده کرنا گردون بفریاد — زده بر خرمن کوه آتش از باد
تماش نغمه تا هدی رسا بود — که بی نائی لب نی خوش نوا بود — دف زهلقه بخوشحالی دل — بگردش گشت دستک زن چو حلاجل
به پنجم طرب افتر تخوش آهنگ — نجک آراسته تیر و کمان چنگ — پدر فرزند با هم عود و طنبور — زه بیگانگی از سیر شان دور
بسا د عیشش بزم خرمی چید — که زیرش هم زدی بر اوج نا امید — سماع لولیان و جوش او باش — تماشا جا نظاره شاباش
بسر بازیگران خوش دار چون سرو — همه رقاص و موزون بار چون مرو — مقلد پیشگان در شکل ساز ے — ملائک نمخ رده سلم ابلیس بازے
بدست خنده هنر لان بازار — زرشش سیخ و هم غط پنبه بردار — زمستقیان حق مست و صفا دوست — که در یارا برون آورد از پوست
هزارش در رهش چون ابر نیسان — بخاک از گوهری تر قطره افشان — درد یوار مصر از زر و زیور — چو صندوق لباس شاه خاور
از انجانب زلیخا راه پیما — گلستان ریز در دامان صحرا — بهر جا ناقه اش پا میرسانید — بسا رخیر مقدم میدوانید
شمیم تهنیت ها روح پرور — دماغ غنچه و محمل معطر — هجوم خلق و جوش شادمانی — محیط عمر و طوفان جوانی
براهش لیک کثرت رخبت هم — جهانگیر توانستی یکا دم — نثارش هر قدم کرد ند صد گنج — زمین گردید تا گردون گهر سنج
شدی هر کس نظر کردی بشوکش — شبیه عقد گوهر مو بمویش — زلیخا هم عنان بیم و امید — تماشا بر تماشا میخرامید

کشیدند از خوردش چون دو سیمین ساعد مخمل
بآب گرم کردندش ضیافت غزیه مهرسان مجلس طرازی وزان جاه و جلال سرفرازی

باغراز زلیخا گرم تر شد مهش در مهر او خورشید گر شد تحیتش زبان از خوشمزگی ساخت بشکر نعمتش صد سفره پرداخت

نجاصان گفت با یار فیقت از اینجا ولی امشب نه پیش از صبح فردا پس آنگه یار روانی همعنان شد بسوی بارگاه خود روان شد

بیاساقی بصاف عادت سوز جمال حسن ساقی را برافروز که جان با تن نخواهد زیست همدم زلیخا با غیر از آمیخت ناچار

رفتن ملک ریان به استقبال و داخل شدن زلیخا بمصر

چو محمل شد بمشرقی ناقه گزرد زکوه چنبغ چون صالح برآورد

زلیخا چون چراغ صبح بیدل نشیمن کرد در فانوس محمل

برهم ستم گر دید راهی براه راست چون حکم الهی غزیز از پیشرو و مشغوف و مسرور چو موسی مستعد خدمت طور

خبر شد شاه مصر و حکم فرمود که در شهر ملوک از شعله تا دود کسی فردا نماند در نشیمن وگرنه کشد جز تیغ گردن

پی استقبالگی بازه کشانید عروس ملک را زیور فزایند که می آید پری پیکر بمشتی بسیرین گلستان چون بهشتی

ز عکس شاه غوغا ریخت در شهر حنابندان بآئین غرا شد زمین و آسمان خوش دست در پاشد

بتزویج صفا مردم دویدند طرب تا وقتی آن شب بپایان که سر زد آفتاب سر سپید همیشه

شه از غلو تسر اسپردن خرامید ملک ریان سپاهی بود رنگین مضافاتش دامن دامن افشان بر ایشان

قوی هیکل دلیر اندام و جرار جمالش داده دولت را جوانی شجاعت را شکوهش پهلوانی

بمیل تاج کردی گر اشاره زوی انگشت بر چشم ستاره نبردستی چو گرگ حکم دستش

قدح نیز است مینا آسمان بود مگر می بست تیغش کهکشان بود کمان حلقه زنهگیرش نیفتاد

چنان در دانش و فرهنگ ممتاز که شعرش علم گفتی سحر و اعجاز نمودی کشتیش در آب گوهر

زبان کردی قلم را دست و پایش دهن دادی زمین را نقش پایش بجوشش آب را نیسانیت لیک

نثار مقدمش منجوا ست گردون تر از لعل بخشان کنج قارون دران دریا زیاد از موج ماهی

نهیب حاجبان در باغ و دریا شکسته بوی گل را رو قدم خا غزالان صبا تگ را صف آرا

ز فیلان تهور مست بی باک بجولان هر طرف یک حلقه افلاک سران و سروران بر استانش

نگاهی کرد سوی لشکری هم ز ابرش خار و گل گشتند خرم عنان شوخیش بچید چمکین

برون آمد چو می از پرده در دم — جوابی شد دماغ آرامی عالم — زلیخا را نشیمن خرگهی بود — که هر گلبرگ تصویرش همی بود

بگردش خطی از مشکفامان کشیدم — درون پنهان برون میگشت پیدا — از انجا شد نگه را کار فرما — عزیزش در نظر آمد سراپا

گمان شوخیش از زه برآمد — که تیرش بر نشان دیگر آمد — ولی چون داشت آگاهی ز اسرار — صبوری شد عنانش را نگهدار

بخدمت خادمانرا کرد خرم — صدف شد زر و مرجان پرورد دم — برون بردند نزدیکان و یاران — طبقهای جواهر بر بهاران

ز مجمرهای زرین غنچه زاری — ز اقسام عرق جوش بهاری — مرتب کرد در خوانهای زرکار — بدوش خادمان حکم بردار

بصد ناز آمد و رندید میشش — چو گل بارنگ بو کرد ند در خویش — چو رخ مشست و مطیب کرد خود را — بغرم بارگه برخاست از جا

بصد آیمکان آمد خرامان — رفیقش زمرهٔ خاصان نه عاان — بساطی دید چیده خسروانه — بهشت آرزوهای زنانه

نشست و انجمن را کرد رنگین — بخلق خوش چو بستان ریاحین — چو جامی می نبود آن بزم عصمت — بجلوهای الوان شد اشارت

دل آرا شاهدان باده سیما — بکف چون صبح زرین کف دانها — بگرد انجمن بسیار گشتند — دماغ آرای گل تا خار گشتند

یکی سوی مفرح کرد ایما — کز و ساز د جواهر خانه دارا — یکی زد چشمکی کز حب جدوا — کند چشم طرب را عرو نک وا

یکی از نوش دارو فیض دریافت — فراخش تا خت بر صحت ظفر یافت — یکی را کو کنار زاب دادند — نهالش را ز کوثر آب دادند

یکی را ذوق افیون بر نخیزد — چو سودا دید خاصیت ز عنبر — ز اقسام معاجین و شرابی — دماغ حاضران چون یاز تب یافت

ز حلویات آورد ند چندان — که شربت دار جنت گشت حیران — ز حلواهای روح افزا تر و خشک — لطیف اجزا چو بو عنبر و مشک

ز شربتهای چینی طرف خوش تیخ — لب خوبان ز شرمش صحن او رخ — تنقل بیشتر زان کز بیانها — طراز ند اهل خدمت کرد خوانها

شکر پیرائی از لب بیشه کرد ند — نبات مصر را در شیشه کرد ند — فواکه بر سر هم ریخت چندان — که حنظل زد دم از شیب صفاهان

چو شد وقت طعام و بو ز عن خاست — دماغ اشتهار اکرد روشن — هزاران قاب زرین سر بپوش — دران نعمتکده آورد ند بر دوش

هوا شد آسمان آب نانی — زمین گردید دریای چگانی — دو انگه سفره چین را نو تجدد مت — بتر دیک عز نیز از روی عزت

شود ش سفره خاصانه در پیش — دران بست از طبقها نقش رونق — ز گلها کرد اطلس را مطبق

ز آسایشرافت گلهای زیبا — شد از نانهای نازک گ پیرا — دگر خدمتگران هر سو دویدند — سپهری پیش هر اختر کشیدند

ز باغ اندر نشستن هر که گل چید — چو گلبن خاص خود چندین طبق دید — که بر انسان ملائک بر جمعت

ز انجا شو د چو خوان گاه — ز خدمت دست طباخ نشد کوتاه — نماید موج روغن بر جبینش

که چون نزدیک شهر آمد بکرم — شود گلچین ستم اقبال ما هم — زلیخا دود مان آرای شاهی ست — مغز گردد ازین تنهایی ست
کند شان بزرگی را زیاده — چو داند شاه قدر شاهزاده — غیر از شاه چون دید این تلطف — برون آمد ز چاه غم چو یوسف
زمین بوسید و بر آسمان سود — درین غم انچه لایق بود فرمود — روان گردید بنحوی مضطرب حال — چه سوی مستقل آئینه تمثال
سپاهی همرهش بیش از تصور — ولایت گیر تدبیر و تهور — صف آرائیش هنگامه چون شمع — مرصع تاج و سیمین جامه چون شمع
صف چون لشکر شیر نر باک — گریبان نره از دست شان چاک — رفیقش عالمان حکمت اندیش — چو دانش دستگیر شاه و درویش
سخن سنجان ره بیخویش بینانی — چو الفاظ مناسب با معانی — هلال و برق آتش دم هم آغوش — زه بالش کمان و تیغ بردوش
ز شاطر زادگان شوخی انگیز — خرامان در عنان صد سر نوخیز — کمرشان بسته شاخ غنچه تر — زده صد نغمه از هر غنچه بر سر
سماک از نیزه دارانش گریزان — بهر سو چون شهاب افتان و خیزان — جنیبت های سیمین یعل زرین — بجولان یک جهان باد رنگین
یکی بانیله گردون هم آهنگ — یکے بانقره خنگ صبح در جنگ — ز گلگون شهاب آن خوش عنان تر — ز شبدیز شب وصل این دان تر
سبا را از خجلت ابلق عرق ریز — خزان از شرم ابرش خورده میهیز — کمیت صبح اول زان خیالے — سمند ماهتاب این را مثالے
ز رقص این پریکیکر نژادان — فضای دشت شد بزم سلیمان — ز جوش مطربان بلبل آوا — خیابان گلستان راه صحرا
بدین آئین دو شب چون راه پیمود — سواد خیمه گاه صبح نمود — جهانی دید در صحرای زینت — برو بوش عمارت در عمارت
عمارتها و لیکن مخترع طرح — برون از شرح و وصف عالم شرح — بکارش برده بنائی هنرور — بجای آب و گل ابریشم و زر
چنان محکم اساس سخت و بنیان — که افتادن نمی گشتند ویران — میان آن عمارتها سوزون — خصار عصمتی مانند گردون
خمه چون پر و بال فرشته — بگردش پاسبان او در گشته — بهر سو سایبان ها بر سر هم — چو همت دامن افشان دو عالم
طنابی هر طرف محکم بر آنها — سر بام فلک را سر و بانها — بلندی از پس کمال خیمه اش دید — ستون و ندان بقرص مه رسانید
کشیده صف بسیکباز ان بمعرب — برآمد تا بیک میل از دو جانب — همه در پای تعظیمش سر انداز — ز شاخ غنچه اش گلچین اعزاز
بپوشد خورشید از سپهر رود تا فت — بزرگانرا بقدر پایه زر یافت — چو دور بست از راه طلب یافت — حرمگاه زلیخا شد نمودار
دویدند پرستاران درگاه — چو بوی مشک و عنبر بر سر راه — زمین عرض خدمت بوسه دادند — چو دولت در کمالش افتادند
نوازش کرد لطفش یک بیک را — گذر افتاد بر انجم فلک را — فرود آمد با قبالی و شانی — که گوئی شد سوار آسمانی
دمی بر کرسی زرین عزت — نشست آنجا که گردد ناظمان جمع — روان کرد از زبان مهر بانی — سلامی سوی آن صبح نهانی

ازین ره هم مده بر خود شکستی | تو شاخ برقی ان خاشاک و ستی | نخواهد شد مرادش از تو حاصل | بپندارد تو او انسان غافل
شود چون باد پر انسان هم آغوش | چو بحر از باد پیمائیست در جوش | چو در دریاس در خاک تقدیر | شود چون رشته شقاب خام پیر
گرت آمیزشی با او دهد رو | مدار اکبر ببینی رنگ ازین بو | بدنیا تا نسازی آخرت نیست | نگردی کشته تا ناحق دیت نیست
زلیخا را چو مشفق ساقی غیب | می تحقیق داد از جام لاریب | بیقین شد کاین سفر کارش نسازد | دل افسرده بازارش نسازد
بداد ش میرسد آخر درین راه | عزیزی کز غمش افتاده در چاه | بتقدیر الهی همعنان شد | براه صبر چون طاقت روان شد
بصد اندیشه طی میکرد منزل | چو راه تنگ عرفان را دلائل | چو در سر زد یکی بر آورد | بر آمد کاروان مقصد از گرد
بجائی منزل آراشد کز انجا | دو منزل بود تا مصر تمنا | فرود آمد سپاهی پیش از انجم | چو دریائی جواهر در تلاطم
بیا ساقی بشیر طرب ساز گاری | عروسی می برون آراز عماری | که داماد طرب در بزم مستان | بخرجامی ندارد دست سامان

بیرون آمدن عزیز مصر باستقبال زلیخا

بشارت جلوه گلگشت خوش رفتار | عزیز مصر را بر سر دویدند | که شد نازل بشارت آیت وصل | چنین تازه باستقبال گفتار
که از معراج تشریف زلیخا | نوید سرمه آمد از چپ و راست | زلیخا پیش خیل نازنینان | بشیران چون ملک فرخنده سیما
ببسوی مصر بال افشان پریدند | غبار از انتظار دیده برخاست | عزیز اول بهر یک او گنجی | شکوهت را مبارک شوکت و میل
برون آمد ز گرد ره بریدن | چو گل در خیمه گاه آرمیدن | بجوشن آمد چو دریا حمایت | چو عصمت کعبه محمل نشینان
پس آنگه تازه رو چون صبح امید | بدرگاه ملک ریان خرامید | بشه چون داشت معمور فلک جاه | که بندد فرد هر کس دیدرنجی
نسیم لطف شاه بنده پرور | بهار اختیارش ریخت بر سر | که از هر کار ما هر چیز خواهی | چه نقد و جنس حتی بادشاهی
درین تمهید صرف آبرو کن | نثار میهمان آرزو کن | معین شعله شمع آمد درین کاخ | بود ناموس گل بر گردن شاخ
بپه در ظل شه فیروز فالست | نصیر فخر و منقار بال ست | چو نامد دم ز سد اقبال مندی | ز ند مخدوم چتر سر بلندی
چو هم گردد نوای بنده زیر | شود آوازه صاحب جهان گیر | شکوه شاه را چاکر نماید | فلک را جلوه گاه اختر نماید
درین ویرانه ده باغیست شاهی | گلش عمال و برگ آمد سپاهی | گل و برگ از نظر اوت نازندم | بهار دولت باغست نازم
بسان این مادر بن ناموس خانه | که شاهان معظم آستانه | بمنسوبان ما چون بنده نسبت | گشاد از خسروان دامان دولت
تو تا آرامگاهش ره سپر شو | بهای عزتش را بال و پر شو | ز خاصان لشکری چون تو کسی | ببر همراه نیما برگ و بارے

بیابان گشته زان پر نور کوکب — رخ خوبی دور نقش مصر و مغرب — یکی دود و چراغ شام فرقت — یکی موج هوای صبح وصلت
زبیم دور باش چوب داران — بسوی ابر بر میگشت باران — وگر بر خاستی از دور گردی — شدی روی زمین را سبزه روی
فلک زین شان و شوکت بود خندان — که داد از غفلت دنیا پسندان — خمار آلوده میگردند و مستند — بحمال نیستی دارند دستند
خبر دارند این یکپشت ارزان — که خواهد چید شان سیمرغ مردان — بشاخ نخوت و اوج تفاخر — کشانیدا نیقدر بال تکبر
همه هیچند از صد عجب و هیچ — چو بر خود میپسندارند از هیچ — سخن کوته بجائی شاه ذیشان — که رخصت خواست بلقیس از سلیمان
بهر جا میکشودند از شتر بار — زمین از خیمه میشد آسمان زار — چو گشتندی بطی راه را غب — شدی پامال اردوی کواکب
شتابیدند از بس گرم در راه — سیه شد استخوان راه چون آه — زلیخا در عماری دانست تابی — چو گرداند در آغوش جنابی
زبان ناله را آهنگ میداد — گل این گفتگو را رنگ میداد — که آن نازک نهال دیر پیوند — که در خوابم ز شاخ شوخی افکند
بدیدار آتشم در آب و گل زد — بر خسارم چو گل ناخن بدل زد — ز ابر و چون کمانم خشک بی ساخت — ز قهر گان هر طرف چون تیرم انداخت
بچشم از دیده غارت کرد و خوابم — بدیدن چون نگه داد اضطرابم — ز فال افشاند موم در گریبان — بهر مویم ز موصد فکر پیچان
بگفتار رخشم دم سرد آموخت — بر فتارم بیابان گردی اموخت — بود روزی که گردد سر و با غم — شود در بزم میداری چراغم
نشیند با من و رخون نشسته — بغم پیوسته و ز عالم گسسته — سرم مردار و از زانو بدستی — کشاید بر قعم از رو بدستی
چو گلبن نیمشش خندان و خرم — بوسم دست و پایش را چو شبنم — ازین فکرش بخاطر ناگهان ریخت — خیال قرب خارش با گل آمیخت
برآمد از کدورت گفت با خویش — که شد همخوابه مریم دل ریش — بپای گل چو آب آخر رسیدم — بشاخ دو برگ آمیزش دیدم
ز من تا وصل را عمی نیست چندان — چرا چین بر جبین با شم چو هجران — زبانش کرد راه ناله را گم — دمیدا ز غنچه اش گل گل تبسم
درین دم گوش مالیدش سر و شی — بهر عضوش چو دل سر داد جوشی — که عاشق را نجوشحالی چه نسبت — گواکب را برآمالی چه نسبت
دلی خوش نیست جای جلوه دوست — که مغز غنچه باشد تنبه پوست — شب عشاق مهتاب آرزوئیست — شود گر صبح شبنم تازه روئیست
اگر بر آه پیچد بر نفس دل — وگر ز و دهان ناسوختن جان — گنه گاریست در زندان تن جان
کمانداری که شد نزدیک ما هیت — که بار انداخت در دوران اشک آهیت — هنوزت فطره در سیلاب سار ایست — هنوزت اول شورش طراز ایست
عزیزی کت بهر خواستگاری — چنین آورده باشد چهر اری — نه آن باشد که بردارمت از جان — بدان خاطر عزیزی دیگرست ان
درین ره گر نخواهی شد دچارش — بقدر حسن بینی انتظارش — ولی نومید نشین از تفضل — که خواهد کرد صنعت اخر این گل

سپاهی عاری از خلق و تهور — بیزم افتاده در میدان بهادر — چو تیغ از دست شان دشمن شکسته — چو تیر از شست شان بدخواه خسته

زلیخا زین تکلف‌ها و آشوب — که طالب را چه زینت به ز مطلوب — چه حاصل از زر و فوج و رسال و جاهم — مراد دیدار می باید نگاهم

عروس عشق بازیور نسازد — بدا دادی ز خود کمتر نسازد — ورا این بس که می تازم سکباز — جبین بر کف براه سجده یار

مرا این بس کز جذب خوبی هش دوست — برون آورد چون مغز از پوست — مرا این بس که اشکم در رکابست — غنانم آه و میدانم شتابست

مرا این بس که چون صبحم برافروخت — همان شمعی که در خوابم جگر سوخت — محبت را بار آلیش چکارست — بپاکش داغ و دل صندوق دارست

زلیخا داشت با خویش این ترنم — که آمد شاه خندان چون تبسم — که طالع را سعادت محمل آراست — دلیل کعبه ساعت نظرهاست

بسمت آرزو چابک سفر شو — ز شوقت آگهم پا چیست سر شو — بغل بگشای هنگام وداعست — وطن در گیر و غربت در سماعست

ز جاجست و چنان شد منقلب حال — که غرم تمکش آمد زو بنال — کنیزانی که میرفتند همراه — ز یاد از شاخ و برگ و دولت و جاه

همه چون شمع و فانوس چادر — بگردآن چراغی باد در سر — روان گشتند تا جائی رسیدند — که جوش محمل و جمازه دیدند

یکی زان ناقه‌ها آزموده — که عمری همقطار چرخ بوده — نظیر کوه اما جنبش آهنگ — شبیه آسمان اما شفق رنگ

طراز آب و رنگش بیش زان بود — که گویم سار بانش با غبان بود — چو سیلاب سلوک آهسته رفتار — چو ابر معرفت سنگین و دم دار

شدی هم جلوه گر ابر بهارش — کشیدی برق زین مهمازش — چو گردون کشتن رگان خدا جو — زوی پیش هر افتاده در نو

بهر راهی که وه چون ملک تن — فتاده راه گردونش بگردن — بگاه جلوه شیرین بهامون — صدی از شبه سر میکرد بیرون

سودی طی بیک هی شت و ایام — گذشتی چون پل از زور یا بیگام — فراز شش هم و مح عالی شکوهی — چو زرین پشته بر پشت کوهی

شده از عاج و از صندل مصور — ولیکن کرده نجارش زرگر — چنان در زینت و زیور نمائی بود — که صد نازش تبان خسروان بود

بکارش محو شیرین کار اعجاز — بطرحش مرحبا گو آسمان ساز — ازان عقل هنرمندان حصاری — پریزاد تصرف در عماری

بزنگ غنچه گر شبنم شود تر — دران در موج زر بیرون نگوهر — زلیخا چون عزیزی جسته از دام — بدون خیل و خویش و اقوام

دران محمل شتاب آهنگ چون ماه — درآمد یافت در برج شرف راه — کنیزان حرم با همنشینان — برا نخدمت و صحبت امینان

بهر یک محملی در خور نمودند — باعزاز بر مرکب کشودند — پس آنگه ناقه شوق زلیخا — چو کوه گوهری برخاست از جا

تعجب چون کواکب رخت بر هم — که چون عیسی بگردون رفت مریم — زده لشکر بگردش حلقه کنور — ولی چون حلقه در ابرو فتق در

بجلان تر رسیانش موکب خاص — چو پروین در میان ماله رقاص — روان گردید چون خرم بهاری — گلستان قیامت بر کف باری

سمران نامه را بکشود چون شاه — سوادی دید خوش مضمون دلخواه — مطهر نقش چون بال فرشته — بآب گوهر عصمت نوشته
که بعد از حمد آن بی مثل یکتا — که همتا کرد آدم را بحوا — خداوندی که بهر نسل و فرزند — بهم ارض و سما را داد پیوند
بحکمش در طلاق آباد عالم — بعقد امهات آبا بکرم — بعرضی میدهد تصدیع جاهت — عزیز مصر یعنی خاک راهت
که دانم گوهرم را نیست آن آب — که تاج قرب شاها نزادم تاب — ولی دارم ز صبح لطف امید — که آرایید سپهرم را بخورشید
نبود التماسم رد نیارد — گره بر گوشه ابرو نیارد — دهد در عالم امید وارے — بقرب خود مرا عالم بیاری
چو خارم کفو گل چیدان نیم خار — که گلشن را بود از نسبتم عار — بجامی تر دماغم کن چو لاله — بماهی اتصالم ده چو بالله
چه خواهد شد که چون من بے نوائی — باقبال تو کرد د کدخدائے — سوال آرزویم آسمانیست — اجابت گر نفرمائی روانیست
چو مضمون کتابت گشت معلوم — بر امد انگبین را راز موم — ملک را حکم خود رائی بران داشت — که ریزد در دو شب دو ساغر چاشت
که تا تاثیر می عشق زلیخا — دو دیدش در رگ و در پے چو مینا — جواب نامه تسلیمش رضا داد
رسول از ظلمت حیرت بر آمد — ولی روشن چو شمعش بر سر آمد — که آمد نامه آور نامور گشت
بیا مطرب ترنم را حدی کن — سوارم بر دلول بیخودی کن — ز خود چون نغمه باید شد سبکبار

فرستادن ملک طیمیوس زلیخا را به مصر

زغرب سد هدی حور م کرد — شه هفشه صید طاوس حرم کرد
زلیخا را بخلوت رو شگفته — طلب فرمود گفت آن راز گفته
چو شنید این بشارت فرت از هوش — ولی در دل که شهر مش دو در جوش — حیا زنجیری از سودای عشق است — ادب دیوانه صحرای عشق است
ز عاشق پیشه بیشتر نمی باید — حیای عشق بیش از حسن باید — چو شاخ گل سری افکنده در پیش — جواب شاه گفت آن سرو دلکش
که من یک قطره بی اعتبارم — بدست تست چون ابر اختیارم — چو شبنم گر بگلزارم فشانے — وگر بر دامن صحرا تو دانی
ولی گوید دل تلخی پسندم — که شیرین میشود در مصر قندم — شه از مافی الضمیرش چون شد آگاه — ز جا برخاست با صد فکر همراه
رسد تا کشتی کارش بر و نق — پذیرد برگ راهش تا سر انجام — مهیا شد تا خت بر گلزار آرام
نخست از انتخاب لعل و گوهر — جواهر نامه کرد افراد دفتر — ز هر جنسی که در سر کار دنیاست — ز هر نوعی که دولت را تمناست
قماشش رد بکار هر ولایت — ز یاد از تار و پودے فهم و فکرت — ستور افزون ز موی چار پایان — شتر بی حصر چون خاک بیابان
چو صورت خواجگان پاک سیرت — مقیم پرده درگاه عزت — قدیمی محرمان از ترک و تاجیک — قدم فرسا بجذبه منتهای نیز

بمضمونی که در دل داشت فرمود — که سازد برگ گل را سنبل آلود — منقش نامه پرداخت و در دم — که بستش رنگ بردازر دی خاتم

ز شاه مصر هم بر طبق مقصود — سفارش نامهٔ تحصیل فرمود — گزیدند آنکه ز دانایان رسولی — چو جبریل خرد صاحب قبولی

رسولی کامدی چون در تکلم — چو لب از کوش گل کردی تبسم — حکیمی شاعری شیخی ندیمی — مطیعی سرکشی تندی سلیمی

بزرگ از زر پیرکی کوچک فربهی — ز خوان هر عمل وافر نصیبی — کشایش در قدم چون همت خوب — بهر کاری منزا چون ساعت خوب

جدائی را نمودی راه وصلت — دو عالم را یکی کردی بحکمت — ز اسبابی که باب این سفر بود — با عدادی که بیش از بیشتر بود

چو دانش نامه گفت ای مایه دار — دران گلشن بفیشان ابر گردار — که خس گر تیغ همت بر فرازد — طفیر یابد اگر بر برق تازد

بهمراز همت عالی همیشه — پریزاد جهان دارد بشیشه — بهمت خاطر شاهان اسیرست — تذرو این چمن صیاد گیرست

گرفت و زو نشانی خیمه بیرون — که مامون مصر شد بل مصر مامون — روان گردید با اقبال و جاهی — که گوئی شد روان همت شاهی

بزیب و زیور سیار گردید — که صحرا تیغ جوهر دار گردید — پس از چندی که منزلها بریدند — چو صبح از مشرق مغرب دویدند

بعکس گردش دهر مکرر — ز دانجا آفتاب بخت شان سر — ملک طیموس اگه چون شد ازراه — باستقبال خاصان کرد ممتاز

بغوغائی ز شهر آمد بصحرا — که سیل از شیشه گردون بدریا — ز مهمان پروری شاه مکرم — با حضارش اشارت کرد و دم

شنید این قرده شوقش بیشتر شد — سمندش مرغ آتش بال و پر شد — بیک میزرست از زحمت راه — فرود آمد چو دولت بر در شاه

دمی استاد بر عالی جنابش — که تا از پا نشیند اضطرابش — پس انگه دوش بر دوش دل پاک — درون آمد چو در دل شخص ادراک

بهشتی از بهشتش زیب افزون — بصدر نش تختی از زر کوه پیکر — شهش چون چشمهٔ خورشید بر سر

مرصع پوش چون اوراق مصحف — بهر سو جلوهٔ اشراف و اعیان — چو اختر بر سپهر قدر تابان

سهی سروان زرین باغ شداد — غلامان در لباس حسن خدمت — مبارک رو چو اقبال و سعادت

خلل در سدز خود دارند غفلت — بدانی سجدهٔ واجب ادا کرد — که تحسین بر رسومش اقتدا کرد

که شد گنجینه دار عقل حیران — چو او آب جواهر نظم را تاب — بدخشان آب شد بحرین سیماب

که حسرت مغز چین را سوخت در سر — ز اسپان عراق و نادهٔ شام — ز یاد از وسعت میدان ایام

ظرائف هر قدر در نام گنجد — غلامان — چو فارغ شد ز خدمت چون بیایی تخت شاه آمد خرامان

بشاخ گل رسید آن غنچه راز — ز بعد دلنوازی شاه کشور — نمودش جاولی چون نامه بر سر

بدستش نامه داد آهسته رو بی اعزاز

هلالی بود و شب مهر جهانتاب — برون آمد ز رنگ دیگر از آب — تنش عریان شد از ملبوس آبی — فگندش صبح بر دوش آفتابی

چو فانوس خیالش جامه کن شد — درو باش تجلی پیرهن شد — کنیزان ریختندش از مهربانی — بپالیش بروئی زندگانی

لباس برگ گل پوشیده سروش — دل بلبل نژاد ان شد تذروش — بتشهیر لفی فرین ساخت خود را — که شد آئینه و نشناخت خود را

چو سر تا پا بزیب و زینت آراست — بتعظیم خرام از جا برخاست — روان شد همچو آب زندگانی — بسوی گلستان کامرانی

بقصر خود در آمد بار دیگر — درو دیوار شد آئینه منظر — ملوک آسا بتخت خود خرامید — فلک را داد آرایش بخورشید

عروسان ولایت را طلب کرد — طرب دا داد شد غم را غرب کرد — اشارت کرد خاصان را نشستند — پرستاران بخدمت در کمر بستند

بهار تهنیت هنگامه ساخت — که جنت را عرق در کوثر انداخت — گرفت آرام با خوبان همزاد — که همزادان شوند از یکدگر شاد

چو میشد روز گل میشد چمن را — چو شب شمع تجلی انجمن را — ولی هر جا که میشد انجمن ساز — ولش میکرد و سوی دوست پرواز

ز دنیا حرف مطلب کام میداد — ز اسما یا غیر شش بود او را د — اگر صد نغمه هر کس میسر و د ش — نمیگردید را هنگی که بود ش

بیا مطرب بگوشم کش نوائی — نوائی پرده سوز دلکشائی — که بنیم در رگ این هفت قانون — حرم نما که خواهد تا خت بیرون

کس فرستادن عزیز بنجواستگاری زلیخا

ز مغرب چون بگوش هر بروم — رسید این مژده و گردید معلوم

که بهر شور عالم دست تقدیر — قیامت را ز پا بر داشت زنجیر

زلیخا فارغ از قید جنون شد — بمصر حسن عقلش رهنمون شد — در ایوان جمالش حسن جا دید — به از اول بساط دلبری چید

چنان سر تا قدم خوبی اثر شد — که هر سو شیش به از سوئی دگر شد — سر تا جداری را هوا ش — بجوش آورد کاندازد بپا ش

ز هر شهراز معظم شهریارے — رسولی چون محبت سازگارے — بسوی آستانش می خرامید — سلام عرض مطلب می رسانید

بنزدیکان مطالب عرض میداشت — بهر دل تخم صد امید میکاشت — چو میشنید گوش ز دان نازنین را — گره میزد بر ابرو زلف چین را

بخنجر بر نار ضائی تن نمیداد — پریزاد قبولش دیو میزاد — عزیز آن خازن گنج امانت

یکی شب دید بود این خواب صادق — قضا را پیش ازین در مصر عزت — قضای مصر شد روشن ز نورش

درین اثنا که خوغای زلیخا — که مغرب آشوب دنیا — بجوش افسانه تدبیرش آمد

محرک شد چنان شوق بلندش — که آب افشاند بر آتش سپندش — که نثر نظم انجم را ادب کرد

خود مستی که هر بو نگ می بخت — گه تجنید یکلکش هر چه بخت — بلفظے داد معنی را ز بانها

سراپا التفات آن سرو آزاد — جواب آن گل نالان چنین داد — که بهر شبی خوشست از عاشقان یاد — نه خندانی که از غفلت خورد پا

ببوی دوست گر صد پرده یابد — نباشد گرد لیلی ره نیابد — نگیرد از کس سراغ راه نایاب — که باشد رهنمایش هر نفس باد

کم از بلبل نه دانست بلبل — که در گلشن مرادش میکند گل — مقام و مسکن شمع از کرا پرسید — که بر گرد سرش پروانه گردید

نباشد رهنمائی در ره یار — صبا را کیست رهبر سوی گلزار — تو هم خود در شمار عاشقانی — چرا نامم ز نشانم را ندانی

سوالت را نسازم لیک با طل — که از منعم نزیبد رد سائل — غریب مصر م و نامحرم عزیزست — همینت خضر ره بس گر نه میرست

زلیخا شد چنان زین گفتگو مست — که خواب از دیده بیهوشیش جست — ازان افیون که خوابش بخت در راح — مزاج فاسدش آمد با صلاح

چنان رم کرد بد خوئی ز خویش — که عقل رفته باز آمد بسویش — گشیز انوارش کرد یک یک — بداب هوشمندی اندک اندک

که از خوشحالی مفرط مبادا — مفاجاشان کند افسرده برجا — سوالی هر که کرد از وی جوابی — موجه گفت و زد بر آتش آبی

پرستاران شدند خجسته خجمع گرد — ندیدند آتش افروز رگ گرد — بحال اولش چون باز دیدند — شعورش را جنون پرواز دیدند

یکی از انها بخلوتخانه شاه — در آمد بارخ خندان تر از ماه — که شاها مژده کز اندوه رستی — صدف بیداد حسرت را شکستی

بگو دل را که از تنگی سفر کن — بگو لب را که راه خنده سر کن — که فرمان خدای حال گردان — مبدل کرد درد را بدرمان

باگاهی موفق شد زلیخا — برآمد آفتاب از بر سودا — فراجش خواند در سر استقامت — کتاب آب در نگش یافت صحت

چنان سنجیده اش دیدم که گوئی — زبحر جنون نشنید بوئی — ملک زین مژده از جا آنچنان جست — که بر اکلیل گردون عشقه زد دست

روان شد سوی آن عمدیده فرزند — چو دیدش مطمئن گردید خرسند — کشود ش پا که پای بی جنایت — نه بندد کس بزنجیر عدالت

زلیخا چون ز قید آزاد گردید — چراغان جنون را باد گردید — بحمام تن آرائی در آمد — تن حمام را جان در بر آمد

سر حمام چون زد بوسه بر پاش — عرق شد بر سر اپایش گهرپاش — باعضایش چو مشکین قطع پیچید — پرند شب ز مهتاب گردید

چو سیل آب گرمش زد بزانه — در آمد همچو گوهر در خزانه — نمودی طاس بر فرقش از دور — ترنجی بر سر فوارهٔ نور

فضای پیکرش تا دید حمام — بخارش ریخت در مغز بادام — بگردا گرد او پیران وفادار — چو زلف آماده خدمت گرد رخسار

گره بگشود از زلفش بنازی — که عمر رفته را بخشد درازی — بگیسویش کف صابون درا میخت — چو کافوری که با مشکی برآمیخت

سفید آب رخش بر غازه غلتید — ز پایش سنگ سرمه گردید — ز کلفت گشت پاک آن پاکیزه — که شد روشن بآبش اندام

نمیدانم چه افسون خواند حمام — که بر آئینه زد صیقل نم او

شبی در پرده شکر و شکایت — بیاد یار میکردم این حکایت — که ای داغت چراغ افروز جانم — خیالت شعله شمع روانم
چه میشد می زدی آهم شد مبرهن — که چون آئینه رخ تابیدی از من — چه گستاخ از آب دیده رو جوش — که چون موج جش نمی آئی در آغوش
بود تا کی سراب ماورین بر — مرا از نخجیر پا خاک بر سر — متی چند از تو باشد قصر جانم — ستون صفه ور واستخوانم
من از اندیشه ات چون لف برشته — تو در صد پرده مستور نشسته — نمت در جستجو در چشم بسته
تو چون پیراهن پرواز دشت — سر من گریبان گوهری حیرت — تو پنهان گوهری در گنج نایاب — مرا در رشته جان تاب در تاب
ندانم منزلت در نه ز نخجیر — کیم کردی درین زندان ازین گیر — نگیرد دام ها ی راه سیلاب — بیک جنبش ز ثمر گان بیندر خواب
ازان در خانه صبرم نشسته — که تیر از سنگ برگردد شکسته — نه یکدرست نه یک مسئله ساست — که روزم از تو شب با هم بلاست
بکش دامان لطف از خاکساران — که رو بر رشته دارد فیض باران — تر حم زینت حسن بست فی ریو — ز آرایش بگردان رو بکش سر
نگاهم بی رخت از چشم گریان — نمی آید برون چون عکس مژگان — نمی سازد دلم خو با طپیدن — که مرگ شعله باشد آرمیدن
ز بانم بر سخن تیغ آزماید — لب از موج نفس زنجیر ساید — نمیدانم جهانی هست جائی — تماشای گل و سیر هوائی
همین خواهم شرار آنگس فروخت — چراغت را نبوز خود مرا سوخت — بشوقت گشته ام زان سخت پیمان — که نی را میر باند آتش از نیستان
کسی را ره دیارت را ندیده — که زو پرسم کشایم پای دیده — بگردی بر سم کز پای دیده — نگر هم خود در آئی از در من — بسوی خویش گردی رهبر من
بگوئی سر خوشم سازی به گفتن — بخندی در دلم ریزی شگفتن — ز رخسار تو گل چیند نگاهم — ز گیسوی تو سنبل دست آهم
ز چشمت رم دهم آهوی غم را — ز ابرویت کمان تیر الم را — بنازد لنوازت راز گویم — اگر صد بار گویم باز گویم
ز امیدی تو پرسم راه کویت — که پرواز ی توانم کرد سویت — درین گفتن که مژگانش نم گان — رسید اما چو مهجوری بجانان
هنوزش خواب در فکر ربودن — که چشم باطلش گردید روشن — عیان در روضه دل دید بیخواست — همان سر کش سهاری را که میخواست
قدی چون سرو رعنا کشیده — رخ چون صبح زیبائی دمیده — قماش حسن آن گلدسته نور — ازان اطلس کسی موئی نیافت در طبر
لبش را با کمالی دیده همدوش — که کرد از دیدن اول فراموش — چنان شد بر غرش حیران یکدل — که رفت از خاطرش رنگ پریدن
چو گیسو مضطرب در پایش افتاد — زبان بی آرزو بر یکبکشاد — که ای معشوق حسن آباد دنیا — بدیدارت دلم خوش دیده بینا
ندانم کیستی بکشا لب ناز — که روم خوش دماغ از غنچه راز — بگو دشمن این صحرا نشین را — زنامت خویش کن این ناخوش گمین را
دگر چندی کند سستی تلاشم — نه وقت سجده میکرده باشم — گه از نامت کنم تمنون زبانرا — گه از سمت دیارت جسم و جانرا

گهر افشش نبودی گر نگهدار — گل بی پرده رفتی سوی بازار — پرستاران ز سوزش بی خور و خواب — در و دیوار زود ز خوف سیلاب

پدر گر دید چون از حالتش آگاه — چنان تاریک شد کاینه از آه — بران شد تا درین میدان افسوس — کند رنگین بخونش تیغ ناموس

مگر بیداد قهرش آتشی — که میدید از گناهش بیگناهی — به نزد یکان محمد هم کرد تدبیر — روا دیدند پا بغی را ببر بخیه

بزد دستی گرز بخیه میهیا — فگند آن طره اش بر گردن پا — بساقش چشم زنجیر آشنا شد — نمید انم محبت چون ضیا شد

که بر پایش سلاسل گفت بنگر — نگار پای گلبن سایه او ست — بداغ آن شعله را محبوس کردند — چراغی را بپطاوس کردند

شد از خشکی درین دریا پشور — روان بر سینه ماهی صف مور — چه میگویم معین صیاد تعظیم — بدامن گر گرفت آن ماهی سیم

شد از زیر نگین گردنده گلزار — بیک سنبل دو شاخ گل گرفتار — زلیخا بسته چون پا در روان دید — ز غم بر ناله چون زنجیر پیچید

غلط کردم سکون از عشق دور ست — ولی حیرت چو زور آور ضرور ست — نمید انست راه خانه یار — کز ان تدبیر شد افسرده رفتار

وگر نه ریختی بر خاک تدبیر — ز پایش چون قلم حل کرد زنجیر — نه آه و اشک آن بیمار سودا — گهی تپ گه عرق میکرد پیدا

اگر میگفت جز در خون نمیخفت — وگر میگفت جز دلبر نمیگفت — بیارب یار خود را در طلب بود — بدین گفتار شوق اگر الب بود

اگر ای دل ببوده از من دلت چیست — که وصلت را بهجر انجم گذر نیست — ز دلبر نیست دلجوئی گناهی — اگر حالم نمیپرسی نگاهی

مرا تا کی ز خود مهجور داری — چو عیب از حسن خویشم دور داری — بسر بردن مه خورشید پیکر — بدین آشفته حال سال دیگر

بیا ساقی رسا کن شوق لبتم — قوی گردان بزور باده دستم — که از هم بگسلم زنجیر ها را — زنم بر هم صف تدبیر ها را

خواب دیدن زلیخا حضرت یوسف علیه السلام را مرتبهٔ سوم و از زنجیر جنون آزاد گردیدن

نوا سنجیست عشق زیر و بم ساز — که از خرد حیران ز کارش — جگر دار جنون از زان کارش

نزد بر تار استادی چو مضراب — بقانون دهد هر گوش تابی — دهد چون با کشاکش دست پیچند — وگر آهنگ صیادی سر اید — قفس جائی گل از گلبن براید — بقولی میکند دل را مقید — بنقشی از گرفتاری مجرد

بچان نغمه ز زنجیر سازد — ز موجی نالهٔ سوهان طراز د — نواز د هر کرا در عالم دل — گهش پروانه ساز د گاه عاقل

بخاطر ها ز ی پیچیده درد اعم — که دامش بود سودای دلارام — ازان قیدش نشد آرام حاصل — که در زنجیر رگهامی طپد دل

ز دیدار او نشستن صبر پیشه — که یکجا دید میگردد همیشه — جنونش دمبدم عیشد فزونتر — چو عمر از گردش افلاک و اختر

ولی بر عکس عمر پیری انجام — جنونش را جوان میکرد ایام — نه از زنجیر پایش را خبر بود — نه از سودا سرش را درد سر بود

به بیداری نیم گر لایق آن — که بینم روی آن خورشید پنهان — موافق ساز باری خود بابینم — که باری دیگرش در خواب بینم
بآب دیده میکردم این مناجات — که خوابش برد تا گاز ارحاجات — دران گلزار دید آن نازنین را — چراغ آسمان شمع زمین را
کرمی آید چو شاخ گل بجنبش — برنگی کاب میشد گل ز بویش — باستقبالش از جا جهتی سفر کرد — ز دیدارش چراغان نظر کرد
دراغشان شد ز مژگان چو جویش — بپای دوست یعنی بر سر خویش — زبان را با کلم آشتی داد — ز لب عرض حال آغوش بکشاد
که ای آب حیات تم خاک پایت — چو آتش زندگی بخشم هوایت — بمژگان تا کی از چشم آب ریزم — بجا روب بکتان مهتاب ریزم
ز اشکم کوکه سیماب اضطراب است — تلاطم خانهٔ دریا خراب است — ز فریادم کر و شد چشم بر گوش — سپهر از صبح دارد پنبه در گوش
نبودم گر بنزد اوار حضورت — چرا بر ظلمتم میتافت نورت — گرم شمالیستد دیدن نمیدی — چرا امشبم نقاب از رخ کشیدی
دلم بردی و کردی پشت بر من — ندیدی از برق این بیداد خرمن — گلی لیک از گلت بیش است صد است — بهارت کمیت گلزارت کداست
چه باشد گر بفتوای مروت — کنی آزادم از زندان حیرت — بسوی خویشتن راهم نمائی — که دانم در کجائی و ز کجائی
جوابش گفت کای شیدا شمائل — بعشق دلفریبت حسن مائل — ز هجرانم تو گر داری ملالی — مرا هم هست در خاطر خیالی
ترا گر خواهشم گل کرد از گل — مرا هم خارخاری هست در دل — نیاز و ناز باشد رشته و موم — چو سوز در رشته حال موم معلوم
ندارد حسن بی عشق آرمیدن — بهار از ابر نتواند بریدن — مدان از آب روی خود مرادور — که فی الکسر دهد آئینه را نور
تو در رو گر چو چشم اشکبارم — منت در پرده چون دل بیقرارم — ز دصلم کام خواهی یافت آخر — زمان را رام خواهی یافت آخر
که بر گ هر نوا در بند وقتست — بشرط آنکه داری پاس عصمت — که عصمت شرط باشد در محبت
ز هجرانم هوس بر در نکردی — بعشق ما که دامن تر نکردی — بنام من دبین حکمت سر است
ز غیرم خویشتن را دور سیدار — که صبح از فتح بندد غنچه در کار — خیالت را مکن موزون بهر فکر — که دارد دلربائی لعبتی بکر
مدان همخوابهٔ خود هر حریف را — صبوری پیشه کن مشکن صدف را — ز لیخا زین سخن افزود جوشش — جنون بیدار شد خوابید هوشش
چو در دل نخوت این افسانه اش یافت — ز چشم آرزویش رفت چون خواب — سر از بالین این سودا چو برداشت — ز محشر سینه پر شور بر داشت
شرارش تشنهٔ دریا شکارے — غبار آمادهٔ صرصر سوارے — گریبان چاک و چون زخم نمایان — ز هر گان سخت بر گل شبنم شور
زدی گر سوی بام از بیخودی گام — که خود را هم چو طشت انداز و ز بام — گهی میشد برا هنر اشتابان — که باشد خانهٔ مجنون بیابان
ببر دیش گر ز بستی پاسبان ور — دویدی جانب صحرا چو صرصر — وگر منعش نکردی باطن عشق — شدی از بی حجابی خانمان عشق

تو گر خواهی که حاظر را بدانی / بگو بیگم گر بحال خویش مانی / بپس آنگه بناهز آه جانتاب / بگوش سایه خواند افسانهٔ خواب
چنان شد دایه حیران آن سخنها / که نتوانست از حیرت رسیدن / ولی خود از نجود آن بیگمان داشت / چو اغش از نصیحتها بره داشت
باصلاح دهانش روغن پخت / کشید از مغز بادام شکر خند / بسی مالید آن پروانهٔ راز / بران شمع طراز وحشی روغن قاز
بتعمیر شکیبش خاکها بخیت / بفکر آب در نگنش نگهبان ریخت / ولی از شور آن خرمن نمک سود / سر کوئی نشد کم بلکه افزود
جهان در صید وحشت بال میزد / برون ناخن بدل چنگال میزد / بلی افسون بعشقی میکند کار / که دارد در گریبان از هوس خار
ترا عشق تقدیری ندارد / چو خورشید این جوان بی پیر دارد / نصیحت عاشقان از شکند سنگ / نفس بر شیشهٔ خالی زند تنگ
می گوثر نه انگوبیست کز باد / کند تغییر و گردد مست بنیاد / چو حالش دایه بر وضع دگر دید / نصیحت کردن خود بی اثر دید
نهان با شاه مغرب کرد اظهار / سراسر قصهٔ آن ماه رخسار / پدر از حال آن شوریده فرزند / عنان راه صد تدبیر افگند
بران معلوم شد آخر ز آثار / که مه را مهر دیگر برده از کار / بصبر اندیشه مار را رهنما شد / که سنگ از لعل بی بها شد
غرور بادشاهی را دماغ گفت / که نتوان گوهر آتش بسوخت / تحمل کرد تا بیند رضا چیست / بفرمان قضا حکم خدا چیست
بیا ساقی می چون رنگ یوسف / بیعقوب خمارم کن تعلف / که گردد مصر سودائی درونم / بجوش آید زلیخای جنونم

خواب دیدن زلیخا بار دوم یوسف علیه السلام را

زلیخا نیم مست بادهٔ شور / چو صبح از شب گزید آن جان بنور
دلش با عقل و سودا در کشاکش / شناور در محیط آب و آتش / بظاهر حسن داد و درس نازش / بباطن عشق تعلیم نیازش
ز یکجانب حیا دستش گرفته / ز یکسو بیخودی مستش گرفته / طلسمی گر بافسون عقل بستی / بایمای جنون در هم شکستی
چرا غی گر خرد میداشت بر کف / نسیمی عاشقی میگفت تا کے / مجالش بود رسوائی شنیده / زهر عضوش دل مستی دمیده
دل خوشبوئے شعرش خوبی رنگ / سبوئے عصمتش دیوانهٔ سنگ / تبکینش بسکتازی هم آغوش / خرامش تا دمیدن دوش بر دوش
بدین احوال چون طے کرد سالے / شب دیگر چه شب رو زد صالے / لب دل را بافغان آشنا کرد / بمحراب فلک روی دعا کرد
که ای عشق از تو رسوا حسن محجوب / ز لطفت دیده طالب مطالب / تو گر خواهے گل از آتش برآید / ز دود و خون مئے عیش بر آید
ز آهم خانهٔ هجران بسوزد / چراغ وصل در دوشم فروزد / ز بیرحمی سر دلدار گردد / فراق آئینهٔ دیدار گردد
بفصل مان تو رنگین شد رخ گل / ز زیر چمی سر دلدار گردد / فراق آئینهٔ دیدار گردد
که نومیدی پرد از چشم بلبل / بتقدیر تو شمع آن مجلس افروخت / که مال فرقت پروانه را سوخت
تو با خورشید کردی نسبتش خاص / که بر سطح هوا شد ذره رقاص / مرا هم عیش ازین هجر بر سپند / بوصلم مست کن مخمور مپسند

نظر مردایه کرد اما بقهری | که از هر دیدنش بیسوخت شهری | که ای شیر آوری خورشید چون صبح | بدامن پروری خورشید چون صبح
اگر ما بنده ایم این خوجه ما را | تو هم دیدی که این دو دانه ما را | اگر با این پریرا زر خریدیم | تو هم لبیار زر بردی و دیدیم
بجا گاهی کند گر التفاتی | تو گیری هر دم از لطفش براتی | از و هر روز شیر لفت مهیاست | دلیل این سخن خورشید دنیاست
دو پستانت چو شیر از زر عون است | سر نیت فربه از پروردن اوست | زموی اوست نی از شکبای | که باد در بروت زلف دارای
بروی او پریرویان ایجم | گهت گونیاز خانون گاه خانم | شده منظور دهر از لطف خورشید | وگرنه جانب مشرق که میدید
ز گل در گلستان دارد تمکن | وگرنه توبه خاریست گلبن | بروگر چشم دلداری ندارد | متاع سرمه بازاری ندارد
نباشد حسن گر آرایش اینگ | عبیر از بو برآید غازه از رنگ | تواش از صد طفلی تا جوانی | جمال آرای حسن جاودانی
تواش پرورده در دامن ناز | تو زنگی نی غماری زود چیزی | که از دامن تجربکی برنیزی
تواش پیرغم ما نقش پرده | تو بر او ما بخدمت تکیه کرده | چو روز پرسش گستاخ داری | چرا حالش نمیپرسی بزاری
عجب دارم که می بینی چنینش | چو موست نیست رویی در نگینش | باستغفار حالش سر ندارد | ز دل گرد ملالش بر ندارد
چنان شد زین حکایت دایه شیدا | که بیخود رفت تا پیش زلیخا | دعایش کرد و گفت ای من قدایت | سرم را آبرو از خاک پایت
چرا گردید ظاهر بی تامل | ز رخسار تو زردی چون گل | چرا چشمت گریزان از نگاهست | دلت دیوانه صحرای راهست
تو ئی امروز معشوق زمانه | ز دولت را حلیست رنگ عاشقانه | ز خوبانت هوای کیست در سر | که سر و گشته نالان چون صنوبر
درین گلشن همیر یا بهر از | فرو دارد چو نرگس گر سر ناز | سلیمان منتظر تاز و بسویت | پری طاوس وار آید بکویت
بحکم ورزادگان هفت کشور | بوالا گوهران هفت منظر | بهر کس گوشه ابرو نمائی | کند بر آستانت جبهه سائی
ترا خود ناز دارد باید آخر | غمت را غمگساری باید آخر | زمن پنهان مکن راز دلت را | که من میسازم آسان مشکلت را
ز لیخا نازنین دیوانه عشق | تماشاست بیو منخانه عشق | کشید آهی و گفت ای محرم راز | عروس حسن را مشاطه ناز
اگر پیشت نمیگویم غم خویش | نمیدانم ترا نامحرم خویش | بدرد گرده و دارم گر نگویم | که تو ان کرد اظهارش بامید
دلم را برد و اندر ماند انم | که دلبر کیست تا از دل بجانم | ز کاری من ببیرون نیاید | ازین غمها پری بیرون نیاید
پی سو لیست در صحرا تبرے | سر سو سفیدے در حصیرے | ز شمع بی نمودی دگدازم | بحسن بی نشانی عشقبازم
که از گلبن گل نارسته چیده | که بیرنگ عکس آئینه دیده | پرم را سو نقندا مانبورے | که زیبد کس نامم طوطیرے

همین رازست کز اعضای گردون ... کواکب گشته دمسرکرده بیرون ... همین رازست کش بجز تهٔ دل ... برو افگنده پوشش گفته غافل

همین رازست کز هر خار سنگی ... طراوش میکند هر جا برنگی ... همی بوگرد و واز گل برآید ... گهی آواز از بلبل برآید

اگر نه عشق تا بد اضطرابست ... دگر به آفتاب حسن تابست ... بهر دل کین سبک جمکین وطن کرد ... بماند از لب سوا سخن کرد

زلیخا نو نیاز بیقراری ... تنک ظرف شراب را زواری ... خیال صورت نعل ابش چنان داشت ... که شب خوابش نمی بیچید تا چاشت

بروز از همنشین بود انچنان تر ... که میکرد از نگاهش خاک بر سر ... ز تابش موشب آشفته کاران ... ز آب دیده رویش روز باران

سراپایش ز جوش گریه بیتاب ... نمودی چون چراغ عکس در آب ... دماغش کورهٔ آتش هوائی ... دلش سیمابی و رنگش طلائی

دمی غافل شدی از گریه گر چشم ... گشیدی میل جائی سرمه در چشم ... زبان کردی اگر در نالهٔ اهمال ... دلش بر لب دویدی همچو دجال

ز گلبرگش دماغ شانه تاریک ... چو در شعر نوائی آنکه باریک ... ز چشم شرمناکش شرم محبت ... چو صاحب نقوائی ترک سبحت

لباس پیکرش بیتاب خندان ... که آتش داشت گوئی در گریبان ... ز گرد حسرت آن شمشاد عمناک ... نمودی طرهٔ اشن چون دام در خاک

ز پیشانیش داغ عدل نمایان ... چو عکس روی خضر از آب حیوان ... ضعیفی بسکه در بر داشت تنگش ... در آوردی ز جا پرواز رنگش

دلش در آشیان پرواز میکرد ... زبانش نالهٔ بی آواز میکرد ... بکس میکرد گر لطفی غضب بود ... وگر بادا به دم میزد جلب بود

کسیران راعبث دشنام میداد ... انیسانرا ز وحشت کام میداد ... قدیمی خدمتان تا خانه زادان ... بحالش زار و شب بودند و حیران

یکی میگفت نین شاخ گل افسوس ... که آتش زد بجان آباد ناموس ... یکی چون رکشش نمناک میدید ... بساط گریه تا افلاک میچید

یکی خشک از تحیر چون دماغش ... یکی زد از گل رویش چو کاهی ... یکی از قامتش لرزیده آهی

یکی از گفتگویش یاد میکرد ... یکی جان دادی و خرجش خریدی ... یکی دم بر غرائیم خوان دمیدی

یکی در رویش تصویر کرده جسمی ... یکی سیگفت سودای مزاجست ... بمجونی فراخورش احتیاجست

یکی از منجم بود امید ... یکی دیدی چو رنگش را شتابش ... زدی از شانه سوزن دم چو آتش

یکی چون قرهٔ میغ لطیف ... که باشد غیب دانش کو ... که از میخانه ام را بحق هست

نسم نخستین گوهر تابیر ... که گر دندازمی مطلب قدح گیر ... عوارض فی بلای دیگرست این

ندر جان کسی از عشق بردن ... که میر دلیکپا او نیست مردن ... ازین غافل که عشق کافرست این

ندر آور پریشان تا مل ... بیکجا جمع چون یکدسته سنبل ... ازان معجون قدان یکمشت مخروان

طلسم خیه بستند و شکستند ... له میجوشید چون فواره خون

نوشتی گل برخسارش که داغم / بموسنبل که عطری بر دماغم / بدان عصمت که سوشیون چون نگین ناخت / بخون سرو بک اول فصد ساخت

ز چشمانش دو صد جوی روان چشمه بر رو / دنا هی بر کنارش از دوا بر د / فیرین کشته انگشتان بخا تم / زده مهر خموشی بر لب هم

گل اندامی که از گل پاکشیده / نهاده شیش پایش نقش دیده / خوش آن عاشق که در مهتابی خوان / کند ما هیتش من شب تاب

بشرط آنکه هشیاری نباشد / هراس مرگ و بیداری نباشد / زلیخا دید تابی زان شمائل / که شد چون سینه صبح آتشین دل

بعالی نشه جنبش دل چنان داد / که بینای تهی آمد به فریاد / کشید از گردنش چون شمع گردن / ولی بر سوختن برگریه کردن

ز سر تا پای آن سرو روان باغ / شکوفه پا تا بسر یک پیرهن داغ / چو گردآخر فشانی شبنم صبح / گلاب افشاند بر آتش دم صبح

کشود آشوب بیدا ریش فرگان / که باد آشفته چون خواب پریشان / زلیخا چون سپند بے قرارش / ولے نا دان سر بر نفشوش

گلی خواهید شد بیدار با غے / چو باغ آنش بجان افتاده داغے / همه حیرت که آن آئینه نور / که بیدار است کس از دیده مستور

نمودا ن کدام اسکندر آمد / که بر ظلمات در دم رهبر آمد / زهش را باز خواهم دید یا نه / ز سر دشش نا خواهم چید یا نه

چنان شید ا بیش کامل اثر بود / که آر بیدار گشتن بی خبر بود / گلش را دید و رنگ از بو نمانست / گرفت آئینه پشت از زر و ندانست

بر آن شد کا تشین مے اهر آرد / که نی عصمت نه مستوری گذارد / ولی چون تازه را ہے عشق میر نافت / سوار از دل در گرد نیفت

بخود دار ے عنان از بیخودی تافت / بدست آتشین موئے زره تافت / حجابش مانع جوش نظر گشت / بر ابدا از افق خورشید بر گشت

دلش دهقان کشت گیه کارے / لب از بیم کسان در خنده بارے / حرو مندے که با ستان نشیند / بخون غلطد و نی خندان نشیند

بروی دیده زد موج تبسم / که از شیرش لب شکر گند گم / کنیز آنرا بخدمت کرد مسرور / که یعنی نیست در شیر نیم شور

بارا یش چو زد نقش بجا نه / بجا ے زلف بر رو در بخت شانه / اگر می بست سر موبار میکرد / گره میشد چو ابرو با رمیکرد

لباس شرم پوشیدی بر و نش / در ے جیب سوا ئی در رو نش / بجلشش زهر میشد سر مه ناب / نمک آتش ر یشش سفید آب

بدین صورت رضا گر دید نا چار / که تا بیند چه رو بر میکند کار / بیا ساقی بده جام شرا بم / چه چشم خویش گردان مست خوابم

که دارد چشم بیدا رے غبارے / تفرع نمودن دایه پیش زلیخا و از واقعه / نگردد در خواب نیم روی یارے

نمی آید ز عاشق راز دارے / خوابش خبر یافتن و با پدرش / چه میداند کبوتر با زدارے

توان راز محبت را نهان داشت / اظهار نمودن / نهان گر برق در خرمن توان داشت

نیاید بر لب این رسوائے ا هنگ / بدامن گر بر اید آتش از سنگ / نگردش در زیر کوه ارام گاه است / نگو آب آتشی در زیر کاه است

سرشک یکدسته ابر دکشیده — چو کاکل بر سر خوبی دویده — دل شاهان بران کاکل چنان بند — که بر سنبل پریشان قطره چند

بران سودا صبا گر دست بنهان — چنان دل ریختی کز ابر باران — بزلف حلقه چون این سار کردی — چه کردی زلف چون با کردی

کنیزان صف بصف بر دو چینی — زخوبی خانه زاد ناز نینی — همه کوچک دل و ابرو کشاده — چو خدمت و لباس حسن زاده

یکی سروش چو گردیدی خرامان — دویدی از پیش بر چیده دامان — یکی شمعش چو در مجلس نشستی — ببازو ها چو پروانه ببستی

بدان نازی خوبدین زیور بدنسیان — بسر میرد چون گل شاد و خندان — چو پیش روی خود آئینه بردی — عروس خلد را لعبت شمردی

زین غافل که لعبت بازگردون — بلعبی آردش از پرده بیرون — بیاساقی نوای چون نیم ده — دلم را زنده کن یعنی مسیم ده

خواب دیدن زلیخا یوسف علیه السلام

مئی چون صاف بیدارے گوارا — چو صبحش بنجه خورشید بر دوش — نسیمش مغز را مشکبار کردے — جنون انگیز چون خواب زلیخا

شبی چون خواب یوسف روشنی جوش — سواد افزا چو سودائے محبت — بظاهر تیره چون ابر بهارے — هوا لیش عشق را بیدار کردے

فرح مضمون چو انشائے محبت — جلائی خاطر باطن پناهان — سحرگاهش بروز عشق نزدیک — ولی در باطنش خورشید هارے

غبارش بینش ظاهر نگاهان — نگردی کم در و گشتی چو بیدار — دل از تیره مروگی در دیده پهلو — جنون روشن ضمیرش عقل تاریک

نهاده دیده خوابش مغز بیمار — گر پیش از صبح بیند روز دیده — سپهر از کهکشان زرکش سراغوش — سر افسردگی در جیب زانو

ز مستوری چنان دلها رمیده — چو آن سیاره گرم طپیدن — چنان سیاره گرم طپیدن — چو معشوقان نهد افگنده بر دوش

شهاب آتش زبانی گرم گفتار — که حرف عاشقی میکرد تکرار — که دیدن منجم سوخت دیدن

توانائی بقیه طاقت شکسته — پر پرواز بر آرام بسته + — چراغ از پرتو فیضش چنان مست — که رنگ مسجدم چون بر تی میجست

زلیخا گردش چشم جوانی — گل تعبیر خواب زندگانی — چو گل بر روے بستر افتاده — ز مه بر هر طرف ریحان نهاده

گرفته در برش سیمین بر خواب — چو ماه آسوده در اغوش مهتاب — دلش را چشم بینائی کشودند — سرش را راه رسوائی نمودند

بدوشش گر بیالین سر گذارد — درون ناز بالش پر برآرد — دران صحرا که عشق آید به پرواز — پر و بال کبوتر پنجه باز

بچشم باطنش ظاهر شد از غیب — دل آشوبی چو عشق پاک بی عیب — نهالین بلوبیش تعظیم کرده — زمین را سایه اش تسلیم کرده

بلند از قامتش نام نزاکت — بشکل حسن و اندام نزاکت — جوانی صورت خوبی جمالی — نگار بیمثالی را مثالی

مصور صورت او نا کشیده — نگاه حویشتن را آفریده — بهارش نو رس گلزار آغوش — گل خوشرنگ نازش بر بر جوش

تکلم در سخن ناآشنائی — تبسم خنده زن در بیوفائی — ز گیسو گر دن آهو سیه تر — شدی گر پشت ماهی گاه سیمین

که میزد موج می در دلنشین صبح
ز عکس چهره اش میشد قدح رقص

و دو پستانش دو نارک برگ گلبوست
که طفل دلبری پرورده آنست

سمن بر شبنم از شوقش لب تشنه
صدف در سینه از گوهر نرشت

صبا گوی سمن از طرف گلشن
بشرگان کرده کیجا گوهر من

نقش با آنکه صافی تر ز آب است
نمیگویم که پستانش حباب است

ز شوخی نافش آنجا سر فرو کرد
وز اینجا هر دم از جائی بر آورد

سخن را چون دهم بالش بادام
شود در پوست پر روغن مغز بادام

ز موج موی تن آن مایه ناز
گهی قاقم طراز و گه دشتی ساز

کمر چون رشته نازک تاب کرده
تبالش گوهر دل آب کرده

سیه گیسوش چون در بر کشیدی
نگه دیدی دران موی سفیدی

سفیدی راه گر روشن نمیکرد
تماشا نور بر دیده نمیکرد

سیه بنش تا چو صبح آراست خرگاه
ز دعوی سست لبش شد بر سیاه

فشار درخ بمستی خوی شود دور
که از وی گرد و آغوش بش پر

خمیر طینتش نرم و رسیده
سفیدی مایه چون صبحی دمیده

چنان در چرب نرمی بی نظیر است
بو صفش گر چه بر سیمین سمر یم

سواد الغرش اندازد بزیرم
که پنداری کف دریا شیر است

فرو تر زین خیال آشفته را ایست
که کشف راز خوبان بیمیا ایست

پس و پیش سخن با بد نگه کرد
فگرد و تا رخ سرخ ادب زرد

برآرم زین خمیر اندیشه رامو
گذارم این ورق در زیر زانو

بگردانم چو زانو بند بر پا
بشرح لوح زانویش قلم را

دو چینی کاسه آئینه گوشر
شکسته رنگ فغفور و سکندر

شکسته پا بگردون ساعد چور
ز سیمین ساق آن گلدسته پنور

در آنش عقل کان آب مصفا
بر نگ شعله خون استاده بر پا

چنان فخروش کساید ساق بر ساق
ز فگرش ساعد خوبان آفاق

سمن گر بوسدش جا عبوس است
که دندان خوشی ساق عروس است

چو پشت دست باد ام مقشر
لطیف اندام پا تازه و تر

خلیدی گر با و ژگان بلبل
رسیدی تا بساقش روغن گل

چو گلبرگش نتا بخ خون دویدی
بکفش غنچه گر پایش رسیدی

بپایش جنبش رنجیده خلخال
بکعبینش چو رو در رو سودی

ز هر سو هاله اش ماهی نمودی
تبا نزا طوق گردون کرده یا لال

قماش پیرهن نازکتر از تن
هوای صبح بر گل سایه افگن

که بر گرگش بگلشن داشت نازی
فرازش جامه عنبر طرازی

ز طرحش چینیان نقشی بلشته
ز رنگش روميان رنگی شکسته

شدی چون شمع قرگانش زر افشان
سر و چشمی که میگردید حیران

نه تنها داشت بر گردن رز سینه
جواهر موج میزد تا بسینه

چو در پای نهالی چشمه آب
در انگشتش نگینی مشتری تاب

بساعد گوهرین در سینه خندان
که گاه بوسه سنگ آید بدندان

که باز و بند آن خورشد گردید
مه نو زین ثمرت بر خویش بالید

ز سر گوشوارش کیست آگاه
چکیده شبنم از گل مانده در راه

ملک از سجده روگردان لبوشش
ز مروارید عقد گردنوشش

مربع نیم تاجی نه سرش بود
طراز حقه گوهر نگارے

نهالی برگ و بارش چشمه ساے

مقیم خانه شهر آشوب جانها — مکین در کام و نامش بر زبانها — باندک وقتی آن بیت جهانگیر — چنان دلها بشهرت کرد تسخیر

گزد در نی چو شاهان می نشیدند — قلم بر هفت دیوان می کشیدند — شرابی بر نخیت در مینای مغرب — که دهر از صاف مشرق گشت تابان

چو دو صفش سر بسر گردان محالست — بدقت نیز جای انفعالست — قلم را سر کنم منقار بلبل — زنم نازک صفیری چند از گل

ز گیسو ریزم اول لف گفتار — کز و دارد سیاه حسن سر دار — معنبر گیسوان پیچید بر روی — چو بر آئینه جوهر موج بر موی

چو سودا ریشه در سر داشت اما — سرش چون مردم افتاده بپایا — چنان شیدای نازک پیکر او — که از زیدی سراپا بر سر او

جنیش آیت رخسار مقصود — دو ابرویش دو میل سرمه آلود — که جنبش کرد چون مشاطه را دست — بهر جا هر یکی افتادش از دست

دو چشمش چشمه ناز و کرشمه — ز شرگان ماهیان بر گرد چشمه — خدا در چشمه ماهی آفریدست — جز انجا چشمه در ناکه دیدست

نگاهی چون جهان خوش لطف و مهر — یکی تریاق زد خورده یکی زهر — زخ گل خنده هر صبح فرنگش — شفق ابر بهار آب و رنگش

چو بینی ماه کوتر کبا لبش — زده سینه بر روی همچو آلبش — چو آن ماهی که شد شاهین صیاد — کشیدش حلقه در بینی بسر داد

بدست حلقه زان میمالدش گوش — که جز بر کوی او نکشاید آغوش — و پرسش از سنبلین زلف نامش — که باشد بوی مشک آهوی دامش

دو سطر از مصحف رخسار نور ست — چه گفتم مصحفش بین السطور ست — بر خسارش که مه را داشت دل تنگ — فتاده خالهای آسمان رنگ

کند تا دیده بار اگریه آلود — دمیده در آتش گل غنچه بود — شود گر مشک بید اقبال حاجت

دهان تنگش از راه تعقل + — چو چشم بلبلی بر چهره گل — لب از نسرین نازک و شفاف بودش — نمیخندید دندان نیمبودش

ازین غافل بخون کردی مژه تر — که شد آب صدف لعل و سیاغر — نمیدانم چه سر زد از زبانش — که دندان گشت پر گوهر دهانش

زبان ترجمان دفتر گل — بیان را دی دیوان بلبل + — زخندانی ز شادابی لبالب — بخوبش از نسبتش بالیده غبغب

بگردش مضطرب دلهای آگاه — چو جوش کاروانی بر سر چاه — چه گردن کشته او شمع کافور — بلورین دسته ز آئینه نور

قلم را انچنان وصفش بر افروخت — که طومار بیاض صبح را سوخت — دو باز و چون کمانش خانه زد — تبا زا زم کرده شانه زد

ز غمیازه موزون موج نوری — شدی چون حلقه گرد آبی بلوری — زده از ساعد فیض آفرینش — بجوی شیر و لبن استینش

نگاری بست و ستش کف حنائی — بر دسبل نصیری گل فدائی — دهد گر چه رخ تا زد بر بلایش — بانگشتان موزون گوشمالش

بهر جانب که وصف صف گرفتار — چو موسیقار گردم نالهٔ زار — سر انگشتی لب عناب بسته — بدل زان غنچه ناخن شکسته

ز شرم ناخنش ماه آن کشیده — که داغ از ناخن الماس دیده — مصفا سینهٔ آن صبح سیما — بقدر حسن تا حدی مصفا

بجنبش جانب صحرا بتندی دید
کنیم آهوش را گر گانه نخچیر
بران پیچیم دام حلقه گاهی
گزان هر حلقه باشد تیره چاهی

چو نام چاه ظلمانی شنیدند
کبوتر دل شد از شادی بر پریدند
بدین تدبیر از هر فکر رستند
سبم دادند دست و عهد بستند

که از یعقوب بی سف را بنیرنگ
جدا سازند چون بوگل از رنگ
کشانیدش براه گم شدن پا
دهندش بال اما بال عنقا

اگر خود واز قتلش بگذرانند
بجای دور شش از کنعان دوانند
کنند از شوربختی در بیابان
مقام ابر نیسان چاه نیسان

بیاساقی که از تندی دیر یاران
دماغ آشنائی شد پریشان
بده جامی که شوید کینها را
کند آئینه جوهر سینها را

تولد قصهٔ زلیخا و نسبت و الاگهرش
از مشیمهٔ قلم بدامان اوراق

گهر نسابهٔ عشاق جامی
چو زرین تاج شرق آسمان بخت
ز رفعت طارم گردون جنابش
ملک طبموس بن طارم خطابش

سخن را چون بسا طارست موزون
نمی خواهید شبها چون ستاره
نیکو از لبش یارب کناره

که شاهی بود در مغرب جوانبخت
بجز فرزند هر چیزی که باید
بدرگاه عنایت کار خود ساخت

مهیا داشت برد و گه که شاید
بدین قانون چو چندی ناله پرداخت
جهان را طفل دولت در شکم بود

که از نسلش بغیر زندی مکرم
دعای صبح صبح آمرزگاریست
شبی کش بخت با نوی حرم بود

تضرع آب و رنگ روسیاهیست
همایون دختری بی پرده گاهش
زمولودش جهان شد دولت آباد

و میداز آسمانها پرده گاهش
خوشا حسنی که زین دلف زند
محبت سعی در طبعم آن کرد

بریدندش ز تیغ عاشقی ناف
که دارد نسبتی با سینه چاکان
لباسش بر گ گل گر دید گر گل

ز مهدش پرده چیدند پاکان
که میداد از گل آشفتگی بو
ز خورشیدش بمو بردند شانه

بتار سنبلش دستی بیازود
بزیب و زیورش گهوارها بستند
گرفت از مه چو ساعت عنبر آجین

چو از ترتیب کارش بازرستند
چو شیر از سازگاری طفل بردند
سپردندان چراغ دود مانرا

بدست دایه گان پاک گوهر
کنیزش مهد خوابش از چشم بدان
کمر در خدمتش بستند خیدان

که باشندش بروز و شب پرستار
فلک صاحب سعادت اختر شرا
بلغزش پایها هم یار گشتند

صدف گشتند هر یک گوهرش را
بهفت اقلیم ماه شهرتش تافت
عروسی شد شهان در حجرهٔ او

ز عمرش سال هفتم چون بر آمد
بهشت آدم دل سینه چاکش
بطفلی چهر خورشید اصغری زد

روان بخش مسیح جان هلاکش

مع تعظیم خود را امید بدر رنگ | جلای قدر ما را میکند زنگ | درین بن دار و آن اندیشه در سر | که بیگانش ملازم نه برادر
جبین را تاج بخشیم از سجودش | نیاد آریم بر درگاه جودش | بخوابی گشن بود بر باد تعبیر | می ناب سلوکش کرده تغییر
در آغوش پدر پرورده خود را | چو صبح از مهر او گم کرده خود را | حمایت دیدزان بی اعتدالست | گناه شورطوفان از شمالست
بود از زور بازو قوت مشت | دم شمشیر تندی دارد از پشت | نماید چون رگ گردن ملایم | طناب خیمه بخشیش دیده قایم
نمیدانیم مقصود پدر چیست | ز نقش این خیالش در نظر چیست | که زلفی را نتابد بهر یک مو | گذار از صد هما گیرد یک آهو
چنان سود انگبینش یاد کرده | که از یک یازده را کم شمرده | پری میکشد بر روی بالی | مهی را امید بد رجحان بسالی
گر او فرزند فرزندیم ما هم | گل یک غنچه ایم و صبح یکدم | چرا او محترم ما خوار باشیم | چرا او یار و ما اغیار باشیم
تحمل بیش ازین ننگ آورد ننگ | مکن با دشمن سرکش مدارا | بسوزن خار بیرون آید از پا
مدار اپیشگان چون خاک پستند | ز بی پروائی آتش را پرستند | تنزل آب را از نرم خوئی ست | بلندی کوه را از سخت روئی ست
همان بهتر که تدبیری نمائیم | که پاک از گرد این خواری برائیم | بیا ساقی درین بزم عداوت | بده جامی بشو از دل قساوت

مصلحت اندیشیدن اخوان یوسف در دفع یوسف علیه السلام

که از جام حسد چون شیر مادر | زدریای حسد نیلی بخارے | که اکلب جسته دامن کوه افلاک | برادر میخورد خون برادر
شبی در فتنه زال آسمان فن | چو میل سرمه در چشم سیاهے | کشیدے دل یادش نیل بر رو | ز تخم آلبستن از احمد ستردن
ز محراب افتن قبر غباری | به یکجا جمع چون یکدسته پیکان | تبر تیت چراغ مکر و حیله | ز جوشش ظلمتش چون دام در خاک
نمود برق گر میجست کاهے | پر از زنبور کردند انجمن را | نفاقی سر زد از هر یک بر نگے | ز خرمن شد شدی هم چشم ابرو
شدند آن شب سیاهے فتنه کیشان | سر از خوابش پیچان چون فتیله
برافشاندند شور افگن سخن را | سر هر یک شان شد ز هر خنجر + | بساط خانه شد نطع پلنگے
بگین یوسف پاکیزه گوهر | یکے میگفت خوش نخجیر به | که لاغر کرد ما را رشک فربه
گذشتند آنکه چون سیماب ما را | چه لازم از پدر چندین تو هم | چو دریا گو بزن قهرش تلاطم
پدر با ما چه خواهد کرد ازین بیش | جو بار آکنده شد مرده یک گل | مگن چندانش پر و ا بلبل
بران شدند آنکه بلبل را دیانت | یکی گرگ چنین زد تیغ گفتار | که از ما نیست خونریزی سزاوار
بیاد آشست بگشایند کافات | نشاید بگذراند تیز آفات | دلش در نشنیم چون موم

بیاساقی چو خورشید م بجامی | تجلی مست کن مست مدامی | که خندم بر فسون عقل فاسد | نه محسودم بیاد آید نه حاسد

دیدن یوسف علیه السلام شمس و قمر و یازده ستاره را که سجده اش کردند

نگو تلخست خواب عمر بسیار | که شیرینست اگر باشی تو بیدار

درین مسنیست فیض هوشمندی | درین پستی ست راه سربلندی

بغفلت نسبت این خواب نتوان | درینجا تند کن شبدیز خدمت | که آنجا دوری از میدان فرصت

ازین خوابست آسایش درین خواب | زفیضش بسکه آسالیس بینی | ازین خواب آنکه شد بیداری میرد

گل آثار این خواب گران سنگ | نروید زان درین گلشن بیک رنگ | که از هر کس بر نگ دل رباید | نکو از نیک بد را بد نماید

سعادتمند را زین خواب روشن | شود صد فیض در دل پرتو افگن | کند هر دم نما شا بیشک و ریب | جمال دولتی زا ئینه غیب

چو یوسف از گل بخت برومند | با قبال جبلی داشت پیوند | سعادتها که محجوب از خبر بود | شب و روزش چو مژگان در نظر بود

پدر دادی به بیداری نویدش | بخواب آنکس بیدار آفریدش | شبی در خواب دید آن صبح سیما | که در شهری معظم تر ز دنیا

نشسته بر سریر تخت شاهی | بدستش خاتم عالم پناهی | بحوم لشکر و جوش رعیت | در شش کرده صحرای قیامت

در آندم در کشودند آسمانرا | نمودند آن چنان توان دید آنرا | برآمد یازده کوکب ازان در | چنان کز نیک گریبان یازده مه

چو عقد گوهرش در یافتادند | رخ امید زان بر خاک دادند | هنوز ش اختران در سجده کانجا | مه و خورشید گشتند آشکارا

ازیشان نیز صبح سجده دم زد | ز دل شان نور بخشایش علم زد | بقدر اختران لبها کشودند | بدینسان نور یوسف را فزودند

چو این آثار دید از جا چنان جست | بدو گفت ای طهور صبح آثار | کل تعبیر خواب بخت بیدار

چه دیدی کت ز فرگان میچکد نور | چه می خوردی که می جوشد بین شور | چو صبح از راز پنهان پرده برداشت | دل شب غوطه زد در سینه ها شت

بیان کرد او بحا یت تا با خر | شنید آن قصه چون یعقوب یکسر | صدف بود آب طینت دیگر

بیوسف گفت از سبای تعبیر | چنین بنیم که دولت بخش تقدیر | وهد شاهی ترا تسلیم وجودت | کنند اخوان گردن کش سجودت

بسی این راز پنهان دار پنهان | که از رشکت بخوشند خوان اخوان | زبیمهری بکینت برخیزند | بشمشیر حسد خونت بریزند

قضا را بود دهری و او ا ز آن راز | کسی رگوش غمازی بر آواز | براسباط رفت آن قصه پرداخت | گیا را برق سوزن را سنان ساخت

رگ و پی شان چو نی شد خشک ز اندم | چو موسیقار نالیدند با هم | نمودند از رگ گردن سنانها | کشیدند از کمان اندیشه کمانها

چو دود زلف نور خود نهفتند | زبانها را بکی کردند و گفتند | که این کودک محیل افتاده بسیار | بنقش هر دو ع آئینه کردار

کند گر خصم قصد ریشهٔ او — خورد آب حیات از تیشهٔ او
چو نخل آسمان گردد سر افراز — شود بر فرق عالم سایه انداز
بهار افشان تر از سیمای دولت — سهی بالا چو استغنای همت
ز موج سایه اش زنجیر افلاک — بدام ریشه اش صیاد دل خاک
رسیدی زان اصیل النسل اشجار — گرامی طفل شاخی سرو کردار
چو یوسف دایه راشد دوش پرورد — برسم آن شاخ سرو لیک خوشتر
چو یوسف شد بهم آغوش سائی — کشید آن شاخ گردون بر عصائی
ز شهپر جبرئیلش اره برداشت — شکست آئینهٔ صبح و تیشه اش ساخت
عصائی جوهر تیغش رگ و پی — تهی قالب ز سمش نیزه چون نی
بلندانگشتی از بند کجی پاک — چو میل از وی هراسان چشم افلاک
روان شمعی سپهر پر تو افگن — چرا غی سایه اش چون برق روشن
ز پرداز ش چو معجز گشت آزاد — جلا از روغن آئینه اش داد
ازین دست تو نصرت دستگاهست — تو شاهی این علم اخوان سپاهست
کند گر جانب صحرا شتابی — شیاطین حوادث را شهابی
بدان امنیت یوسف رغبت آمیز — نزاکت تکیه زد بر سر نوخیز
همیشه داشت حسب الحکم خواهش — چو کاکل بر سرش دست نوازش
چو اخوان از پدر نسبت به یوسف — ز یاوا زخویش دیدند این تلطف
بلی دود حسد هر جا که خیزد — محبت گرد و آب دیده ریزد
حسد بر دامن کوهار زند چنگ — بمیرد همچو آتش در رگ سنگ
اگر با ستی آمیزد خمار ست — وگر با سرمه بنشیند غبار ست
سیه ابر لیت دامن خشک و بی نم — نه زان خورشید خوش نه خاک خرم

کشد آخر بجای شوکتش سر — که گل خیزش نوا من ریزد اختر
شنیدم بود در رؤیای یعقوب — درخت همچو بخت سبز مرغوب
بشوخی شاخ شاخش بر کشیده — چو رگ در پیکر گردون دویده
چو فرزندی درین باغ تناسل — شگفتی بر خرش چون غنچه گل
چو گشتی زاده یعقوب کامل — عصا زان شاخ کردی تکیه بر دل
ز دیگر شاخها ممتاز چندان — که سر از سبزه و یوسف ز ران خوان
بسر سبزی رسد تا بخت آن باغ — بقطعش تیز دم گردید یعقوب
بدین سایش از حسرت جدا کرد — بریدش زان درخت آنگه عصا کرد
ز رنگ زنده اش فیروزه مرده — رگ کان زمرد نیش خورده
ازان سرپنجه هستی تو را نداد — براه دستگیری سر بسر پای
بزور ش راست لغزیدن ناتوانی — بدست او جلوه اش نبض روانی
چو یعقوبش بزندیت ساخت ممتاز — به یوسف داد و گفت ای شعله ناز
ازین غافل که این شاه دغا کیش — نه بیند جز شکست از لشکر خویش
وگر در خانه باشی گنج توام — شود در پاسبانی از دهادم
بدستش روز و شب در زیر سر بود — شبش همخوابه روزش همسفر بود
دمی یارا نمیگردید محزون — چو دل در صحبت یاران موزون
حسد بر لوح شان نقشی دگر زد — ز دل شان خار خار شک نرزد
حسود مرده سیمان همیهات — محو کیفیت احیا ز اموات
بر دگر غنچه نام خشک با غش — بخصم دوستان زاهر فروزد
اگر خواهی که گردی در مکنون — برآید دود گو گرد از دماغش

پدر بعد از رسومات معین — گلش را داد جا بر طرف گلشن — لبش بوسید و کرد از غم کناره — گذشت از لذت عمر دوباره

ز رویش بست زور بر رویم جهان — ز خالش شست بر آبروی حرمان — مدام از جام وصلش بود رنگین — شب و روزش نبود سیاه گلچین

چنین پیوسته زان شمع جمالش — منور نورش از دل تا به محفل — بیا ساقی درین بزم طرب خیز — می در جام عاشق مشربان ریز

حسن کمال حضرت یوسف علیه السلام

کزان یعقوب را گر بهره باشد — زلال یوسفش ساغر تراشد

چو یوسف دامن قدرش بنخیش ایجاد — در آغوش ترقی پرورش داد — ز خوبی هر دمش حسن دگر بود — دمی گر قطره دیگر دم گهر بود

بطفلی با بزرگی بود دمساز — نمودی حسن انجامش ز آغاز — گلش در غنچه رنگ از هوش میبرد — چراغش دل ز امشب دوش میبرد

لبش یاقوت را دشنام میداد — خمارش مهر را اندام میداد — فروزان چهره‌اش چون پنجه نور — مصفا گردنی چون ساعد حور

دو چشمش خیره از سیاهی — دوران از عکس مژگان جعدش ماهی — دهانی بر لبش جام ملاحت — میان در کنار صد نزاکت

لبی رنگ بدخشانی شکسته — نگاه ناب بلعی را چشم بسته — جبینش گر بخواب آئینه دیدی — شدی آب و ز بیخود خود ندیدی

نمودی پیکرش از جامه جاوید — چنان کز ابر نازک پرده نور شید — رخی معشوق بلبل بی قرارش — قدی مطلوب قمری طوق دارش

تکلم گونه گر رنگ میریخت — جلا بر گوهر رنگ میریخت — چو نقش یک تبسم خنده می بست — چو طوطی مرغ دل میشد شکر دست

نمودیش هر خمی محراب عنبر — پرستو قبله یاقوت احمر — چو ماه نو بکم مدت نه بسیار — جمالش با کمال حسن شد یار

بهار شد هوایش عالم آشوب — رسید آشوب از ان اول بیعقوب — چو یعقوبش بدان رخسار سیدید — بدامن در گریبان خار میچید

هم آغوش و صالش لیک بیتاب — که آن زر داشت تو و یکی به سیماب — شکر منجور دو تلخی در کمین داشت — که دوران زهر دارد زیر نگین داشت

گل پژمردگی میچید زان باغ — که بوی می شنید از لاله داغ — دماغش نافه سان خوشبوئی خشک — که دارد این اثر آمیزش مشک

بلی دانا چو گیرد زلف دولت — نگردد غافل از مقراض آفت — بعشق او بدینسان گوی میبا — گهی بر گریه گه بر خنده میساخت

با هنگ نوازش مینمودش — که بلبل مست میشد از سرودش — چنان شوریده بود از مهر آنماه — که در دل میکشید از دردش آه

ولی پرورده توفیق یوسف — از و هر چند میدید این تلطف — چو بینائی مدامش در نظر بود — همان دستش بخدمت در کمر بود

بیا ساقی که یوسف گشته منظور — بجامی مست عشقم کن بدان شور — که یعقوب از دلم جوشد چو آبی — زمژگانم زلیخا چون نگاهی

رشته دوانیدن اندیشه در صفت درخت گل

چمن خانه یوسف علیه السلام

نهالی نکهتی را سرشتیست — که در دامان هر برگش بهشتیست

شکستی گر بران ریزد بکارش — رساند مومیائی بهمه‌اش

چو صاحب حسن وحی خاطر آسوده
روان شد سوی او از لعشق یعقوب
در آمد چون رسید از ره بمنزل
چو اسرار خدا در خانهٔ دل

بدیدار پدر رخ شمعحالی اندوخت
چنان کز دیده اش لب خنده آموخت
سلامش کرد و تعظیم و ادب ساخت
ز رنگ بوی سد دستش را خاد داد

چو بنیان حسن و آدابش پدر دید
بسا طاشکر زان یکتا گهر چید
پی تعظیم او خم شد چو ابروش
کشید آن چشم عالم را در آغوش

چنان تنگش گرفت از مهر در بر
که یوسف آب شد یعقوب گوهر
ز اشک افشانده بر فرقش جواهر
که معذور این نثارم بود حاضر

گل نوروز عیش از خنده اش چید
مه عید از هلال غبغبش دید
منور از مغز آن پژمرده بلبل
نکرده نیم شبنم خرمی گل

که محزون خواهرش از در در آمد
چو سیل شیر سوی شکر آمد
چو صبح اول از عشق فسون ساز
بدین تاریک دم شد قصه پرداز

که خیر خصمت زلیخا کرد یوسف
مگر نبدی رصد وقم تصرف
بر گی یوسف از غیرت بر افروخت
که چون حس جوهر آیینه اش سوخت

بگفت این و ز لباسش چون صدف چید
برون آورد و نمود آن گهر نبد
پس آنگه گفتش ای پرورده ناز
بیا همراه من کز من شدی باز

ز اعضا عشقه افتاد و زانش
که جوهر اگهر دید استخوانش
چو صورت محو شد در سیر این کار
که این رنگ از کجا آمد نمود آر

چو دوست این گز آب گوهر ست
چه گر دست این خاکم را نجوان شست
اگر من کرده ام چون هم خبر نیست
وگر نه بر میانم این کمر چیست

سر بالا ستی رو بر پدر کرد
بدین راستان سوگند بر کرد
که تا گلدستهٔ ذاتم کمر بست
نزد خار خطا بر دامنم دست

ز عصیان چنان دورم که عصمت
وزین معنی چنان غافل که صورت
ولی چون در میان این گناهم
کنار صبر بهتر تکیه گاهم

بحکم عقل باشد بیحیائی
قدح در دست لاف پارسائی
کشم چون بر خلاف شرع گردن
که جرم دیگر ست انکار کردن

بپوشش این سخن بنشست و بر خاست
بر آورده دعائی از پدر خواست
چو ابر نوبهاران گریه آلود
روان شد سوی آن گلشن که میبود

که تقدیر آتش آمد سرکشی خار
ولی چندان نبودش پرتو صبر
که خورشیدش نگردد تیره چون ابر

بدیدار نه خوالیش در نظر بود
به فکرش از دو عالم بی خبر بود
لبش کز لب سخن پرواز میکرد
خوش میخواست چشم ار باز میکرد

فکندی ساغر هستی ز دستش
بیاد ش آهی از موزون کشیدی
الف بر سینه گردون کشیدی

ز سال این خار در پیراهنش بود
چو طی شد آن زمان وصل بپایان
هلالش بدر گشت از سلخ بمحاق

ز دار چون نگه در سرعت آمد
که حرمان رخصت چون بال افشاند
پر افشان شو سبوئیم بی تو قوصف

هوایش دید و از مضمون خبر داد
ز صاحب خانه رخصت خاست و دم داد
بعزم خانهٔ خود شد مصمم

بسنبد به اش کامل اثر گشت
در آمد از در یعقوب دیگر
رماند از قلمی آن قدمش را کرا

بعشقش بود یعقوب آنچنان گرم — که کردی سایه‌اش تا قوت ازم — زیادش رفته فرزندان دیگر — بر و پیوسته چون سیماب بر زر
مدام از مهر مادر نیز خرم — زشیرش تازه‌رو چون گل ز شبنم — شراب فطرتش چون شد دو ساله — ز داغ مرگ مادر زد پیاله
پدر دیدش چو دور از روی مادر — مشش را لاله کرد آغوش خاهر — چو مادر عمر در کارش کمر بست — لبش از شیر شست و در شکر بست
چو نور عشق در دل داد جایش — تهی از حولیش و پر شد از هوایش — دمی از خدمتش غافل نمیشد — بکار غیر او خوشدل نمی شد
خورشهای لطیف آماده میکرد — که تا خواهد تواند سفره گسترد — شدی شب دسته سنبل ز مویش — بروز آیینهٔ مسرت ز رویش
نهادی خوابش افتادی چو در سر — ز شبنم بالش از گلبرگ بستر — گه از دیبا مهرش جامه میدوخت — ز ماهش بر دامن عود میسوخت
گهی عیشد چو طفلان شوخ گفتار — گه از تمکین بیاد امیندی آزار — چنین با او بسر میبرد تا یام — که ناگه آمد از یعقوب پیغام
که ای مجمع رشید فطرت خواهر سن — عیار افزای رنگین گوهر سن — دلم در خانهٔ خار اوفشسته — بجانم گرگ غم ناخن شکسته
کند گر ختم نیم ساغر خویش — چو جا هم خشک لب بی ساغر خویش — بزندان تمنایش اسیرم — کز و چون هجر و وصل دیر دیرم
چو خورشیدی بزد وی سایه بر او — که این تاریک مشرق را دهد نو — چو بشنید این پیام آن مهربان زن — شدش هر موی بر پهلو سنان زن
دماغ رو شنش زان قیر گون دود — چو شمع کشته شد خاکستر آلود — دلش می سوخت آتش در گریبان — نقش گردی سر مر مر مدامان
نه طاقت بر فراق آن دل آسود — نه یارای خلاف حکم یعقوب — چو دل شد غنچه در فکر و تامل — که فتحی شاید از کارش کند گل
ز فرد وسی شنیدم کاندران حین — بهشت شرع را بود آب و رنگ این — که هر کس را گر فتندی درین دام — بد زوی اصل ننگ و ریشه عار
بنودی دارو حبسش لیک نگذند — شدی کالا خداوندش خداوند — دو سالش در غلامی بود آنگاه — بآزادی نمودی شارعش راه
جگر خون عمهٔ یوسف کزان درد — مهرش در جیب آتش میکرد — بتدبیری درین آداب پی برد
بلی در کار او این شیوه دانند — نیفتد عقده گر افتد نمانند — کسی کو را بود ناخن تدبیر — گره بکشاید از گیسوی زنجیر
یکی صندوق نام او سکینه — محیط فتح و نصرت را سفینه — پر از پوشیدهٔ پیغمبران داشت — بمیراث دیانت رو بان داشت
کمر بندد چو بهر کار و بر اق — برون آورد از مخزن ز اسحاق — چو یوسف شد بخواب از جای برخاست — نهانی بر میانش آن کمر بست
بدان هر می دو هواری کز انش — نشد سوئی خبر حتی میانش — کسی کم در لباس ان نگارد — که خاک از سایه‌اش میشد گهر
چو شد بیدار گریبان عمهٔ او — بزیب و زیورش کرد آن همم آغوش — که خاک از سایه‌اش میشد گهر
بمنسوبان تقرر کرد از آداب — که باشندش ملازم نادر یاب — چو سروش را نمود آماده رفتار — وداعش کرد یعنی رفت از کار

سر افسانهای راست مضمون — گر گفتش احسن هر قصه بچون — مسلسل قصهٔ یوسف زلیخاست — گزان یک زلف بر رخسار دنیاست

ازان دنیا برد هم رو نیارد — که از یک زلفی خود شرم دارد — دلش زین پیش هم شرمنده ماند — بزلف دیگران غیبش بروان آرد

بشرط آنکه صبح این سعادت — چه طالع سازی از برج اراوت — کنی از آفتاب رفتگان یاد — گر ایشان مشرق معنی شد آباد

خصوصاً آنکه یک نظم راپوست — درین نظم این حکایت بسته او — ولایت گیر هفت اقلیم توحید — مجرد سینه گردون تجرید

زنشر خش متن دانای محشا — تصوف راز فیض دست بالا — سپهر نظم او قطب معانی — ازان برتر که تعریفش توانی

بنات النعش گر پروین توان کرد — بهفت اورنگ تحسین توان کرد — حقیقت مست بزم خوش کلامی — قدح گیری توفیق جامی

چو این گفتار شوق افزا دگر بار — لب خاموشیم را داد گفتار — چراغ انتعاشم گشت روشن — کشیدم شعله چون آتش ز دامن

دهانم ترکش آسا پر زبان شد — نیامم چون تیغ سر تا پا دهان شد — شکستم شیشهٔ عذر آوری را — گرفتم جام معنی گستری را

کمر بستم تحصیل رضایش — زبان دادم بترتیب دعایش — الهی تا زیوسف در زلیخا — گویند آرایش معنی دانشا

ترتیب داستان مبیلاد حضرت یوسف علیه السلام

بمهر بخت فرمانش روان باد — که فرمانم باین نظم روان داد

رسول خامهٔ قرآن حکایت — چنین تفسیر کرد آیت بآیت

که چون یعقوب تاج سروری یافت — خلایق را بایمان راهبر شد

ز تابانش گوهری پیغمبری یافت — باسرائیلی از حق نامور شد

سفر کرد از سواد شام ماهش — به مخموران می تکلیف می داد

ز کنعان گشت طالع صبح جاهش — زجام دعوت آباد اجداد

چنین در شکر بود دشمن طمعی شکوه — یا عداد بر دخش داد فرزند

که شد چون ملک دین دنیاش معمور — چو گردون حشمت افروزش خداوند

یکی زانها گل صبح تصرف — دمید از مشرق دامان ماور

شکر خند لب ایجاد یوسف — شب مولود کان خوبی رشید گوهر

خدا ایمنه حسنش جلا داد — مبارک دیدرویش رونما داد — بگوشش از جبرئیل آمد انوانشی — سمی شد قامت توحید ازانش

بتطهیرش صلاح آنم که دیدند — گلاب از غنچه عصمت کشیدند — شب قدرش بشر گان سرمه سا شد — بباز واسم اعظم حرز گردید

فلک معدکوا کبش مهره پیراست — بزرین چترش از ماه نو آراست — فلک قفل در اخلاص وا کرد — نثار گوهرش گنج دعا کرد

زوندرش بهر مژ بس نشئه ذات — روان انبیا جوش مباهات — چو آدم آب و رنگش چهره پرورد — بخود هر قطره اش صد بحر ما لید

چراغ مشیت را نورش ضیا داد — دمش در بیس را درس بقا داد — نظر هر خوشه حسنش چه اندا خت — خلیل الله خوان تهنیت ساخت

ازان کیفیت ترکیب اخلاق — جهاهر سای خو شحالی شد اسحق — بیا طن انبیا را گشته محبوب — بظاهر انتعاشش فزای یعقوب

همانم شد بران کز باغ محفل
دهد فرمان که آهنگی کند ساز
بهار شوخیم و نکته گیری
ز فرط التفات آن صبح احسان
که ای مداح نظمت عقد گوهر
بگلبرگ غزل رنگ معانی
در اقسام سخن قالی جمالے
قماش مثنوی را اسهل مشمار
بمدح ما چو دایم تر زبانے
نخواهیمت که باشی بی ترنم
چو اسباب چنین آماده باشد
ترا خود نیست آن کوته تلاشے
دگر دارے که شوشهر مندہ از من
چو از خان سخن سنج این سخنها
که ای دریا کش میخانهٔ جاه
بزد وحی از دل کانش برآرم
دلی دارم سر کاوش ز کانی
ز شیرین و ز خسرو نقش لیلی
دگر قصها و داستانها
جوابم داد کاین اندیشه خامست
همین بس گر رهی یابی درین کار

گر تنید بلبلی نالان ترا ز دل
که در گوش دو عالم پیچد آواز
برنگ عرفی و بوی نظیرے
بخامم یافت چون خورشید برکان
ثنا خوان ضمیرت موج کوثر
چنان بستی که بلبل شد فغانے
چو او در مثنوی فکرت رسا نیست
که باشد تار و پودش موج اسرار
فصیحی نغمهٔ این گلستانے
گلت در غنچه باشد باده در خم
ستم باشد که دفتر ساده باشد
گر از طول امل در تاب باشے
طلب کن تا بهم قفل مخزن
شنیدم سر زد از خارم سمنها
بدور تو مرا مست ابد تا آه
گر از اقبال تو بر کف تیشه دارم
نه کانی کش جهان افسرده باشد
هم از افسانهٔ لیلی و مجنون
براهی چون کنم جنبش پی کام
بفطرت خود نه سوی وجیریل
ترا گر نیست آگاهی ازان را

فصاحت نغمه معنی سرائے
مرا چون دید از جام سخن مست
بخلق آرائش بزم طرب کرد
نگاهی کرد سویم مشفقانه
مؤثر نغمهٔ قانون شهرت
قصاید را چراغ بزم احبابت
چرا در مثنوی فکرت رسا نیست
ازین دم صبح شهرت عالم آرا
چو دولت رفیق و شب همراه باشے
دوائی چون دل آگاه دارے
بدین خرم نے و شه فرد گی چیست
ترا خود دانم آن خست نداری
دهی گر داد ممدوح نظامی
چو گل بر شاخ یکرنگی شگفتم
چه میخواهی زمن در دست ایام
بهالت صید عنقا میتوان کرد
لب هر تشنه خونش خورده باشد
بسی بشنید محملها مضمون
براهی چون کنم جنبش پی کام
که گه بر عرش تازی گاه بر نیل
منت هادی شوم ناگردی راه

بلند آوازهٔ کامل نوائے
قلم چون شعله خورشید در دست
بهمت خان خانان را ادب کرد
که شد خاکسترم آتش زبانه
قوی شیرازهٔ دیوان وقت
چنان کردی که بردارد نورسی تاب
نمیدانم چرا باشد چرا نیست
ز درین دم قطرهٔ اندیشه دریاست
نه دولت دوست و نه خواه باشے
معنبر خامهٔ چون آه دارے
بدین آتش دمی افسردگی چیست
که دندان سکه دوش بر زر فشانے
منت نخشبم شراب دو ستانے
چو می جوشیدم و مستانه گفتم
نگینی کز تو یابد بر سرش نام
تو ئی چون کار فرما بتوان کرد
لب هر تشنه خونش خورده باشد
بسی بشنید محملها مضمون
که صد پهلو خورد سیمم بهر گام
منت هادی شوم ناگردی راه

دران میدان که تیغش سر رباید ... سر برق از گریبان بر نیاید ... چو خون از رگ گیاه از خاک جوشید
طرف گر ستمش در کار زار است ... گریبانش بدست روزگار است ... پر و بال کرم پرواز همت
بصدق مرشد خویش ست کامل ... مرادش از مریدی گشته حاصل ... فزون تر کرده آرایش رتبهٔ جاه
نمیترسم بگویم هرچه باشد ... کم شاه ست و بیش از هر چه باشد ... ازان پیوسته خوشحال ست و خوشدل
ملائم خو نه بیمند روی اند وه ... زموم آئینه دار دلبشت بر کوه ... خنان خرم که مخموری ز مستی
دم گرجلوهٔ مهمان به مسند ... لبش را جام می خندان به بینند ... بساطی چیده شیرین تر ز خسرو
بساطی زهبشتی بس دل افروز ... برسم هر شب و آئین هر روز ... بعرض دولت و پهناهمت
ز رنگش دیده باگلدستهٔ مرگان ... زبویش مغز ها یوسف گریبان ... طرب را دستگاهی انتظامی
بزرگان چیده دامان از تکبر ... ز نخوت خالی از کوچک دلی نیز ... چو موج باده خندان بر لب هم
رهش دان مهاقیش آب دانی ... شرابش چون کرم در مهربانی ... سخن بر کرسی عزت نشسته
حکیم از نوش دارو می نصیحت ... فراز هر دم را میداد صحت ... زهر اختر سپهری باز میگفت
فروشش مطربان نغمه پرداز ... سر گردون تهی چون کاسهٔ ساز ... فروشسته ز آتش تند خوئی
دران مجلس که جائی عارفان بود ... لب هر کس بحرفی تر زبان بود ... یکی از امتان فتنه گستر
یکی نیز از تاریخ گشتهان دم ... یکی از بیوفائیهای عالم ... یکی می میکشید و شعر میخواند
بشرح گشته جانرا حیله دلجو ... گر لطفش سخن کش گر سخنگو ... دمی غافل نمیگردید از کار
بنای خود را عظمی میرساند ... صبا گر غنچه را بشگفاند ... زبان کردی چرب از روغن دل
چو شمع از راستی شد پرتو افگن ... چراغ این ترنم کرد روشن ... که ما را هست همت پیشکوند
کرایم شست همت میکشودند ... شکار صید عشرت می نمودند ... رقم میشد همایون داستانی
بنام نامداران زمانه ... شود زان قصه در عالم فسانه ... زانجم اهل معنی را می آشام
بماند تا ابد بر روز دهر شب ... جهان را ساغر از نام تو بر لب ... تجنیشن بهاری شد گل افشان
نمونه نیم ازین سحر که گفتی ... غباری بود بر ائینه رفتی ... چه بهتر زین که ماند یادگاری

تماشا تا کند زیبائی خویش — نهاد آئینهٔ دریا چه در پیش — گر آب فیض دریائیست جوش در

فلک با این تلاطم دستگاهے — بود در گوشه‌اش یک گوش ماهے — کتاشش دید و طرحش را پسندید

شد از کیفیت فیض قدح گیر — تجسین باشش را کرد تعمیر — بحسن انیزمان هرگز نبود است

انتظام سبب نظم و ثنای پادشاه زمان بذیل مداحی خان مقدس و دودمان ادام الله تعالی اقباله

بدین خوبی ندارد خویش را یاد — الهی تا جهان باشد چنین باد

بیا ناظم صف همت بیارائے — لوای معرفت را شقه بکشائے

بفکر گلفشانی غنچه دل شو — گرت فکر و گرت باشد مخجل شو

ز آه برق دم تیغے برآور — شیاطین کسالت را ادب کن

بجوش اگر نه خم بر سر آئی — بجام شیشهٔ آفاق سرده

بزن نقشی که مانی بسوزد — مرصع گوشه تخت و استانه

بس آنگه سکهٔ مداحی شاه — همای آشیان حیدر آل

طراوت بخش دار الفضل ایران — گل صد برگ وین از چوب منبر

عجابت شعله شمع صفاتش — که در فانوس بی دو خاطر شمع

بعهدش عیش ناکامی ندارد — فلک را دست پیچ آستینش

شکوه افزای دولت شاه عباس خلد الله ملکه

شکوه افزای شوکت شاه عباس — که دارد آب تیغش زهر الماس

شکوهش تا به تسخیر جهان تاخت — چنان در مدت کشور لرزه انداخت

که چون بیجو که باد از جام ریزد — ز خاتم خسروانرا نام ریزد — ز عدلش منتظم نوشیروانی — ز تیغش منتشر صاحب قرانے

چو بر عالم تبادر چیست خورشید — چو بر مسند نشیند کیست جمشید — بدور اینچنین فرخنده شاهے — که عشرت داشت هر سو بزمگاهے

قدیمی بندهٔ راغب بجود ش — چو گوهر خانه زاد بحر جودش — خراسان بزرگے را سپهدار

حسن طینت حسین آثار خانے — که چون دولت مقدرش دونست

نجیب شاملو عباس خانست

نجیب شاملو عباس خانست — ظفر چینی ز ابروی کمانش — اگر تیرش سر جستن نمیداشت

هنر تیری نشست امتحانش — رگ مردے تن دشمن نمیداشت

حصارش حلقهٔ چشمی ست فتان — بدور از کنگرش خود زیر قرگان — ز شرم خاک ریزش خاک بر سر

محیط از خندقش انگشت بار یک — بگرد ون از برو حوش راه نزدیک — شود خصم تا بگیرد مشعل از ماه

عمارت رفعتش طاق رواق — فگنده سایهٔ شهرت در آفاق — که اقبال سکندر یافت تعمیر

نسیم مصر باشد گر وزد راهش — چو آب دیده برون پوست رجاهش — خشش در نعل سنبل ستانها

بشکرش چون فلک سیر زمینا — وزین خاک این صنوبر پیشه دارد — ز خوبی اشرف اولاد دنیاست

ز آدم زاده و بهتر ز آدم — نظیر این سخن بهتر ز عالم — کز و دارد شکوهش تاج بر سر

لطافت هر کجا گردید مهمان — زند جوش از زمین این گلستان — شود آثارش از رخساره پیدا

سرشت مردمش از سینهٔ صافی — کند دولت عالم را تلافی — چو خاک از زیر و بار کوه بر دوش

چو بوی گل کند از گل جدائی — که دارد آب و رنگ خود نمائی — گلیدش را بدستان می سپارند

یکی از زعفرانش پیر انصار — ظفر بخش جوانمردان اسرار — کهن مست می ناب حقیقت

شه معمورهٔ عشق اعتبارے — الهی نامهٔ اش منشور شارے — عرق پیراهن فردوس شوید

یکی طاؤس دانش مستی آهنگ — زده چتر از هوای رنگ بر رنگ — بشاخش مرغ چون ماهست در جو

چمنهایش ز باران طراوت — چنان پرورده حسن لطافت — لب جویش ز مد صد رنگ بنجال

نوای بلبلانش بی تکلف — چنان مشد مجلس آرائے تصرف — نفس چون ها در سوراخ نی نامد

ز آتش بیشه گلزار و گلشن — که یک یک را توانی سیر کردن — سلیمان وار بر تخت سفر ناز

ز بینی از صفا یک گلرخش — که صد بلبل نباشد در رکابش — ملک دعوی ست هر آنست این بهشت

چنین رنگین و آرایش پناهست — بتعمیرش کسے را نیست قدرت — دو عالم را نسیمش روح پرور

هوایش رعیتی در سینها کاشت — بگو خلد برین از خلد بهتر — چنان از خاک تمکین خیزد انگبخت

که نتوان چون هوا خود را نگهداشت — گل سرخش چو رنگ مے در نیخت — در آغوش زمین معشوق افلاک

چو بستان بر رخ گلزار غلطد — چو قصر حسن و شیرین دلفرخناک — شبیه گوشهٔ چشم ست ابرو

ز حسن چار طاق هوش پروار — در و دیوارش از معشوقی او — خیابانهایش گلشنهای گردون

ز بالائیش که معراج تماشاست — ستونهایش سعی بالا و موزون

وهم گر زلف صد دیوان رسائی ندارم یک سر مو آشنائی کنم روشن اگر صد شمع گفتار بسوزم گر شود حاجت بگفتار

چو خس گر زرم اگر طوبی رسانم عرق ریزم اگر گوهر فشانم کنم حرف بد اندیشان فراموش نیم دریا که از بادی زنم جوش

چو تمکینم جهان افروز گردد حسود از من تغافل سوز گردد چه باک از آستین خصم و دامن چرا غم دارد از خورشید روشن

مرا با عیب جویان کینه نیست قفس جائی ز نم کاینه نیست نیم نادیده آن جنس فاخر که خوانندش سخن سنجان جوهر

ز نظم گیست کش رسینه کان نیست مرصع خوان ازین گنج روان نیست سواران سخن گر پیشتر زین بصید نکته افگندند شاهین

مرا هم شاه بازی چون قلم هست که یابم بر شکاری آنچنان دست کسی گر گوید از کوته خیالی + که مست این حرف خام از فغر خاست

چرا کاینان نخستین باغ دیدند تر و خشک انچه لایق بود چیدند بدان جوشم که حرفت را محل نیست خمیرت گر ز فیض ازل نیست

ز بالا بهره می یابند تا زیر ندارد لطف حق تقدیم و تاخیر به بعد از انبیا آمد محمد ز رایشان در زرگی شد سر آمد

نباشد آب صافی بر سر چاه بمنزل ره نماید آخر ماه دلیلی دیگر این روشن تر از نور که آخر میرسد محشر بدان شور

تمثیل

چه فیض آن ترا که هادی کاروانست ز گرمیهای آتش آب دندان بمعذور ذره گر دد این تکلم هدایت یار د واپس ماندگانست

شبی پروانه چون شمع خندان چه شد آن شوخی جولان پرورا که جوشش خوبیت تا آسمان بود که ای در کوچه پیدا نشده گم

بجا رفت آن خرام عشوه پرداز نمک پرورد آتش دلی خام شود هر کس بوقت خاص فردا هوا از جوهرت گنج روان بود

بجوانیش داد کای نادیده کام تراد ر عالم دین که می دید درین کم فرصتی آباد مطعم ترا شب بال می بخشد مرا روز

گرم میرود بر سر ظل خورشید آئینه بندی دار السلطنه خیال به زیور منم آن ذره و پروانه عالم

دلی گر ذره خورشید بین ست اوصاف معموره هدایت امید من بخورشید آفرین ست

پریر ویست دنیا شوخ تمثال دل آزاری مردان شیوه او تصرف بین که چون شوقش زند جوش زر و زش مال و از شب یه مالد

فریب هوشمندان پیشه او پدر بر خاک ریزد خون فرزند زهفت اقلیم حسنش کرده هفت کنند آگه دلان از حق فراموش

شود مهرش بدل چون سخت پیوند بدامادیش مائل مرد نازن بهارش چاک پیراهن کشودن ز امواج هوا پوشیده رز نفت

عروسی تازه طرزی مخترع فن بقا جامش شرابش صحبت اوست خزانش رنگ بذ خوئی نمودن

فنا زهریست نامش قربت اوست وصالش ضامن فیض حیا تست مگر تخمیرش از خاک هرا تست

زهی خرم زمین شهر که در وی بنای فیض باشد آسمان پی در و هر چیز منهای معیا

بگردش چشم اصفاهان نظر باز می وصفش دماغ آرای شیراز همین در دست کساش تنگنی

ز عشق ایچنین بت پرستی — ازین سامان نکوتر تنگدستی — ازین ناخوش هوا گیرد چون باد
ازان صهبا که اول شد مروق — مشو غافل که دارد مستی حق — گل نور آنکسان کز نا خندید
ازین یک نور صد مشرق سعادت — ازین یک جوش صد دریا عبادت — نصیب هر که بوئی زین چمن شد
خدایا ناظم عاشق هوس را — که چون گل می پرستد خار خس را — ز باغ عشق برگی کن کرامت

ستایش خاقان سخن

سخن شاهیست و لها بارگاهش — ز معجز در برش درع بلاغت — گهی از علم سازد چتر اقبال
ز قرآن بر سرش تاج فصاحت — سر شمشیر بر فتراک بندد — بحکمت چون دلش غربت نمایند
چو تیغ از تیزی ادراک بندد — روشش در حکمتش از لطف رمانی — حکیمش نکته های حکمت آرا
نسق در ملکش از نظم معانی — حروفش لشکر و خط گرد لشکر — بدین لشکر که افرادش نبی نیست
لوایش خامهٔ فیروزه پیکر — جهان زاد و جهان از آدمی زاد — خدیو ماضی و حالست و باشد
عجب نبود اگر تا سلطان ایجاد — بزرگی بخش انسان خدمت اوست — جهان را گرچه دارد خرم از خویش
ترقی خانه زاد دولت اوست — هدایت افسری توفیق تختی — بر انگیزد که در ملک معانی
بهر دوار فصیحان نیک بختی — مسلم بر تو شد بر تخت نشین — امارت کرد کان ملک خویش این
درین دوران که نظم از من نوی یافت — چو بر دیوان شهرت بیت مشهور — ز نظم و نثر رنگین عدل دادم
نشستم از غم بر جاستن دور — که سامع گر بسوزد میزند جوش — چو مشقب روی از خوان جواهر
بنا بر نیست گفتارم هم آغوش — شود در کوثر معنی شناور — سخن با هر که باشد خنظلی
بر ورق گر از بجد رقم بر — کتابش را ظهور آفتابست — درین ره هر کرا رنگ و نوا نیست
پرکار سخن مشرق جنابست — ولی دانم نشست نهانی نیست — زمین باشد و آن آسمانی
خدنگش را پر پیغمبری نیست — سخن منجاهی اورا پیروی کن — شدم آن شاه معنی را ولی عهد
سخن منجاهی اورا پیروی کن — خم انصاف مشکن خسروی کن — که من کردم درین اندیشه چون جهد
گر این دولت مبیناد از انست — که نظم ساده از حرف رمانیست — نگویم تا نریزد بر لبم دل
گرت ذوق نوا های خدا نیست — دم از دل گر زدن زبان انگلیسی ماست — که میجوشد ازین موج آب کوثر

دلم جنت بهامون میفروشد | بهم لیلی بمجنون میفروشد | گهم یعقوب گوید گه زلیخا | که یوسف خیر بادت مصر انشا
دهد بوسی عصا کاین خانه من کن | مسیحا دم که دل را زنده من کن | که این گل میرساند تا بیویم | که آن معنی بخاطر تا بگویم
یکی میگردوم بر سر گهر باش | که ای بحر هنر شاباش شاباش | یکی روغن زاتش می ستاند | که وقت فکر در مغزم چکاند
من از کیفیت این مرهمیها | چنان غافل که حیران از تماشا | بدل گفتم که ای آئینه صورت | قبولم را چگونه داد صورت
که عشاقم چنین خدمت گزیند | پریشان فکر نقشم را نبیند | جوابم داد کای مستانه رفتار | ترا خواهند ازین مستانه گفتار
که گیری ساغر اندیشه در دست | بوصف عشق عالم را کنی مست | چو این حرف از زبان دل شنفتم | شدم آتش زبان چون آه گفتم
که معشوق دل عشاق عشق است | نظام خرد تا کل باشد از وی | بود اعضای عالم را رگ و پی
هوایش داد تن را جنبش دل | چه میگویم فکر را مسعدل | بهر کس مغز الفت بخت در سر | بدل شد رشته این هفت گوهر
زتابش رشته بازنجیر توام | ز آبش سبزه باشمشیر همدم | بدار الملک وحشت چون کشد رخت | چنان بر خاک مشینند که بر تخت
بنام نازخوبان جویبارش | شکاری ماهی شمشیر کارش | دهد فرمان و خود فرمان پذیرد | شود گر شحنه هم خود را بگیرد
انا الحق گو خود و خودوار پیراست | تماشا گه تماشائی تماشاست | کباب شور چون مستانه خاید | قیامت را نمک در دیده ساید
دمی کز جام گستاخی شود مست | کند در گردن حسن آفرین دست | ز دولو از چراغ لطف حق سر | جهان آفرینش شد منور
ز نازبی نیازان غیرت انگیخت | گه شمعی همچو جان از خاک تن ریخت | پس انگه انبیا را شوقی افزود | که گردند انچه از کردن فزون بود
فلک پرداز دی داد اولیا را | که رم دادند مرغان هوا را | به پیغمبر ولی از مغز نا پوست | بدین پاک او در ملت او ست
گر ایمانست از زهرش نه دم | وگر کفرست میگوید که من هم | چو آتش نیک و بد را نطهر آمد | انیسش نور زان خاکستر آمد
بهر کس زین شراب مختلف جام | بقدر قابلیت میرسد کام | ز زهر کباب زان سبعی مو کند نوش | خورد در عون خون تشنگی جوش
بعشق آلوده شو پاک از هوس باش | چه لازم تا کسی ناکس نباشی | حریف شور عاشق نیست گردون | چه نسبت بید مجنون را به مجنون
اگر باشد مصاف عشق پیشه | توانی سنگ را کشتن به شیشه | بعشقت گر قوی باشد دلی | شود جزو ضعیفت مظهر کل
ولی عشقی که ظلمت سوز باشد | تجلی را چراغ افروز باشد | به عشقی کز دماغت چون ندجوشد | کنی حسن حقیقت را فراموش
شود شیطان گر ای سوارت | دواند هر طرف بی اختیارت | گهی سودای زلف موجدارے | کند دنیا و دینت را بیارے
گه از فکر کمر بیتاب گردی | گه از شوق سرین بیماب گردی | بآئین تبان صد کفر گوئے | بحرف نوخطان مصحف بشوئے

مفرح ساز بیماران عصیان — بخاکش بی نیاز از جوهر جان — نگشتی دود شمعش گرد سیله — چراغی بود دیده بی فتیله
زمین از پایه اش گردون دوار بش — سپهر از سایه اش خورشید پرودش — بران در هر سحر رخ مالیده باشد — اگر دیده باشد آمرزیده باشد
کند در ساحتش گردون منور — چراغ از روغن بادام اختر — خیالش تا دلم را در ضمیر ست — غبارم در گریبان عبیر ست
خوش آن کز طوف این معراج تحقیق — نعم بر فرف دین بی توفیق — زیارت نامه ات بر گرد جان خوان — کنم حرز و رهم از دیو حرمان
زند صیقل خیالت بر جینم — نشیند نقش مرآت یقینم — چه سیکردم ز عسر ظلمت آلود — امیدم گر دمد بین مشرق نمیبود
بسلطانی که دولت لشکر اوست — بشمشیری که قدرت شهپر اوست — بعلمت اکتساب فضل و هاب — که داد و در امامت یازده باب
باشک افشانی زهراب امرگان — بیاقوت حسن کز بس تمرد — زامت دیده شرکان زمرد
بشداد حسین آن آسیا مهتاب — که خورد از خون خود در کربلا آب — که جوشید از گل داغ مصیبت
بهاتر جامع قرآن اسرار — ز علم ظاهر و باطن خبر داد — ز دلیش آبرو اسلام دارد
بموسی کز ضمیرش تابد آن نور — که هوش از پیر عمران برد در طور — که گردد زایر درویش کعبه منزل
بالقوای تقی آن در مکنون — که زد شد مغز علم از پوست بیرون — غبار لشکرش نور یقین ست
بمهدی خضر گمراهان امت — بمعنی حاضر و غائب بصورت — برضوانی که نامش قنبر تست
بچشمی کاب از کوثر ستاند — که بر خاک سر کویت فشاند — ز خون نفس کش شرش سیکشد جام
بهیدروی که از درمان نبالد — به کمتر فی که از کاهش نبالد — وما غش را بسوزد بو غیرت
بیعقوبی که چون روی تو بیند — بخون الودیدن یوسف نشیند — غیر نرگس کن بمصر روضه خویش
امانت نقد جان تا چند دارد — بخوانش تا بخدمت آن سپارد — ز روی عالم خالی نگویم
چو آگاهی رسول نبدم سزا را — ز بهر قفل دعا گنج بیا را — بسمت کعبه تا از چار جانب — بود در پنج نوبت سجده واجب
جنابت قبله روی زمین باد — حریمت را حرم در آستین باد — دلم از دوریت در خمیست ناصبور — مبادا از درم چم لطف تو مهجور
دعا گوی تو بخشد دار و امروز — ثنا گوی تو رویگرد دار و امروز

کیفیت عشق

توی سه پنجه می منجم جنونم را — گریبان چاک عقل پر فسونم را — لب مهر شم حریف آهنگ مستی ست — خمارم لعل جوشش از رنگ مستی ست
ز شیرین کاریم فرهاد ممنون — ز لیلی سازیم خوشحال مجنون — ز بان بلبلم از خامه روید — پر پروانه ام از نامه روید

حدوثش جنبش اول قدم را | وجودا و دم آخر عدم را | کسی را اوست میگیرد بپیرد | که گیرد بعد ازان دامان حیدر
کسی را فی زخود سازد خدا را | که داند والی دین مرتضی را | برون از حد برهان قیاس است | کسی کو را شناسد حق شناس است
قوی پشت جهاد ار کارزارش | دو تیغ تا سینه خصم از ذوالفقارش | کسی لب بر لب کوثر گذارد | که جام مهر او در دست دارد
کسی بر دلدل ایمان سوار است | که شاه دلدل اور اشهریار است | کرا سر پنجه خیبر گشائیست | کرا در بندگی فر خدائیست
که جست از خندق و زد تیغ کاری | کز و شد در عدم دشمن حصاری | که غیر از مرتضی این پایه دارد | که پا بر دوش پیغمبر گذارد
شب هجرت چو خنجر سینه می سفت | گذشت از خویش بر جائی که خفت | بران جائی که خفت آن نخبهٔ یار | نباشد چون نشستن راستوار
اگر گوئی که آن لطف خدا بود | که در هر کار فتح از مرتضی بود | بدین شایستگی آئینه باید | کز و حق صورت قدرت نماید
برادر ابن عم فرزند و داماد | کرا دست این تقرب با نبی داد | بخصمش روسیاز جهل و مستی | خدا حافظ چه لازم بت پرستی
نبی و حیدر از یک آب و خاکند | در و روحانی از یک جان پاکند | چرا داری ز رگ و تلخند شان باک | چه میترسی ز ظلمت خانهٔ خاک
که شهد از لب کف بنشمعت و ماند | گرت شاه نحل از خویش خواند | درین یاقوت کشتی حرت دین کش | که داری راه بر دریا آتش
شکار وحشی بحرای رحمت | گرت مهر خاطر است ای صید حسرت | چه سود ار بر نشی طاعت جهانی | سگ شیر خدا شو نا توانی
عبادت را خلافش میکند پست | شود لا چون الف با لام پیوست | دو دم نیست دین پاک جوهر | یکی قرآن یکی آل پیمبر
اگر این تیغ فتح آرا برارے | بتسخیری دو عالم دست دارے | حدیثم را بگوش هوش بنیوش | نگردی تلخ گر شیرین کنی نوش
کبی مطلب بحکم مهربانے | ترا خوانم بحق دیگر تو دانے | مرا خود اعتقاد اینست باشد | باین راهم سر دینست باشد
گرم هنگام طاعت نیست دستے | همینم بس که نا هستم درین دیر | ز صاف مهر او مستم درین دیر
سخن گر سر کنم در ذکر او یم | و گر بندم زبان در فکر او یم | چنان رفتم ز غیرش این دو منزل | که در دل سوز دل را جاده گنجیست
چراغ دیده را دو نگه نیست | ز راه او رسد حق جو بمنزل | که در دل سوز دل را جاده گنجیست
زهی عالم تو در اسرار عالم | نیاز از جوهر کل پیشتر هم | بود در دست نقش آئینهٔ دل
بجائی میبر د فکرت تصرف | جمال دینت از رخسار یوسف | بروی این گهر شب صدف شد
اگر با منکران کردی مدارا | کمالت بیشتر شد آشکارا | در تو خاک بخت شد | سوار علم دار گر خموشست
بهشت از روضه ات طور تفضل | تجلی گل کلیم الله بلبل | زمینش آسمان بل آسمان تر

سپهر از شوکت آن حیران و دنگ — چنان پر شد که از تن جامه تنگ — چو ساغر شد بر نگینی ابا لب
از ان چشم فلک سر دوشن روان شد — که آن آئینه را آئینه دان شد — ثارش گنجها کردند هر گام
قبولش دست رو بر آستین بر د — خس هر یک گل صد آفرین بر د — بهر ذره کلید خاوری داد
همان دیدند از ان احسان شمائل — که سکان بلاد از شاه عادل — تجلی گشت ظلمتها در و کرد
براه کعبه کش بود طالب — ندید آن تنگ محملها مناسب — جرس گشتند محملها ز شیون
گذشت از آسمان تا رفت گفتی — نهم را شد دهم تا هفت گفتی — که سیلاب نگاه از عنبک صاف
چو زین نه پرده جیبی گذر کرد — ز صاف روح خود را صاف تر کرد — خلار ا بر جبین گرد ملالیت
ز دور جبرئیل چون دید آن تک و تاز — پرید از روی بالش رنگ و از — که صولا ز دست اسرافیل افتاد
بشاخ سدره هم نگرفت جائی — که بر شاخ دگر بودش هوائی — زهی پای که سازد عرش را فرش
سوارے چون نه لایق بود آنجا — فرود آمد ز خشم و رفت بالا — ز اقلیم جهت صد آسمان دور
ز هر سو مژده دان خیر عالم — نوای دلکشای خیر مقدم — نسیمی دور کرد از غنچه لب
نجوان اتحادش دست دادند — گلش را با شکر پیوست دادند — کند در بزم خوانش مهمان
سر ایلیس لعین سروری یافت — ز یاد از رتبه پیغمبری یافت — بدان شایسته منصب دست بوسید
بپرس از نکته دیدار دیدن — گرش بینی بگو چشم تو روشن — همین بس امتش را مژده کام
که صاحب راشود چون دولت افزون — نخواهد بندگان خویش محزون — که چون چشم پر واز نظر گشت
هنوزش از نسیم غرم در موج — نه آن بی سایه رفت و آمد اوج — که آن بی سایه رفت آمد از عرش
عجب در وقوع این سفر نیست — چه شد گر راه کوش در نظر نیست — خدا میداند و آنکس که رفت است
نگه آنگه بامر گان مشو یار — بروز اول بازار و سبک بار — بیک جنبش بمقصد بار ساند
سلمانی بپیچ از صدق گردن — که باشد کفر جز تصدیق کردن — که کم طرفی تو داین باده پرزور

گشیدن ذوالفقار منقبت

بگفتن ناظم زبان بین را رهبر است — سخن کوتاه کن معنی بلند است
علی صبح نبوت را بود دم — پیمبر خاتم ست و نقش خاتم — وزان دم نقش اعظم نامدار است

حواس پنجهٔ بهرام سرکش — زبیم تیغ رانیها مشوش — زنورافشان جبین سعد اکبر — کنار شش جهت دامان خاور
بچرخ هفتمین کیوان شگفته — چو در روز جمعه در پایان هفته — ثوابت از مثمن کاخ آداب — بساط آرا بگوهرهای شب تاب
نهم چرخ آن محیط هشت ارکان — زجوش فیض سرشار تلاطم — درانشب سورهٔ نور جلالت — محمد ختم قرآن رسالت
نشسته در عباد تخانهٔ خرم — چو در خلوتسرای غنچه شبنم — سر ثابت قدم در سجده کردن — قدی موج رکوعش تا بگردن
چو نار سبحه در دل غوطه خورده — بهر دل حلقهٔ ذکری سپرده — که ناگه محرم درگاه واجب — جناب قدس را دیرینه هاجب
امین گوهر یکتای وحدت — زرشح بال و پر دریای رحمت — زبالش هر پری آزاده سروی — بران از روضهٔ قدرت تذروی
زفرق و دوش فرون نقش پر و بال — بهشت عرش را طاؤس اقبال — رسولان را بشیر از مژدهٔ هم — برازعاشق و معشوق محرم
ملایک را باستقلال سروک — بزرگ قدسیان ناموس اکبر — رسید از عرش تا صدر عرش اسرا — بران درکشش گان رفته بسیار
ازان درگاه سامان دیگر آمد — درآمد چون مه رخصت برآمد — سپهری دید بر سجادهٔ خاک — بهشتی سبزه اش مرگان نمناک
زشوق آن بهارستان گه دانی — خرش آئینه رنگ خرانی — سلامش کرد و گفت یکایک ایجاد — دل گردون بیاد جلوه ات شاد
بشارت از سر افرازی سرت را — مبارک سیر این اوج اخترت را — براهی وصل شو مردانه راهی — که میخواند ترا آنکس که خواهی
چو گلچین از نهال آن خبر شد — چو شاخ گل سراپا بال و پر شد — نشاطش شد فزون شوقش زیاده — جنیبش چون درگردون کشاده
بشوق چون تجلی تیزگی سوز — زجا جست آن شب معراج روز — برآمد چون زخلوت دید بردر — براقی چون فلک پیروزه پیکر
پری زادی بشوخی آفریده — برون از شیشهٔ گردون دویده — صراحی را بگردن دل شکسته — زبالش موج می در خون نشسته
سیر نشش حرمن سنجاب قاقم — ازان خرمن گیاهی خوشه دم — گرانش گومیش افسرده گوئیست — ورش آهو شمارم عیب جوئیست
که آن بر عرش تواند رسیدن — درین دروی آید پریدن — بذوق شهسوار عالم خاک — نموده رم چو برق از چشم افلاک
کمانش نو سر و او اول باخلاص — چو اسپی کو نشسته آمد ببده خاص — فرانش پس پی صدق الفصیح یکلمز — نهاده بر مید از مشرق زین
بسمت بیت اقصی خوش جلو داد — اساس کعبه اش از رنگ نو داد — هران طاعت که با بستی داکرد — وران معبد بر سم انبیا کرد
که صد عالم تعلق در زر و ماند — ذرانجا وامنی بر عالم افشاند — روان گردید آن تاج سبز بخت — بسوی آسمان چون شاه بر تخت
زمین تا آسمان بر خویش بالید — که از من بر سپهر این نوین تا بید — برقص آمد زشادی چرخ دائر — که فانوس چراغی دید آخر
براقش را ز مانع عجب در جوش — چو محتاجی که بیند گنجی بر دوش — زسیر پایه پایش آسمانها — بجنبش چون صریر سا بانها

زهی زاینده ذات تو ظاهر — جلای اول و پرداز آخر — همت بر فرق و بیم بر هدایت
دم علمت زده بوجهل را سر — چراغ بولهب را کشته صرصر — ز مهرت پرتو اسلام رنگی — ولی خالی ز سودایت فرنگی
ز عشقت دانه داران این هفت سپهر — بزهبت یک شکار این نخجیرند — چنان افروختی شمع شفاعت — که در معصیت شد نور طاعت
فصیحان را بحرف نطق بستی — بیک گل رنگ گلشنها شکستی — کجا بهار شعرت راست خانه — کمانها تیر آید بر نشانه
بقهر باده را در خون نشاندی — بلطفی توبه را کوثر چشانده — ز نعمتگه تقوی کشودی — ریاضت را چنان لذت فزودی
که آهوی نگاه تیز پویان — گذشت از سبزه و شاداب مرغزان — گل ایجاد را خرم تو کردی — کف خاک بشر آدم تو کردی
جهان شد پیر ایجاد تو موجود — تو گر باعث نمی بودی که میبود — دم و نیست نیشد گر مسیحا — چه میکردند بیماران دنیا
دگر طوفت نمیداد آبروئی — گل رحمت نمی بخشید بوئی — ز حسرت سوخت بر یکجا قرارم — بزور جاذبه از جا و آرام
گر از خاک خراسان تا مدینه — دوم چون آه سوی لب سفینه — بگردروضه ات نبدم سیاسرا — دهم تعلیم گردش آسمانرا
چو بیم خاره رو بر خاک آن در — نشینند چون نگین بر گشتی زر — ز مژگان بر درت آبی فشانم — که فرداتشنه در محشر نمانم
پناهم وه چه پیرایه دامن دین — ز شرم نفس یا خیر البشر تین — مرا تا ذوق و صفت در سر افتاد — دماغ تشنه ام در کو نر افتاد
دلم سیماب این سیماب چنان گشت — که مجنون داغ شد بر سینه و دشت — چو خورشیدم بکف تیغ زبان داد — بهر عضوم ولی چون آسمان داد
که در میدان اوصافت توانم — کمیت خامه بی دهشت جهانم — سپر این نعت گفتن حد من نیست — باعجازم موفق کن سخن نیست
ز احسان تو حسان پایه توی یافت — که ماه شهر ترش بر آسمان تافت — مرا هم میتوانی داد بخشی — بخورشید ار نیم لایق دو خشی
چو هر خلق از تو صاحب اعتبار ست — بنا ظم هم نگاهی کن که خوار ست — نگاهی کش عنایت تاج بخشد — ستاره پایه معراج بخشد

رسیدن بخت روان سخن به پایه معراج

شبی در دست شبنش خاتم صبح — مسیحای تجلی چون دم صبح
شبی سنبل فروشش از مسیح انوار — بزلف حور فردوسش خریدار — صف موران ازان عقد لآلی — تن خاکی در و جسم مثالی
گلاب افشان صبا لیش بر رخ خواب — ولی بیدار ازان یک غنچه مهتاب — سیه پوشن جهانش زیر دامان — ز انجم نکهایش بر گریبان
ز شرم لب بر در خون شناور — نظر باز سوادش سرمه حور — جهانرا چشم روشن زان سیه نور
فلک آئین استقبال بسته — عطارد دفتر احسان کشاده — دو عالم را برات عیش داده
ستاده زهره سیر آهنگ تاثیر — دو بالا نغمه اش خالی ز تحریر — شه ایران گردون خسرو روز — چو گل در باغ چار تخت فیروز

نشینم تا بمژگان همچو شبنم | جز نیم حاجتی چون نیست یارب | که یابم کام ازین شالیسته مطلب

چراغان صفه خیال بنور نعت لازم الصلوة

بخاک درگهش با چشم پرنم | سرم ده تا بران درجبهه سایم
برآور تا زمحرومی برایم | نه این معمورهٔ خاکی داتش
دمی کز جنبش موج بدامت | نه گردون ظاهر نی آفتابش
سحی سر در ازل دور از چمیدن | نه قدرت نقش را بر هم نشستن
نه امیدی بهیولا را بصورت | زمان در عالم بی خان و مانی
قضا اورد کمان تیر قدر نه | حدوثش پرده در ناخن شکسته
زهر خط ساده لوح آفرینش | امور جزو کل برنا مشخص
خلاد در جوش گرداب خلاگم | بخوشیده محیط صنع بیچون
هنوز این چار طاق هفت ایوان | نه روز و شب نه سال و نه هفته
ندانم ماسوا جایش کجا بود | بشهر علم خود در سیر دایم
تفضل حوصلت کان عرش منفا | زنور انبیا ایوان بایوان
چراغ جمله چون گردید حاضر | که ما را نیست آن سامان انوار
نخلت سبز بر یرا فگنده بودند | ملک پروانه شمعی گشت پیدا
بدان پرتو که تا افشاند دامن | کزان پرتو چراغ انبیا تافت
بگوش چیرتش آوازی آمد | محمد قبلهٔ صاحب قبولان
مناسب مصرعی آنشاه مطلع | بطور بنده اما صاحب اطوار
مصفا دانش از عشق بسائط | قلم نگرفته در خطش دو عالم
سبی آنرا که خالق باشد استاد | که باشد فارغ از تقلید خورشید
که از پیغمبران در سایهٔ اوست | که عالم را کند طلش سرافراز
ازل در زیر یک بالش نهان شد | چو خاتم بر شکم کی سنگ بستی
اگر نانی درین دنیا شکسته | دلیل روشنم شق القمر بس

میسر نه | نه گردون ظاهر نی آفتابش
نه در خاطر قلم را نقش بستن | نه قدرت نقش را بر هم نشستن
مکان در شهر بند بی مکانی | زمان در عالم بی خان و مانی
قدم در پرده وحدت نشسته | حدوثش پرده در ناخن شکسته
بجنبش هست قدرت مشخص | امور جزو کل برنا مشخص
هنوز از نهر کاف و چشمه نون | بخوشیده محیط صنع بیچون
ره اسمی و رسمی کس نرفته | نه روز و شب نه سال و نه هفته
بذات خویشتن بر خویش قایم | بشهر علم خود در سیر دایم
چراغانی کند چون شهر ایمان | زنور انبیا ایوان بایوان
که ما را نیست آن سامان انوار | که باشیم این چراغان را سزاوار
ز فانوس نقدم تا که آنجا | ملک پروانه شمعی گشت پیدا
خرد حیران که این نور از کجا تافت | کزان پرتو چراغ انبیا تافت
رسول هاشمی شاه رسولان | محمد قبلهٔ صاحب قبولان
بذات ممکن اما واجب آثار | بطور بنده اما صاحب اطوار
سبق نا خوانده در هر علم اعلم | قلم نگرفته در خطش دو عالم
ازان بی سایه بر آفاق تابید | که باشد فارغ از تقلید خورشید
همای ملتش چون کرد پرواز | که عالم را کند طلش سرافراز
اگر کیخواست بر خوان جهان دست | چو خاتم بر شکم کی سنگ بستی
درین دعوا نیم شرمنده از کس | دلیل روشنم شق القمر بس

نگاهی کن بچشم فضل بر من — که آمرزش صدف گردد گهر من
نبوعی اخترم را ساز رخشان — کزو گیرد سعادت صبح ایمان
بملکی بر کہ سلطانش تو باشی — رہی نبود کہ پایانش تو باشی
چہ گویم بر تو معلوم ست دردش — کہ ناشکری ندارد دست بر من
نہ موج فتنہ آب مسنیم را — نگردش کوہ خاک ہستیم را
ندارم چشم بر دیبا و اطلس — چو سروم جامۂ آزادگی بس
نمیخواہد خمارم مستی کامم — بلب گر بادہ گردد بشکنم جام
دلم را ساغر عشق تو در دست — بجسمت محو چون آئینہ دست
ازان گلشن کہ حرمت غنچہ اوست — دماغم تشنۂ دیدار یک بوست
دلی زین در مجلم ریشہ کز وے — دہد تابم رگ بیتابی از پے
زنلخمهای دوران روزگار ست — کہ ہر مو بر تنم زندان تار ست
زنبضم در گذار انگشت فولاد — چو شمعی کش گذر بر شعلہ افتاد
چو رگ در نشتر رحمت دویدم — زخون در دم چون نشتر غذایم
نہ آن قوت کہ بر خیزم بطاعت — نہ آن طاعت کہ بنشینم بعفت
سر شبها درج گوشم را گہر شد — مونس بود درد دم کار گر شد
نمود آن راحت افزای الم را — بدار و خانۂ محمد تو ہمرا ہ
چو صحت این کہ بیمارش مسیحا ست — درین دار الشفا بخشند بیخوا ست
بدین امید کز فانون احسان — کنی رنجور طبعم را شفا خوان
گر این ابر ام گستاخانہ کردم — زبہر گنج این ویرانہ کردم
گر م خاطر ز ہیچ آسودہ می بود — دلم کی در مغیلان سودہ می بود
کہ بر گرد سر کوی تو گردم — بخون غلطیدہ آہوی تو گردم

چنان دستی برارم از آستینم — کہ بکشاید گرہ از کار دینم
بہار مستی افشان بر خمارم — گلاب نور زن بر مغز نارم
نجد مست کہ چون گردون بگردم — پری چون ماہ نو زن بر کلاہم
زبانم با شکایت آشنا نیست — سرم جز در گریبان رضا نیست
بصبری بستہ نقش سر شتم — کہ دوزخ بشکفاند چون بہشتم
بحسن خاکساری عشقبازم — چو شمع از سر فرازی در گدازم
رسد بر دیدہ گر انگشت کینم — چو انگشتر برابر دو نیستم چینم
بفکرت چون دماغم بر فروزم — سرم زانوی آتش را بسوزد
نہ بیماری و گم دل خرا شد — کہ میدانم بفرمان تو باشد
نہ کم ظرفیست گر جوشی برارم — نہ صد خم درد بہر جوشی برارم
زور دز حمتم درمان در آزار — طبیبان را علاجم کردہ بیمار
مزاجم مختلط با ناتوانی — تنم با ضعف مفرط یار جانی
دماغم را سر سودا بدامن — سرم از مغز خالی تا بگردن
شبی آشفتہ حال از درد پیچان — زدم بر زلف آہی دست افغان
بعطرے کرد مغزم را معطر — کہ خون شد در تنم حل کردہ عنبر
کہ گر داری سر دیدم صحت — برین در مسجدہ کن امابر غنیمت
فرح زین مژدہ چون با طبعم آمیخت — چنان جستم ز جا کز تن تنم ریخت
دمد گل گل حیات از جان عالم — کند جان را بشہ در مغز مهالم
نمی لرزم چو شمع از بیم مردن — ز سودا گر سوز دل من
چو آہوی حرم خواہم کہ چندان — امان بینم ز صید انداز دوران
دلیری بخشم آغوش ادب را — کشم در بر سیہ پوش عرب را

حقیقت را مگر یابد مضر اخش / شود ناز تو خندان از نیازش / عیش خم را کند چون شیشه شفاف / خمش می رازده در رنگ بو صاف
گلاب اندیشه گردانند مرم را / چو گل خوشبو دماغ و فرم را / که چون بیخود تو حیدت تو گویم / رسد زان جوش تحسینت بگویم
ره حمد تو دانم کس نرفت است / پی صید سمندر خس نرفت است / اگر من میروم بی اختیارم / کشد محمل کش شوقت مهارم
ندارم من درین جنبش گناهی / بگوه کهربا بر خورده کاهی / اگر دارم بعفوت برفروزم / که شوقت رو نسازد بی سوزم
چه میگویم درین ره سوختن نیست / چراغ یاس را افروختن نیست / چو در عاشقی صادق نباشم / توئی معشوق چون عاشق نباشم
دلم بانیل گردون موج سودا است / که یوسف جلوه حمدت ازلیخا است / ازان یوسف زلیخا شد جوان بخت / ازین من چون نگردم آسمان تخت
ز مخلوقی چو دیدان بهره عاشق / چه خواهد دید عشق آرای خالق / خدایا آب و رنگم ده بداغی / دماغم را دلی دل را دماغی
دلی چاکش گریبان داغ دامن / دماغی دود واهش موم در و عنن / بران معلوم مجهول حقایق / برین محسوس معقول دقایق
که آئین سخن شایسته بندم / گلی گرد یگران سن دسته بندم / ندارم چشم بر خورشید شهرت / ازین مشرق که رنگش نیست همت
ازین منعمل که سازد روزگارم / سر و در تحسین ندارم / ز تصویر قلم پرواز گفتار / نخواهم آب و رنگ صورت کار
ازین قانون که تارش مدا است / نگویم بر نوائی اغر و جا است / بدین گلبرگهای رنگ و بو ذوق / بدین آئینهای انیشت و پر شوق
بدین چابک سخن خانه بردوش / باین سرچشمه دریا در آغوش / همیشم تشنه لب دارد که شاید / بدگرت آبی از خاکم برآید
ازان آب آتش حرمان بمیرد / سپاسم را قبولت دست گیرد / اگر صد تن طرازم جانش نیست / وگر صد جان سازم آتش نیست
گر آهنگی چنین دارد تلاشم / گل حمد ترا بلبل نباشم / تراخود دانم آن عاجز نوازی / که جان شمع من از جسم سازی
تو با این لطف من با این تمنا / تو با این جود من با این تقاضا / محالست اینکه زهر آشام باشم / زشهد عکرمت ناکام باشم
بیا و نیرم بره روست تحقیق / کمانی چون سپهر از طاق توفیق / تو هم این زنگ را سی چه پرداست / چه باک از تشنگی در کوزه دریاست

محمل بستن اندیشه براه شکر باری تعالی غراسمه باستدعای توفیق حج

خداوندا نمیدانم چه دیدی / محمل بستن اندیشه براه / که خاکم را بنقد جان خریدی
که من هرچند در خود میکنم سیر / غراسمه باستدعای توفیق حج / نه نورم کعبه نی ظلمت دیر
چه گمراهی که در خاکم عیان نیست / چه ناصافی که در آبم روان نیست / نه بندد نقشی از حکمت مبرا
ز هر ان طاعت که سید از تو انم / توانائی موفق کن برانم / خرابی بودم آباد م تو کردی
وگر خواهی نهم بر برق تازد / وگرنه برقم از خس رنگ بازد / وجودم سبحه و زنار من چیست

زمین را یافت محض خاکساری — طراوت داد اش از ابر بهاری — اگر خواهد نگه دارد کسے را — چه باک از تیغ جهان آتش خوی را

وگر عکس او جنباند ابرو — گداز د در رنگ گل را تندی بو — بگرداند گر آب رممتش رنگ — عرق بر کاسهٔ کوثر زند سنگ

ز فکرتش جام بینش دیده تر — شراب دانش از مینا تنک تر — خوری تا میوهٔ روئے بر رساند — کنی تا در گریبان گل دماند

گرت خاموش بیند هر زمانست — زبانش گر ندانی ترجمانست — غیر ز معرکیتائی جلالش — شریف مکه و لهائی خیالش

باه سر ز من سور معصیان — بدو دول چراغ افروز عفران — ز شوقش مهر و ماه عالم افروز — دو مجنون در بیابان شب و روز

ز فکرش دور عالم در تحیر — سر خم بسته و پیمانها پر — چنان نزدیک با آن دور گشتن — که ممکن نیست زان مهجور گشتن

چنان بینا که در صد پرده نتوان — از و کردار خود را داشت پنهان — نه از کنشش دل آگاه آگاه — نه در اندیشش دو عالم چشم بر راه

بصبح مستیش از دهشت شام — نه بر دامان عهدش گرد ایام — ازل تا آخر زمان مدت اوست — ابد آغاز صبح دولت اوست

یکی را ذوق لذت داد و چندان — که ز تیغ چون زخم ست خندان — یکی کرده با ذوقے هم آغوش — که آبے آتش چو دیا میز مدهوش

بر آورد آتشے از سنگ بیتاب — که تابش زهرهٔ خارا کند آب — کند بیمار شب را چون مدارا — دهد از فرصت جلاب سودا

چنان ز اندیشش در لطف کوشید — که طفل ذره شیر از مهر نوشید — هوا را داد دریا و سگاهے — در او ز ممکنات اندا خت ماهے

در اسرشت خاکی قدرتش ریخت — نه آن ترشد نه این با خشکی آمیخت — دو دائے ساخت بین از جزو بکلیت — که جان بخشید عالم را و صحت

کمان سبز گردون را خمی داد — سه تا ب صنائع را دمی داد — که در میدان مدرکش تیز بیرد — نشیند تا کمر در خون شیر

زهی صانع که نقش انچنین بست — که کس را بر کیفیتش دست — زهی هستی که بر آثار ذاتش — چنان دانند ثابت کائناتش

که شرک مرده در تابوت انکار — شکفتن غنچهٔ دل به نسیم مناجات — بوحدانیت او کرده اقرار

خداوندا تو اعظم در کار دل ده — چو دانم تکیه بر دیوار دل نه — که باشد مهرهٔ پشت یقین دل — گرامی گوهر بازوی دین دل

ازان در حقه راز آسمانها — وزین در رشته بر سازد آسمانها — کسی کز دل نخیزد سوز دردش — انا الباطل زند منصور شورش

ظهور عشق را دل مظهر آمد — نهال شعله را آتش بر آمد — بدن دار د ز دل تاب و توانے — بنا شد سطح را بے جسم جانے

سخن کز دل دمد بر دل رسانست — وگرنه باد و دامان زبانست — ز جوش دل شراب سینه دریاست — ز دل در سر هوا ے صبح سودا ست

مقام عشق دل د عشق با تو — مسافت نیست باشد عشق با تو — خداوندا بعشقم آشنا کن — دگر از هر چه میخواهی جدا کن

چنان عشقی که جنبش دل ربا ید — ز صد آئینه یک صورت نما ید — کند تخت جنون را عرش پیکر — ز ند تاج خرد را نقش بر سر

بسم الله الرحمن الرحیم

خدایا چون سپهر دم سینه یکشا — دلم طوطی کن و آئینه بینا — کرا رایم رخ معنی چو اختر — لب الفاظ را شویم بشکر

عروج دم ده بمعراج رسائی — بتحقیقم چو توفیق آشنائی — دلم را یوسف مصر بیان کن — ز لیخای امیدم را جوان کن

کلیم آرزویم را درین کار — ید بیضا برار از جیب گفتار — مؤیّد چون مسیحم کن بتائید — که گردم آسمان آرای توحید

درِ عرش سخن یکسر بکشا بر رویم — که بر کرسی نشیند هر چه گویم — ز چاه خامه ام آبی برآور — که بوسد پای درویش صفا کوثر

میم را در خمار جوش مگذار — زبانم داده خاموش مگذار — بهار رحمت افشان بر نهالم — مبارک ساز نوروز خیالم

بمهر اسم اعظم نقش توحید — کتابم را قوی کن پشت امید — چو جلدش در بغل گیرد دو عالم

چو ناظم یافتی منشور رخصت — بزن بر گوشهٔ دستار فرصت — بحسن آرائی این عشق نامه — روش ده نازنین معشوق خامه

در ستایش صبح توحید

بنام آنکه یک نامش کریم ست — ز صبح التفاتش یک تبسم — بهم مربوط ساز چار ناساز — بهار لطفش آمرزش نسیم ست

وجود عالم و ایجاد مردم — سخن فرمود کن لا غرخیالان — بذکرش گرم خاموشی سخنگو — که هر یک را بود در دیگری ناز

هنر قوت ده عاجز کمالان — ز روز و شب جهاز الپشت و رو بخش — بنظم شوخ و مضمون بدایع — چو تار سجده سرها بر خط او

بقا را از تن و جان ننگ و بو بخش — زمین و آسمان بتی ست بکار — چو تعمیر نگارستان تن کرد — چنان آراست دیوان صنایع

که پیش معنی آگاهان اسرار — در و با این برزگ لنگر انداخت — ز کوه آسمان لعلی چو خورشید — زبان فرهاد شیرین سخن کرد

محیطی چون دل از یک قطره خون ساخت — طلسمی بست چون ترکیب انسان — فلک را دید صاحب نفس و مغرور — برآورد و ز صد کان تراشید

بخاکی شد ز لال حکمت افشان — ز انجم رخت در پیراهنش نور

بعون صنّاع مکین و مکان فضل خلّاق من و زمان

نفثة المصدور

در مطبع نامی منشی نول کشور طبع مزین مقبول جهان شد

اطلاع - اس مطبع مین ہر علم و فن کی کتب کا ذخیرہ سلسلہ وار فروخت کے لیے موجود ہے فہرست مطابل ہر ایک شائق کو چھاپہ خانہ سے مل سکتی ہے جسکے معاینہ و ملاحظہ سے تالیفان اصلی حالات کتب کے معلوم کر سکتے ہین قیمت بھی ارزان ہے اس کتابکے ٹیٹل پیج کے تین صفحہ زیادہ ہین بعض کتب قصص و مثنویات و قوانین فارسی کی درج کرتے ہین تاکہ جس فن کی یہہ کتاب ہے اوس فن کی اور بھی کتب موجودہ کارخانہ سے قدردانون کو آگاہی کا ذریعہ حاصل ہو

قصص نظم درسی وغیرہ

خسرونام - یعنے مثنوی خسرو گل بہت نادر مثنوی ہے گو بظاہر ایک فسانہ لکھا ہے مگر باطن حقیقت روح و جان کا اعلان ہے از جاوۂ طبع عرفان پسند حضرت فریدالدین عطار -

مثنوی مخزن اسرار - مصنفہ مولانا نظامی گنجوی -

مثنوی لیلی مجنون - مصنفہ - 〃 〃

مثنوی خسرو شیرین - 〃 〃 〃

مثنوی ہفت پیکر - 〃 〃 〃

سکندر نامہ بری کلان - مشہور درسی کتاب قصہ ملک سکندر و دارا - مصنفہ مولانا نظامی گنجوی -

ایضاً - 〃 〃 〃

ایضاً - 〃 〃 〃

ایضاً - 〃 〃 خرد

ایضاً - جلی قلم مانند قلم متوسط قطعہ نہایت خوشخط -

محشی مع فرہنگ - 〃 〃 〃

ایضاً - ایضاً

سکندر نامہ بحری - 〃

شرح سکندر نامہ بری موسوم بہ منتخب الشروح مشہور بشرح علماے کلکتہ بہت نادر شرح ہے جو بحکم صاحبان کونسل کلکتہ شروح کثیرہ سے باتفاق آراے ارباب علم مرتب ہوئی تالیف مولوی بدر علی عظیم آبادی و مولوی سید حسین علی مجد مولوی

ایضاً - مصنفہ ناصیر الدین شاہ امیر سلطان سیفانی

ایضاً - مشہور بشرح گلوی و پنجاب مین بہت رایج ہے مصنفہ محمد گلوی -

مثنوی تحفۃ الاحرار - مصنفہ عبدالرحمن جامی -

مثنوی یوسف زلیخا - مصنفہ عبدالرحمن جامی -

ایضاً - 〃 〃

ایضاً - مصرعہ بغیر ٹیٹل 〃

ایضاً - 〃 مع ٹیٹل 〃

شرح یوسف زلیخاے جامی - مصنفہ مولوی محمد شاہ -

مثنوی یوسف زلیخاے فردوسی - جو مصرعہ -

مثنوی لیلی مجنون - ملا ہاتفی -

مثنوی لیلی مجنون خسرو -

مثنوی ہشت بہشت - خسرو محشی -

مثنوی تحفۃ العراقین - محشی جو عمدہ مثنوی ہے فصاحت و بلاغت سے بھری ہے مصنفہ حضرت افضل الدین خاقانی شروانی

ظفر نامہ ملا ہاتفی - اسمین بادشاہ تیمور کی فتوحات ملک گیری کا حال مثل سکندر نامہ نظم پاکیزہ مین ہے -

مثنوی سنبلستان - بہ تتبع بوستان سعدی ہے مصنفہ منشی ہرگوپال تفتہ -

مثنوی نلدمن - مصنفہ ملا فیضی فیاضی -

مثنوی شیرین خسرو - ملا آصفی مصنفہ نواب آصفجاہ -

مثنوی نیرنگ عشق - معروف بہ مثنوی عینیت مصنفہ مولانا عینیت

مثنوی اشتر غم - مصنفہ مولوی محمد مقیم سہارنپوری -

مثنوی نالہ منظور - مصنفہ مولوی منظور احمد -

مثنوی شکرستان خیال - مع رسالہ خوان لغت -

مثنوی زلالی - مصنفہ ابوالحسن تخلص زلالی -

مثنوی ولی رام - معروف بہ چشمہ عرفان -

بعون صنّاع مکین و مکان فضل خلایق و زمان

نزهة خاطر فرخی

در مطبع کنا مشی نول کشور طبع مزین مقبول جهان شد

Yūsuf Zulaikhā.

49 D 174

~~L 954.236~~

Indian Institute, Oxford.

The Lucknow Sparks Library.
Presented
by
Munshi Newul Kishore.

